Barbara Tomczuk

Białoruskie Towarzystwo Historyczne XX Беларускае гістарычнае таварыства

Białystok / 2013 / Беласток

Redakcja naukowa, słowo wstępne i kalendarium: Oleg Łatyszonek

Korekta: Witalis Łuba

Skład i opracowanie graficzne: Adam Pawłowski

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Administracji i Cyfryzacji

ISBN 978-83-60456-42-2

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne

Białoruskie Towarzystwo Historyczne narodzić się musiało, ale jego założenie w danym momencie wynikało z pewnego rozczarowania. Było to rozczarowanie podwójne. Z jednej strony brakiem poparcia, a przynajmniej brakiem wystarczającego poparcia ze strony współziomków dla białoruskiej działalności politycznej. W politykę chcąc nie chcąc zaangażowani byli prawie wszyscy założyciele Towarzystwa, i to dość długo, bo od początku lat 80. XX wieku, od pojawienia się młodego białoruskiego ruchu narodowego, o czym pokrótce pisze autorka tej książki. Ruch ten w dużym stopniu tworzyli historycy, co nie powinno dziwić w kraju, na czele którego stoją historycy zaczynający działalność polityczną w tym samym okresie. Dla Białorusinów były to czasy, kiedy młodzi ludzie z imprez Białoruskiego Zrzeszenia Studentów, a później, kiedy BZS nie doczekało się rejestracji, Rady Kultury Studentów Narodowości Białoruskiej przy Zrzeszeniu Studentów Polskich udawali się na imprezę Bractwa Młodzieży Prawosławnej, a jednocześnie, pod przywództwem bardziej doświadczonych działaczy, tworzyli nielegalne wydawnictwa. Był to czas nawiązania kontekstów z białoruską emigracją na Zachodzie, skąd przychodziły książki i broszurki przedstawiające niezależną od komunistycznej wizję historii Białorusi i marzenia o niepodległości. Zaczęły się nieoficjalne obchody Dnia Niepodległości Białorusi 25 Marca 1918 roku. Pojawiły się białoruskie biało-czerwono-białe flagi. Piszący te słowa po raz pierwszy ujrzał powiewający białoruski sztandar podczas odsłonięcia nagrobka Alesia Haruna (Aleksandra Pruszyńskiego) na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie w 1988 roku. Szczególnie intensywne pod każdym względem były ostatnie lata 80. Rodziło się nawet wrażenie, że patriotyczna białoruska młodzież zaczyna się dusić na Białostocczyźnie, którą przemierzyła wzdłuż i wszerz na własnych nogach. Ale otworzyły się granice Związku Radzieckiego i pojawili się pierwsi emisariusze „stamtąd", z Białorusi, która była dla nas krajem właściwe nieznanym, a jego odkrywanie stało się wielką przygodą.

Mentorami pokolenia lat 80. byli Sokrat Janowicz i Jerzy Turonek, dla historyków zwłaszcza ten drugi. To oni stanęli na czele Klubu Białoruskiego, chociaż w gruncie rzeczy do jego powstania najbardziej przyczynił się student historii w Uniwersytecie Warszawskim Eugeniusz Wappa. Klub miał przygotować nas do działalności

po upadku komunizmu. Obrady były tajne, spotykaliśmy się w mieszkaniach, przede wszystkim u Janowiczów w Białymstoku, ale najbardziej utkwił mi w pamięci powrót z „tajnego" posiedzenia w Waliłach u Leona Tarasewicza. Wracaliśmy pociągiem (tak, tak, jeździł tam pociąg!) w tak świetnych humorach, że zebrało nam się na śpiewanie. Naprzeciw mnie siedzieli bracia Mironowiczowie. Antoni trzymał w ręku śpiewnik i solennie odśpiewywał każdą piosenkę strona za stroną, niczym z książeczki do nabożeństwa. Śpiewało się wtedy bardzo dużo i nic tak nie pobudzało patriotyzmu, jak wspólne śpiewanie, bez względu na to, czy były to pieśni historyczne, czy ludowe.

Na upadek komunizmu, rozpad Związku Radzieckiego i niepodległą Białoruś byliśmy przygotowani i oczekiwaliśmy od kilku lat na spełnienie się takiego scenariusza politycznego. Organizacja była jednak dopiero w zarodku, kiedy Klub Białoruski podjął decyzję o samodzielnym starcie w wyborach do tzw. sejmu kontraktowego. Wypadło na Sokrata Janowicza i Eugeniusza Mironowicza.

Jerzy Turonek namawiał do zachowania Klubu Białoruskiego jako swoistej loży masońskiej, pomagającej swoim członkom w karierze politycznej w polskich partiach, ale w interesie białoruskim. Sokrat Janowicz jednak samowolnie ogłosił listę członków Klubu w nowojorskim „Biełarusie" i lożę masońską diabli wzięli. Turonek usunął go za to z organizacji, ale Sokrat zakładał już białoruską partię z Antonim Mironowiczem, Wiktorem Stachwiukiem i Piotrem Juszczukiem. Nawet ci, którzy podzielali pogląd Turonka, przyłączyli się do nowego ruchu. Partia miała się nazywać Hromada. Eugeniusz Mironowicz przekonał jednak większość na zjeździe założycielskim, by przyjąć nazwę Białoruskie Zjednoczenie Demokratyczne. Najbardziej niepocieszony taką decyzją zjazdu był Wiktor Szwed, który zdążył już napisać wiersz na cześć odrodzonej Hromady.

W 1990 r. w Białowieży odbył się zjazd działaczy białoruskich z Polski, Białorusi i krajów Zachodu. W ZSRR uznano to za próbę oderwania Białorusi od tego kraju, a na Białostocczyźnie za próbę jej oderwania od Polski. W rzeczy samej Białorusini dyskutowali w Białowieży jak przeprowadzić to pierwsze, ale mleko się rozlało. Służby żadnego kraju nie lubią kiedy ich obywatele, w dodatku innej niż główna narodowości, uprawiają własną politykę zagraniczną, i działacze białoruscy z Białostocczyzny znaleźli się na cenzurowanym.

Mimo niezwykłych wysiłków i napisania najlepszego programu transformacji ekonomicznej ze wszystkich partii w regionie (autorstwa Eugeniusza Mironowicza), w żaden sposób nie mogliśmy się przebić do świadomości swoich wyborców. Jak się okazało, niesieni falą ogólnopolskich nastrojów nie rozumieliśmy naszego białoruskiego ludu, który nie palił się do poparcia zmian w duchu konserwatywno-liberal-

nym. Wówczas to jeden z kolegów (nazwiska nie zdradzę, bo może znowu zechce kandydować) uznał, że „nasz największy wróg to nasz elektorat". Święte słowa! Tak czy owak, powoli dochodziło do nas, że polityka nie polega na uszczęśliwianiu swojego narodu (a może nawet polega na czymś wręcz przeciwnym).

Drugim naszym wielkim rozczarowaniem było to, że pod nowymi rządami nasze białoruskie postulaty nie są realizowane, a jeśli tak, to w formie i w rozmiarach bardzo dalekich od naszych oczekiwań.

Jerzy Turonek poradził mi wówczas po ojcowsku, żebym lepiej niż polityką (a byłem już wtedy przewodniczącym Białoruskiego Zjednoczenia Demokratycznego), w której jako środowisko niczego osiągnąć nie możemy, zajął się historią. Zaczęliśmy więc organizować Białoruskie Towarzystwo Historyczne. Tak jak wszystko wówczas, w gorączkowym pośpiechu. Nie przyszło nam do głowy zaprosić na zebranie założycielskie samego Turonka (a może jednak podświadomie nie mogliśmy mu wybaczyć odsunięcia się od wspólnej działalności). Właściwie to on powinien być prezesem Towarzystwa, i jak się miało z czasem okazać, tego właśnie oczekiwał. Prezesem wybraliśmy jednak jedynego wśród nas pracownika uniwersytetu Antoniego Mironowicza. Czarę goryczy Turonka przelała moja krytyczna recenzja jego książki poświęconej ukochanemu przezeń pionierowi białoruskiego ruchu narodowego Wacławowi Iwanowskiemu. W ten sposób dokonało się swoiste ojcobójstwo, symboliczny mord założycielski Białoruskiego Towarzystwa Historycznego.

Byliśmy młodzi i pełni zapału, więc Towarzystwo szybko rosło w siłę. Swoje czasopismo nazwaliśmy „Białoruskie Zeszyty Historyczne", naturalnie na cześć Giedroyciowych „Zeszytów Historycznych". Do Wsiewołoda Ihnatoŭskiego, patrona podziemnego wydawnictwa historycznego z lat 80., doszli w naszym Panteonie podlaskich historyków wcześniejsi: Ignacy Daniłowicz, Michał Bobrowski i Józef Jaroszewicz. Na ogół, wykonaliśmy ogromną pracę, odtwarzając dzieje swojej społeczności. Dziś można śmiało powiedzieć, że nie ma na świecie takiej białoruskiej społeczności, której historia odtworzona byłaby z taką dokładnością jak dzieje Białorusinów na Białostocczyźnie.

„Zeszyty" robiły się coraz grubsze, kolejni członkowie zdobywali kolejne tytuły. Rodziła się szkoła białostocka w historiografii Białorusi. Konferencje organizowane przez BTH cieszyły się dobrą sławą w Polsce i na Białorusi, a konferencja w Mielniku przeszła wręcz do legendy. Namówiliśmy także kolegów z Białorusi do założenia bratniego Towarzystwa. Jego prezesem został Hienadź Sahanowicz, a w 2001 r. zastąpił go Aleś Kraŭcewicz. Od tego Towarzystwa przejęliśmy znaczek z Pogonią z III Statutu Litewskiego i cyrylicznymi inicjałami БГТ.

W 1997 r. dzięki wstawiennictwu Jerzego Giedroycia w Uniwersytecie w Białymstoku powstała Katedra Kultury Białoruskiej, w której znalazła pracę część członków Towarzystwa. Stwarzało to nowe możliwości, ale też kierowało naszą energię na tworzenie nowoczesnej białorutenistyki uniwersyteckiej.

Na początku nowego wieku i tysiąclecia wydawało się, że wszystko idzie doskonale. Senat Uniwersytetu w Białymstoku powołał do życia Instytut Białorutenistyki i Eugeniusz Mironowicz przystąpił do jego organizacji. Niestety, rok 2002 przyniósł koniec wielkich nadziei. Wraz z odejściem rektora prof. Adama Jamroza do Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu projekt Instytutu Białorutenistyki trafił do szuflady, gdzie leży do dziś. Dotychczasowi sponsorzy przestali finansować Radio Racja, które w związku z tym przestało nadawać. Jednakże nokautującym ciosem okazało się dopiero rozpoczęcie procesu członków Rady Programowej Tygodnika Białorusinów „Niwa", z Eugeniuszem Mironowiczem na czele, pod zarzutem błędnego rozliczenia dotacji Ministerstwa Kultury i Sztuki. Chociaż Ministerstwo uważało, że dotację rozliczono prawidłowo, i nawet sama prokurator stwierdziła, że nie ukradziono ani złotówki, pod sąd trafiło jedenaścioro „sprawców braku kradzieży" (jak to celnie ujął Marcin Rębacz). W skład Rady Programowej wchodzili liderzy poszczególnych organizacji, w tym czterech członków BTH. Tak więc, chociaż po zmianie rządów sąd wszystkich uniewinnił, społeczność białoruska otrzymała czytelny sygnał, że zaangażowanie w jej sprawy może skończyć się poważnymi kłopotami. Aktywność białoruskiej mniejszości narodowej wyraźnie spadła, śmiercią naturalną zmarło Białoruskie Zjednoczenie Demokratyczne i nikt już nie próbuje organizować białoruskich komitetów wyborczych. Podobnie jak i w czasach PRL-u, który tak zawzięcie zwalczała większość członków Towarzystwa, białoruską aktywność społeczną sprowadzono do kultywowania folkloru.

Ma to jednak także swoją pozytywną stronę, przynajmniej dla historyków. Ich energia przestała uchodzić na walkę z depopulacją, dezindustrializacją, bezrobociem i innymi problemami ludności miast i wsi wschodniej Białostocczyzny. W ostatnim okresie powstały dzieła ugruntowujące znaczenie środowiska białoruskich historyków z Podlasia zarówno w nauce polskiej, jak i białoruskiej. Jarosław Iwaniuk, przyłączając się do BTH ze swoją Białoruską Biblioteką Internetową Kamunikat.org (największą w swoim rodzaju w świecie!) wprowadził nas w XXI wiek. Martwi jedynie brak dopływu świeżej krwi, tak jakby akademicka historia przestała interesować młodych Białorusinów jeszcze bardziej niż młodych Polaków. Pozostaje wierzyć, że jest to zjawisko przejściowe i robić swoje, dopóki starczy sił. *Pamirać źbirajeszsia, a żyta siej*, jak mawiali nasi przodkowie.

Oleg Łatyszonek

Rozdział I.
Mniejszość białoruska w Polsce

Działalność polityczna*

Po drugiej wojnie światowej w granicach państwa polskiego znalazła się białoruska mniejszość narodowa (głównie ludność wiejska o silnej tożsamości regionalnej oraz świadomości narodowej). Zdecydowana większość Białorusinów zamieszkiwała w powojennych granicach województwa białostockiego, przede wszystkim w powiecie bielskim, białostockim i sokólskim. Według danych z października 1944 r., zebranych przez władze województwa na polecenie PKWN, w województwie białostockim mieszkało 821 892 Polaków, 127 363 Białorusinów, 2738 Litwinów, 421 Żydów, 281 Ukraińców i 783 przedstawicieli innych narodowości[1].

W miarę stabilizowania sytuacji politycznej w kraju pojawiła się możliwość rozwoju białoruskiego życia narodowego. Dla mniejszości białoruskiej wiązało się to głównie z powołaniem szkół z białoruskim językiem nauczania, bowiem poza szkolnictwem i lokalną działalnością artystyczną nie istniały żadne instytucje o charakterze białoruskim. Jesienią 1944 r. powołano ogółem 117 szkół podstawowych oraz trzy gimnazja w Bielsku Podlaskim, Hajnówce i białorusko-rosyjskie w Białymstoku.

Zmiana polityki władz polskich w stosunku do mniejszości narodowych nastąpiła wraz z podpisaniem we wrześniu 1944 r. układu między PKWN a rządem BSRR o repatriacji ludności polskiej z terytorium BSRR i białoruskiej z Polski. Informacje z 1946 r. wskazują na zmniejszającą się liczbę ludności, bowiem w przeciągu dwóch lat z województwa białostockiego do ZSRR wyjechało łącznie 36 388 osób narodowości białoruskiej w tym z powiatu białostockiego — 12 328, bielskiego — 10 122 i sokólskiego — 9680[2].

Wstrzymano wówczas wszystkie działania sprzyjające rozwojowi białoruskiej tożsamości narodowej. Władze skierowały oskarżenia w stronę Białorusinów, którzy rzekomo domagali się zmiany granic państwowych i przyłączenia części Białostocczyzny do ZSRR. W konsekwencji doprowadziło to w latach 1946-1947 do likwidacji szkół z białoruskim językiem nauczania.

* Do pracy nad dziejami Białoruskiego Towarzystwa Historycznego zachęcił mnie Profesor Antoni Mironowicz na swoim seminarium magisterskim. Dzięki temu napisałam pod jego kierownictwem pracę poświęconą piętnastoleciu Towarzystwa, która to praca stała się zaczątkiem niniejszego opracowania. Za tę zachętę i pomoc chciałabym w tym miejscu Panu Profesorowi podziękować — Autorka.

1 E. Mironowicz, *Białorusini w Polsce 1944-1949*, Warszawa 1993, s. 106.

2 E. Mironowicz, S. Tokć, R. Radzik, *Zmiana struktury narodowościowej na pograniczu polsko-białoruskim w XX wieku,* s. 107.

Kolejne lata 1947-1955 to procesy akulturacji ludności białoruskiej. Władze zgodnie sądziły, że ci, którzy poczuwali się obcej narodowości, wyjechali do swoich państw, a ci, co pozostali, czują się Polakami, bo Polska miała być państwem jednolitym narodowościowo. Procesy akulturacji polegały głównie na zewnętrznym dostosowaniu się do innej kultury, obejmowały m.in. język, ubiór, wychowanie dzieci. Tak więc oficjalnie problem białoruski na Białostocczyźnie w tym okresie nie istniał. Białorusini musieli stać się Polakami. Z tego też względu zmieniali imiona, ukrywali miejsce urodzenia, a przede wszystkim odchodzili od religii. Miało to służyć ukryciu wiejskiego i prawosławnego pochodzenia w zamian za możliwość bycia Polakiem. Mieli za to możliwość awansu społecznego, a przede wszystkim uczestnictwa w życiu politycznym, kulturalnym i gospodarczym. Uzyskali dostęp do wszystkich instytucji. Tłumaczy to masową migrację Białorusinów ze wsi do miast, co wiąże się z nową rolą społeczną — bycia Polakiem.

Sytuacja zmieniła się w 1949 r. Nastąpił wtedy zwrot w polityce władz wobec białoruskiej mniejszości narodowej. 28 czerwca 1949 r. Sekretariat KC PZPR podjął decyzję nakazującą Ministerstwu Oświaty zapewnienie dzieciom mniejszości białoruskiej na Białostocczyźnie warunków do nauczania w języku ojczystym[3]. W wyniku zmiany polityki władz na przełomie 1954/1955 roku funkcjonowało na Białostocczyźnie 66 szkół podstawowych z białoruskim językiem nauczania i 90 szkół z językiem białoruskim jako przedmiotem. W obu rodzajach szkół języka białoruskiego uczyło się 9128 dzieci. Oprócz dwóch liceów ogólnokształcących w Hajnówce i Bielsku Podlaskim, gdzie w języku białoruskim nauczano większości przedmiotów, w LO w Michałowie, Liceum Pedagogicznym w Bielsku Podlaskim i Liceum dla Wychowawczyń Przedszkoli w Białymstoku zorganizowano klasy, w których jednym z przedmiotów był język białoruski. Jednak nadal nie powstały żadne struktury organizacyjne.

Procesy akulturacji przerodziły się w procesy integracji, a lata 1956-1970 są tego doskonałym dowodem. W lutym 1956 r. powołano Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne (BTSK)[4]. BTSK szybko rozwinęło działalność organizacyjną i popularyzatorską powołując 10 oddziałów i 190 kół. Od marca 1956 r. zaczął ukazywać

[3] O. Łatyszonek, E. Mironowicz, *Historia Białorusi od połowy XVIII do końca XX wieku*, Białystok, b.d.w., s. 247.

[4] Zob.: A. Karpiuk, *Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne w latach 1956-1970*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 1994, z. 1, s. 85-11; S. Iwaniuk, *Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne a szkolnictwo z językiem białoruskim w latach 1956-1980*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 1994, z. 2 (2), s. 77-88.

się tygodnik „Niwa”, który przez długi czas był jedynym propagatorem białoruskiego słowa pisanego docierającego do wszystkich grup społecznych. „Niwa” stała się kroniką społeczności białoruskiej w powojennej Polsce. W tym samym roku utworzono też katedrę filologii białoruskiej na Uniwersytecie Warszawskim. W czerwcu 1958 r. Polskie Radio w Białymstoku po raz pierwszy nadało audycję w języku białoruskim. Nastąpiła także instytucjonalizacja działalności białoruskiej elity intelektualnej skupionej w BTSK oraz w powołanym w czerwcu 1958 r. Białoruskim Stowarzyszeniu Literackim „Białowieża”. Rozwijała się działalność wydawnicza, poszerzał się obszar i zakres działań amatorskiego ruchu artystycznego oraz szkolnictwo białoruskie (na przełomie lat 1967/1968 w szkołach podstawowych i średnich ogółem uczyło się 12 504 dzieci i młodzieży). W marcu 1966 r. powołano Regionalne Białoruskie Muzeum Etnograficzne w Białowieży.

Przyczyną udzielenia pozwolenia na istnienie tego typu organizacji była chęć nadzorowania i stymulowania procesów zachodzących wewnątrz społeczności białoruskiej przez władze polskie. Bardzo ważne dla władzy było też stworzenie warunków do propagandy socjalistycznych idei w języku narodowym, co miało ułatwić popularyzację polityki partii wśród Białorusinów.

Symbolem białoruskości stał się założony w1960 r. zespół estradowy „Lawonicha”, który był żywą reklamą kultury białoruskiej w środowisku polskim. Coraz to nowe zespoły teatralne i instrumentalne, teatry ludowe, chóry, działalność organizacji, audycje radiowe w języku białoruskim, corocznie wydawany kalendarz, książki wiele wniosły do rozwoju kultury białoruskiej. Ów proces instytucjonalizacji życia społeczno-kulturalnego można uznać za okres akceptacji autonomii społeczno-kulturalnej Białorusinów w państwie polskim. Można też mówić o rodzącej się tożsamości regionalnej mieszkańców w postaci przywiązania do Białostocczyzny.

Jednakże życie społeczno-kulturalne ludności białoruskiej było ograniczone, skupiało się tylko wewnątrz zbiorowości. Występowały też znaczne ograniczenia w działalności Białorusinów, przede wszystkim w uzewnętrznianiu swojej działalności politycznej. Ingerencja cenzury nie pozwalała zamieszczać na łamach tygodnika „Niwa” materiałów o świadomości narodowej, historii, sytuacji Białorusinów w BSRR. Najgorsze lata dla ludności białoruskiej miały jednak dopiero nadejść. W końcu lat sześćdziesiątych polityka władz zmierzała do minimalizacji życia narodowego i uczynienia z dwóch istniejących instytucji — BTSK i białoruskiej „Niwy” — wyłącznie ośrodków propagowania ideologii partyjnej, wyznaczając ramy oficjalnej białoruskości ograniczonej tylko do folkloru.

W 1971 r. zmniejszyła się liczba instytucji życia białoruskiego. Zaczęło się od szkolnictwa. 22 lutego 1971 r. Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego wprowadziło zasadę corocznej deklaracji rodziców w sprawie ewentualnego nauczania języka białoruskiego. Z tego też względu spadła liczba szkół i uczniów uczących się języka białoruskiego. Zlikwidowano w 1972 r. zespół estradowy „Lawonicha", a inne zespoły chóralne i taneczne zostały pozbawione pomocy finansowej i instruktorskiej. W maju 1973 r. zamknięto też Muzeum Etnograficzne w Białowieży; jego zbiory przewieziono do Muzeum Okręgowego w Białymstoku, a następnie przekazano do kilku placówek muzealnych, bez podania źródła ich pochodzenia. Wszelkie pretensje pod adresem władz partyjno-państwowych spotykały się z wrogim nastawieniem funkcjonariuszy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, a ich nagłośnianie blokowała cenzura.

Na początku lat siedemdziesiątych BTSK przekształciło się w przybudówkę PZPR wyspecjalizowaną w pracy wśród ludności pochodzenia białoruskiego. W rzeczywistości była to tylko i wyłącznie jednostka organizacyjna podporządkowana MSW.

Znów powtórzyła się sytuacja z końca lat czterdziestych, nasiliły się procesy ukrywania lub wypierania się przynależności do białoruskiej grupy etnicznej. Coraz bardziej widać było wyludnianie się miejscowości na wschodzie Białostocczyzny. W środkowo-wschodnich gminach województwa białostockiego niektóre wsie prawie przestały istnieć. Na miejsce Białorusinów zaczęto sprowadzać na te tereny osadników z głębi Polski.

Dopiero wydarzenia sierpniowe lat osiemdziesiątych w Polsce sprawiły, że problematyka białoruska znów stała się ważna. Wcześniej powszechnym zjawiskiem było ukrywanie przez nią wiejskiego pochodzenia, unikanie określenia się wyznaniowego (nie wspominając już o narodowym). Jednak, wobec powszechnie eksponowanego katolicyzmu Polaków i oskarżania prawosławnych o sprzyjanie komunizmowi i sąsiedniemu mocarstwu, zaczęli oni szukać swojej tożsamości narodowej w kulturze białoruskiej. Przynależność do „religii ruskiej", kontakty z rodziną na wsi, która najczęściej zachowywała język ojczysty, i dawne obyczaje sprzyjały przemianiom świadomości. Stały się one najbardziej widoczne w środowisku studenckim, szczególnie u osób uczących się poza Białostocczyzną.

Atmosfera 1981 r. i osłabienie kontroli władz nad działalnością BTSK sprzyjały przeistaczaniu się organizacji w reprezentanta białoruskości. Zarząd Główny BTSK skierował memoriał do pierwszego sekretarza KC PZPR Stanisława Kani, w którym przedstawił położenie mniejszości białoruskiej i jej potrzeby. Memoriał dotyczył zagadnień kulturalno-oświatowych oraz politycznych. Przedstawiono listę

skarg i postulatów pod adresem władz w sprawie umożliwienia rozwoju oświaty i życia kulturalnego mniejszości białoruskiej. Większość postulatów nie została nigdy zrealizowana.

W maju 1981 r. w środowisku białoruskim powołano nowe organizacje. Stowarzyszenie Opieki nad Zabytkami i Rozwojem Białoruskiej Kultury Materialnej w Polsce powstało podczas spotkania grupy twórców kultury białoruskiej z Białostocczyzny: Sokrata Janowicza, Michała Szachowicza (dziennikarz „Niwy") i Mikołaja Łobacza (etnograf). Do grona założycieli dołączyło jeszcze 158 osób, głównie z Białostocczyzny, Łodzi, Warszawy i kilku Polaków.

Nowe formy aktywności w środowisku białoruskim w latach osiemdziesiątych stworzył również ruch studencki. Największą aktywnością odznaczali się studenci uczelni warszawskich. 30 maja 1981 r. w Warszawie powstał Komitet Organizacyjny Białoruskiego Zrzeszenia Studentów w Polsce (Biełaruskaha Abjadnańnia Studentaŭ). Głównym celem stowarzyszenia miała być integracja środowiska studenckiego narodowości białoruskiej, popularyzacja kultury białoruskiej, poznawanie własnej historii i tradycji, ochrona pamiątek białoruskiej kultury materialnej poprzez prowadzenie działalności turystycznej oraz organizowanie spotkań i imprez rozrywkowych.

Pomimo oporu władz w kwestii zalegalizowania, na spotkaniu 21 października 1981 r. ogólne zgromadzenie studentów białoruskich w Białymstoku, z udziałem ok. 200 uczestników z uczelni warszawskich, białostockich i lubelskich, zdecydowało wystąpić o legalizację organizacji na swoich uczelniach. Młodzież akademicka od razu zorganizowała pierwszą wędrówkę studencką po Białostocczyźnie, przeprowadziła „otrzęsiny" pierwszego rocznika w Warszawie i wydała trzy numery biuletynu „Aposznija paviedamleńni BAS" (trzeci został skonfiskowany przez MSW).

Dziś można śmiało powiedzieć, że ta obywatelska aktywność studentów białoruskich ukształtowała wówczas kolejne pokolenie inteligencji białoruskiej, które bez kompleksów weszło w nowy etap dziejów państwa polskiego.

Wprowadzenie stanu wojennego na jakiś czas zahamowało działalność mniejszości białoruskiej. Na pierwszym miejscu znów znalazł się problemem nauczania języka ojczystego. Zmniejszyła się liczba dzieci uczących się tego przedmiotu, nie było podręczników, a w związku z tym, że nauka języka białoruskiego była nieobowiązkowa, lekcje były spychane na koniec zajęć szkolnych. Doskonałym tego przykładem są Licea z Białoruskim Językiem Nauczania w Bielsku Podlaskim i Hajnówce, które prawie niczym nie odróżniały się od innych szkół w całej Polsce. Jedyną ich odmiennością było to, iż nauczano w nich jako przedmiotu języka białoruskiego.

W rzeczywistości straciły one zupełnie swój białoruski charakter. Tym razem znów młodzież wykazała się wielką inicjatywą i podjęła próby samodzielnego poznawania historii, kultury, poszukiwania swojej tożsamości narodowej. W 1981 r. w liceum bielskim (później także hajnowskim) powstało koło samokształcące „Razbudžany hołas" („Rozbudzony Głos"), początkowo skupiające kilkunastu, a następnie ok. 40 uczniów. To oni organizowali białoruskie imprezy kulturalne, rajdy turystyczne po Białostocczyźnie, wykłady, spotkania z białoruskimi literatami, redagowali szkolną gazetkę ścienną.

W czerwcu 1984 r. powołano Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego w Hajnówce. Jego założycielem był Konstanty Mojsienia.

W połowie lat osiemdziesiątych ludność białoruska nieoczekiwanie została zauważona przez media. W 1986 r. powstał fabularyzowany film w reżyserii Tamary Sołoniewicz, przedstawiający życie i obyczaje Białorusinów w okresie międzywojennym. I choć dialogi prowadzono w języku polskim, to realia życia materialnego tego okresu, pieśni i obrzędy zostały wiernie przedstawione.

W 1988 r. powstał w Warszawie Komitet Założycielski Białoruskiego Zrzeszenia Studentów. Ostatecznie organizację zarejestrowano w roku następnym.

Na początku 1989 r. powstał nieoficjalny Klub Białoruski. Jego przewodniczącym został historyk Jerzy Turonek. Klub miał przygotować białoruska kadrę do przyszłej działalności politycznej, lecz wydarzenia zmusiły jego działaczy do natychmiastowego włączenia się do ogólnokrajowego życia politycznego. Podjęto decyzję o samodzielnym udziale w czerwcowych wyborach do tzw. sejmu kontraktowego. Z powołanego oficjalnie Białoruskiego Komitetu Wyborczego kandydował wówczas Eugeniusz Mironowicz do Sejmu i Sokrat Janowicz do Senatu. Komitet prowadził kampanię pod hasłem: „O swoich sprawach chcemy mówi sami". Program BKW dotyczył gospodarki, ekologii, przywrócenia szacunku dla jednostki ludzkiej, a dopiero na czwartym miejscu znalazła się troska o zachowanie języka i kultury narodowej. Zupełną zaś nowością było używanie w kampanii wyborczej języka białoruskiego, ponieważ dotychczas nie posługiwano się językiem białoruskim w miejscach publicznych. E. Mironowicz otrzymał 14,4 tys. głosów, a S. Janowicz — 22,5 tys. głosów[5]. Chociaż wynik głosowania nie pozwolił na zdobycie mandatów do Sejmu i Senatu, to jednak uznany został za umiarkowany sukces.

[5] E. Mironowicz, *Białorusini w wyborach parlamentarnych i samorządowych w Polsce w latach 1989-1994*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 1995, z. 2, s. 121-130.

Ten względny sukces zachęcił członków Klubu Białoruskiego do powołania w 1990 r. Białoruskiego Zjednoczenia Demokratycznego, jedynej partii mniejszości narodowej w powojennej Polsce. Jej pierwszym przewodniczącym został S. Janowicz, następnym zaś Oleg Łatyszonek (1992-1994).

W wyborach 1991 r. znów nastąpił podział środowiska na BKW i Prawosławny Komitet Wyborczy. W skład pierwszego wchodziło Białoruskie Zjednoczenie Demokratyczne, Białoruskie Zrzeszenie Studentów i Białoruskie Stowarzyszenie Literackie „Białowieża", w skład drugiego — BTSK (które później wycofało się z powodu nieporozumień przy podziale list wyborczych), Związek Ukraińców Podlasia i bractwa cerkiewne. Orientacja prawosławna uzyskała prawie 14 tys. głosów, na BKW głosowało wówczas 4,5 tys. wyborców, a jego kandydat do Senatu — Jan Czykwin — otrzymał 30,5 tys. głosów[6].

Nauczeni doświadczeniem z wyborów z 1991 r. działacze białoruscy i prawosławni wykazali ogromną determinację w budowie wspólnej koalicji przed nowymi wyborami do parlamentu we wrześniu w 1993 r. Komitet Wyborczy Związku Białoruskiego (utworzonego w tym samym roku pod przewodnictwem S. Janowicza) skupił wszystkie organizacje białoruskie i Bractwo Prawosławne św. św. Cyryla i Metodego. Hasło komitetu brzmiało: „Pracować na swojej ziemi i mówić własnym językiem". Lista, którą otwierał Antoni Mironowicz, dostała ponad 10 tys. głosów, za mało, by zdobyć mandat, między innymi z powodu coraz większej ilości głosów białoruskich oddanych na listę Sojuszu Lewicy Demokratycznej[7].

W 1997 r. nie powołano komitetu białoruskiego. Kandydat Związku Białoruskiego Eugeniusz Wappa startował z listy Unii Pracy, która nie przekroczyła progu wyborczego. Posłem natomiast został dzięki wysokiej pozycji na liście SLD przewodniczący BTSK Jan Syczewski[8].

W wyborach 2001 r. mandat z listy SLD-UP zdobył Eugeniusz Czykwin. Sukces ten powtórzył we wszystkich następnych wyborach i jest obecnie jedynym przedstawicielem mniejszości białoruskiej w parlamencie.

W wyborach do podlaskiego sejmiku wojewódzkiego w 2006 roku na Białoruski Komitet Wyborczy oddano prawie 8 tys. głosów (2,05 %). Najwięcej głosów z tej

6 E. Zarzecka, *Preferencje wyborcze Białorusinów zamieszkujących Białostocczyznę na podstawie wyborów parlamentarnych w latach 1991-2001*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 2004, z. 22, s. 130-136.

7 Tamże, s. 137-141.

8 Tamże, s. 141-145.

listy zdobyli J. Czykwin, E. Wappa i E. Mironowicz[9]. Mimo, że BKW nie uczestniczył w podziale mandatów, ostatecznie w składzie sejmiku znalazło się trzech radnych kojarzonych z mniejszością białoruską. Przedstawiciele mniejszości znaleźli się również w składach rad miejskich. W Białymstoku 4 mandaty uzyskali kandydaci Forum Mniejszości Podlasia, którzy wystartowali z list Platformy Obywatelskiej. W Bielsku Podlaskim 7 mandatów w 21-osobowej Radzie Miasta zdobyła złożona z organizacji białoruskich Koalicja Bielska. W Hajnówce 6 mandatów w 21-osobowej Radzie przypadło Białorusko-Ludowemu Komitetowi Wyborczemu.

W 2010 r. nastąpił kryzys idei samodzielnego startu Białorusinów w wyborach samorządowych. Nawet w powiecie hajnowskim nie powołano własnego Białorusko-Ludowego Komitetu Wyborczego, który w poprzednich wyborach odnosił same sukcesy[10].

Przeprowadzony w 2002 r. spis powszechny z pytaniem o narodowość wykazał, że w Polsce mieszka 48,7 tys. Białorusinów, z czego 46,4 tys., czyli zdecydowana większość zamieszkiwała województwo podlaskie[11].

Liczebność mniejszości białoruskiej w następnym dziesięcioleciu uległa zmniejszeniu z 47,6 tys. w 2002 r. do 43,9 tys. w 2011 r. Znacznie poważniejszy spadek liczebności Białorusinów odnotowano w województwie podlaskim, gdzie stanowią społeczność autochtoniczną — 38,3 tys. wobec 46,4 tys. w 2002 r. (spadek o 17,4%). W trakcie spisu z 2011 r. uwzględniono możliwość podania przez respondenta złożonej (podwójnej) identyfikacji narodowej. Narodowość białoruską jako jedyną wykazano w województwie podlaskim dla 26,7 tys. badanych, razem zaś z polską — 11,0 tys.

Spis 2011 r. nie był jednak spisem powszechnym *sensu stricto*, gdyż otrzymane wyniki mają jedynie charakter szacunkowy, stąd też należy je traktować z najwyższą ostrożnością. Białorusini są wciąż jedyną mniejszością narodową, która na obszarze obejmującym kilka gmin stanowi większość mieszkańców.

9 J. Chmielewski (oprac), *Raczej bez zmian*, „Czasopis”, 2006, nr 12, s. 18.
10 А. Мароз, *Без самастойнага беларускага камітэта*, „Ніва”, 2010, nr 42, s. 3.
11 Tamże.

Czasopisma

W marcu 1956 r. zaczął się ukazywać tygodnik „Ніва” („Niwa”)[12]. Zadanie zorganizowania gazety otrzymał działacz KW PZPR Jerzy Wołkowycki, absolwent moskiewskiego Instytutu Literatury. Do 1987 r. sprawował on funkcję redaktora naczelnego tygodnika, nawiązującego tytułem do wileńskiej gazety „Наша Ніва” („Nasza Niwa”) z początku XX w. Gazeta szybko i na stałe zagościła na lokalnym rynku medialnym. Jako swoje cele wyznaczyła: „1) rozwijanie wśród ludności białoruskiej ducha solidarności międzynarodowej i braterstwa, 2) rozwijanie patriotyzmu w oparciu o przyjaźń narodów Związku Radzieckiego i narodu polskiego (...), bliższe wiązanie Białorusinów ze wspólną ojczyzną — Polską Ludową, 3) szerzenie ideologii partii. Walka o stosowanie w życiu codziennym marksizmu-leninizmu, 4) walka o wykonywanie zadań stawianych przez partię i rząd, 5) propagowanie i rozwijanie kultury białoruskiej”[13].

Początkowy nakład gazety wynosił 5500 egzemplarzy. Najwięcej egzemplarzy rozchodziło się wśród mieszkańców wsi. W miarę upływu czasu krąg czytelników poszerzał się i obecnie obejmuje wszystkich Białorusinów. Jednakże nastąpił spadek wysokości nakładu — obecnie wynosi on ok. 2000 egzemplarzy.

Od 1992 r. wydawcą gazety jest Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, w skład której wchodzą przedstawiciele redakcji oraz sześciu organizacji białoruskich. Od tego momentu redaktorem „Niwy” przez pięć lat był Eugeniusz Mironowicz, który zastąpił na tym stanowisku Witalisa Łubę. Od połowy grudnia 1997 r. do końca 2003 r. redaktorem naczelnym ponownie był W. Łuba, a od 2004 r. jest nim Eugeniusz Wappa.

Jak głosi adnotacja przy tytule („Тыднёвік беларусаў у Польшчы”, czyli „Tygodnik Białorusinów w Polsce”) jest to pismo skierowane do mniejszości białoruskiej.

„Niwa” przez całe lata była niemalże jedynym miejscem publikacji artykułów poświęconych historii Białorusi i dziejom Białorusinów w Polsce. Trudno przecenić rolę tego tygodnika w budowaniu pamięci historycznej Białorusinów w Polsce.

Artykuły historyczne zamieszczał także „Беларускі каляндар” („Kalendarz Białoruski”) wydawany corocznie przez BTSK począwszy od kalendarza na 1957 r. Kalendarz na 1961 r. ukazał się jako „Навукова-літаратурны зборнік і беларускі

12 Г. Валкавыцкі, *Віры. Нататкі рэдактара*, Беласток 1991, с. 18.
13 E. Mironowicz, *Polityka narodowościowa PRL*, Białystok 2000, s. 159.

каляндар" (Zbiór naukowo-literacki i kalendarz białoruski")[14]. Nie było to najszczęśliwsze rozwiązanie, dlatego też w 1964 r. BTSK wraz z Białostockim Towarzystwem Naukowym wydało osobny „Навуковы зборнік" („Zbiór Naukowy"). Niestety, było to jedyne tego rodzaju wydanie.

W 1982 r. rozpoczęło podziemną działalność Białoruskie Niezależne Wydawnictwo, wydając 4 tomy dokumentów oraz dwie broszury poświęcone relacjom między ludnością białoruską na Białostocczyźnie a polskim państwem i społeczeństwem. Animatorem wydawnictwa i autorem większości publikacji był S. Janowicz. Broszury historyczne publikowało także Wydawnictwo im. U. Ihnatoŭskiego (E. Wappa).

Wykorzystywano także możliwości legalnej działalności wydawniczej. W 1983 r. ukazały się „Spotkania" z adnotacją „Pismo Studentów Mniejszości Narodowych", wydawane przez Radę Naczelną Zrzeszenia Studentów Polskich. Od 1983 r. było to już osobne białoruskie pismo pod nazwą „Сустрэчы". Czasopismo to odegrało istotną rolę w kształtowaniu świadomości narodowej białoruskich studentów w latach 80. minionego wieku.

W 1985 r. ukazał się „Tygodnik Podlaski", jako dodatek do „Tygodnika Polskiego", organu prasowego Unii Chrześcijańsko-Społecznej. W 1991 r. pismo usamodzielniło się i przyjęło z początku nazwę „Orthodoxia", a potem „Przegląd Prawosławny". Wydawane jest przez firmę „Orthdruk" i Fundację Ekumeniczną Tolerancja[15].

„Przegląd Prawosławny" publikuje artykuły w języku polskim, białoruskim, ukraińskim i rosyjskim, docierając do społeczności prawosławnej w Polsce i za granicą. Tematyka pisma obejmuje informacje o historii, nauczaniu i aktualnej sytuacji prawosławia w Polsce i na świecie. Dużą część każdego numeru zajmują również artykuły dotyczące problemów i kultury wschodniosłowiańskich mniejszości narodowych oraz ich miejsca we współczesnym krajobrazie społecznym Polski.

Tematyka miesięcznika ściśle związana jest z życiem ludności prawosławnej, są też poruszane tematy historyczne i społeczne, dotyczące zarówno Podlasia, reszty kraju, jak i zagranicznych społeczności wiernych tego wyznania. Pismo zawiera stale po dwie strony w języku białoruskim, ukraińskim i rosyjskim. Do stałych rubryk należy felieton i kronika Michała Bołtryka oraz „Notatki z Wiejskiej" posła E. Czykwina, redaktora naczelnego tego miesięcznika.

14 Zob.: С[акрат] Я[новіч], *Дваццаць выпускаў «Беларускага календара»*, „Беларускі каляндар 1977", с. 77-81.

15 M. Narocz, *Przegląd Prawosławny*, „Nowe Kontrasty", 2003, nr 3, s. 25-27.

W latach 1989-1990 ukazały się 4 numery podziemnego czasopisma „Кантакт” („Kontakt”). Pismo to, redagowane i wydawane przez Jerzego Turonka, było forum białoruskiej myśli politycznej po obu stronach polsko-sowieckiej granicy. Zamieszczało też ważne teksty historyczne[16].

Miesięcznik „Czasopis” to najlepiej, obok tygodnika „Niwa”, znane pismo mniejszości białoruskiej. W kwietniu 1990 r. ukazał się sygnalny numer Pisma Informacyjno-Kulturalnego Wschodniej Białostocczyzny „Czasopis”. Początkowo ukazywał się on nieregularnie, bowiem do końca 1990 r. wydano tylko cztery numery. Jednak systematycznie zwiększała się objętość i nakład pisma. Z początkowych 1500 egzemplarzy nakład wzrósł do 3 tys. w maju 1991 r. Od tegoż roku „Czasopis” wydawany jest jako miesięcznik. W kwietniu 1992 r. powstało Stowarzyszenie Dziennikarzy Białoruskich, odtąd wydawca pisma[17]. W pierwszych latach funkcję redaktora naczelnego pełnił Wiesław Choruży; od 1993 r. do dziś jest nim Jerzy Chmielewski.

„Czasopis” jest różnorodny tematycznie. Wiele miejsca poświęca problemowi tożsamości, poszukiwania korzeni. Istotne miejsce na łamach pisma zajmuje historia. Można w nim znaleźć kalendarium, artykuły o wydarzeniach zarówno w historii Polski, jak i Białorusi, o historii poszczególnych miejscowości regionu białostockiego. Przez kilka lat ukazywała się „Kronika miejscowości” z krótkimi opisami wsi i miasteczek oraz grafiką Władysława Pietruka. Cykliczny charakter miała też redagowana przez Jerzego Kalinę „Kronika zbrodni” poświęcona zbrodniom i ofiarom oddziału Romualda Rajsa „Burego” w okresie powojennym. Dopełnieniem tego cyklu była od września 1998 r. do października 2003 r. rubryka „Zginęli po wojnie”, obejmująca prawie 400 nazwisk, życiorysy oraz miejsca i okoliczności śmierci danej osoby.

Warto też wspomnieć o roczniku „Annus Albaruthenicus. Год Беларускі” wydawanym od początku tego wieku przez Stowarzyszenie „Villa Sokrates”, pod redakcją S. Janowicza publikującym wielojęzyczne teksty dotyczące problemów białoruskich.

Od 1998 r. ukazuje się „Бельскі гостінэць” („Bielski Gościniec”) — czasopismo krajoznawczo-kulturalne, wydawane przez Stowarzyszenie Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach. Początkowo wydawane jako kwartalnik, od 2010 r. — półrocznik. Artykuły publikowane są w języku polskim, białoruskim i podlaskim dialekcie języka białoruskiego. Założycielem i redaktorem naczelnym pisma jest Doroteusz Fionik.

16 W. Choruży, *Białoruski drugi obieg w Polsce 1981-1990*, Białystok 1994, s. 54-56.
17 J. Chmielewski, *15 lat „Czasopisu”*, „Czasopis”, 2005, nr 7/8, s. 46-49.

Radio i telewizja

Białoruskie programy w Radiu Białystok pojawiły się 13 czerwca 1958 r.[18] Wtedy to wyemitowano po raz pierwszy audycję w języku białoruskim. W październiku redaktorem białoruskich programów w Radiu Białystok został Leon Mojsiejuk. W okresie PRL-u, kiedy to tematyka białoruska nie pojawiała się ani w telewizji, ani w prasie, kilkunastominutowa obecność w eterze języka białoruskiego była jedynym w takich mediach akcentem zaznaczającym obecność Białorusinów w regionie. Tradycję tę kontynuuje obecnie codzienna audycja „Пад знакам Пагоні" („Pod znakiem Pogoni"). W języku białoruskim w białostockiej rozgłośni emitowane są również programy dotyczące działalności Kościoła prawosławnego.

Białostoccy Białorusini jako jedyna mniejszość narodowa w Polsce posiadają rozgłośnię nadającą we własnym języku. Radio Racja z siedzibą w Białymstoku rozpoczęło nadawanie 29 grudnia 1999 r.[19] Białoruskojęzyczny program składający się z audycji dotyczących lokalnych problemów społeczno-politycznych, spraw kultury, serwisów informacyjnych (poświęcającym sporo uwagi wydarzeniom na Białorusi), dużej ilości popularnej miejscowej muzyki wzbudzał zainteresowanie także wielu polskojęzycznych słuchaczy, którzy w kontaktach z redakcją starali się posługiwać językiem białoruskim. Czas emisji programu był sukcesywnie wydłużany, i tak z jednej godziny dziennie został wydłużony do programu całodobowego. Programy nagrywano w studiu przy ul. Ciepłej i emitowano na częstotliwości 105,5 FM. Organizatorami radia byli Eugeniusz Wappa, Oleg Łatyszonek i Wiktor Stachwiuk.

W 2002 r. radio przestało być dotowane i w czerwcu przestało nadawać programy publicystyczne, informacyjne i popularne, zwłaszcza audycje z udziałem słuchaczy; nadawana była tylko muzyka. Pod koniec 2002 r. radio całkowicie zamilkło. W styczniu 2006 r. premier Kazimierz Marcinkiewicz podczas wizyty w Białymstoku złożył zapewnienie ponownego powołania stacji radiowej zorientowanej na polityczne oddziaływanie na społeczeństwo białoruskie (z powodu odbywających się 19 marca 2006 r. wyborów prezydenckich), która miałaby służyć tutejszej społeczności. 22 lutego 2006 r. rozgłośnia wznowiła nadawanie jako Białoruskie Radio Racja. Obecnie całodobowy program swoim zasięgiem obejmuje znaczną część zachodniej Białorusi z Grodnem, Lidą, Wołkowyskiem i Brześciem .

[18] В. Швайко, *Беларускае грамадска-культурнае таварыства ў Польшчы: гісторыя станаўлення і развіцця*, „Białorutenistyka Białostocka", 2010, t. II, s. 223.

[19] *„Racja na Żywo"*, „Gazeta Współczesna. Dodatek Dzień Dobry", 2000, nr 127, s. 1.

Białoruskie programy w telewizji wyemitowano po raz pierwszy w 1995 r. w Warszawskim Ośrodku Telewizyjnym. Był to comiesięczny, dwudziestominutowy magazyn „Biełaruski wypusk", w którym oprócz tematyki kulturalnej i bieżących informacji, przedstawiane były również kwestie religijne. W lutym 1996 r. Związek Białoruski zebrał ok. 10 tys. podpisów mieszkańców wschodniej Białostocczyzny z prośbą o zwiększenie czasu emisji programu w języku białoruskim. Działacze postulowali o zwiększenie w powstającym białostockim oddziale TV czasu emisji audycji w języku białoruskim do godziny tygodniowo oraz o stworzenie osobnej redakcji z odpowiednią obsadą etatową. Ostatecznie taki program znalazł się w ramówce Ośrodka TVP w Białymstoku. Zrealizowane rozwiązanie nie usatysfakcjonowało społeczności białoruskiej. Program „Sami o sobie", który pojawił się na antenie w marcu 1997 r., był wspólny dla wszystkich mniejszości narodowych Podlasia i białoruskich Polaków. Był to cotygodniowy 40-minutowy program w językach poszczególnych mniejszości. Mniejszości białoruskiej poświęcone było 15 minut, po 10 minut miały mniejszość ukraińska i litewska oraz po kilka minut Rosjanie, Romowie, Tatarzy i Niemcy. Tak mały czas antenowy nie satysfakcjonował mniejszości białoruskiej, kilkadziesiąt razy liczniejszej niż inne. Białorusini wystąpili z propozycją dopasowania czasu antenowego do liczebności każdej grupy mniejszościowej, co jednak nigdy nie nastąpiło[20]. Obecnie Ośrodek TVP w Białymstoku emituje samodzielny, dwudziestominutowy program „Tydzień Białoruski" redagowany przez Jerzego Kalinę i Mikołaja Wawrzeniuka.

[20] *Mniejszości narodowe i etniczne a media elektroniczne: Białoruś, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Ukraina*, red. A. Sadowski, T. Skoczek, Białystok 2001, s. 19-25.

Rozdział II.
Białoruskie Towarzystwo Historyczne

Lata 90. XX wieku i zmiana polityki władz nie wpłynęły na poprawę sytuacji mniejszości białoruskiej na Podlasiu, nie stworzyły też nowych perspektyw działaczom białoruskim, którzy dążyli do rozwoju kultury narodowej. Pomimo usilnych starań naukowców zajmujących się tą problematyką nie powstał w Białymstoku Instytut Kultury Białoruskiej. Białoruskich naukowców, którzy pragnęli stworzyć jednostkę badawczą zajmującą się historią, językiem, etnografią i socjologią Białorusinów na Białostocczyźnie i w całym kraju, a przede wszystkim pragnęli poszerzyć minimalną wiedzę o historii regionalnej i stworzyć nowoczesne programy nauczania języka białoruskiego, elementów historii i geografii Białorusi — wciąż spotykały niepowodzenia. Postulaty i listy kierowane do odpowiednich instytucji i urzędów nie tylko nie przynosiły rezultatów, ale nawet pozostawały bez pisemnej odpowiedzi. Władze uznały, iż istnienie katedry filologii białoruskiej w Warszawie, Lublinie (dwie) i w Krakowie w zupełności wystarczy.

W odpowiedzi na taką postawę władz i brak możliwości stworzenia Instytutu Kultury Białoruskiej 15 czerwca 1993 r. powstał w Białymstoku Komitet Założycielski Białoruskiego Towarzystwa Historycznego[21]. Kolejne zebranie założycieli BTH odbyło się 23 czerwca pod przewodnictwem Sławomira Iwaniuka. W skład komitetu weszli: Sławomir Iwaniuk, Eugeniusz Mironowicz, Oleg Łatyszonek i Jerzy Kalina. Pełnomocnikiem został Jerzy Kalina, którego upoważniono także do reprezentowania członków założycieli wobec organu założycielskiego. Przyjęto także Statut Białoruskiego Towarzystwa Historycznego (BTH)[22]. Władze Białoruskiego Towarzystwo Historycznego wybrano na zebraniu Komitetu Założycielskiego 6 września 1993 r. Prezesem Towarzystwa został Antoni Mironowicz, wiceprezesem — Sławomir Iwaniuk, sekretarzem — Oleg Łatyszonek, skarbnikiem — Jerzy Kalina, a członkiem — Eugeniusz Mironowicz[23].

Białoruskie Towarzystwo Historyczne swoją działalność opiera na społecznym zaangażowaniu członków i sympatyków, a swoje cele realizuje inicjując i organizując działalność publiczną, a w szczególności naukową, oświatową, popularyzatorską, kulturalną. BTH podejmuje działania zmierzające do popularyzacji historii Białorusinów Białostocczyzny, integruje i promuje młodych historyków — umożliwia roz-

21 Pismo Komitetu Założycielskiego Białoruskiego Towarzystwa Historycznego do Sądu Wojewódzkiego w Białymstoku z dn. 23 VI 1993 r., Archiwum Białoruskiego Towarzystwa Historycznego.

22 Protokół z zebrania założycielskiego Białoruskiego Towarzystwa Historycznego z dn. 23 VI 1993 r., Archiwum Białoruskiego Towarzystwa Historycznego

23 Sprawozdanie z zebrania założycielskiego Białoruskiego Towarzystwa Historycznego z dn. 6 IX 1993 r., Archiwum Białoruskiego Towarzystwa Historycznego.

wijanie aktywności naukowej, kulturotwórczej oraz społecznej historyków białorutenistów[24]. Taki bowiem jest też jeden z celów organizacji zawartych w Statucie[25]. Kolejnym równie istotnym dążeniem organizacji są działania na rzecz zdobywania i upowszechniania wiedzy historycznej o Białorusinach oraz poszanowania białoruskich tradycji narodowych. Równie istotne jest również propagowanie postaw tolerancji narodowej, sprzyjających stosunków pomiędzy Białorusinami a Polakami oraz innymi społecznościami narodowymi i etnicznymi zamieszkującymi w Rzeczypospolitej Polskiej. Towarzystwo swoje cele realizuje inicjując i organizując działalność publiczną, a w szczególności: naukową, oświatową, popularyzatorską i kulturalną. Ponadto prowadzi działalność wydawniczą, publicystyczną, szkoleniową i turystyczno-krajoznawczą. Dodatkowo współpracuje z organami państwowymi, samorządowymi oraz innymi o podobnych celach. Działalność BTH służy więc lepszemu poznaniu wspólnej przeszłości Polaków i Białorusinów, umożliwiając tym samym przełamywanie stereotypów i tworzenie nowoczesnego społeczeństwa obywatelskiego.

Członkowie Towarzystwa dzielą się na zwyczajnych, wspierających i honorowych[26]. Do pierwszej grupy mogą należeć pełnoletni obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, a członkostwo nabywa się po złożeniu pisemnej deklaracji wyrażającej wolę wstąpienia do stowarzyszenia, przestrzegania Statutu Towarzystwa i pozytywnym zatwierdzeniu przez Zarząd. Członek zwyczajny ma prawo uczestniczyć we wszystkich formach działalności Towarzystwa. Ma prawo wybierać i być wybieranym do władz Towarzystwa, uczestniczyć osobiście w zebraniach, na których władze Towarzystwa podejmują decyzje dotyczące jego osoby. Ponadto może zwracać się do władz Towarzystwa z postulatami w sprawach określonych Statutem oraz otrzymać odpowiedź na piśmie lub ustnie w zależności od złożonego postulatu. Członkostwo zwyczajne ustaje w wyniku dobrowolnego wystąpienia z Towarzystwa poprzez złożenie Zarządowi pisemnego oświadczenia przez członka występującego. Na podstawie uchwały Zarządu członek może być z Towarzystwa wykluczony za działalność sprzeczną z prawem i ustanowionym Statutem, bowiem obowiązkiem członków jest przestrzeganie Statutu i uchwał władz Towarzystwa, aktywne włączanie się w realizację uchwał i zadań podejmowanych poprzez władze Towarzystwa, dbanie o dobre imię Towarzystwa i regularne opłacanie składek członkowskich.

24 B. Berdychowska, *To jest przełom... (Rozmowa z Eugeniuszem Mironowiczem)*, „Zeszyty Historyczne", 1996, nr 117, s. 145-150.

25 Statut Białoruskiego Towarzystwa Historycznego z dn. 15 VI 1993 r., Archiwum Białoruskiego Towarzystwa Historycznego, rozdz. II, s. 1.

26 Tamże, rozdz. III, s. 1-2.

Członkiem wspierającym może być osoba fizyczna lub prawna, zainteresowana działalnością Towarzystwa, która zadeklarowała stałą składkę członkowską na rzecz stowarzyszenia. Członkostwo takie nabywa się po złożeniu pisemnej deklaracji wyrażającej wolę wstąpienia do stowarzyszenia i przestrzegania Statutu i tak jak w przypadku członka zwyczajnego musi być przyjęta przez Zarząd Towarzystwa. Ponadto członek wspierający posiada wszystkie prawa członka zwyczajnego, za wyjątkiem czynnego i biernego prawa wyborczego. Natomiast osoba prawna działa w Towarzystwie za pośrednictwem swego przedstawiciela.

Do grupy członków honorowych mogą należeć osoby, które wykazały szczególne zasługi na rzecz poznania historii Białorusinów. O przyznaniu członkostwa honorowego decyduje Walne Zebranie Członków. Członek honorowy posiada wszystkie prawa członka zwyczajnego za wyjątkiem, podobnie jednak jak członek wspierający, czynnego i biernego prawa wyborczego.

Jak dotąd BTH nie ma ani członków wspierających, ani honorowych.

Władzami Towarzystwa[27] są Walne Zebranie Członków, Zarząd i Komisja Rewizyjna. Uchwały władz podejmowane są zazwyczaj większością głosów przy obecności co najmniej ½ ogólnej ilości osób uprawnionych do głosowania. W przypadku zaś równej ilości głosów ostatecznie decyduje głos przewodniczącego zebrania. Kadencja władz Towarzystwa trwa trzy lata, a wybory do władz odbywają się w głosowaniu tajnym.

Najwyższą władzą Towarzystwa jest Walne Zebranie Członków. Zwyczajne zebranie odbywa się co najmniej raz na 3 lata, a zwołuje je Zarząd, powiadamiając o jego terminie najpóźniej na 14 dni przed obradami. Natomiast nadzwyczajne Walne Zebranie Członków zwołuje Zarząd z własnej inicjatywy lub na wniosek Komisji Rewizyjnej, bądź też na wniosek ¼ liczby członków w terminie 1 miesiąca od dnia zgłoszenia wniosku. Do zadań Walnego Zgromadzenia należy przede wszystkim uchwalanie programu działania Towarzystwa, ocena jego działalności oraz władz, udzielanie absolutorium ustępującemu Zarządowi na wniosek Komisji Rewizyjnej. Walne Zgromadzenie ma prawo wyboru przewodniczącego i członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej oraz Rady Naukowej. Uchwala zmiany w Statucie, jak również podejmuje uchwały o rozwiązaniu Towarzystwa.

Zarząd Towarzystwa zwoływany jest nie rzadziej niż cztery razy w roku i kieruje jego działalnością w okresie między Walnymi Zebraniami Członków. Zarząd skła-

[27] Tamże, rozdz. IV, s. 2-4.

da się z prezesa i 4 członków. Na pierwszym posiedzeniu Zarząd wybiera spośród siebie wiceprezesa, skarbnika i sekretarza. Do kompetencji Zarządu należy przede wszystkim realizacja uchwał Walnego Zebrania Członków, opracowywanie planów pracy i uchwalanie budżetu, zwoływanie Walnego Zebrania Członków i reprezentowanie Towarzystwa na zewnątrz. Zarząd podejmuje decyzje w sprawach majątkowych, ponadto decyduje o nadaniu członkostwa zwyczajnego i wspierającego.

Komisja Rewizyjna składa się z trzech członków i wybiera spośród siebie przewodniczącego i sekretarza. Do jej kompetencji należy kontrola działalności finansowej i statutowej Towarzystwa, składanie wniosku o udzielenie absolutorium Zarządowi, przedstawianie Zarządowi wniosków w sprawach działalności Towarzystwa.

Statut przewiduje możliwość powołania Rady Naukowej, która składa się z 5-7 osób i wybiera spośród siebie przewodniczącego i sekretarza. Do kompetencji Rady Naukowej należy dbanie o poziom merytoryczny działalności naukowej i wydawniczej Towarzystwa. Należeć do niej mogą tylko osoby niebędące członkami Towarzystwa, a ich ogólna liczba nie powinna przekraczać $^1/_3$ jej członków[28].

Majątek Towarzystwa[29] stanowią ruchomości, nieruchomości i fundusze. Majątek powstaje ze składek członkowskich, darowizn, spadków i zapisów, dochodów z własnej działalności, dochodów z majątku Towarzystwa, ofiarności publicznej jak też z dotacji. Ponadto BTH jest właścicielem unikatowych zbiorów archiwalnych i bibliotecznych. Posiada największy poza Biblioteką i Muzeum im. Francyska Skaryny w Londynie zbiór białoruskich periodycznych i nieperiodycznych wydawnictw, które ukazały się na emigracji. Zbiór ten ma ogromną wartość badawczą i poznawczą. Obecnie znajduje się w bibliotece organizacji, której siedziba mieści się w Białymstoku.

7 marca 1996 r. odbyło się pierwsze Nadzwyczajne Walne Zebranie Towarzystwa. Podsumowano na nim kilkuletnią działalność organizacji, wynikiem której było rozpoczęcie wydawania półrocznika „Białoruskie Zeszyty Historyczne" i wydanie 4 publikacji książkowych. Następnie wyłoniono nowy Zarząd Stowarzyszenia. Prezesem został Oleg Łatyszonek, Sławomir Iwaniuk — wiceprezesem, Wiesław Choruży — sekretarzem, Jerzy Kalina — skarbnikiem, a Eugeniusz Mironowicz — członkiem[30].

28 Tamże, rozdz. V, s. 4.
29 Tamże, rozdz. VI, s. 4-5.
30 Protokół z zebrania Białoruskiego Towarzystwa Historycznego z dn. 7 III 1996 r., Archiwum Białoruskiego Towarzystwa Historycznego.

31 marca 1999 r. odbył się kolejny sprawozdawczo-wyborczy zjazd Białoruskiego Towarzystwa Historycznego[31]. Miał on za zadanie podsumować dotychczasową działalność, wybrać nowe władze i wytyczyć kierunki dalszej pracy. Obrady otworzył przewodniczący O. Łatyszonek. Przedstawił on działalność Towarzystwa od czasu powstania do marca 1999 r. Lata 1993-1999 zaowocowały wydaniem 10 książek, kilkoma konferencjami naukowymi i dwiema wystawami. Kolejnym punktem zebrania była dyskusja, na której poruszono ważne kwestie związane z dalszą działalnością Towarzystwa. Przede wszystkim poruszono problemy natury naukowej i organizacyjnej — dyskutowano o kłopotach z dystrybucją wydawnictw i ich promocją, o problemach finansowych i lokalowych, bowiem wtedy Towarzystwo nie miało własnej siedziby, a korzystało z gościnności redakcji „Niwy" i Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu w Białymstoku. Rozważano także plany stworzenia własnej biblioteki i czytelni, w której Białoruskie Towarzystwo Historyczne przechowywałoby roczniki pism i archiwalia emigracyjne, np. komplet miesięcznika „Biełaruś" i tygodnika „Baćkaŭszczyna".

W kwestiach organizacyjnych Towarzystwo ustaliło, że zjazd będzie odbywać się co trzy lata, a jego członkowie otrzymają legitymacje, a dotychczasowa obowiązkowa składka na rzecz Towarzystwa stanie się dobrowolną wpłatą.

Wybrano władze BTH na kolejną kadencję. Oleg Łatyszonek ponownie został przewodniczącym, Sławomir Iwaniuk — zastępcą przewodniczącego, Wiesław Choruży — sekretarzem, a Małgorzata Moroz — skarbnikiem. Członkiem zarządu został też Eugeniusz Mironowicz[32].

Oprócz członków organizacji w zjeździe uczestniczyli goście, a wśród nich prezes Białostockiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego dr Jan Jerzy Milewski. Wyraził on słowa uznania dla Białoruskiego Towarzystwa za działalność i zaprosił jego członków na Powszechny Zjazd Historyków Polskich we Wrocławiu, gdzie jedna z komisji z udziałem prof. Jerzego Kłoczowskiego miała zorganizować okrągły stół poświęcony historii Białorusi, Litwy, Polski i Ukrainy.

Kolejne Walne Zgromadzenie, zgodnie ze Statutem, odbyło się po upływie 3-letniej kadencji, 22 marca 2002 r. W skład zarządu ponownie weszli Oleg Łatyszonek, Sławomir Iwaniuk, Wiesław Choruży, Małgorzata Moroz i Eugeniusz Mironowicz,

[31] M. Liedke, *Cztery i pół roku istnienia Białoruskiego Towarzystwa Historycznego*, „Białostocczyzna" , 1999, nr 1, s. 138-140.

[32] Protokół z zebrania Białoruskiego Towarzystwa Historycznego z dn. 31 III 1999 r., Archiwum Białoruskiego Towarzystwa Historycznego.

a członkami Komisji Rewizyjnej zostali Doroteusz Fionik, Eugeniusz Jańczuk i Anatol Wap[33].

10 października 2005 r. zwołano następne Walne Zgromadzenie Członków, na którym podsumowano dotychczasową działalność oraz podjęto decyzje dotyczące wyboru nowych władz. Walne Zgromadzenie na prezesa Towarzystwa wybrało O. Łatyszonka. Wiceprezesem został S. Iwaniuk, skarbnikiem — Piotr Chomik, sekretarzem — W. Choruży, a członkiem zarządu został E. Mironowicz. W skład Komisji Rewizyjnej weszli Anatol Wap — przewodniczący, Walentyna Łojewska — sekretarz i Wiktor Stachwiuk — członek[34].

Kolejne Walne Zebranie Członków Towarzystwa odbyło się 22 marca 2008 r. O. Łatyszonek ponownie został wybrany na prezesa Towarzystwa, a wiceprezesem został S. Iwaniuk. Na skarbnika wybrano Małgorzatę Ocytko, na sekretarza — Dorotę Michaluk, a członkiem został Eugeniusz Mironowicz.

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Członków BTH zebrało się 29 kwietnia 2009 roku w celu dokonania zmian w Statucie organizacji. W paragrafie 22 punkt 3 otrzymał następujące brzmienie: „3. cały dochód z prowadzonej działalności winien być przeznaczony na cele statutowe Towarzystwa”.

Zebrani uznali za celowe podjęcie prac nad białoruskim przewodnikiem historycznym po Podlasiu.

Ostatnie Walne Zgromadzenie odbyło się 5 maja 2011 r. Zmiany we władzach były niewielkie. O. Łatyszonek został wybrany na prezesa Towarzystwa, wiceprzewodniczącym ponownie został S. Iwaniuk. Na skarbnika wybrano M. Ocytko, na sekretarza — P. Chomika, a członkiem zarządu, ponownie został E. Mironowicz. Została również powołana komisja rewizyjna w składzie W. Stachwiuk, D. Michaluk i W. Choruży.

Członkiem Białoruskiego Towarzystwa Historycznego może być każdy, kto czynnie zajmuje się badaniem historii Białorusi[35].

33 А. Латышонак, *Сход Беларускага гістарычнага таварыства*, „Ніва”, 2002, № 15, с. 3.
34 Tamże.
35 B. Berdychowska, *To jest przełom...(Rozmowa z Eugeniuszem Mironowiczem)*, [w:] „Zeszyty Historyczne” 1996, nr 117, s. 145-150.

Członkowie

Członkowie założyciele BTH to 15 osób (podanych tutaj w porządku alfabetycznym): Michał Bołtryk, Wiesław Choruży, Dariusz Fionik, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Aleksander Karpiuk, Oleg Łatyszonek, Jan Maksymiuk, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Walenty Sielwiesiuk, Jerzy Sulżyk, Elżbieta Tomczuk, Eugeniusz Wappa, Mikołaj Wawrzeniuk. W dwudziestoletniej historii Towarzystwa pojawiali się nowi członkowie, a dawni odchodzili z różnych przyczyn, zazwyczaj z powodu oddalenia. Oprócz wyżej wymienionych, członkami BTH byli w swoim czasie Marian Siemakowicz (historyk, dyplomata), Eugenia Szymczuk (historyk archiwista), a także Anatol Wap (historyk, urzędnik samorządowy). Przybywali także nowi członkowie. Obecnie BTH liczy 24 członków. Wśród nich jest jeden profesor zwyczajny — Eugeniusz Mironowicz (historyk, politolog), jeden nadzwyczajny — Oleg Łatyszonek (historyk), trzech doktorów habilitowanych — Dorota Michaluk (historyk), Helena Głogowska (historyk, politolog), Piotr Chomik (historyk), 6 doktorów — Marzena Liedke (historyk), Małgorzata Ocytko primo voto Moroz (historyk), Irena Matus (historyk, etnolog), ks. Grzegorz Sosna (historyk), Adam Bobryk (historyk, socjolog), Tomasz Błaszczak (historyk, politolog). Ponadto w skład Towarzystwa wchodzą Sławomir Iwaniuk (historyk archiwista), nauczyciele historii Wiesław Choruży i Jerzy Sulżyk, dziennikarze Michał Bołtryk, Jarosław Iwaniuk, Walentyna Łojewska, Mikołaj Wawrzeniuk i Eugeniusz Wappa oraz Dariusz Fionik (historyk, krajoznawca i muzealnik), Eugeniusz Jańczuk (urzędnik, wcześniej nauczyciel historii), Wiktor Szwed (poeta), Wiktor Stachwiuk (poeta, etnograf) i Piotr Juszczuk (prawnik). Prawie wszyscy w swoim dorobku naukowym mają co najmniej jedną książkę, są redaktorami zbiorów materiałów i czasopism naukowych, krajoznawczych i społeczno-kulturalnych, autorami zbiorów poezji oraz twórcami programów radiowych i telewizyjnych.

Pierwszym przewodniczącym Towarzystwa był prof. dr hab. Antoni Mironowicz, absolwent Wydziału Humanistycznego Filii UW w Białymstoku. Specjalizuje się w problematyce historii Białorusi, Europy Środkowej i Wschodniej, historii Kościoła prawosławnego, historii nowożytnej oraz historii Rosji. Jest kierownikiem Katedry Historii Kultur Pogranicza w Instytucie Historii i Nauk Politycznych Uniwersytetu w Białymstoku. W 1990 r. uzyskał tytuł doktora na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu za dysertację „Podlaskie ośrodki i organizacje prawosławne w końcu XVI i XVII wieku". W 1997 r. uzyskał habilitację na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim

za rozprawę „Prawosławie i unia za panowania Jana Kazimierza". Otrzymał wyróżnienie Stowarzyszenia Wydawców Szkół Wyższych dla książki „Kościół prawosławny w dziejach Rzeczypospolitej". Autor ponad 20 publikacji książkowych.

Od 1996 r. prezesem Białoruskiego Towarzystwa Historycznego i członkiem Kolegium Redakcyjnego „Białoruskich Zeszytów Historycznych", nieprzerwanie do dnia dzisiejszego jest dr hab. Oleg Łatyszonek, prof. Uniwersytetu w Białymstoku. W 1980 r. ukończył studia na Wydziale Historyczno-Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Po ukończeniu studiów pracował jako nauczyciel historii, asystent w Muzeum Historycznym Miasta Krakowa, asystent w Instytucie Badań Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, asystent Muzeum Wojska w Białymstoku, dziennikarz Tygodnika Białorusinów „Niwa". Od 1995 r. jest członkiem zarządu Związku Białoruskiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Od 1997 r. — wiceprezes Centrum Edukacji Obywatelskiej Polska — Białoruś w Białymstoku. Autor kliku książek. W 1996 r. obronił w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu pracę doktorską pt. „Białoruskie formacje wojskowe 1917-1923". W latach 1997-2008 był wykładowcą w Katedrze Kultury Białoruskiej Uniwersytetu w Białymstoku. W 2007 r. obronił w UMK rozprawę habilitacyjną „Od Rusinów Białych do Białorusinów. U źródeł białoruskiej idei narodowej". Obecnie pracuje w Katedrze Polityki Międzynarodowej w Instytucie Historii i Nauk Politycznych UwB.

Wiceprzewodniczący Białoruskiego Towarzystwa Historycznego Sławomir Iwaniuk — z wykształcenia historyk archiwista — pracuje w Archiwum Państwowym w Białymstoku. Ukończył historię w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Autor kilku publikacji książkowych ze źródłami archiwalnymi z XIX i XX w.

Redaktor naczelny „Białoruskich Zeszytów Historycznych" prof. dr hab. Eugeniusz Mironowicz w 1980 r. ukończył historię na Wydziale Humanistycznym Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Pracował jako nauczyciel historii w szkołach średnich. W 1990 r. uzyskał tytuł doktora na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW za dysertację „Białoruska mniejszość narodowa w Polsce Ludowej 1944-1949". W 2000 r. habilitował się na Wydziale Nauk Historycznych UW na podstawie rozprawy „Polityka narodowościowa PRL". W latach 1992-1997 był redaktorem naczelnym Tygodnika Białorusinów w Polsce „Niwa". Potem kierował Katedrą Kultury Białoruskiej Uniwersytetu w Białymstoku. Obecnie kieruje Katedrą Polityki Międzynarodowej w Instytucie Historii i Nauk Politycznych w tymże uniwersytecie.

Dr hab. Helena Głogowska jest absolwentką Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. W 1984 r. podjęła pracę w Uniwersy-

tecie Gdańskim. W 1995 r. uzyskała tytuł doktora nauk humanistycznych, broniąc rozprawy „Przemiany kulturalne na Białorusi w latach 1914-1929” w Uniwersytecie Warszawskim. Od 1998 r. pracuje w Katedrze Kultury Białoruskiej Uniwersytetu w Białymstoku. W 2013 r. obroniła rozprawę habilitacyjną „Stosunki polsko-białoruskie w XX wieku. Od Imperium Rosyjskiego do Unii Europejskiej”. W kręgu jej zainteresowań badawczych znajdują się problemy narodowościowe i etniczne, w szczególności dzieje polityczne i społeczno-kulturalne Białorusinów. Jest autorką kilku książek. Od 1993 r. jest prezesem Białoruskiego Towarzystwa Kulturalnego „Chatka” w Gdańsku.

Dr hab. Dorota Michaluk ukończyła historię na Wydziale Humanistycznym Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku w 1990 r. W latach 1990-1995 pracowała w Muzeum Wojska w Białymstoku. Potem podjęła studia doktoranckie w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu zakończone w 1999 r. pomyślną obroną pracy „Ziemia mielnicka województwa podlaskiego w XVI-XVII wieku. Formowanie się granic i własność ziemska”. W latach 1999-2004 pracowała w Instytucie Historii i Archiwistyki UMK, następnie w latach 2004-2008 w Instytucie Stosunków Międzynarodowych UMK. Od 2008 pracuje w Katedrze Europy Wschodniej Wydziału Politologii i Studiów Międzynarodowych UMK. W 2011 r. w tymże uniwersytecie uzyskała habilitację na postawie rozprawy „Białoruska Republika Ludowa 1918-1920. U podstaw białoruskiej idei państwowej”. Specjalizuje się w historii krajów Europy Wschodniej w czasach nowożytnych i współczesnych. Autorka pięciu monografii i około stu artykułów naukowych.

Dr hab. Piotr Chomik ukończył studia w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie na Wydziale Teologii Prawosławnej w 1994 r. W latach 1992-1995 był członkiem redakcji kwartalnika „Wiadomości Bractwa” wydawanego przez Bractwo Młodzieży Prawosławnej w Polsce. Od 1994 do 1999 r. — redaktor naczelny „Wiadomości Prawosławnej Diecezji Białostocko-Gdańskiej, jednocześnie sekretarz redakcji „Polskiego Żołnierza Prawosławnego” wydawanego przez Prawosławny Ordynariat Wojska Polskiego. Od 1999 r. pracuje w Uniwersytecie w Białymstoku. W 2002 r. obronił rozprawę doktorską „Kult cudownych ikon Matki Bożej w Kościołach Wschodnich na obszarze Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVI-XVIII wieku”. W latach 1999-2002 był sekretarzem Bractwa Prawosławnego św. św. Cyryla i Metodego, a w 2002 r. krótko był wiceprzewodniczącym tej organizacji. W latach 2003-2009 r. prezes Białoruskiego Towarzystwa Oświatowego. W 2013 r. obronił rozprawę habilitacyjną „Życie monastyczne w Wielkim Księstwie Litewskim w XVI wieku”.

Dr Małgorzata Ocytko (primo voto Moroz) ukończyła historię na Wydziale Humanistycznym Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku w 1987 r. Dysertację doktorską „«Krynica» i jej środowisko. Białoruska chrześcijańska demokracja w Polsce w latach 1918-1939" obroniła w 2000 r. Pracuje w Katerze Historii Współczesnej w Instytucie Historii i Nauk Politycznych UwB. Jej zainteresowania badawcze to mniejszości narodowe i etniczne, historia Europy Środkowo-Wschodniej i edukacja.

Dr Marzena Liedke ukończyła historię na Wydziale Humanistycznym Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Pracownik Zakładu Historii Średniowiecza i Nauk Pomocniczych Historii do końca XVIII wieku w Instytucie Historii i Nauk Politycznych UwB. W 2003 r. obroniła rozprawę doktorską „Wpływ wyznań reformowanych na ruską magnaterię i szlachtę Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVI i pierwszej połowie XVII wieku (do końca panowania Zygmunta III)". Jej zainteresowania badawcze dotyczą społeczeństwa Wielkiego Księstwa Litewskiego, przede wszystkim możnowładztwa, szlachty i mieszczaństwa ze szczególnym uwzględnieniem kwestii wyznaniowych, politycznych i tożsamości, a ostatnio także demograficznych.

Do grona członków Białoruskiego Towarzystwa Historycznego należy również dr Irena Matus, historyk i etnolog. Pracuje w Katedrze Kultury Białoruskiej Uniwersytetu w Białymstoku, zajmuje się problematyką historyczną i etnograficzną regionu, bowiem jej zainteresowania naukowe skupiają się na spuściźnie materialnej i duchowej „ludu nadnarwiańskiego", od zamierzchłych wieków zasiedlającego dolinę górnej Narwi. W 2000 r. obroniła doktorat w UMK w Toruniu w zakresie oświaty cerkiewno-parafialnej w powiecie bielskim w latach 1884-1914. Autorka kilku publikacji książkowych o tematyce historycznej i etnograficznej regionu.

Członkiem Towarzystwa i jego nieformalnym kapelanem jest ks. dr Grzegorz Sosna. Ukończył Prawosławne Seminarium Duchowne w Warszawie, a następnie Chrześcijańską Akademię Teologiczną w 1964 r. Proboszcz parafii w Kodniu (1960-1964), wikariusz w Siemiatyczach (1964-1987) i od 1987 r. proboszcz w Rybołach. W 2000 r. obronił pracę doktorską „Dzieje parafii prawosławnych na Białostocczyźnie w granicach obecnej diecezji warszawsko-bielskiej" na Wydziale Teologicznym ChAT. W 2009 r. założył w Rybołach Muzeum Kultury Materialnej „Baćkaŭszczyna". Autor kilkunastu książek poświęconych dziejom prawosławia w Polsce.

Dr Adam Bobryk ukończył historię w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w 1992 r. Pracował jako dziennikarz w lokalnej prasie, m.in. w „Tygodniku Siedleckim", „Kurierze Siedleckim" oraz „Nowym Echu Podlasia". Od 1994 r. nieprzerwanie zasiada w radzie miejskiej Siedlec z ramienia Sojuszu Lewicy Demokratycz-

nej, a od 2006 r. jest wiceprzewodniczącym rady miejskiej. Od 1994 r. pracuje jako adiunkt w Wyższej Szkole Rolniczo-Pedagogicznej (obecnie Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny) w Siedlcach w Katedrze Historii Myśli Politycznej Instytutu Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa. W 2002 r. uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii na Wydziale Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II na podstawie pracy zatytułowanej „Odrodzenie narodowe Polaków w Republice Litewskiej 1987-1997". Autor i współautor 4 książek. Specjalizuje się w tematyce mniejszości narodowych i wyznaniowych, w tym w problematyce Polaków na Wschodzie.

Najnowszym nabytkiem Towarzystwa spośród pracowników naukowych jest dr Tomasz Błaszczak. Ukończył studia magisterskie na kierunku stosunki międzynarodowe w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu w 2006 r. W 2012 r. obronił w UMK rozprawę doktorską „Białorusini w Republice Litewskiej 1918-1940". Pracownik Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie w Katedrze Historii na Wydziale Nauk Humanistycznych i w Centrum Czesława Miłosza na Wydziale Nauk Politycznych i Dyplomacji.

Współzałożycielami Białoruskiego Towarzystwa Historycznego są Doroteusz i Elżbieta Fionikowie (Elżbieta pod panieńskim nazwiskiem Tomczuk). Doroteusz Fionik to absolwent Wyższego Prawosławnego Seminarium Duchownego w Warszawie, studiował historię i muzealnictwo. W 1993 r. założył Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach, które prowadzi do dziś. Od 2004 r. organizuje w Bielsku Podlaskim i okolicach. coroczny festiwal „Tam po majowuj rosi". Redaktor naczelny kwartalnika krajoznawczego „Bielski Hostineć", współpracownik „Przeglądu Prawosławnego" i „Czasopisu". Autor i współautor wielu książek z historii i etnografii Podlasia. Jest też jednym z czołowych propagatorów odrębnego „podlaskiego ruskiego" języka literackiego.

W skład Towarzystwa obok historyków wchodzi lub wchodziło kilku dziennikarzy zajmujących się tematyką historyczną i społeczno-polityczną.

Redaktorem pierwszych czterech „Białoruskich Zeszytów Historycznych" był Jerzy Kalina, który w 1991 r. ukończył historię na Wydziale Humanistycznym Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Od 1992 do 1997 r. był sekretarzem redakcji „Czasopisu". Od 1995 r. związany z Telewizją Polską. Pracuje w Oddziale TVP w Białymstoku. Od 2008 r. jest również kierownikiem redakcji zamiejscowej Telewizji Biełsat w Białymstoku. Jego zainteresowania obejmują sytuację społeczno-polityczną w krajach byłego ZSRR, w szczególności w Republice Białoruś. Spec-

jalizuje się w kwestiach mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem białoruskiej. Jest autorem licznych reportaży i filmów dokumentalnych, wielokrotnie nagradzanych na festiwalach krajowych i zagranicznych.

Dziennikarzem, wcześniej prasowym, a obecnie telewizyjnym i radiowym jest Mikołaj Wawrzeniuk, który studiował historię na Uniwersytecie Warszawskim. W latach 1991-1997 pracował w tygodniku „Niwa", a w 1997 r. rozpoczął pracę w Ośrodku TVP w Białymstoku. Prowadzi także program w Białoruskim Radio Racja. Autor (wraz z O. Łatyszonkiem i Uładzimirem Kołasem) wyprodukowanego przez BTH wraz z Ośrodkiem TVP w Białymstoku filmu „Białoruś. Droga do niepodległości" (1998) oraz reportaży telewizyjnych i filmów dokumentalnych, w tym nagrodzonych na krajowych i międzynarodowych festiwalach.

Członkiem założycielem Towarzystwa jest Michał Bołtryk, absolwent polonistyki i dziennikarstwa w Uniwersytecie Warszawskim. Pracował w czasopismach „Literatura", „Przegląd Tygodniowy" i „Kontrasty". Od 1992 r. współpracownik „Przeglądu Prawosławnego", autor dwóch książek.

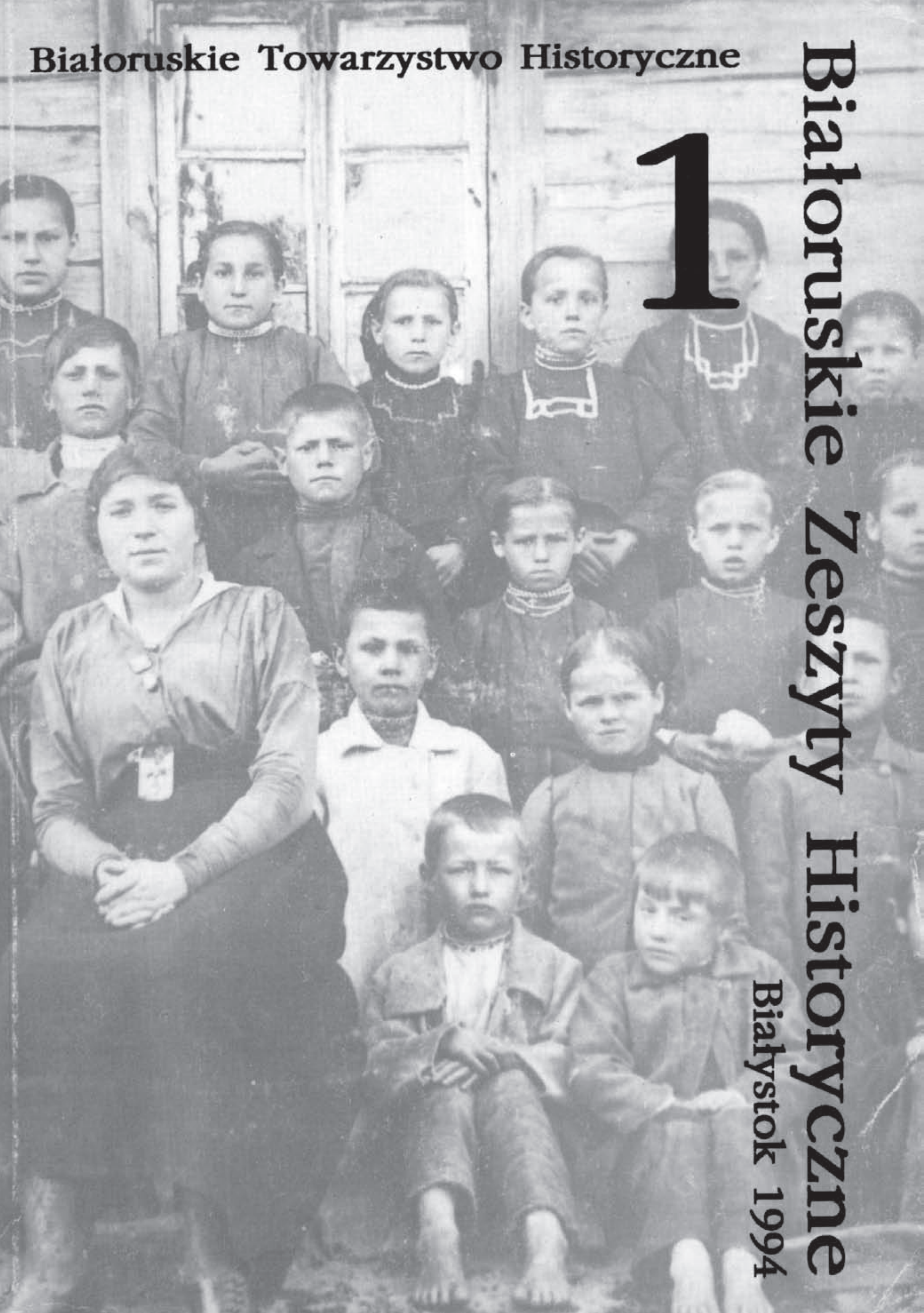
Walentyna Łojewska jest dziennikarką Białoruskiego Radia Racja. Autorka m.in. cyklu audycji poświęconych ofiarom zbrojnego podziemia antykomunistycznego po II wojnie światowej.

Dziennikarzem jest także Eugeniusz Wappa, absolwent Uniwersytetu Warszawskiego, prezes Związku Białoruskiego w RP, redaktor naczelny „Niwy" i dyrektor Białoruskiego Radio Racja, a także autor (wraz z S. Iwaniukiem) książki poświęconej białoruskiemu ruchowi studenckiemu w latach 80. minionego wieku.

Postać Jarosława Iwaniuka przedstawiono w rozdziale poświęconym Białoruskiej Bibliotece Internetowej Kamunikat.org.

Skład Towarzystwa uzupełniają Wiktor Szwed, znany poeta białoruski, Wiktor Stachwiuk, poeta i etnograf (tworzący w podlaskim dialekcie języka białoruskiego) i prawnik Piotr Juszczuk, twórca Statutu BTH.

Last, but not least. Księgowość i biuro BTH prowadzi Maria Łuba, która od lat rozpaczliwie próbuje zapanować nad radosną twórczością członków Zarządu i Kolegium Redakcyjnego „Białoruskich Zeszytów Historycznych". Pani Maria jest dobrym duchem Towarzystwa.

Białoruskie Towarzystwo Historyczne
1
Białoruskie Zeszyty Historyczne
Białystok 1994

Rozdział III.
Białoruskie Zeszyty Historyczne
Беларускі гістарычны зборнік

„Białoruskie Zeszyty Historyczne" to „okręt flagowy" Towarzystwa. Publikacja „Białoruskich Zeszytów Historycznych" („BZH") — naukowego pisma historycznego było pierwszą tego typu inicjatywą wydawniczą po II wojnie światowej[36]. „Białoruskie Zeszyty Historyczne" są naukowym wydawnictwem ciągłym, wydawanym dwa razy w roku. Półrocznik poświęcony był w zamyśle tej części narodu białoruskiego, która od dawna zamieszkuje Białostocczyznę, bądź związany jest z tym obszarem swym pochodzeniem. Z czasem pismo nabrało charakteru ogólnobiałoruskiego. Na jego łamach poruszane są zagadnienia związane z problematyką stosunków białorusko-polskich na przestrzeni dziejów. Publikowane są materiały z takich dziedzin jak historia polityczna, społeczna i gospodarcza, dzieje kultury i religii, demografia, socjologia, geografia historyczna Białorusi oraz dzieje Białorusinów, ze szczególnym uwzględnieniem pogranicza polsko-białoruskiego, choć nie brak też relacji ze styku innych kultur na obszarze Białorusi.

„Zeszyty" to pismo dwujęzyczne, polsko-białoruskie. Począwszy od 7 numeru podkreśla to druga, białoruska nazwa czasopisma: „Беларускі гістарычны зборнік". Ten dwujęzyczny charakter służy zdobyciu czytelników wśród dorastającego, młodego pokolenia, bardziej zasymilowanego z polskością.

W „BZH" drukowane są materiały nigdzie dotąd nie publikowane, w języku oryginału w przypadku tekstów w języku białoruskim, polskim, rosyjskim lub angielskim oraz w przekładzie na język polski w przypadku innych języków. O zakwalifikowaniu tekstów do publikacji decyduje Kolegium Redakcyjne na wniosek redaktora „BZH".

Pierwszy numer zredagowali Sławomir Iwaniuk i Jerzy Kalina, następne trzy — Jerzy Kalina, zaś od 1996 r. nieprzerwanie do dnia dzisiejszego funkcję redaktora naczelnego sprawuje Eugeniusz Mironowicz.

W skład pierwszego zespołu redakcyjnego wchodzili Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Aleksander Karpiuk (do 1995 r.), Oleg Łatyszonek, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Eugeniusz Wappa. W 1998 r. w skład kolegium weszła Helena Głogowska. Istotne zmiany nastąpiły w 2000 r. Z Kolegium Redakcyjnego wystąpili Jerzy Kalina i Eugeniusz Wappa, a w następnym — Antoni Mironowicz, natomiast weszli w jego skład Małgorzata Moroz i Anatol Wap, a rok później Dorota Michaluk. W 2008 r. w skład kolegium weszła Marzena Liedke, która wraz z Dorotą Michaluk została zastępcą redaktora naczelnego. Dorota Michaluk została ponadto sekretarzem redakcji.

[36] S. Iwaniuk, J. Kalina, *Od redakcji,* „Białoruskie Zeszyty Historyczne" 1994, z. 1, s. 7-8.

Poważne zmiany przeprowadzono w 2011 r. Związane one były z dostosowaniem „BZH" do wymogów stawianych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego czasopismom punktowanym. Powołano Radę Naukową, w skład której wchodzą: prof. dr hab. Stanisław Alexandrowicz (Toruń), prof. Ēriks Jēkabsons (Ryga), prof. dr hab. Jan Jurkiewicz (Poznań), prof. dr hab. Ryhor Łaźko (Homel), prof. dr David Marples (Edmonton), prof. dr Rimantas Miknys (Wilno), prof. dr Mathias Niendorf (Greifswald), doc. dr Siarhiej Tokć (Grodno), prof. Barbara Törnquist-Plewa (Lund), dr Per Rudling (Malmö), prof. dr hab. Zachar Szybieka (Hajfa), prof. dr hab. Andrzej Zakrzewski (Warszawa). Odpowiednim zmianom uległa też redakcja. Obecnie tworzą ją Eugeniusz Mironowicz (redaktor naczelny), Dorota Michaluk (zastępca redaktora i sekretarz redakcji), Marzena Liedke (zastępca redaktora), Oleg Łatyszonek, Witalis Łuba (redaktor językowy), Jarosław Iwaniuk (redaktor strony internetowej), Sławomir Iwaniuk i Małgorzata Ocytko. Ponadto każdy artykuł w numerze jest recenzowany przez dwóch recenzentów.

Składem pierwszych 4 „Zeszytów" zajmował się Jerzy Chmielewski, następnych, aż do 23 (z wyjątkiem 21 i 22, które składał Stanisław Żukowski) — Aleksander Maksymiuk. Od numeru 24 po ostatni składem i oprawą graficzną zajmuje się Adam Pawłowski.

Korektę wszystkich „Zeszytów" zrobił Witalis Łuba. Jego wkład w wydawanie tego dwujęzycznego pisma jest trudny do przecenienia. Właściwie należy mówić o nim jako o jednym z redaktorów „BZH", i to nie tylko językowym, jak wskazuje jego oficjalna funkcja.

W każdym numerze „Białoruskich Zeszytów Historycznych" wyodrębniono takie działy jak „Artykuły", „Komunikaty", „Materiały Biograficzne", „Materiały Źródłowe", „Recenzje i polemiki". Od 1994 r. do dnia dzisiejszego łącznie w 40 numerach „Białoruskich Zeszytów Historycznych" ukazało się 790 prac. Najwięcej zostało opublikowanych w dziale „Artykuły" — 312, „Komunikatów" ukazało się 144, „Materiałów Biograficznych" — 29, „Materiałów źródłowych" — 60, prac w dziale „Recenzje i polemiki" ukazało się 237, informacji — cztery, artykułów studyjnych — trzy oraz trzy „In memoria". Łącznie zaś na łamach pisma opublikowało swoje artykuły około 60 uczonych polskich i około 50 pochodzących z zagranicy, w większości z Białorusi.

Pomimo specjalizacji czasopisma w problematyce białoruskiej nie można mówić o wąskim gronie czytelniczym. Wprost przeciwnie — od samych początków swego istnienia „Zeszyty" wzbudzały duże zainteresowanie.

Doskonałym dowodem potwierdzającym wielkie zainteresowanie „Zeszytami" jest chociażby tom pierwszy, wydany w 1994 r., który spotkał się z życzliwym przyjęciem w środowisku historyków polskich i białoruskich. Otwarty list redaktorów „BZH" opublikował „Kwartalnik Historyczny"[37]. Na temat pierwszego wydania „Białoruskich Zeszytów Historycznych" ukazały się przychylne recenzje w prasie polskiej i białoruskiej. W „Polityce" ukazał się artykuł Jerzego Tomaszewskiego, w którym profesor stwierdza: „Inicjatorom i organizatorom należą się słowa uznania i gratulacje, pierwszy *Zeszyt* nowego wydawnictwa jest dobrą wizytówką białoruskiego środowiska intelektualnego w Polsce. Problematyka dotyczy w znacznej mierze dziejów najnowszych, lecz czasy przedrozbiorowe zostały także uwzględnione. Obok autorów znanych dobrze z dawniejszych publikacji (np. bracia Antoni i Eugeniusz Mironowiczowie), spotykamy nazwiska mało znane szerszemu ogółowi czytelników. *Zeszyt* zawiera artykuły, dokumenty i recenzje, jak przystało na solidne czasopismo naukowe"[38]. Inne recenzje pisma to recenzja prof. A. Chodubskiego w „Czasopisie"[39], dr. Jana Jerzego Milewskiego w „Gazecie Tygodniowej"[40], dr. Hienadzia Siemianczuka w opiniotwórczym czasopiśmie białoruskim „Літаратура і мастацтва"[41] oraz informacja prof. Eugeniusza Mironowicza w „Niwie"[42]. A Henryk Majecki w „Białostocczyźnie" przedstawił następującą opinię na temat pierwszego numeru „Białoruskich Zeszytów Historycznych": „Białostockie środowisko wzbogaciło się o nowy periodyk, (...) jego powstanie stanowi bardzo frasującą lekturę, szkoda tylko, że ze względu na niski nakład trafi tylko do rąk wąskiego kręgu czytelników"[43]. W recenzji kolejnego numeru „BZH" pisał: „Pismo jest dobrze redagowane. Prezentowane w nim materiały oparte są na źródłach i posiadają dużą wartość poznawczą"[44]. Półrocznik tak zainteresował dr. H. Majeckiego, że na łamach „Białostocczyzny" do 1998 r. umieszczał jego recenzję, nie szczędząc zarówno krytyki, jak i pochwał zamieszczanym publikacjom. Pozytywny odzew, jaki wywołało ukazanie się nowego czasopisma, podsumował bratni „Czasopis": „«Białoruskie Zeszyty His-

[37] „Kwartalnik Historyczny", 1995, nr 3-4, s. 329-330.
[38] J. Tomaszewski, *Pierwszy Zeszyt*, „Polityka", 1994, nr 11, s. 4.
[39] A. Chodubski, *Wielce krzepiąca lektura*, „Czasopis", 1994, nr 12, s. 25-26.
[40] J. J. M[ilewski], *„Białoruskie Zeszyty Historyczne"*, „Gazeta Tygodniowa", 18 IX — 2 X 1994, s. 8
[41] Г. Семянчук, „Літаратура і мастацтва", 25 IX 1994.
[42] мя [Мірановіч Яўген], *Беларускі гістарычны сшытак*, „Ніва", 1994, № 42, с. 8.
[43] H. Majecki, *Białoruskie Zeszyty Historyczne, nr 1, Białystok 1994, Białoruskie Towarzystwo Historyczne*, „Białostocczyzna", 1994, nr 4, s. 194.
[44] H. Majecki, *Białoruskie Zeszyty Historyczne, nr 4, Białystok 1995, Białoruskie Towarzystwo Historyczne*, „Białostocczyzna", 1995, nr 2, s. 107-108.

toryczne» przyzwyczaiły swoich stałych czytelników do solidnego poziomu prezentowanych tekstów. Lawina pozytywnych relacji, uznane autorytety wśród autorów publikujących w poszczególnych numerach (np. prof. Stanisław Alexandrowicz z Torunia) wyrobiły wydawnictwu Białoruskiego Towarzystwa Historycznego zasłużoną opinię pisma rzetelnego merytorycznie i na ogół wyważonego w sądach"[45].

O szerokim zainteresowaniu tematyką białoruską na łamach pisma świadczą także listy zarówno od instytucji publicznych, jak i od osób prywatnych z prośbami o przesłanie egzemplarzy „Białoruskich Zeszytów Historycznych". Z prośbą o przesłanie pierwszego numeru i kolejnych wystąpili między innymi Biblioteka Jagiellońska, Centralna Biblioteka Wojskowa w Warszawie, Białowieski Park Narodowy[46].

Białoruskie Towarzystwo Historyczne, wydawca „Białoruskich Zeszytów Historycznych", niejednokrotnie borykało się z problemami finansowymi, dlatego też Towarzystwo szuka sponsorów wśród instytucji, organizacji, fundacji i osób prywatnych. Kolejne wydania „Białoruskich Zeszytów Historycznych" były możliwe przede wszystkim dzięki dotacjom Ministerstwa Kultury i Sztuki (później Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego), a po zmianach organizacyjnych — Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, a obecnie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji. Pierwszy zeszyt został wydany dzięki dotacji MKiS oraz pomocy finansowej ze strony firmy „Elvimex" Elżbiety i Wiktora Stachwiuków z Białegostoku. Kolejny numer „BZH" dotowały: MKiS, Rada Miejska Białegostoku, Rada Miejska Bielska Podlaskiego, Rada Gminy Gródek i Rada Gminy Orla. Trzeci z kolei — MKiS, Urząd Miejski w Białymstoku, Fundacja Stefana Batorego i Rada Gminy Dubicze Cerkiewne[47]. Fundacja Stefana Batorego sponsorowała jeszcze kilka następnych numerów. Począwszy od numeru 12 (1999 r.) pismo było dotowane wyłącznie przez odpowiednie ministerstwa i Miasto Białystok. Od 2009 r. „Białoruskie Zeszyty Historyczne" otrzymują także wsparcie finansowe Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w Białymstoku.

Bogaty wybór tematów, spojrzenie na różnorodne zagadnienia z perspektywy czasu i ich ocena, która niejednokrotnie odbiega od tradycyjnie przyjętych, zwraca i przyciąga uwagę czytelnika „Białoruskich Zeszytów Historycznych", poczynając od pierwszego numeru. Czasopismo to można dziś znaleźć w całym kraju, jak i za granicą. Swojego prenumeratora znalazło nawet w dalekiej Japonii.

45 R. Kopaszewski, *Okiem obserwatora*, „Czasopis", 1997, nr 2, s. 32-33.

46 Listy do redakcji „Białoruskich Zeszytów Historycznych" z 1994 r., Archiwum Białoruskiego Towarzystwa Historycznego.

47 Sprawozdanie finansowe Białoruskiego Towarzystwa Historycznego za rok 2004, Archiwum Białoruskiego Towarzystwa Historycznego.

Jak nieco poetycko ujęła to Miłka O. Malzahn, „«Białoruskie Zeszyty Historyczne» to poważne, skromne pismo — to liczne strony bez obrazków, za to z porządnie rozpisanymi przypisami, odniesieniami, źródłami, cytatami, rzecz dla naukowców, znawców i miłośników tematu. I dla tych, którzy są ciekawi Podlasia, pokazanego od innej strony — tej mniej turystycznej i łatwej w odbiorze, ale za to najwyraźniej pełnej zaprzeszłych tajemnic”[48].

Spis zawartości „Białoruskich Zeszytów Historycznych”

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE” NR 1 (BIAŁYSTOK 1994)

Autor: S. Iwaniuk, Jerzy Kalina (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Aleksander Karpiuk, Oleg Łatyszonek, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Eugeniusz Wappa.

Skład: Jerzy Chmielewski.

Na okładce: Wiera Masłowska z uczniami Białoruskiej Szkoły Ludowej w Grabowcu gm. Orla, ok. 1917 r. (fotografia z prywatnych zbiorów Bazylego Pietruczuka z Białegostoku).

Liczba stron: 193.

ARTYKUŁY:

1. Irena Matus, *Biblioteki-czytelnie im. Florentego Pawlenkowa i towarzystwa kredytowe w białoruskich wsiach Podlasia na początku XX w.*
2. Eugeniusz Mironowicz, *Białorusini wobec państwa polskiego w latach 1918-1925”.*
3. Jerzy Kalina, *Bractwo Włościan Białorusinów (1921-1922).*
4. Wiesław Choruży, *Działalność Białoruskiej Włościańsko-Robotniczej Hromady w powiecie białostockim, bielskim i sokólskim w latach 1925-1927.*
5. Eugeniusz Wappa, *Okoliczności powstania Centralnego Związku Białoruskich Organizacji i Instytucji Kulturalno-Oświatowych („Centrasajuzu”) i jego udział w wyborach 1930 r.*

[48] M. O. Malzahn, *Większości oraz mniejszości*, „Witryna”, 2004, nr 18 (100), http://witryna.czasopism.pl/pl/gazeta/1002/1006/1017/ [data dostępu 15.11.2013].

6. Sławomir Iwaniuk, *Samodzielny Referat Szkół z Niepolskim Językiem Nauczania jako komórka organizacyjna Wydziału Oświaty Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku w latach 1950-1953.*
7. Aleksander Karpiuk, *Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne w latach 1956-1970.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:
1. *Regest dóbr zabłudowskich z 1670 r.* (A. Mironowicz).
2. *„Беларускі партызан”.*

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:
1. Helena Głogowska, *Hassan Konopacki — tatarski dowódca białoruskiego wojska.*
2. Antoni Mironowicz, *Ksiądz Grzegorz Sosna.*

RECENZJE I POLEMIKI:
1. Marek Cabanowski, *Generał Stanisław Bułak-Bałachowicz*, Warszawa 1993, ss. 204 (Oleg Łatyszonek).
2. Józef Darski, *Białoruś — historia, współczesność, konflikty narodowe*, Warszawa 1993, ss. 108 (Eugeniusz Mironowicz).
3. Krystyna Gomółka, *Białorusini w Rzeczypospolitej*, Gdańsk 1992, Zeszyty Naukowe Politechniki Gdańskiej, „Ekonomia”, nr 31, ss. 178 (Eugeniusz Mironowicz).
4. *Kościół prawosławny w Polsce dawniej i dziś*, Warszawa 1993, wyd. Główny Urząd Statystyczny, Warszawska Metropolia Prawosławna, ss. 182 (Jerzy Sulżyk).
5. Antoni Mironowicz, *Bractwo Objawienia Pańskiego w Bielsku Podlaskim*, Bielsk Podlaski 1994, ss. 46 (A. Malesza).
6. Eugeniusz Mironowicz, *Białorusini w Polsce 1944-1949,* Warszawa 1993, ss. 219 (Sławomir Iwaniuk, Oleg Łatyszonek).
7. *Prawoslawnaja cerkow' na Bjelostoczinje w rabotach protoijereja Hrihorija Sosny*, red. Ju. A. Łabyncew, L. Szczawinskaja, Mińsk 1994, ss. 79 (Jerzy Kalina).
8. o. A. Wołkowski, *Historyczny oraz statystyczny opis cerkwi i parafii w Czarnej Cerkiewnej*, Czarna Cerkiewna — Bielsk Podlaski 1994, ss. 87 (Jerzy Kalina).

(Recenzja: H. Majecki, *Białoruskie Zeszyty Historyczne, nr 1, Białystok 1994, Białoruskie Towarzystwo Historyczne*, „Białostocczyzna”, 1994, nr 4, s. 194).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 2 (BIAŁYSTOK 1994)

Autor: Jerzy Kalina (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Jerzy Kalina, Aleksander Karpiuk, Oleg Łatyszonek, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Eugeniusz Wappa.

Skład: Jerzy Chmielewski.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Budowa szkoły we wsi Waliły, 1934 r. (fotografia z archiwum Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Gródeckiej).

Liczba stron: 170.

ARTYKUŁY:

1. Marzena Liedke, *System edukacji a przemiany językowe i kulturalne szlachty ruskiej Wielkiego Księstwa Litewskiego w II połowie XVI wieku.*
2. Antoni Mironowicz, *Szkolnictwo prawosławne na ziemiach białoruskich w XVI-XVIII wieku.*
3. Oleg Łatyszonek, *Białoruskie Oświecenie.*
4. Irena Matus, *Szkolnictwo cerkiewno-parafialne w powiecie bielskim pod koniec XIX i na początku XX w.*
5. Eugeniusz Mironowicz, *Polityka władz wobec szkolnictwa białoruskiego na Białostocczyźnie w latach 1944-1980.*
6. Sławomir Iwaniuk, *Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne a szkolnictwo z językiem białoruskim w latach 1956-1980.*
7. Helena *Głogowska, Białoruś i Białorusini w podręcznikach historii do szkół podstawowych w Polsce.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. *Wykaz proboszczów dekanatu podlaskiego z 1788 r.* (A. Mironowicz).

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. Andrzej Chodubski, *Mitrofan Downar-Zapolski (1867-1934) — wybitny badacz historii i kultury Białorusi.*
2. Дарафей Фёнік, *Айцец Канстанцін Байко — прэфект бельскіх школ.*

KOMUNIKATY:

1. Aleksander Iwaniuk, *Kilka uwag do działalności szkolnictwa białoruskiego w Hajnówce w latach 1921-1947.*
2. Jan Jerzy Milewski, *Polsko-białoruska komisja do spraw podręczników historii.*
3. Зінаіда Навіцкая, *Летапіс Бельскага ліцэя.*
4. Tamara Rusaczyk, *Stan szkolnictwa białoruskiego w latach 1984-1994.*

POLEMIKI, RECENZJE, SPRAWOZDANIA

1. Аляксандра Бергман, *Біяграфія Уладзіміра Самойлы,* Нямеччына Leimen — St. Ilgen, пераклад з польскай мовы Міколы Іванова (Янка Жамойцін).
2. Tadeusz Gawin, *Ojcowizna (Pamiętniki 1987-1993). Odrodzenie polskości na Białorusi*, Grodno — Lublin 1993 (Andrzej Chodubski).
3. *Inni wśród swoich*, red. W. Władyka, Warszawa1994 (Mikołaj Wawrzeniuk).
4. Ян Максімюк, *Беларуская Гімназія імя Янкі Купалы ў Заходняй Нямеччыне 1945-1950*, Białystok 1994 (Mikołaj Wawrzeniuk).
5. Włodzimierz Mich, *Obcy w swoim domu. Nacjonalistyczne koncepcje rozwiązania problemu mniejszości narodowych 1918-1939*, Lublin 1994 (Jerzy Tomaszewski).
6. P. R. Magocsi, *Historical Atlas of East Central Europe*, Toronto 1993 (Antoni Mironowicz).
7. *Sprawy niepodległościowe*, pod red. K. Kwaśniewskiego, J. Wisłockiego, Poznań 1992 (Helena Głogowska).
8. O. A. Wołkowski, *Historyczny oraz statystyczny opis cerkwi i parafii w Czarnej Cerkiewnej*, Czarna Cerkiewna — Bielsk Podlaski 1994, ss. 87 (Юрий Андреевич Лабынцев).
9. Sesja naukowa „Szkolnictwo białoruskie na Białostocczyźnie" (Sławomir Iwaniuk).

Errata: 8 strona gazety „Беларускі партызан".

(Recenzja H. Majecki, *Białoruskie Zeszyty Historyczne, nr 2, Białystok 1994, Białoruskie Towarzystwo Historyczne*, „Białostocczyzna" 1995, nr 2, s. 107-108).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE” NR 1 (3) (BIAŁYSTOK 1995)

Autor: Jerzy Kalina (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Aleksander Karpiuk, Oleg Łatyszonek, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Eugeniusz Wappa.

Skład: Jerzy Kalina.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Uczestnicy białoruskiej konferencji politycznej w Pradze (Czechy), jesień 1921 r.

Liczba stron: 214.

ARTYKUŁY:

1. Аляксей Шаланда, *Да пытання аб паходжанні герба Хадкевічаў.*
2. Marzena Liedke, *Wpływ konwersji na przemiany kulturalne i językowe szlachty ruskiej Wielkiego Księstwa Litewskiego w II połowie XVI wieku.*
3. Antoni Mironowicz, *Herbarz Michała Szęciłły.*
4. Ariusz Małek, *Bielsk Podlaski w czasach pruskich.*
5. Irena Matus, *Repatriacja Białorusinów z terenów województwa białostockiego do Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej we wspomnieniach mieszkańców.*
6. Sławomir Iwaniuk, *Białoruska samoobrona na Białostocczyźnie w latach 1945-1947 (przyczyny tworzenia i działalność).*
7. Яўген Мірановіч, *Сітуацыя беларускага насельніцтва ў Польшчы ў 1945-1956 гадах.*
8. Helena Głogowska, *Białorusini na Pomorzu Gdańskim po II wojnie światowej — przyczynek do problemu.*
9. Elżbieta Czykwin, *Stosunek młodzieży polskiej do wybranych mniejszości narodowych.*
10. Stanisław *Alexandrowicz, O potrzebie przygotowania syntezy historii Białorusi (do 1918 roku).*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. *Wschodniosłowiańskie nazwy osobowe w XVI-wiecznych źródłach terenu polsko-białoruskiego pogranicza. Nazwy pochodzenia odapelatywnego* (Lilia Citko).

2. *Skład osobowy miejskich i gminnych rad narodowych powiatu Bielsk Podlaski w połowie 1945 r. (z uwzględnieniem narodowości i wyznania)* (Sławomir Iwaniuk).

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. Andrzej Chodubski, *Józef Jeśman (1868-1955) — sławny uczony, zasłużony energetyk.*
2. Oleg Łatyszonek, *Mikołaj Demidow (1888-1971).*
3. Дарафей Фёнік, *Яраслаў Кастыцэвіч (1896-1971).*

POLEMIKI, RECENZJE, SPRAWOZDANIA:

1. *Encykłapiedyja historyi Biełarusi*, t. 1, 2, Mińsk 1994 (Stefan Bergman).
2. K. Gomółka, *Między Polską a Rosją. Białoruś w koncepcjach polskich ugrupowań politycznych 1918-1922*, Warszawa 1994, ss. 264 (Eugeniusz Mironowicz).
3. *Mniejszości narodowe i religijne w Europie Środkowo-Wschodniej w świetle statystyk XIX i XX wieku*, Lublin 1995, ss. 180 (Antoni Mironowicz).
4. *Polska — Białoruś 1918-1945*, Warszawa 1994, red. W. Balcerek, ss. 212 (Eugeniusz Mironowicz).
5. Ks. G. Sosna, *Wstępna bibliografia chrześcijaństwa wschodniego. Druki polskojęzyczne okresu współczesnego, Suplement 1*, Ryboły 1995, ss. 132 (Antoni Mironowicz).
6. *W kręgu kultury białoruskiej*, Olsztyn 1994, ss. 189 (Andrzej Chodubski).
7. Wystawa „Wydawnictwa Mniejszości Narodowych w Polsce 1945-1995", Gdańsk 20 marca — 22 kwietnia 1995 r. (Helena Głogowska).
8. Sesja naukowa „Etniczność jako problem współczesnego świata", Gdańsk 12-14 maja 1995 r. (Ewa Wawrzeniuk).
9. Sesja naukowa „Białorusini w Polsce po II wojnie światowej" (Jerzy Kalina).

(Recenzja H. Majecki, *Białoruskie Zeszyty Historyczne, nr 3, Białystok 1995, Białoruskie Towarzystwo Historyczne*, „Białostocczyzna" 1995, nr 4, s. 157.)

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 2 (4) (BIAŁYSTOK 1995)

Autor: Jerzy Kalina (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Oleg Łatyszonek, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Eugeniusz Wappa.

Skład: Jerzy Chmielewski.
Korekta: Witalis Łuba.
Na okładce: Arcybiskup Sawa (Sowietow) w Augustowie koło Bielska Podlaskiego, 11 lipca 1938 r. (fotografia ze zbiorów Doroteusza Fionika).
Liczba stron: 218.

ARTYKUŁY:

1. Аляксей Шаланда, *Гербы роду Сапегаў.*
2. Marzena Liedke, *Związki z możnymi oraz kontakty z Koroną jako przyczyny przemian językowych i kulturalnych szlachty ruskiej Wielkiego Księstwa Litewskiego w drugiej połowie XVI wieku.*
3. Antoni Mironowicz, *Wokół sporu o przyczyny unii brzeskiej.*
4. Bazyli Białokozowicz, *U źródeł kształtowania się nowożytnej białoruskiej świadomości narodowej*.
5. Mirosława Kalina, *Polonizacja Cerkwi prawosławnej w województwie białostockim (1918-1939).*
6. Krystyna Gomółka, *Polityka rządów polskich wobec mniejszości białoruskiej w latach 1918-1939.*
7. Eugeniusz Mironowicz, *Białorusini w wyborach parlamentarnych i samorządowych w Polsce w latach 1989-1994.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Владимир Хлебцевич, *Село Кленики перед беженством — во время мировой войны* (Віталь Скалабан, Дарафей Фёнік).

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. Helena Głogowska, *Los białoruskiego posła Sergiusza Baranowa.*
2. Zbigniew Karpus, Oleg Łatyszonek, *Życiorys generała Stanisława Bułak-Bałachowicza złożony w wojskowym Biurze Historycznym w Warszawie 1 grudnia 1929 r.*

KOMUNIKATY:

1. Wiesław Choruży, *Białoruskie organizacje centrowe w powiatach białostockim, bielskim i sokólskim w latach 1925-1929*.
2. Eugeniusz Mironowicz, *Białoruska mniejszość narodowa w II Rzeczypospolitej w historiografii polskiej*.

3. Mirosław Sobecki, *Wybrane aspekty realizacji funkcji etniczno-kulturowej przez szkoły mniejszości narodowych w Polsce.*

POLEMIKI, RECENZJE:

1. *Badania dialektów i onomastyki na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim*, red. Michał Kondratiuk, Białystok 1995, ss. 372 (Lilia Citko).
2. Jerzy Hawryluk, *Z dziejów Cerkwi prawosławnej na Podlasiu w X-XVII wieku*, Bielsk Podlaski 1993, ss. 224 (Sławomir Iwaniuk).
3. Jewfimij Karski, *Biełaruski narod i jaho mowa*, Miensk 1920, ss. 15 (Andrzej Chodubski).
4. Jurij Łabyncew, Łarisa Szczawinskaja, *W mieście zwanym Zabłudowem*, Białystok 1995, ss. 87 (Oleg Łatyszonek).
5. Ks. Grzegorz Sosna, *Wstępna bibliografia chrześcijaństwa wschodniego. Druki polskojęzyczne okresu współczesnego. Suplement II*, Ryboły 1995, ss. 80 (Antoni Mironowicz).
6. Jewgienij Szyrajew, *Biełaruś, Ruś Biełaja, Ruś Czornaja i Litwa w kartach*, Mińsk 1991 (Stanisław Alexandrowicz).
7. *Polska — Białoruś 1918-1945. Zbiór studiów i materiałów pod redakcją naukową Wiesława Balcerka*, Warszawa 1994, s. 211 (Jan Jerzy Milewski).
8. *Społeczeństwo białoruskie, litewskie i polskie na ziemiach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej w latach 1939-1941*, red. M. Giżewska, T. Strzembosz, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 1995, ss. 405 (Eugeniusz Mironowicz).
9. Sesja naukowa „Białorusini w II Rzeczypospolitej" (Wiesław Choruży).
10. Konferencja naukowa „Polska w nowym sąsiedztwie: bezpieczeństwo — współpraca — komunikacja międzykulturowa" (Helena Głogowska).
11. Konferencja naukowa „Mniejszości narodowe na Litwie" (Helena Głogowska).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 1 (5) (BIAŁYSTOK 1996)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Oleg Łatyszonek, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Eugeniusz Wappa.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Dom przy Placu Tyszkiewiczów w Wilnie. Siedziba redakcji „Naszej Niwy" w 1907 r. (fotografia z archiwum „Niwy").
Liczba stron: 176.

ARTYKUŁY:

1. Аляксандр Краўцэвіч, *Да праблемы ўтварэння Вялікага княства Літоўскага.*
2. Antoni Mironowicz, *Kościół prawosławny i unicki w Rzeczypospolitej w latach 1596-1648.*
3. Ryszard Radzik, *Wincenty Dunin-Marcinkiewicz — postać polsko-białoruskiego pogranicza.*
4. Eugeniusz Mironowicz, *Prasa białoruska pod okiem rosyjskiej i polskiej cenzury.*
5. Zbigniew Karpus, Waldemar Rezmer, *Powstanie słuckie 1920 r. w świetle polskich materiałów wojskowych.*
6. Sławomir Iwaniuk, *Rządowa parcelacja majątku pocerkiewnego w Szczytach-Dzięciołowie w latach 1938-1939.*
7. Helena Głogowska, *Stan badań nad historią Białorusi XX w. w Polsce.*

KOMUNIKATY:

1. Анатоль Цітоў, *Гербы мест Бельскай зямлі.*
2. Oleg Łatyszonek, *Działalność białoruskich wojskowych na terytorium Ukrainy w latach 1917-1919.*

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. Я. Хлябцэвіч, *Біяграфія бацькі*, НББ 091/159, апр. В. Скалабан, Д. Фіёнік.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. *Zatarg o język kazań w Żodziszkach w kwietniu 1925 roku* (Jerzy Tomaszewski).

RECENZJE, KONFERENCJE:

1. A. Sadowski, *Pogranicze polsko-białoruskie. Tożsamość mieszkańców*, Białystok 1995, ss. 272 (Eugeniusz Mironowicz).
2. *Polsko-słowiańskie powiązania kulturowe, literackie i językowe. 1. Literatura i kultura*, pod redakcją Alberta Bartoszewicza, Olsztyn 1994. ss. 218 (Sławomir Iwaniuk).

3. Napoleon Rouba, *Przewodnik po Litwie i Białorusi*, Wilno 1909 — Gdańsk 1995, ss. 215 (Helena Głogowska).
4. Ferdynand Ruszczyc, *Dziennik, cz. I: Ku Wilnu 1894-1919*, Warszawa 1994, ss. 391 (Helena Głogowska).
5. Konferencja, Mińsk 25-26.04.1996 r. (Helena Głogowska).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 2 (6) (BIAŁYSTOK 1996)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Oleg Łatyszonek, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Eugeniusz Wappa.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Monaster Supraski (fotografia z archiwum „Niwy").

Liczba stron: 184.

ARTYKUŁY:

1. Сяргей Піваварчык, *Беларускае Панямонне ў раннім сярэднявеччы (X-XIII стст.).*
2. Antoni Mironowicz, *Geneza bractw cerkiewnych.*
3. Teresa Chynczewska-Hennel, *Unia brzeska XVII stulecia w polskiej historiografii.*
4. Mirosława Papierzyńska-Turek, *Wizje unii brzeskiej w świadomości historycznej.*
5. Zenowiusz Ponarski, *Franciszek Olechnowicz — wydawca, redaktor, publicysta.*
6. Marek Wierzbicki, *Białorusini w Wojsku Polskim w czasie kampanii wrześniowej 1939 r.*
7. Eugeniusz Mironowicz, *Polski październik a ludność białoruska Białostocczyzny.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Генадзь Семянчук, *Ведамасці аб этнаграфічным складзе насельніцтва Беластоцкага, Бельскага і Сакольскага ўездаў Гродзенскай губерні за 1906 год.*
2. Sławomir Iwaniuk, *Białorusini w wyborach do Sejmu PRL II kadencji 1957 roku.*

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. Antoni Mironowicz, *Jerzy Wiesiołkowski (Юры Весялкоўскі).*

KOMUNIKATY:

1. Дарафей Фіёнік, *Эвакуацыя царкоўнай маёмасці ў 1915 годзе і спробы яе вяртання пасля 1921 года на прыкладзе Беласточчыны*.
2. Krystyna Gomółka, *Stan badań nad dziejami Komunistycznej Partii Zachodniej Białorusi w Polsce.*

POLEMIKI, RECENZJE, WYSTAWY, KONFERENCJE:

1. Jerzy Turonek, *Wacław Iwanowski i odrodzenie Białorusi*, Warszawa 1992, Warszawska Oficyna Wydawnicza „Gryf", Instytut Historii PAN, ss. 160 (Oleg Łatyszonek).
2. Jan Zaprudnik, *Belarus: At a Crossroads in History*, Boulder — San Francisco — Oxford 1993 (Oleg Łatyszonek).
3. „Białostocki Przegląd Kresowy", t. IV, Białystok 1996, wyd. Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, red. J. F. Nosowicz (Eugeniusz Mironowicz).
4. „Віцебскі сшытак. Гістарычны навукова-папулярны часопіс" (Helena Głogowska).
5. Wystawa „Bieżeństwo — nieznany exodus 1915-1921" (Doroteusz Fionik).
6. Międzynarodowe sympozja naukowe o unii brzeskiej (Antoni Mironowicz).
7. „Mniejszości narodowe Białorusi: szlakiem współpracy i zgody" (Helena Głogowska).
8. „Historyczna pamięć narodów Wielkiego Księstwa Litewskiego i Białorusi XIII-XX ww." (Helena Głogowska).
9. „Literatura i języki Słowian Wschodnich. Stan obecny i tendencje rozwojowe", Opole, 24-26.09.1996 r. (Helena Głogowska).
10. „Niepaństwowa działalność wydawnicza na Białorusi. Historia i współczesność", Mińsk, 3-4.10.1996 r. (Helena Głogowska).
11. „Kultura i edukacja Białorusinów mieszkających poza granicami Republiki Białoruś", Mińsk 5-6.10.1996 r. (Helena Głogowska).

(Recenzja H. Majecki, *Białoruskie Zeszyty Historyczne, nr 2 (6), Białystok 1996, Białoruskie Towarzystwo Historyczne*, „Białostocczyzna", 1997, nr 4, s. 142-143; R. Kopaszewski, *Okiem obserwatora,* „Czasopis" 1997, nr 2, s. 32-33.)

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 7 (BIAŁYSTOK 1997)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Oleg Łatyszonek, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Eugeniusz Wappa.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Pałac carski w Białowieży. Stan z 1968 r. (fotografia z archiwum „Niwy").

Liczba stron: 190.

ARTYKUŁY:

1. Сяргей Токць, *Шляхецкае самакіраванне ў Гродзенскай губерні (пачатак XIX ст. — 60-ыя гады XIX ст.).*
2. Marian Siemakowicz, *Polityka władz rosyjskich, niemieckich i polskich wobec szkolnictwa białoruskiego w latach 1903-1922.*
3. Ēriks Jēkabsons, *Stosunki między Łotwą i Białoruską Republiką Ludową w latach 1919-1921.*
4. Krystyna Gomółka, *Białoruskie partie i organizacje prorządowe w II Rzeczypospolitej.*
5. Marek Wierzbicki, *Powstanie skidelskie 1939 r.*
6. Piotr Bajko, *Nazwy miejscowe Polany Białowieskiej.*

KOMUNIKATY:

1. Antoni Mironowicz, *Duchowieństwo podlaskie i jego uposażenie w XVI wieku.*
2. Marzena Liedke, *Mieszane związki małżeńskie a polonizacja możnych Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVI wieku.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Генадзь Семянчук, *Ведамасці аб этнаграфічным складзе насельніцтва Беластоцкага, Бельскага і Сакольскага ўездаў Гродзенскай губерні за 1906 год.*

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. *Ks. dr. Józef (Atanazy) Reszeć* (Wiesław Choruży).
2. *Kostycewiczowie* (Irena Matus).

RECENZJE, POLEMIKI:

1. Antoni Mironowicz, *Prawosławie i unia za panowania Jana Kazimierza.* Dissertationes Universitatis Varsowiensis 443. Wyd. Filii UW w Białymstoku, Białystok 1996, ss. 323, ilustr. 20 (Bazyli Białokozowicz).
2. J. Byliński, *Marcin Broniewski — trybun szlachty wielkopolskiej w czasach Zygmunta III*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1994, ss. 193 (Tomasz Kempa).
3. Анатоль Цітоў, *Пячаткі старажытнай Беларусі*, Мінск 1993, выд. „Полымя” (Дарафей Фіёнік).
4. Анатоль Цітоў, *Вольныя беларускія месты*, Мінск 1996, выд. Беларускі рэспубліканскі Фонд падтрымкі дэмакратычных рэформ імя Льва Сапегі (Дарафей Фіёнік).

(Recenzja S. Iwaniuk, *Białoruskie Zeszyty Historyczne, nr 7, Białystok 1997, Białoruskie Towarzystwo Historyczne*, „Białostocczyzna”, 1997, nr 3, s. 120 -121).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE” NR 8 (BIAŁYSTOK 1997)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Oleg Łatyszonek, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Eugeniusz Wappa.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Cerkiew Przemienienia Pańskiego na Św. Górze Grabarce (fotografia z archiwum „Niwy”, 1956 r.).

Liczba stron: 188.

ARTYKUŁY:

1. Аляксандр Краўцэвіч, *Праблема лакалізацыі сярэднявечнай Літвы.*
2. Doroteusz Fionik, *Ktitorowie i darczyńcy. Z dziejów dobroczynności na Podlasiu. Lata 1548-1648.*
3. Antoni Mironowicz, *Cerkiew prawosławna w okresie metropolii Piotra Mohyły.*
4. Генадзь Семянчук, *Гісторыя Праваслаўнай царквы на Беласточчыне ў фондах Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі ў Гродне*

5. Zenowiusz Ponarski, *Władysław Tołoczko — ostatni obywatel Wielkiego Księstwa Litewskiego.*
6. Krystyna Gomółka, *Białoruskie instytucje życia gospodarczego w II Rzeczypospolitej.*

KOMUNIKATY:

1. Andrzej Piskozub, *Niepodległa Białoruś z dostępem do morza.*

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. *Życie i działalność Grzegorza i Flora Sosnowskich* (Irena Matus).

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. *Zbrodnie oddziału PAS NZW dowodzonego przez Romualda Rajsa ps. „Bury" popełnione na Białorusinach w styczniu — lutym 1946 r. w dokumentach polskich władz komunistycznych* (Sławomir Iwaniuk).

RECENZJE, KONFERENCJE, POLEMIKI:

1. *Katolicyzm w Rosji i Prawosławie w Polsce (XI-XX w.)*, red. J. Bardach, T. Chynczewska-Hennel, I. Szapow, N. Szwielewa, Warszawa 1997, ss. 339 (Antoni Mironowicz).
2. *Białoruś, Czechosłowacja, Litwa, Polska, Ukraina. Mniejszości w świetle spisów statystycznych XIX-XX w.*, red. J. Skarbek, Lublin 1996, ss.150 (Antoni Mironowicz).
3. *Białorusini i stosunki polsko-białoruskie na Białostocczyźnie 1944-1956*, red. S. Iwaniuk, Białystok 1996, s. 256 (Eugeniusz Mironowicz).
4. o. G. Sosna, D. Fionik, *Orla na Podlasiu: Dzieje Cerkwi, miasta i okolic*, Bielsk Podlaski — Ryboły — Białystok 1997, ss. 194 (Юрий Лабынцев, Лариса Щавинская).
5. O Piotrze Mohyle i stosunkach polsko-białoruskich (Antoni Mironowicz).

(Recenzja S. Iwaniuk, *Białoruskie Zeszyty Historyczne, nr 8, Białystok 1997, Białoruskie Towarzystwo Historyczne,* „Białostocczyzna" 1997, nr 4, s. 137-138.)

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 9 (BIAŁYSTOK 1998)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Oleg Łatyszonek, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Eugeniusz Wappa.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Panorama Mińska z II połowy XIX wieku.

Liczba stron: 186.

ARTYKUŁY:

1. Аляксандр Краўцэвіч, *Працэс балта-славянскіх кантактаў на Панямонні і ўтварэнне Вялікага княства Літоўскага.*
2. Antoni Mironowicz, *Monaster św. Onufrego w Jabłecznej.*
3. Сяргей Токць, *Даследаванні дзяржаўнай адміністрацыяй Гродзенскай губерні этнічпага складу Сакольскага павета ў другой палове XIX — на пачатку XX стст.*
4. Eugeniusz Mironowicz, *Politycy i społeczeństwo białoruskie II Rzeczypospolitej wobec idei własnego państwa.*
5. Marian Siemakowicz, *Założenia programowe głównych obozów politycznych wobec szkolnictwa dla ludności białoruskiej w II Rzeczypospolitej.*
6. Marek Wierzbicki, *Polacy i Białorusini wobec procesu tworzenia podstaw władzy radzieckiej (wrzesień — październik 1939 r.).*
7. Maria Barbara Topolska, *Kresy — pomiędzy faktami a legendą.*

KOMUNIKATY:

1. Эдвард Зайкоўскі, *Язычніцтва на сумежжы Панямоння і Падляшша ў сярэднявеччы.*
2. Сяргей Токць, *Беларусы ў дзяржаўных установах Сакольскага ўезда канца XIX — пачатку XX стст.*
3. Альбіна Семянчук, *Віктарын Кучыньскі і яго „Успаміны".*
4. Аляксей Пяткевіч, *Гродзенскі гурток беларускай моладзі і Сакольшчына.*
5. Krystyna Gomółka, *Białoruskie instytucje kulturalno-oświatowe w II Rzeczypospolitej.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. *Uzupełnienia do biografii Franciszka Olechnowicza z dziennika M. Römera* (Zbigniew Solak).
2. *Kołchozy na Białostocczyźnie w latach 1940-1941 w świetle ankiet opisowych z 1948 r.* (Sławomir Iwaniuk).

RECENZJE I KONFERENCJE:

1. K. Krajewski, T. Łabuszewski, *Białoruski Okręg AK-AKO VII 1944-VIII 1945*, Warszawa 1997, ss. 853 (Sławomir Iwaniuk).
2. Antoni Mironowicz, *Teodozy Wasilewicz, archimandryta słucki, biskup białoruski*, Białystok 1997, ss. 72 (ks. Grzegorz Sosna).
3. Białorusini Sokólszczyzny (Wiesław Choruży).
4. „Historia Białorusi i dzieje Białorusinów jako zajęcia uzupełniające w szkołach podstawowych i średnich", Hajnówka, 13.IX.1997 r. (Oleg Łatyszonek).
5. Letnia Szkoła Białorutenistyki, Gdańsk, 23.IX.1997 r. (Oleg Łatyszonek).
6. Pomerania Ethnica (Helena Głogowska).
7. Język i kultura białoruska w kontakcie z innymi narodami (Helena Głogowska).
8. 480 lat białoruskiego drukarstwa (Helena Głogowska).

(Recenzja H. Majecki*, Białoruskie Zeszyty Historyczne, nr 9, Białystok 1998, Białoruskie Towarzystwo Historyczne*, „Białostocczyzna", nr 3, 1998, s. 125-126.)

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 10 (BIAŁYSTOK 1998)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Oleg Łatyszonek, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Eugeniusz Wappa.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Monaster Prawosławny w Supraślu.

Liczba stron: 194.

ARTYKUŁY:

1. Antoni Mironowicz, *Z dziejów prawosławia na Białostocczyźnie.*
2. Zoja Jaroszewicz-Pieresławcew, *Supraskie druki cyrylickie.*

3. Юрий Лабынцев, Лариса Щавинская, *Церковное летописание во II Речи Посполитой.*
4. Вячаслаў Панюціч, *Нацыянальны аспект пазямельнай палітыкі царызму на Беларусі эпохі капіталізму (1861-1917 гг.).*
5. Zenowiusz Ponarski, *Konfederacja Wielkiego Księstwa Litewskiego 1915-1916.*
6. Сяргей Яцкевіч, *Адукацыя нацыянальных меншасцей на Беларусі ў 1920-1990 гг.*
7. Marian Siemakowicz, *Spisy ludności a zagadnienie narodowościowe z uwzględnieniem spraw szkolnictwa dla mniejszości białoruskiej w II Rzeczypospolitej.*

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. Ігар Жук, *Уладзіслаў Чаржынскі — беларускі навуковы і культурны дзеяч з Сакольшчыны.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. *Zatarg o język kazań w Żodziszkach*, cd. (Małgorzata Moroz).

RECENZJE, KONFERENCJE:

1. *Grodno w XVIII wieku. Miasto i ludność (na tle trendów rozwojowych od średniowiecza do 1939 roku)*, red. A. Woltanowski i J. Urwanowicz, Białystok 1997, ss. 207 (Аляксандр Краўцэвіч).
2. *Księga cudów przed ikoną Matki Bożej w Starym Korninie dokonanych*, do druku przygotował i wstępem opatrzył A. Mironowicz, ss. 200 (Jerzy Urwanowicz).
3. Antoni Mironowicz, *Metropolita Józef Nielubowicz-Tukalski*, Białystok 1998, ss. 127 (ks. Grzegorz Sosna).
4. Jerzy Kułak, *Pierwszy rok sowieckiej okupacji. Białystok 1944-1945*, t. 1, Białystok 1996, ss. 233; *Dokumenty do dziejów PRL. Białostocczyzna 1944-1945 w dokumentach podziemia i oficjalnych władz*, opracował Jerzy Kułak, Warszawa 1998, ss. 296 (Sławomir Iwaniuk).
6. Droga ku wzajemności (Ryszard Radzik).
7. Języki w Wielkim Księstwie Litewskim (Ryszard Radzik).
8. Artykuły, komunikaty, materiały biograficzne i materiały źródłowe zamieszczane w „Białoruskich Zeszytach Historycznych” w nr 1-9 (1994-1998).
   (Recenzja H. Majecki, *Białoruskie Zeszyty Historyczne, nr 10, Białystok 1998, Białoruskie Towarzystwo Historyczne*, „Białostocczyzna”, nr 4, 1998, s. 139-141.)

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 11 (BIAŁYSTOK 1999)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Oleg Łatyszonek, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Eugeniusz Wappa.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Zamek w Krewie z XIV w. (fotografia z archiwum „Niwy").

Liczba stron: 257.

ARTYKUŁY:

1. Aleksander Krawcewicz, *Formowanie się koncepcji genezy Wielkiego Księstwa Litewskiego w polskiej historiografii.*
2. Генадзь Семянчук, Аляксей Шаланда, *Да пытання аб пачатках Вялікага княства Літоўскага ў сярэдзіне XIII ст. (яшчэ адна версія канструявання мінуўшчыны).*
3. В. А. Сабалеўская, *Гаспадарчае жыццё „рухлівых беластоцкіх" і „апатычных гарадзенскіх" яўрэяў у сярэдзіне — II палове XIX стагоддзя.*
4. Сяргей Токць, *Царскае чыноўніцтва Беластоцкага, Бельскага і Сакольскага паветаў у другой палове XIX ст. — на пачатку XX ст.*
5. Piotr Bajko, *Rozkwit cerkiewnego szkolnictwa elementarnego w latach 80. i 90. XIX wieku na terenie obecnego województwa białostockiego.*
6. Вячаслаў Панюціч, *Нацыянальны аспект пазямельнай палітыкі царызму на Беларусі эпохі капіталізму (861-1917 гг.).*
7. Marian Siemakowicz, *Organizacja białoruskich gimnazjów i seminariów nauczycielskich w II Rzeczypospolitej.*
8. Marek Wierzbicki, *Ludność białoruska i polska wobec Armii Czerwonej po 17 września 1939 r.*

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. Helena Głogowska, *Teodor Iljaszewicz.*

KOMUNIKATY:

1. Сяргей Піваварчык, *Стэфан Пашкевіч аб „просторнародном наречии": лёс беларускага святара сярэдзіны XIX ст.*

2. Antoni Mironowicz, *Kościół prawosławny na ziemiach białoruskich i w Królestwie Polskim w latach 1795-1918.*
3. Irena Matus, *Organizacja samopomocy nauczycieli cerkiewno-parafialnych szkół diecezji grodzieńskiej.*
4. Дарафей Фіёнік, *Грыневічы-Вялікія — нарыс гісторыі праваслаўнага прыхода.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. *Prawosławne monastery Podlasia w latach 1786-1789* (Hienadź Siemianczuk).
2. *Relacja Aleksandra Hrycuka, kierownika Głównego Inspektoratu Szkolnego w Okręgu Białostockim w latach 1943-1944* (Wiesław Choruży).

RECENZJE, POLEMIKI:

1. *Да этнічных працэсаў на Панямонні ў раннім сярэднявеччы* (Сяргей Піваварчык).
2. Анатоль Цітоў, *Геральдыка беларускіх местаў (XVI — пачатак XX ст.)*, Мінск 1998, 287 с. (Генадзь Семянчук, Аляксей Шаланда).
3. Genadiusz Szymanowski, *Dwanaście lat — wspomnienia z lat 1927-1939*, Toruń 1998, ss. 312 (Helena Głogowska).
4. o. Grzegorz Sosna, Doroteusz Fionik, *Parafia Ryboły*, Bielsk Podlaski — Ryboły — Białystok 1999, ss. 210 (Antoni Mironowicz).
5. Antoni Mironowicz, *Życie monastyczne na Podlasiu*, Białystok 1998, ss. 120 (ks. Grzegorz Sosna).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE” NR 12 (BIAŁYSTOK 1999)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Oleg Łatyszonek, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Eugeniusz Wappa.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Драгічын з боку Заходняга Буга, малюнак алоўкам, 1887 г., аўтар невядомы. Архіў Інстытута гісторыі матэрыяльнай культуры Расійскай акадэміі навук у Санкт-Пецярбургу, ф. 1, 1886 г., арх. адз. 55, л. 33.

Liczba stron: 220.

ARTYKUŁY:

1 Tomasz Kempa, *Działalność hetmana Konstantego Iwanowicza Ostrogskiego na polu prawosławia.*

2 Віталь Карнялюк, *Гістарычная дэмаграфія першай сусветнай вайны: бежанства з заходніх губерняў Расійскай імперыі (1914-1917 гг.).*

3. Eugeniusz Mironowicz, *Mniejszości narodowe w polskiej myśli politycznej przed II wojną światową.*
4. Янка Трацяк, *Беларускае духавенства ў першай палове XX ст.*
5. Marian Siemakowicz, *Organizacja szkolnictwa dla ludności białoruskiej w II Rzeczypospolitej.*

KOMUNIKATY:

1. Альбіна Семянчук, *Ігнат Даніловіч як даследчык беларуска-літоўскіх летапісаў.*
2. Мікола Хаўстовіч, *Ігнат Даніловіч і „Катэхізіс" 1835 года.*
3. Алес Смалянчук, *Каталікі Беларусі і царская ўлада ў другой палове XIX ст.*
4. Дзмітрый Крывашэй, *Беларусь — Еўропа*: *дыялог культур.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. *Prawosławne monastery Podlasia w latach 1786-1789* (Hienadź Siemianczuk).
2. *Konstytucja Wielkiego Księstwa Litewskiego 1919 roku* (Zenowiusz Ponarski).

RECENZJE:

1. Л. Л. Щавинская, *Литературная культура беларусов Подляшья XV-XIX вв.*, Минск 1998, 175 с. (Александр Липатов).
2. Пётр Лысенко, *Туровская земля IX-XIII вв.*, Минск 1999, 268 с., ил. (Аляксандр Краўцэвіч).
3. Ігар Марзалюк, *Магілёў у XII-XVIII стст. Людзі і рэчы. Навук. рэд. Я. Р. Рыер*, Магілёў — Мінск: „Веды", 1998, 260 с., іл. (Аляксандр Краўцэвіч).
4. *Unia Lubelska i tradycje integracyjne w Europie Środkowo-Wschodniej*, red. J. Kłoczowski, P. Kras, H. Łaszkiewicz, wyd. Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin 1999, s. 224 (Eugeniusz Mironowicz).
5. Franc Kuszal, *Sproby stwarennia białaruskaha wojska*, Miensk 1999, wyd. „Biełaruski Histaryczny Ahlad", ss. 166 (Eugeniusz Mironowicz).

(Recenzja *Białoruskie Zeszyty Historyczne, nr 12, Białystok 1999*, „Czasopis”, 2000, nr 2, s. 32-33.)

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE” NR 13 (BIAŁYSTOK 2000)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Oleg Łatyszonek, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Eugeniusz Wappa.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Mieszkańcy wsi Kołodno powiatu białostockiego podczas kampanii wyborczej do Zgromadzenia Ludowego Zachodniej Białorusi.

Liczba stron: 248.

ARTYKUŁY:

1. Уладзімер Сакалоўскі, Уладзімер Ляхоўскі, *Нямеччына й беларускі нацыянальны рух напярэдадні й у першыя гады Другое Сусьетнае Вайны.*
2. Рыгор Лазько, *Паход Чырвонай Арміі на Захад у верасні 1939 года: погляд з Усходу.*
3. Jerzy Prochwicz, *Walki oddziałów KOP na obszarach północno-wschodniej Polski.*
4. Ігар Кузняцоў, *Палітычныя рэпрэсіі ў Беларусі ў 1939-1941 гадах.*
5. Сяргей Сноп, *Асаблівасці дзейнасці судовых органаў СССР на тэрыторыі далучаных абласцей Заходнай Беларусі ў перыяд 1939-1941 гадоў.*
6. Эмануіл Іофе, *Яўрэйскія бежанцы на тэрыторыі Беларусі (1939-1940 гг.).*
7. Евгений Розенблат, *Евреи в системе межнациональных отношений в западных областях Беларуси. 1939-1941 гг.*
8. Wojciech Śleszyński, *Białostockie środowisko pisarzy sowieckich (1939-1941).*
9. Аляксандр Вабішчэвіч, *Праблемы нацыянальна-культурнага жыцця заходніх абласцей БССР у 1939-1941 гг.*
10. Сяргей Токць, *Арганізацыя савецкай уладай агітацыйна-прапагандысцкай работы ў Беластоцкай вобласці ў 1939-1941 гг.*
11. Васіль Кушнер, *Асвятленне гісторыі Заходняй Беларусі 1921-1941 гадоў у сучаснай беларускай гістарыяграфіі.*
12. В. А. Астрога, *Палітычныя і нацыянальна-культурныя праблемы Заходняй Беларусі 1939-1941 гг. у гістарыяграфіі БССР (1939-1941 гг.).*

13. Янка Трацяк, *Рэлігійная і нацыянальная палітыка КП(б)Б у Заходняй Беларусі ў 1939-1941 гг.*

KOMUNIKATY

1. Krystyna Gomółka, *Ruch białoruski w przededniu II wojny światowej.*
2. Уладзімір Калаткоў, *Грамадска-палітычнае жыццё ў Заходняй Беларусі ў 1939-1941 гадах паводле сучаснай беларускай гістарыяграфіі.*

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. Генадзь Семянчук, *In memoriam. Мікола Ермаловіч (1921-2000).*
2. Wiesław Choruży, *Aleksy Hrycuk (1910-1976).*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. *Prawosławne monastery Podlasia 1786-1789* (Hienadź Siemianczuk).

RECENZJE, POLEMIKI, KONFERENCJE:

1. o. Grzegorz Sosna, Doroteusz Fionik, *Parafia Ryboły*, Bielsk Podlaski — Ryboły — Białystok 1999, ss. 210 (Юрий Лабынцев, Лариса Щавинская).
2. Jan Sawicki, *Michał Römer a problemy narodowościowe na ziemiach byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego*, Toruń 1998, ss. 152 (Małgorztа Moroz).
3. А. В. Квятковская, *Ятвяжские могильники Беларуси (конец XI — XII вв.)*, Vilnius: Diemedzio leidykla, 1998, 327 с. (Генадзь Семянчук).
4. Antoni Mironowicz, *Sylwester Kossow, biskup białoruski, metropolita kijowski*, Białystok 1999, ss. 144 (Piotr Chomik).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE” NR 14 (BIAŁYSTOK 2000)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Oleg Łatyszonek, Antoni Mironowicz, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Moroz, Eugeniusz Wappa.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Wojsko białoruskie. Drzeworyt z XV w.

Liczba stron: 244.

ARTYKUŁY:

1. Jarosław Nikodem, *Stosunki Świdrygiełły z Zakonem Krzyżackim w latach 1430-1432.*
2. Андрэй Янушкевіч, *Ваенныя дзеянні паміж Вялікім княствам Літоўскім і Маскоўскай дзяржавай у 60-я гады XVI стагоддзя.*
3. Andrzej Jakubowski, *Stosunki wyznaniowe w cechach mohylewskich od pierwszej połowy XVI do II poł. XVIII wieku.*
4. Joanna Korch, *Parafia w Starym Korninie w XVI-XVIII wieku.*
5. Дмитрий Карев, Сергей Дубовец, *Политика российского царизма и формирование образа исторического прошлого Белоруссии в российской историографии дореформенного периода*.
6. Алесь Смалянчук, *Беларускі нацыянальны рух і краёвая ідэя.*
7. Ryszard Radzik, *Wizja Polski i Rosji w „Krótkiej historii Białorusi” Wacława Łastowskiego.*
8. Małgorzata Moroz, *Białoruski Instytut Gospodarki i Kultury w północno-wschodnich województwach Drugiej Rzeczypospolitej (1926-1937).*
9. Zenowiusz Ponarski, *Sprawy białoruskie według relacji posła Szymanowskiego.*
10. Сяргей Яцкевіч, *Палітыка савецкіх улад адносна нацыянальнага школьніцтва ў Заходняй Беларусі ў 1939-1941 гг.*
11. Наталля Рыбак, *Метады і сродкі ліквідацыі акоўскіх і постакоўскіх фарміраванняў у заходніх абласцях Беларусі ў 1944-1954 гг.*

KOMUNIKATY:

1. Eugeniusz Mironowicz, *MSW wobec konfliktu łemkowsko-ukraińskiego (1956-1966).*
2. Дарафей Фіёнік, *Лясы Арлянскай воласці ў XVI — пач. XIX стст.*

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. Helena Głogowska, *Autobiografia Piotra Sierhijewicza.*
2. Аляксандр Вабішчэвіч, *Аляксандр Цвікевіч (1883-1937).*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. *Raport atamana Tymoteusza Chwiedoszczeni dotyczący działalności partyzanckiej na terenie Białorusi sowieckiej w okresie 10-29 czerwca 1921 r.* (Joanna Januszewska-Jurkiewicz).

RECENZJE:

1. Яўген Мірановіч, *Навейшая гісторыя Беларусі*, Беласток 1999, 270 с. (Аляксандр Краўцэвіч).
2. Аляксандр Смалянчук, *Палякі Беларусі і Літвы ў рэвалюцыі 1905-1907 гг.*, Горадня 2000, выд. Беларускае Гістарычнае Таварыства, 203 с. (Eugeniusz Mironowicz).
3. Dariusz Szpoper, *Sukcesorzy Wielkiego Księstwa Księstwa. Myśl polityczna i działalność konserwatystów polskich na ziemiach litewsko-białoruskich w latach 1904-1939*, Arche, Gdańsk 1999, ss. 357 (Алесь Смалянчук).
4. *Метрыка Вялікага княства Літоўскага. Кніга 28 (1522-1552 гг.). Кніга запісаў 28.* Падрыхтоўка тэкстаў да друку і навуковы апарат: В. Мянжынскі, У. Свяжынскі, Менск 2000, 312 с., іл. 8 (Генадзь Семянчук).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 15 (BIAŁYSTOK 2000)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Moroz, Anatol Wap.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Postulowany kształt terytorialny Białoruskiej Republiki Ludowej.

Liczba stron: 257.

ARTYKUŁY:

1. Jarosław Nikodem, *Uposażenie młodszych Olgierdowiców. Przyczynek do biografii Skirgiełły.*
2. Joanna Korch, *Stary Kornin jako ośrodek pątniczy i sanktuarium Matki Bożej.*
3. Marian Siemakowicz, *Polityka polska wobec szkolnictwa białoruskiego w okresie odbudowy państwowości polskiej*.
4. Piotr Gursztyn, *Białoruś i Białorusini w pracach Leona Wasilewskiego.*
5. Віталь Скалабан, *Усебеларускі з'езд 1917 года: перспектывы вывучэння.*
6. Таццяна Паўлава, *Асноўныя напрамкі знешнепалітычнай дзейнасці БНР у 1918-1920 гг.*
7. Валянцін Мазец, *Грамадзянства і межы БНР.*

8. Валянціна Лебедзева, *Дыпламатычная місія БНР у перамовах з Украінай (1918 г.).*
9. Рыгор Лазько, *Спробы заключэння беларуска-польскага саюза ў 1919 г.*
10. Мікола Мязга, *Міжнароднапалітычны аспект барацьбы за беларускую дзяржаўнасць у пачатку 1920-х гг.*
11. Сяргей Токць, *Барацьба за беларускую дзяржаўнасць на абшарах Гарадзенскай (Берштаўскай) пушчы ў 1920-х гадах.*
12. Аляксандр Ціхаміраў, *Беларусь у палітыцы вядучых дзяржаў Захаду (1914-1945 гг.).*

KOMUNIKATY:

1. Doroteusz Fionik, *Zmiany prawosławnej struktury parafialnej w Bielsku Podlaskim w latach 1839-1867.*
2. Уладзімір Ладысеў, *Праблемы станаўлення беларускай дзяржаўнасці на савецкай аснове ва ўмовах курсу кіраўніцтва Савецкай Расіі на сусветную пралетарскую рэвалюцыю (снежань 1918 — 1919 гг.).*
3. Ryszard Radzik, *Polak, Litwin, Białorusin — ewolucja kryteriów przynależności narodowo-kulturowej w dwóch ostatnich stuleciach.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Tomasz Kempa, *Nieznany list wojewody witebskiego Jana Zawiszy do arcybiskupa Jozafata Kuncewicza. Przyczynek do wyjaśnienia przyczyn zabójstwa arcybiskupa połockiego.*
2. Joanna Januszewska-Jurkiewicz, *Przyczynek do losów przywódców „Zielonego Dębu" w świetle sprawozdań Policji Politycznej w Wilnie z lat 1923-1926.*

RECENZJE, KONFERENCJE:

1. Marek Waldenberg, *Narody zależne i mniejszości narodowe w Europie Środkowo-Wschodniej. Dzieje konfliktów i idei*, Warszawa 2000, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, ss. 500 (Eugeniusz Mironowicz).
2. *Гісторыя Беларусі*: *У 6 т., т. 1. Старажытная Беларусь*: *Ад першапачатковага засялення да сярэдзіны XIII ст.* Рэдлалегія: М. Касцюк (гал. рэд.) і інш., 351 с., іл., Мінск 2000 (Аляксандр Краўцэвіч).
3. Аляксей Літвін, *Акупацыя Беларусі (1941-1944). Пытанні супраціву і калабарацыі*, Мінск 2000, выд. Беларускі кнігазбор, 288 с. (Eugeniusz Mironowicz).

4. Вольга Сабалеўская, *Спрадвечныя іншаземцы: старонкі гісторыі гродзенскіх яўрэяў*, Гародня 2000, 88 с. (Дзмітрый Крывашэй).
5. Виктор Шадурский, *Культурные связи Беларуси со странами Центральной и Западной Европы (1945-1990-е годы)* (Дзмітрый Крывашэй).
6. Budapeszteńska konferencja o językach w Wielkim Księstwie Litewskim (Ryszard Radzik).
7. Białowieska konferencja „Droga ku wzajemności" (Ryszard Radzik).
8. Konferencja „Problemy historiografii ojczystej" w Grodnie 19-21 stycznia 2001 r. (S. Iwaniuk).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 16 (BIAŁYSTOK 2001)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Moroz, Anatol Wap.

Skład: Aeksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Teatr Miejski w Mińsku (początek XIX w.). Obecnie Teatr Narodowy im. Janki Kupały.

Liczba stron: 272.

ARTYKUŁY:

1. Tomasz Kempa, *Magnateria ruska wobec unii lubelskiej (1569).*
2. Jury Hardziejeŭ, *W kwestii stratygrafii społecznej Grodna w pierwszej połowie XVI w.*
3. Joanna Korch, *Choroby nękające społeczeństwo Podlasia w XVIII w.*
4. Станіслаў Рудовіч, *Заходнерусізм ва ўмовах рэвалюцыі 1917 года: паміж імперскасцю і беларускай ідэяй.*
5. Marian Siemakowicz, *Szkoły z białoruskim językiem nauczania na tle polityki władz polskich wobec ludności białoruskiej w II Rzeczypospolitej.*
6. Ігар Кузняцоў, *Носьбіты ідэі беларускай дзяржаўнасці — ахвяры таталітарнага рэжыму.*
7. Wojciech Śleszyński, *Władze szkolne i kadra pedagogiczna w sowieckim modelu oświaty na obszarze przedwojennego województwa białostockiego w latach 1939-1941.*

8. Уладзімір Снапкоўскі, *Беларуская дыпламатыя ў XX ст. — асэнсаванне знешнепалітычнага вопыту БНР, БССР і Рэспублікі Беларусь.*

KOMUNIKATY:

1. Аляксей Шаланда, *Генезіс „Пагоні" — дзяржаўнага герба Вялікага княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага.*
2. Aleksander Krawcewicz, *Białoruś — Wielkie Księstwo Litewskie. Państwo i stosunki etniczne.*
3. Эдуард Мазько, *Хрысціянска-дэмакратычная канцэпцыя беларускай дзяржаўнасці (у кантэксце дзейнасці заходнебеларускіх партый 20-30-х гг. XX ст.).*
4. Анатоль Мяснікоў, *Беларусізацыя як дзяржаўная палітыка ў 20-я гаду XX стагоддзя.*
5. Алег Гардзіенка, *Беларуская Народная Самапомач: яшчэ адна спроба атрымання незалежнасці (1941-1943).*
6. Сяргей Сноп, *Арганізацыя судовай сістэмы ў заходніх абласцях Беларусі ў перыяд 1944-1953 гадоў. Роля і месца правасуддзя ў механізме савецкай дзяржавы.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Joanna Januszewska-Jurkiewicz, *Dwie „krajowe" inicjatywy białoruskie na Litwie Środkowej.*

RECENZJE:

1. Леонид Смиловицкий, *Катастрофа евреев в Белоруссии 1941-1944 гг.*, Тэль-Авив 2000, 432 с. (Eugeniusz Mironowicz).
2. Лявон Юрэвіч, *Вырваныя бачыны. Да гісторыі Саюзу Беларускай Моладзі*, рэд. А. Гардзіенка, выд. Энцыклапедыкс, бібліятэчная сэрыя часопіса „Беларускі Гістарычны Агляд", Мінск 2001, 214 с. (Eugeniusz Mironowicz).
3. Міхаіл Касцюк, *Бальшавіцкая сістэма ўлады на Беларусі*, Мінск 2000, выд. Экаперспектыва, 308 с. (Eugeniusz Mironowicz).
4. Аляксандр Краўцэвіч, *Стварэнне Вялікага княства Літоўскага*, выд. 2-е, Rzeszów 2000, 238 с. (Генадзь Семянчук, Аляксей Шаланда).
5. Gintautas Sliesoriūnas, *Lietuvos Didžoji Kunigaikšyste vidaus karo išvakarese: didiku grupiočiu kova 1690 – 1697 m.*, Vilnius 2000, ss. 340 (Dorota Michaluk).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 17 (BIAŁYSTOK 2002)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Moroz, Anatol Wap.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Plac Katedralny w Mińsku XIX w. (obecnie Plac Wolności).

Liczba stron: 310.

ARTYKUŁY:

1. Jarosław Nikodem, *Przyczyny zamordowania Zygmunta Kiejstutowicza.*
2. Genutė Kirkienė, *Korzenie rodu Chodkiewiczów.*
3. Dorota Michaluk, *O możliwościach badań struktury etnicznej ludności Podlasia w XVI wieku.*
4. Віталь Галубовіч, *Матэрыялы па гісторыі скарбу ВКЛ у кнігах запісаў за перыяд праўлення Уладзіслава IV Вазы.*
5. Андрей Киштымов, *Вопросы экономического развития Беларуси и белорусская национальная идея в начале XX в.*
6. Marian Siemakowicz, *Szkoły z białoruskim językiem nauczania na tle polityki władz polskich wobec ludności białoruskiej od zamachu majowego do końca II Rzeczypospolitej.*
7. Алесь Смалянчук, *Масонскія ложы на беларускіх і літоўскіх землях. 1910-1916 гг.*
8. Bartłomiej Biernacki, *Teatr i ośrodki kulturalne w okresie okupacji sowieckiej kresów północno-wschodnich II Rzeczypospolitej (1939-1941) w świetle prasy legalnej.*
9. Юры Грыбоўскі, *Монтэ-Касіна: невядомыя старонкі беларускай гісторыі.*
10. Sławomir Iwaniuk, *Religia w szkołach z językiem białoruskim w Polsce Ludowej (1944-1960).*

KOMUNIKATY:

1. Валерый Шэйфер, *Мельніцкая унія і ўнутраны канфлікт у Вялікім Княстве Літоўскім.*
2. Васіль Варонін, *Полаччына і палачане ў нацыянальна-культурным і рэлігійным жыцці Вялікага Княства Літоўскага першай паловы XVI ст.*

3. Андрэй Янушкевіч, *Уплыў Інфлянцкай вайны 1558-1570 гг. на кшталтаванне ўнутранай палітыкі Вялікага Княства Літоўскага.*
4. Аляксандр Башкоў, *Старажытныя хрысціянскія святыні ў кантэксце духоўнай культуры Палесся XX ст.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. *Эвакуацыя царкоўнай маёмасці з Нарвы ў 1915 г.* (Дарафей Фіёнік).

RECENZJE:

1. Elżbieta Czykwin, *Białoruska mniejszość narodowa jako grupa stygmatyzowana*, wyd. Trans Humana, Białystok 2000, ss. 360 (Дзмітрый Крывашэй).
2. Elżbieta Czykwin, *Białoruska mniejszość narodowa jako grupa stygmatyzowana*, wyd. Trans Humana, Białystok 2000, ss. 360 (Eugeniusz Mironowicz).
3. В. Юрэвіч, *Выбраныя бачыны. Да гісторыі Саюзу Беларускай Моладзі,* Мінск 2001 (Янка Жамойцін).
4. *Пра культуру навуковага даследавання гісторыі* (Аляксандр Краўцэвіч).
5. Р. Лазько, *Перад патопам (Еўрапейская палітыка Польшчы. 1932-1939 гг.),* Мінск 2000, 354 с. (Аляксандр Вабішчэвіч).
6. С. В. Марозава, *Уніяцкая царква ў этнакультурным развіцці Беларусі (1596-1839 гады)*, пад навуковай рэдакцыяй У. М. Конана, Гродна 2001, 352 с. (Сямён Падокшын).
7. Antoni Mironowicz, *Kościół prawosławny w dziejach dawnej Rzeczypospolitej*, Białystok 2001, ss. 352 (Святлана Марозава).
8. С. А. Падокшын, *Іпацій Пацей: Царкоўны дзеяч, мысліцель, пісьменнік на пераломе культурна-гістарычных эпох*, Мінск 2001, 118 с. (Святлана Марозава).
9. Ryszard Radzik, *Między zbiorowością etniczną a wspólnotą narodową Białorusi na tle przemian narodowych w Europie Środkowo-Wschodniej XIX stulecia*, wyd. UMCS, Lublin 2000, ss. 302 (Eugeniusz Mironowicz).
10. Виктор Шадурский, *Культурные связи Беларуси со странами Центральной и Западной Европы (1945-1990-е годы),* Мінск 2000, выд. БДУ (Дзмітры Крывашэй).
11. Jan Tęgowski, *Pierwsze pokolenie Giedyminowiczów*, Poznań — Wrocław 1999, ss. 319, tablice. Biblioteka Genealogiczna, pod red. Marka Górnego, t. 2 (Аляксей Шаланда, Генадзь Семянчук).

12. Аляксей Міхайлавіч Пяткевіч, *Людзі культуры з Гродзеншчыны. Даведнік*, Гродна 2000, 356 с. (Andrzej Chodubski).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 18 (BIAŁYSTOK 2002)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).
Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Moroz, Anatol Wap.
Skład: Aleksander Maksymiuk.
Korekta: Witalis Łuba.
Na okładce: Pałac w Hieronimowie — dwór grodzieński (rys. Napoleona Ordy).
Liczba stron: 272.

ARTYKUŁY:

1. Генадзь Семянчук, *Усяслаў Брачыславіч, князь полацкі (штрыхі да гістарычнага партрэта).*
2. Marzena Liedke, *Szlachta ruska Wielkiego Księstwa Litewskiego a reformacja.*
3. Эдуард Мазько, *Уплыў самадзейнага тэатра на культурнае жыццё беларусаў у міжваеннай Польшчы ў 20-30 гады XX стагоддзя (у кантэксце дзейнасці Беларускай хрысціянскай дэмакратыі).*
4. Янка Трацяк, *З духоўнай спадчыны беларускага каталіцкага духавенства міжваеннага перыяду.*
5. Аляксандр Вабішчэвіч, *Беларускія гімназіі ў культурна-асветніцкім і грамадска-палітычным жыцці Заходняй Беларусі (1920-1930-я гг.).*
6. Сяргей Токць, *Культурнае жыццё беларускай вёскі ў міжваеннай Польшчы (па матэрыялах Гарадзеншчыны).*
7. Eugeniusz Mironowicz, *Plany integracji ziem wschodnich II Rzeczypospolitej w polityce obozu sanacyjnego (1935-1937).*
8. Bartłomiej Bernacki, *Wojna zimowa (1939-1940) w radzieckiej okupacyjnej prasie polskojęzycznej na Białostocczyźnie.*
9. Анатоль Вялікі, *На раздарожжы. Беларусы Беласточчыны ў час перасялення ў БССР (1944-1946).*
10. Wiesław Choruży, *Spalenie wsi Zanie przez oddział PAS NZW kpt. Romualda Rajsa „Burego".*

KOMUNIKATY:

1. Альбіна Семянчук, *Роля рымскай легенды ў фармаванні дзяржаўнай ідэалогіі Вялікага Княства Літоўскага.*
2. Віталь Карнялюк, *Успаміны былых бежанцаў (1915-1923 гг.) Беласточчыны як крыніца па гісторыі Беларусі п.п. XX ст. (па матэрыялах зборніка „Бежанства 1915 года”).*
3. Тацяна Цыбульская, Віктар Скорабагатаў, Тацяна Лыч, *Беларускае музычнае жыццё ў міжваеннай Польшчы.*
4. Сяргей Харэўскі, *Беларускі стыль у будаўніцтве 1921-1939 гг. (Лявон Вітан-Дубейкаўскі).*
5. Алесь Смалянчук, *Жыццё і смерць Рамана Скірмунта (паводле вусных успамінаў жыхароў Піншчыны).*
6. В. А. Астрога, *Беларускі вайсковы рух канца 1980-х — пачатку 1990-х гг. як праява нацыянальна-дзяржаўнага адраджэння.*

RECENZJE:

1. В. В.Седов, *Предыстория белоруссов*, [в:] *Краткие сообщения Института Археологии*, Москва 2001, выпуск 211, с. 44-50 (Генадзь Семянчук).
2. Алесь Белы, *Хроніка „Белай Русі”. Нарыс гісторыі адной геаграфічнай назвы*, Мінск: „Энцыклапедыкс”, 2000, 238 с. (Генадзь Семянчук).
3. Eugeniusz Mironowicz, *Historia Białorusi*, Białystok 2001, ss. 304 (Дзмітрый Крывашэй).
4. Marek Wierzbicki, *Polacy i Białorusini w zaborze sowieckim, Stosunki polsko-białoruskie na ziemiach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej pod okupacją sowiecką 1939-1941*, wyd. Oficyna Wydawnicza Volumen, Warszawa 2000, ss. 366 (Eugeniusz Mironowicz).
5. Wojciech Śleszyński, *Okupacja sowiecka na Białostocczyźnie w latach 1939-1941. Propaganda i indoktrynacja*, wyd. Agencja Wydawnicza Benkowski, Białostockie Towarzystwo Naukowe, Białystok 2001, ss. 594 (Eugeniusz Mironowicz).
6. *Пра магчымасць дыялогу паміж беларускімі гісторыкамі* (Генадзь Семянчук, Аляксей Шаланда).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE” NR 19 (BIAŁYSTOK 2003)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogow-

ska, Sławomir Iwaniuk, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Moroz, Anatol Wap.
Skład: Aleksander Maksymiuk.
Korekta: Witalis Łuba.
Na okładce: Hale targowe w Nowogródku.
Liczba stron: 299.

ARTYKUŁY:

1. Jarosław Nikodem, *Wyniesienie Świdrygiełły na Wielkie Księstwo Litewskie.*
2. Андрэй Янушкевіч, *Да пытання аб характары палітычнага працэсу ў Вялікім Княстве Літоўскім у сярэдзіне XVI ст.*
3. Marzena Liedke, *Szlachta ruska Wielkiego Księstwa Litewskiego a reformacja. Część II: przyczyny przyjmowania nowych wyznań, aktywność reformacyjna oraz motywy porzucania konfesji protestanckich.*
4. Antoni Mironowicz, *Diecezja białoruska w latach 1697-1772.*
5. Piotr Chomik, *Magnateria i szlachta Wielkiego Księstwa Litewskiego wobec kultu ikon Matki Bożej w wiekach XVI-XVIII.*
6. Dorota Wereda, *Bazylianie w unickiej diecezji brzeskiej w XVIII wieku.*
7. Сяргей Токць, *Гарадзеншчына як абшар польска-беларускага этна-канфесійнага памежжа.*
8. Инна Герасимова, *Идея еврейской национальной автономии в правительстве БНР (1918-1921гг.).*
9. Eugeniusz Mironowicz, *Przesiedlenia ludności z Białorusi do Polski i z Polski do Białorusi w latach 1944-1946.*
10. Павал Мажэйка, *Незалежніцкія памкненні беларускай моладзі ў сярэдзіне 1980-х гадоў.*

KOMUNIKATY:

1. Аляксандар Краўцэвіч, *Да праблемы этнічнай ідэнтыфікацыі Вялікага Княства Літоўскага.*
2. Rita Regina Trimonienė, *Polityka jagiellońska a kształtowanie się litewskiego narodu politycznego w końcu XV — I połowie XVI wieku.*
3. Аляксей Шаланда, *Мяшчанская геральдыка ВКЛ у XV-XVIII ст. Да пастаноўкі праблемы.*

4. Urszula Pawluczuk, *Kształtowanie się postawy kulturowo-artystycznej Stanisława Antoniego Poniatowskiego.*
5. Уладзімір Навіцкі, *Ідэя нацыянальнай дзяржаўнасці ў поглядах грамадска-палітычных дзеячаў Беларусі ў 20-я гады XX ст.*
6. Уладзімір Калаткоў, *Маракі-беларусы Балтыйскага флоту ў беларускім нацыянальна- вызваленчым руху 1917-1918 гг.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Roman Jurkowski, *Sytuacja polityczna w guberni wileńskiej, stosunek władz do religii katolickiej, ludności polskiej, litewskiej i białoruskiej w świetle dwóch raportów gubernatora Dymitra Lubimowa z 1907 i 1908 roku.*

RECENZJE:

1. Герман Брэгер, *Хацюхова. Гісторыя невялікага паселішча,* выд. „Беларускі кнігазбор", Мінск 2001, 240 с. (Oleg Łatyszonek).
2. Roman Jurkowski, *Ziemiaństwo polskie Kresów Północno-Wschodnich 1864-1904. Działalność społeczno-gospodarcza*, Warszawa 2001, ss. 606 (Eugeniusz Mironowicz).
3. Helena Głogowska, *Białorusini na Wybrzeżu Gdańskim*, Wydawnictwo Adama Marszałka, Toruń 2003, ss. 262 (Andrzej Chodubski).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 20 (BIAŁYSTOK 2003R.)

Autor: Eugemiusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Moroz, Anatol Wap.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Turów — panorama miasta z 1860 r. (rys. Napoleona Ordy).

Liczba stron: 317.

ARTYKUŁY:

1. Максім Макараў, *Полацкі і Віцебскі земскія прывілеі. Да гісторыі стварэння тэкстаў дакументаў.*
2. Ірына Кітурка, *Спробы мадэрнізацыі эканомікі ВКЛ у другой палове XVIII ст.*

3. Андрэй Лукашэвіч, *Арганізацыя і дзейнасць расійскай службы контрразведкі ў Беластоцкай вобласці напярэдадні вайны 1812 г.*
4. Ольга Кореневская, *Особенности Западнобелорусского возрождения (на примере периодической печати).*
5. Сяргей Токць, *Гарадское самакіраванне Бельска ў канцы XIX — пачатку XX ст.*
6. Людміла Малыхіна, *Праблемы гістарыяграфіі Літоўска-Беларускай ССР.*
7. Bartłomiej Bernacki, *Wybory do zgromadzenia Ludowego Zachodniej Białorusi 22 października 1939 r. Kampania wyborcza w prasie polskojęzycznej.*
8. Marek Wierzbicki, *Stosunki polsko-białoruskie pod okupacją sowiecką (1939-1941).*
9. Eugeniusz Mironowicz, *Zmiany struktury narodowościowej w zachodnich obwodach Białorusi.*

KOMUNIKATY:

1. Лідзія Кулажанка, *Праваслаўная багаслоўская адукацыя ў міжваеннай Польшчы.*
2. Міхаіл Васілючак, *Кадравая палітыка саветаў у Крынкаўскім раёне Беластоцкай вобласці (верасень 1939 — чэрвень 1941 гг.).*
3. Таццяна Поклад, *Віленскі Беларускі Музэй імя. І. Луцкевіча і яго адраджэньне.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Сямён Падокшын, *Выбранне караля, або „Прамова да Сената” Андрэя Волана*.
2. Генадзь Семянчук, Аляксей Шаланда, *Апісанне „Рэвізіі Нараўскай дзяржавы...” за 1627 г. З фондаў Гарадзенскага дзяржаўнага гісторыка- археалагічнага музея*.
3. Wojciech Śleszyński, *Aspekty prawne utworzenia obozu odosobnienia w Berezie Kartuskiej i reakcje środowisk politycznych. Wybór materiałów i dokumentów.*
4. Dariusz Miszewski, *Protesty kapitana Kazimierza Bokowca i biskupa Sawy przeciwko włączeniu ziem wschodnich Drugiej Rzeczypospolitej zamieszkiwanych przez Białorusinów do Związku Radzieckiego.*

RECENZJE, KONFERENCJE:

1. Eugeniusz Iwaniec, *Droga Konstantyna Gołubowa od starowierstwa do prawosławia*, Białystok 2001, ss. 298 (Antoni Mironowicz).

2. Maria Piechowiak Topolska, *Społeczeństwo i kultura w Wielkim Księstwie Litewskim od XV do XVIII* wieku, Poznań — Zielona Góra 2002, ss. 448 (Antoni Mironowicz).
3. Antoni Mironowicz, *Bractwa Cerkiewne w dziejach Rzeczypospolitej*, Białystok 2003, ss. 214 (Urszula Pawluczuk).
4. Antoni Mironowicz, *Kościół prawosławny w państwie Piastów i Jagiellonów*, Białystok 2003, ss. 310 (Urszula Pawluczuk).
5. Алесь Белы, *Хроніка „Белай Русі". Нарысы гісторыі адной геаграфічнай назвы*, Мінск 2000, Біблятэка часопіса „Беларускі гістарычны агляд", 238 с. (Генадзь Семянчук).
6. Т. Б. Блинова*, Иезуиты в Беларуси. Роль иезуитов в организации образования и просвещения*, Гродно 2002, 427 с. (Альбіна Семянчук).
7. Сяргей Токць, *Беларуская вёска на мяжы эпох*: *змены этнічнай свядомасці сялянства ва ўмовах распаду традыцыйнага аграрнага грамадства (па матэрыялах Гарадзеншчыны 19 — першай трэці 20 ст.)*, Гродна 2003, 190 с. (Eugeniusz Mironowicz).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 21 (BIAŁYSTOK 2004)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Moroz, Anatol Wap.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Dom Kondratowiczów w Smolkowie. Miejsce urodzin Ludwika Kondratowicza (Władysława Syrokomli), rys. Napoleona Ordy.

Liczba stron: 273.

ARTYKUŁY:

1. Oleg Łatyszonek, *Pierwsze wzmianki o Białej Rusi i Białych Rusinach.*
2. Stefan Dmitruk, *Geneza rodu Chodkiewiczów.*
3. Tomasz Kempa, *Wileńskie bractwo Św. Ducha jako centrum obrony prawosławia w Wielkim Księstwie Litewskim w końcu XVI i w pierwszej połowie XVII w.*
4. Irena Matus, *Powiatowy Oddział Diecezjalnej Rady Szkolnej w Bielsku w latach 1890-1915 — działalność i skład personalny.*

5. Antoni Mironowicz, *Rewindykacja prawosławnych obiektów sakralnych w II Rzeczypospolitej*.
6. Eugeniusz Mironowicz, *Zmiany struktury etnicznej na Białorusi w okresie okupacji niemieckiej (1941-1944).*
7. Siarhiej Tokć, *Zmiany struktury narodowościowej na pograniczu białorusko-polskim w BSRR (1945-1959).*
8. Krystyna Mazuruk, *Stanowiska archeologiczne Bielska Podlaskiego na tle historiografii.*

KOMUNIKATY:

1. Валерый Шэйфер, *Вялікі пералом. Масква — Вільня ў барацьбе за гегемонію ва Усходняй Еўропе ў XV-XVI стст.*
2. Андрэй Вашкевіч, *Беларускае насельніцтва Аўгустоўскага павета Сувальскай губерні (др. п-ва XIX — пач. XX стст.).*
3. Алесь Смалянчук, *Род Скірмунтаў у беларускай гісторыі.*
4. Уладзімір Калаткоў, *Маракі-беларусы Балтыйскага флоту ў беларускім нацыянальна-вызваленчым руху 1917-1918 гг.*
5. Святлана Чувак, *Якуб Колас і Заходняя Беларусь.*
6. Вольга Мась, *Роля сядзібаў у развіцці культуры Заходняй Беларусі ў 1921-1939 гг. (па матэрыялах Навагрудскага ваяводства).*
7. Анатоль Трафімчык, *Аб'яднанне Беларусі 17 верасня 1939 г.*
8. Сяргей Токць, *Лёс беларускага настаўніцтва.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Roman Jurkowski, *Aleksander Meysztowicz — fragment „Wspomnień”.*

RECENZJE, KONFERENCJE:

1. Antoni Mironowicz, *Józef Bobrykowicz, biskup białoruski*, Białystok 2003, ss. 214 (Urszula Pawluczuk).
2. Алег Трусаў, *Манументальнае дойлідства Беларусі XI - XVIII стст. Гісторыя будаўнічай тэхнікі*, Мінск: ТАА „Лекцыя”, 2001, 204 с., іл. (Аляксандр Краўцэвіч).
3. *Белорусский сборник. Статьи и материалы по истории и культуре Белоруссии.* Выпуск 2, Издание Российской национальной библиотеки, Санкт-Петербург 2002, 311 с. (Ryszard Radzik).

4. Edmundas Gimžauskas, *Baltarusių veiksnys formuojantis Lietuvos Valstybei 1915-1923 m.*, Vilnius 2003, ss. 191 + kolorowa mapa (Dorota Michaluk).
5. Райнер Ліндтнер, *Гісторыкі і ўлада. Нацыятворчы працэс і гістарычная палітыка ў Беларусі XIX-XX ст.*, рэд. Г. Сагановіч, Мінск 2003, 538 с. (Eugeniusz Mironowicz).
6. Tadeusz Gawin, *Zwycięstwa i porażki. Odrodzenie polskości na Białorusi w latach 1987-2000*, Białystok 2003, ss. 584 (Eugeniusz Mironowicz).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 22 (BIAŁYSTOK 2004)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Moroz, Anatol Wap.

Skład: Stanisław Żukowski.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Wybory 1991 r. Akcja plakatowa Białoruskiego Komitetu Wyborczego.

Liczba stron: 346.

ARTYKUŁY:

1. Tomasz Kempa, *Prawosławie i unia we wschodnich województwach WKL w końcu XVII w.*
2. Eugeniusz Mironowicz, *Kształtowanie się struktury narodowościowej w BSRR (1921-1939).*
3. Siarhiej Tokć, *Struktura narodowościowa BSRR według spisów powszechnych (1959-1999).*
4. Bartłomiej Bernacki, *Organizacja i funkcjonowanie sowieckiego rynku prasowego na ziemiach północno-wschodnich II RP w latach 1939-1941.*
8. Aleksander Karpiuk, *Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne w latach siedemdziesiątych.*
9. Grażyna Zarzecka, *Preferencje wyborcze Białorusinów zamieszkujących Białostocczyznę na podstawie wyborów parlamentarnych w latach 1991-2001.*

KOMUNIKATY:

1. Eugeniusz Mironowicz, *Szlachta i magnateria białoruska wobec unii lubelskiej.*

2. Дзмітрый Крывашэй, *Насельніцтва нямецкага паходжання ў Беларусі ў 1941-1944 гадах.*
3. Анатоль Трафімчык, *Зводная табліца дэмаграфічных ацэнак Віленшчыны першай паловы XX стагоддзя: нацыянальны аспект (лакалізацыя вакол тэрыторый, якія адышлі Літве ў 1939 і 1940 гг.).*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Tomasz Kempa, *Nieznane listy biskupów unickich do kanclerza Lwa Sapiehy — źródła ukazujące sytuację wyznaniową w Wielkim Księstwie Litewskim w pierwszej połowie XVII wieku.*
2. Arkadiusz Czwołek, *Listy Zygmunta III, króla polskiego do Lwa Sapiehy, kanclerza litewskiego z lat 1598-1622.*

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. Сяргей Марозаў, *Ігнат Анацэвіч*: *старонкі біяграфіі.*

RECENZJE, KONFERENCJE:

1. Marzanna Kuczyńska, *Ruska homiletyka XVII wieku w Rzeczypospolitej. Ewolucja gatunku — specyfika funkcjonowania*, Szczecin 2002, ss. 325 (Antoni Mironowicz).
2. Antoni Mironowicz, *Józef Bobrykowicz, biskup białoruski*, Białystok 2003, ss. 214 (Piotr Chomik).
3. Henryk Szczerbiński, *Ludność niemiecka w Polsce w latach 1945-1980. Sytuacja ekonomiczna prawna i polityczna*, Warszawa — Toruń 2003, ss. 160 (Eugeniusz Mironowicz).
4. Joanna Gierowska-Kałłaur, *Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich (19 lutego 1919 — 9 września 1920)*, wyd. Wydawnictwo Neriton, Instytut Historii PAN, Warszawa 2003, ss. 448 (Eugeniusz Mironowicz).

INFORMACJE:

1. Artykuły, komunikaty, materiały biograficzne i materiały źródłowe zamieszczone w „Białoruskich Zeszytach Historycznych” w numerach 1-20 (1994-2003) (Wiesław Choruży).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 23 (BIAŁYSTOK 2005)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Moroz, Anatol Wap.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Bielsk Podlaski ul. Brańska, 1912 r.

Liczba stron: 270.

ARTYKUŁY:

1. Antoni Mironowicz, *Wpływ wyznań na kształtowanie się świadomości narodowej mieszkańców Białorusi w XIX wieku.*
2. Mariusz Korzeniowski, *Białoruś i Białorusini na łamach prasy polskiej w Rosji w latach I wojny światowej.*
3. Eugeniusz Mironowicz, *Białorusini w polityce piłsudczyków w latach dwudziestych.*
4. Bartłomiej Bernacki, *Prasowa kampania propagandowa na rzecz kolektywizacji rolnictwa w zachodnich obwodach BSRR w latach 1939-1941.*
5. Tomasz Szczepański, *Mniejszości narodowe w myśli politycznej opozycji antykomunistycznej nurtu niepodległościowego (piłsudczykowskiego) w latach osiemdziesiątych.*
6. Marek Kiryluk, *Uwarunkowania rozwoju ruchu białoruskiego w Polsce w latach 1981-2003.*

KOMUNIKATY:

1. Krzysztof Gajdka, *Nowe przyczynki do biografii Stanisława Kurosza, siedemnastowiecznego starosty Orli.*
2. Marek Białokur, *Białorusini w myśli politycznej Joachima Bartoszewicza.*
3. Аляксей Пяткевіч, *Станаўленне беларускай ідэі ў кантэксце культурнага руху XIX ст.*
4. Эмануіл Іофе, *Яўрэі Беларусі ў другой палове XIX ст.*
5. Dariusz Tarasiuk, *Polsko-rosyjska rywalizacja o oświatę na ziemiach białoruskich na przełomie XIX-XX wieku.*

6. Bohdan Halczak, *Problemy narodowościowe na Białorusi i Ukrainie w XIX w. w podręcznikach do nauki historii szkół średnich w Polsce.*
7. Zbigniew Misiuk, *Badania archeologiczne w Bielsku Podlaskim na ul. Poniatowskiego 14 przeprowadzone we wrześniu 2003 r.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Doroteusz Fionik, *Kler parafialny Kościoła wschodniego w powiecie bielskim w 1816 roku.*
2. Joanna Januszewska-Jurkiewicz, *Koncepcje programowe działaczy Obozu Zjednoczenia Narodowego Okręgu Wileńskiego i Nowogródzkiego w kwestii białoruskiej.*

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. Ібрагім Канапацкі, *Ях'я Гембіцкі — лідэр адраджэння беларускіх татар (да 120-й гадавіны з дня нараджэння).*

RECENZJE:

1. У. Е. Снапкоўскі, *Гісторыя знешняй палітыкі Беларусі*: Вучэбнчы дапаможнік для студэнтаў факультэтаў міжнародных адносін: У 2 частках, ч. 1, *Ад пачаткаў дзяржаўнасці да канца XVIII ст.,* Мінск: БДУ, 2003, 281 с. (Аляксандр Краўцэвіч).
2. Antoni Mironowicz, *Sylwester Czetwertyński, biskup białoruski*, Białystok 2004, ss. 158 (Stefan Dmitruk).
3. Alaksandr Wabiszczewicz, *Aświeta й Zachodniaj Biełarusi (1921-1939 hh.)*, Brest 2004, wyd. Brescki Dziarżaŭny Uniwiersitet, ss. 116 (Eugeniusz Mironowicz).
4. Ізноў пра пачаткі Белай Русі (Алесь Белы).
5. Na marginesie recenzji Eugeniusza Mironowicza z pracy Joanny Gierowskiej-Kałłaur „Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich (19 lutego 1919—9 września 1920" (Joanna Gierowska-Kałłaur).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 24 (BIAŁYSTOK 2005)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Moroz, Anatol Wap.

Skład: Aleksander Maksymiuk.

Korekta: Witalis Łuba.
Na okładce: Rozbiórka cerkwi prawosławnej przy ul. Sienkiewicza w Białymstoku w 1933 r. Obecnie w tym miejscu znajduje się budynek Komendy Wojewódzkiej Policji (fotografia ze zbiorów Aleksandra Sosny).
Liczba stron: 294.

ARTYKUŁY:

1. Stefan Dmitruk, *Grzegorz Chodkiewicz (ok. 1520-1572), kasztelan wileński i hetman najwyższy Wielkiego Księstwa Litewskiego.*
2. Іна Соркіна, *Высяленні яўрэяў з сельскай мясцовасці ў гарады і мястэчкі Беларусі і іх наступствы (канец XVIII — XIX ст.).*
3. Андрэй Вашкевіч, *Грэка-каталіцкае насельніцтва Аўгустоўшчыны ў канцы XVIII — пачатку XX стст. (канфесійныя змены і фарміраванне этнічнай свядомасці).*
4. Сяргей Токць, *Беларуская ідэнтычнасць у XIX ст.*
5. Ольга Ямкова, *Белорусское студенчество в украинских высших школах Чехословакии в 1920-1930-е годы.*
6. Eugeniusz Mironowicz, *Polityczne uwarunkowania funkcjonowania Kościoła prawosławnego w Polsce w latach 1920-1939.*
7. Дзмітрый Крывашэй, *Беларуска-польскія адносіны ў гады нямецкай акупацыі.*
8. Ібрагім Канапацкі, *Крыніцы па гісторыі татар-мусульман Беларусі ў фондах Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь (канец XVIII — пачатак XX ст.).*

KOMUNIKATY:

1. Алесь Смалянчук, *Нацыя ў пошуках гісторыі.*
2. Taciana Lisoŭskaja, *Polityka władz polskich wobec protestanckich związków wyznaniowych na terenach białoruskich w latach 1921-1939.*
3. Ireneusz Kryński, *Skarby z odgruzowanych piwnic. Badania archeologiczne w budynku dawnego Pałacu Archimandrytów w Supraślu.*
4. Сяргей Чыгрын, *Лёс слонімскіх старажытных каштоўнасцей.*
5. Antoni Mironowicz, *Życie monastyczne w latach 1945-2005.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Язэп Янушкевіч, *Архіўная спадчына Алеся Рыпінскага.*

RECENZJE, POLEMIKI:

1. О. В. Макушников, *Гомель з древнейших времён до конца XVIII века. Историко-краеведческий очерк.* Гомель: Республиканское унитарное предприятие „Центр научно-технической и деловой информации", 2002, 244 с. (Генадзь Семянчук).
2. А. І. Дзярновіч, *„...in nostra Livonia". Дакументальныя крыніцы па гісторыі палітычных адносінаў паміж Вялікім Княствам Літоўскім і Лівоніяй у канцы XV — першай палове XVI ст. Сістэматызацыя і актавы аналіз*, том I, Мінск: Athenaeum, 2003, 374 с. (Альбіна Семянчук).
3. С. А. Парашкоў, *Гісторыя культуры Беларусі*, Мінск: Беларуская навука, 2003, 444 с. (Анатоль Трафімчык).
4. Бэрнгард К'яры, *Штадзённасць за лініяй фронту*: *Акупацыя, калябарацыя і супраціў у Беларусі (1941-1944 гг.),* пер. зь ням. Л. Баршчэўскага, навук. рэд. Г. Сагановіч, Менск 2005, 390 с. (Eugeniusz Mironowicz).
5. Ігар Пушкін, *Нацыянальныя меншасці БССР у грамадска-палітычным і культурным жыцці ў 20-я гады XX ст.*, Міністэрсва адукацыі Рэспублікі Беларусь, Установа адукацыі «Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт харчавання», Магілёў 2004, 168 с. (Adam Bobryk).
6. Б. В. Носов, *Установление российского господства в Речи Посполитой 1756-1768 гг.* Москва: Индрик, 2004, 728 с. (Яўген Анішчанка).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 25 (BIAŁYSTOK 2006)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Moroz, Anatol Wap.

Skład: Adam Pawłowski.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Pałac Pusłowskich; widok przedwojenny (fotografia Józefa Szymańczyka).

Liczba stron: 319.

ARTYKUŁY:

1. Oleg Łatyszonek, *Polityczne aspekty przedstawienia średniowiecznych dziejów ziem białoruskich w historiografii Wielkiego Księstwa Litewskiego XV-XVI w.*

2. Аркадыюш Цеплякоў, *Езуіты і Беларусь: на мяжы цывілізацыяў ці на скрыжаваньні культураў?*
3. Вольга Сабалеўская, *Межы талерантнасці: хрысціянска-іудзейскія стасункі на Беларусі ў XIX стагоддзі.*
4. Аляксандр Вабішчэвіч, *Культурна-асветніцкая дзейнасць яўрэяў-літвакоў у 20-30-я гг. XX ст. (на прыкладзе заходнебеларускага рэгіёна).*
5. Eugeniusz Mironowicz, *Białorusini, komunizm i władze sanacyjne w latach 1937-1939.*
6. Юры Грыбоўскі, *Польска-беларускі канфлікт у Генеральнай акрузе „Беларусь" (1941-1944 гг.).*
7. Наталля Рыбак, *Дзейнасць і ліквідацыя акаўскіх і постакаўскіх фарміраванняў на Беласточчыне ў святле дакументаў сілавых структур БССР (1944-1947 гг.).*

KOMUNIKATY:

1. Аляксандр Радзюк, *Эвалюцыя канфіскацыі як меры пакарання на беларускіх землях у другой палове XVIII — першай палове XIX ст.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Antoni Mironowicz, *Nieznana wersja wypisu z ksiąg ziemskich grodzieńskich podziału dóbr rodowych po śmierci Aleksandra Chodkiewicza.*
2. Dorota Michaluk, *„Jestem przyjacielem Białorusinów..." — raporty wywiadowcze Romualda Ziemkiewicza do II Oddziału Sztabu Generalnego WP z lat 1922-1923.*
3. Eugeniusz Iwaniec, *Napad sowieckiej partyzantki na Kosów Poleski 3 sierpnia 1942 r. (sukces czy klęska?).*

RECENZJE, POLEMIKI:

1. А. А. Мяцельскі, *Старадаўні Крычаў*: *Гістарычна-археалагічны нарыс горада ад старажытных часоў да канца XVIII ст.,* Мінск: Беларуская навука, 2003, 167 с. (Генадзь Семянчук).
2. Antoni Mironowicz, *Kościół prawosławny na ziemiach polskich w XIX i XX wieku*, Białystok 2005, ss. 390 (Piotr Chomik).
3. Antoni Mironowicz, *The Orthodox Church in Poland*, Supraśl 2005, ss. 94 (Wojciech Walczak).

4. Michał Kurkiewicz, *Sprawy białoruskie w polityce rządu Władysława Grabskiego*,Warszawa 2005, ss. 132 (Eugeniusz Mironowicz).
5. *Blisko, a tak daleko. Polacy w obwodzie brzeskim na Białorusi*, red. nauk. Adam Bobryk, Siedleckie Towarzystwo Naukowe, Stowarzyszenie „Wspólnota Polska" O. Siedlce, Warszawa 2004, ss. 307 (Renata Szwed).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 26 (BIAŁYSTOK 2006)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Ocytko, Anatol Wap.

Skład: Adam Pawłowski.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Dom we wsi Czudzin powiatu łuninieckiego (lata 30. XX wieku).

Liczba stron: 322.

ARTYKUŁY:

1. Антон Мірановіч, *Манастыр у Супраслі як цэнтр праваслаўя і беларускай культуры ў XVI ст.*
2. Karolina Stojek-Sawicka, *Pogranicza religijne — Radziwiłłowie nieświescy wobec prawosławnych i protestantów w czasach saskich.*
3. Алесь Пашкевіч, *Удзел беларускіх нацыянальных арганізацыяў у парламенцкіх выбарах у Польшчы ў 1930 г.*
4. Андрэй Вашкевіч, *Група „Беларускі фронт" і „...змаганьне з чужацкімі фронтамі".*

KOMUNIKATY:

1. Вячаслаў Швед, *Праявы ліцвінскасці (беларускасці) у дзейнасці вучнёўскіх і студэнцкіх гуртокў і таварыстваў на беларускіх землях (першая чвэрць XIX ст.).*
2. Joanna Tomalska, *Milczenie muz. Artyści w Białymstoku w okresie okupacji radzieckiej 1939-1941.*
3. Adam Bobryk, *Święta Góra Grabarka jako ośrodek pielgrzymkowy.*

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. Сяргей Габрусевіч, Святлана Марозава, *Прафесар Ігнат Анацэвіч — пачынальнік беларускай гістарыяграфіі.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Jerzy Tomaszewski, *Rozprawa Rudolfa Roleckiego poświęcona Czudzinowi.*
2. Rudolf Rolecki, *CZUDZIN, wieś powiatu łuninieckiego. Stosunki społeczno-gospodarcze.*
3. Андрэй Вашкевіч, *Навуковая спадчына ксяндза Вінцэнта Гадлеўскага.*
4. Dorota Michaluk, *„Jestem przyjacielem Białorusinów...” — raporty wywiadowcze Romualda Ziemkiewicza do II Oddziału Sztabu Generalnego WP z lat 1922-1923.*

RECENZJE, POLEMIKI

1. В. И. Калинин, *Загадка балтийских цыган*: *Очерки истории культуры и социального развития балтийских цыган*, Минск: И. П. Логинов, 2005, 204 с. (Дзмітрый Крывашэй).
2. У. Ф. Ладысеў, *Паміж Усходам і Захадам*: *Станаўленне дзяржаўнасці і тэрытарыяльнай цэласці Беларусі (1917-1939 гг.)* / У. Ф. Ладысеў, П. І. Брыгадзін, Мінск: БДУ, 2003, 307 с. (Дзмітрый Крывашэй).
3. Aleksandar Nadsan, *Pro Patria aliena. Klasztar biełaruskich ajcoй marianaй и Drui (1924-1938)*, wyd. Bibliateka czasopisa „Biełaruski Histaryczny Ahlad”, Minsk 2006, ss. 160 (Eugeniusz Mironowicz).
4. Michaił Kobryn, *Biełaruski nacyjanalny ruch: 1917-1920*, Minsk 2004, ss. 96 (Eugeniusz Mironowicz).
5. Л. М. Несцярчук, *Андрэй Тадэвуш Банавентура Касцюшка*: *Вяртанне героя на радзіму* / Л. М. Несцярчук, Брэст: ААТ „Брэсцая друкарня”, 2006, 296 с. (Анатоль Трафімчык).
6. Andrej Kotljarchuk, *In the Shadows of Poland and Russia. The Grand Duchy of Lithuania and Sweden in the European Crisis of the mid — 17 century*, Stockholm 2006, ss. 347 (Antoni Mironowicz).
7. Białorusko-polskie konferencje naukowe: „Znakomici mińszczanie XIX-XX w.” — Mińsk 9 listopada 2004 r., „Znakomici mińszczanie XIX - XX w. — Rola wybitnych przedstawicieli życia religijnego na przełomie XIX i XX w.” — Mińsk 27 października 2005 r. (Roman Jurkowski).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE” NR 27 (BIAŁYSTOK 2007)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Ocytko, Anatol Wap.

Skład: Adam Pawłowski.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Pasieka nauczyciela Grzegorza Hankiewicza, Rosochy k. Prużany, 1903 r.

Liczba stron: 303.

ARTYKUŁY:

1. Antoni Mironowicz, *Przynależność diecezjalna Brześcia do końca XVI wieku.*
2. Kamil Śleszyński, *Struktura zawodowa ludności Zabłudowa w XVII wieku na podstawie inwentarzy miasta.*
3. Marcin Sawicki, *Średnioszlachecka klientela Radziwiłłów nieświeskich w województwie mińskim w czasach saskich.*
4. Міхаіл Кобрын, *Беларускі нацыянальны рух 1917- 1921 гг.*
5. Валянцін Грыцкевіч, *Барыс Каверда — забойца паўнамоцнага прадстаўніка СССР у Польшчы Пятра Войкава (да 80-годдзя замаху).*
6. Анатоль Трофимчик, *Политика по реорганизации школы и антисоветские настроения в ней на територии присоединенной в 1939-1941 гг. к БССР.*
7. Jacek Romanek, *Prasowa kampania propagandowa na rzecz podniesienia sprawności fizycznej wśród obywateli zachodnich obwodów BSSR w latach 1939-1941.*
8. Tomasz Szczepański, *Centra opozycji polskiej a pogranicza etniczne w latach 1980-1989.*

KOMUNIKATY

1. Міхась Белямук, *Пячатка князя Усяслава Чарадзея.*
2. Аляксандар Грамыка, Дзмітры Гулецкі, *Псуцьцё рэгулярнае манэты ВКЛ Ягайлы ў 1388-1392 гадох.*
3. Antoni Mironowicz, *Sanktuarium prawosławne na Św. Górze Grabarce.*
4. Irena Matus, *Celestyn Bren — duchowny i etnograf.*
5. Aleksander Tsimbal, *Kościół prawosławny na Białorusi Zachodniej w latach 1939-1941.*
6. Сяргей Чыгрын, *Вялікакракоцкая бібліятэка імя Янкі Купалы.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Antoni Mironowicz, *Instrukcja dla posłów udających się na konwokację wileńską w 1615 roku dana.*
2. Urszula Pawluczuk, *Skrócone prawidła życia klasztornego.*
3. Andrej Czerniakiewicz, *Raporty Romualda Ziemkiewicza z lat 1923-1925.*

RECENZJE, POLEMIKI

1. *Міндаў кароль Літовіі ў дакументах і сьведчаньнях = Mindowe, rex Lithowiae, in litteris et testimoniis //* НАН Беларусі, Ін-т гісторыі, уклад., пер. на бел. мову, камент. А. Жлуткі, Мінск: Тэхналогія 2005, 135 с. (Альбіна Семянчук, Генадзь Семянчук).
2. *Актавая кніга полацкага магістрата 1650 г. Зборнік дакументаў*, выд. НАН Беларусі, Інстытут гісторыі, склаў і падрыхтаваў да друку Максім Ю. Гардзееў, Мінск 2006, 270 с. (Генадзь Семянчук).
3. Юры Грыбоўскі, *Беларусы ў польскіх рэгулярных вайсковых фарміраваннях 1918-1945 гадоў*, Санкт-Пецярбург 2006, 732 с. (Eugeniusz Mironowicz).
4. *Нарысы гісторыі Польскай Дзяржавы і Народа. X-XI ст.*, Варшава: Demart Sp. z o.o., 2006, 308 с. (Анатоль Трафімчык).
5. *Kultura Wielkiego Księstwa Litewskiego. Analizy i obrazy*, opr. V. Ališauskas, L. Jovaiša, M. Paknys, R. Petrauskas, E. Raila, przekł. P. Bukowiec, B. Kolęba, B. Piasecka, Kraków 2006, ss. 936 (Wojciech Walczak).
6. *Stosunki polsko-białoruskie. Historia i współczesność*, II Międzynarodowa Konferencja z cyklu: „Białoruś: Polityka — Historia — Kultura", Toruń, 19-20 X 2006 (Tomasz Błaszczak).

IN MEMORIAM:

Marek Cabanowski (25.03.1935 — 19.01.2006) (Oleg Łatyszonek).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 28 (BIAŁYSTOK 2007)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Ocytko, Anatol Wap.

Skład: Adam Pawłowski.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Cerkiew prawosławna w Zabłudowie.

Liczba stron: 283.

ARTYKUŁY:

1. Antoni Mironowicz, *Monaster Zaśnięcia NMP w Zabłudowie.*
2. Kamil Śleszyński, *Struktura narodowościowa i wyznaniowa Zabudowa w XVII wieku.*
3. Dorota Michaluk, *Ruch białoruski w świetle dokumentów brytyjskiego Foreign Office z lat 1918-1919 ze zbiorów Białoruskiej Biblioteki im. Franciszka Skaryny w Londynie.*
4. Уладзімір Серпухаў, *Беларускія студэнцкія арганізацыі Віленскага ўніверсітэта (1919-1939).*
5. Андрэй Вашкевіч, *Грошы для партыі. Фінансаванне партыйнай дзейнасці Беларускай хрысціянскай дэмакратыі (1921-1939 гг.).*
6. Jacek Romanek, *Stosunek chłopów w ZSRR do kolektywizacji wsi w ocenie polskiej prasy wojskowej lat międzywojennych.*
7. Bartłomiej Bernacki, *„Młody człowiek epoki radzieckiej". Mobilizacyjna rola sowieckich organizacji społecznych i paramilitarnych na ziemiach północno-wschodnich Drugiej Rzeczypospolitej (1939-1941).*
8. Оксана Харченко, *„Не успокайваться на достигнутом". Емельян Ярославский о религии и антирелигиозной пропаганде в „особых условиях".*
9. Mariusz Andrzejczuk, *Kościół prawosławny w PRL w okresie stalinowskim.*
10. Юры Грыбоўскі, *Службы бяспекі ПНР і „беларускія нацыяналісты ў Польшчы і іх палітычныя цэнтры на Захадзе" (1945-1974).*

KOMUNIKATY:

1. Сяргей Чыгрын, *Слонімская ссылка Адама Станкевіча.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Андрэй Вашкевіч, Г*аласы з мінулага стагоддзя (перапіска заходнебеларускіх грамадскіх і культурных дзеячаў з Пятром Сяўруком).*

RECENZJE, POLEMIKI:

1. Artur Roland Kozłowski, *Białoruś na tle etapów przeobrażeń państw europejskich.*

2. Аляксандр Татаренко, *Недозволенная память*: *Западная Беларусь в документах и фактах: 1921-1954*, Санкт-Петербург: „Архив АТ”, 2006, 808 с. (Анатоль Трофимчик).
3. Сяргей Пясецкі, *Запіскі афіцэра Чырвотай Арміі (ад 17 верасня 1939 г.)*, пераклад з польскай, Мінск: „Viva Futura” 2005, 252 с. (Анатоль Трафімчык).
4. Эдмунд Ярмусик, *Католический Костёл в Беларуси в 1945-1990 годах*, Министерство образования Республики Беларусь, Учреждение образования „Гродненский государственный университет имени Янки Купалы”, Гродна 2006, 568 с. (Adam Bobryk).
5. Adam Bobryk, Izabela Kochan, *Prawosławie w Siedlcach*, Siedleckie Towarzystwo Naukowe, Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Brama”, Siedlce 2007, ss. 316 (Anna Wielgosz).
6. The Orthodox Church in the Balkans and Poland. Connections and Common Tradition, Białystok 28-29 września 2006 r. (Wojciech Walczak).
7. М. У. Кобрын, *Беларускі нацыянальны рух: 1917-1920*, Мінск: Беларускае выдавецкае Таварыства „Хата”, 2004, 96 с. (Аляксандр Пашкевіч, Андрэй Чарнякевіч).
8. У справе рапартаў Зямкевіча (Андрэй Чарнякевіч, Аляксандр Пашкевіч).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE” NR 29 (BIAŁYSTOK 2008)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Marzena Liedke, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Ocytko, Anatol Wap.

Zastępcy redaktora: Marzena Liedke, Dorota Michaluk.

Skład: Adam Pawłowski.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Pieczęć majestatowa Władysława Jagiełły.

Liczba stron: 288.

ARTYKUŁY:

1. Antoni Mironowicz, *Monastery diecezji białoruskiej.*
2. Andrej Czarniakiewicz, *Kształtowanie się ośrodka polonofilskiego w białoruskim ruchu narodowym (listopad 1918 — grudzień 1919).*

3. Андрэй Замойскі, *Стасункі паміж жыхарамі Беларусі і савецкай уладай у 1918-1928 гг.*
4. Анатоль Трафімчык, *Да праблемы дзяржаўнасці распалавіненай Беларусі ў міжваенны перыяд: палітыка Крамля.*
5. Joanna Sadowska, *Wpływ ustawodawstwa jędrzejewiczowskiego na szkolnictwo mniejszości narodowych w Polsce północno-wschodniej*.
6. Віталь Гарматны, *Вайсковыя асаднікі Палескага ваяводства і іх дзейнасць сярод мясцовага сялянства ў 1921-1939 гг.*
7. Wiesław Romanowicz, *Religijność polskich i białoruskich studentów.*

KOMUNIKATY:

1. Міхась Белямук, *Пячатка князя Аляксандра Цьвярскога і пячаткі князёў Гедымінавічаў.*
2. Wojciech Śleszyński, *Białoruska działalność dywersyjna w pierwszej połowie lat dwudziestych i formowanie się Białoruskiej Włościańsko-Robotniczej Hromady.*
3. Małgorzata Ocytko, *Hromada w ocenie Białoruskiej Chrześcijańskiej Demokracji.*
4. Eugeniusz Mironowicz, *Próba zmiany polityki obozu sanacyjnego wobec Białorusinów w latach 1927-1929*.
5. Eugeniusz Mironowicz, *Brześć pod okupacją niemiecką.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Antoni Mironowicz, *Refleksje nad Komisją naznaczoną w Warszawie z okazji żalów dyzunitów.*

RECENZJE, POLEMIKI:

1. Пётр Амбросович, *К 90-летию Всебелорусского сьезда.*
2. Сяргей Чыгрын, *Янка Купала на слонімскай сцэне.*
3. А. М. Янушкевіч, *Вялікае Княства Літоўскае і Інфлянцкая вайна 1558-1570 гг.*, Мінск 2007, 356 с. (Альбіна Семянчук, Генадзь Семянчук).
4. Беларуская Метрыкана. *Метрыка Вялікага Княства Літоўскага*: *Кніга 44 (1559-1566 г.). Кніга запісаў 44,* падрыхтаваў А. І. Груша, Мінск 2001; *Метрыка Вялікага Княства Літоўскага*: *Кніга 43 (копія канца XVI ст.)*, падрыхтаваў В. С. Мянжынскі, Мінск 2003; *Перапіс войска Вялікага Княства Літоўскага 1528 года*: *Метрыка Вялікага Княства Літоўскага. Кніга 523. Кніга публічных спраў 1*, падрыхтавалі А. І. Груша, М. Ф. Спірыдонаў,

М. А. Вайтовіч, Мінск 2003; *Метрыка Вялікага Княства Літоўскага. Кніга 46 (1562-1565 г.) Кніга запісаў 46 (копія канца XVI ст.)*, падрыхтаваў В. С. Мяжынскі, Мінск 2006; *Метрыка Вялікага Княства Літоўскага. Кніга 560 (1542 г.): Кніга перапісаў № 3 (копія канца XVI ст.)*, падрыхтаваў А. І. Дзярновіч, Мінск 2007 (Альбіна Семянчук).

5. *Яго чакала Беларусь чатыры стагоддзі. Зборнік дакументаў і матэрыялаў да 85-годдзя з дня народжэння Міколы Ермаловіча. Успаміны, творы, фотаматэрыялы*, Менск 2007, 360 с. (Анатоль Трафімчык).
6. Antoni Mironowicz, *The Orthodox Heritage. A Few Academic Works about the History of the Orthodox Church in Poland*, Supraśl 2007, ss. 165 (Urszula Pawluczuk).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE” NR 30 (BIAŁYSTOK 2008)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Marzena Liedke, Oleg Łatyszonek, Dorota Michaluk, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Ocytko, Anatol Wap.

Zastępcy redaktora, sekretarz redakcji: Dorota Michaluk.

Zastępca redaktora: Marzena Liedke.

Skład: Adam Pawłowski.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Uroczyste zakończenie polowania przed pałacem Pusłowskich w Albertynie — lata 1920.

Liczba stron: 245.

ARTYKUŁY:

1. Антон Мірановіч, *Палітыка Канстанцінопальскага патрыярхату да Кіеўскай мітраполіі ў 988-1686 гадах.*
2. Валянцін Голубеў, *Сельская грамада ў польскай гістарыяграфіі.*
3. Adam Perłakowski, *Dole i niedole budowniczych pałacu Sanguszków w Grodnie w latach 1724-1726.*
4. Janusz Czechowski, *Stosunek mniejszości narodowych Wileńszczyzny do państwa polskiego w okresie Litwy Środkowej oraz wyborów do Sejmu RP w 1922 r.*
5. Андрэй Вашкевіч, *Мясцовыя арганізацыі Беларускай Хрысціянскай Дэмакратыі і Беларускага Інстытута Гаспадаркі і Культуры (1926-1936 гг.).*

6. Анатоль Трофимчик, *Вторая мировая война в воспоминаниях и восприятии западнобелорусского населения в начале нового тысячелетия (на примере жителей деревнии Большие Круговичи Ганцевичского района Брестской области)*.
7. Юры Грыбоўскі, *Наваградскі эскадрон Барыса Рагулі — вядомае і невядомае.*
8. Maja Ziętara, *Alternatywna Białoruś — kulturowe projekty niezależnego państwa białoruskiego.*

KOMUNIKATY:

1. Kamil Śleszyński, *Dzieje parafii w Ciecierówce do końca XVIII wieku.*
2. Віталь Гарматны, *Правядзенне камасацыі ў Палескім ваяводстве II Рэчы Паспалітай (1921-1939 гг.).*
3. Сяргей Чыгрын, *Пуслоўскія і Альбярціn*.
4. Ирина Никулина, *Ссыльные члены „Общества военных друзей" на Алтае.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Antoni Mironowicz, *Rejestr monasterów i cerkwi Grecko-ruskich różnemi czasy na unię gwałtownie odjętych.*

RECENZJE, POLEMIKI:

1. *Метрка Вялікага княства Літоўскага: Кн. 70 (1582-1585): кн. запісаў № 70 (копія канца XVI ст.)*, падрыхт. А. А. Мяцельскі, Мінск 2008, 354 с. (Альбіна Семянчук).
2. Вячаслаў Швед, Сяргей Данскіх, *Заходні рэгіён Беларусі ў пачатку напалеонскіх войнаў, 1805-1815 гады*, Гродна 2006, 252 с. (Генадзь Семянчук).
3. *Материалы для историко-топографического исследования о православных монастырях в Российской империи*, составил Василий Васильевич Зверинский, Санкт-Петербург 1890, изд. II, книги I-III, Санкт-Петербург 2005, 1048 с. (Antoni Mironowicz).
4. Пётр Сяўрук, *Небыцця не існуе. Невядомыя старонкі беларускага нацыянальнага руху*, Гародня — Wrocław 2008, ss. 240 (Eugeniusz Mironowicz).
5. Alicja Joanna Siegień-Matyjewicz, *Poczucie tożsamości narodowej młodzieży pochodzenia białoruskiego*, Olsztyn — Warszawa 2007, ss. 279 (Adam Bobryk).

6. Ігар Пушкін, *Нацыянальныя супольнасці Беларусі: грамадска-палітычная і культурна-асветніцкая дзейнасць (1990-2005 гг.)*, Магілёў 2007, 206 с. (Eugeniusz Mironowicz).

INFORMACJE:

1. Konferencja „Mniejszości narodowe na Litwie: poszukiwanie dialogu". Kowno, 16 listopada 2007 r. (Tomasz Błaszczak).
2. Europa 2008: nowe sąsiedztwo. Naukowa konferencja studentów i doktorantów. Wilno, 17-18 maja 2008 r. (Tomasz Błaszczak).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 31 (BIAŁYSTOK 2009)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).
Recenzenci: prof. dr hab. Stanisław Alexandrowicz i dr hab. Zbigniew Karpus, prof. UMK.
Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Marzena Liedke, Oleg Łatyszonek, Dorota Michaluk, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Ocytko, Anatol Wap.
Zastępcy redaktora, sekretarz redakcji: Dorota Michaluk.
Zastępca redaktora: Marzena Liedke.
Skład: Adam Pawłowski.
Korekta: Witalis Łuba.
Na okładce: Pieczęć Jagiełły z traktu rozejmowego zawartego 29 września 1397 r. z Winrichem von Kniprode.
Liczba stron: 284.

ARTYKUŁY:

1. Wiloetta Zielecka, *Majątek ruchomy w testamentach prawosławnych i unitów w Rzeczypospolitej w XVI-XVII wieku.*
2. Віталь Гарматны, *Кастусь Каліноўскі і паўстанне 1863-1864 гг.*
3. Іна Соркіна, *„Памежжа" народаў, рэлігій, культур: міжэтнічныя і міжканфесійныя ўзаемадачыненні ў мястэчках Беларусі ў XIX ст.*
4. Анатоль Трафімчык, *Да праблемы станаўлення дзяржаўнасці Беларусі (1917-1921): палітыка Крамля.*
5. Jacek Romanek, *Polityka władz sowieckich względem społeczeństwa BSRR w ocenie „Polski Zbrojnej" lat 1921-1939.*

6. Eugeniusz Mironowicz, *Próba powołania białoruskiej armii sowieckiej w latach 1941-1942.*

KOMUNIKATY:

1. Міхась Белямук, *Вялікі князь Вітаўт і ягоная маестатная пячатка.*
2. Antoni Mironowicz, *Literatura bizantyjska w Kościele prawosławnym na terenie Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVI wieku.*
3. Ирина Никулина, *О ссыльных представителях католического духовенства в Западной Сибири (60-70 гг. XIX в.).*
4. Сяргей Чыгрын, *Слонімскія мастакі пад нямецкай акупацыяй (1941-1944).*
5. Павел Дайлід, *Паляшук Іван Кляўчэня: з Арміі Андэрса ў Сібір.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Antoni Mironowicz, *Summaryusz dokumentów do dóbr supraskich z nadań funduszowych przez J. WW. hrabiów Chodkiewiczów w posiadaniu WW. Ojców Bazylianów zostających roku 1817 w Młynowie spisany.*
2. Wojciech Walczak, *Ze zbiorów rękopiśmiennych przechowywanych w The Francysk Skaryna Library and Museum w Londynie.*

RECENZJE, POLEMIKI:

1. В. Ф. Голубеў, *Сельская абшчына ў Беларусі XVI- XVIII стст.*, Мінск 2008, 407 с. (Сяргей Токць).
2. А. И. Груша, *Канцылярыя Вялікага княства Літоўскага 40-х гадоў XV — першай паловы XVI ст.*, Мінск 2006, 213 с. (Wioletta Zielecka).
3. *Памяць стагоддзяў на карце Айчыны. Зборнік навуковых прац у гонар 70-годдзя Міхаіла Фёдаравіча Спірыдонава*, укладальнікі Р. А. Аляхновіч, А. І. Груша, А. Б. Доўнар, Мінск 2007, 434 с. (Генадзь Семянчук).
4. *Метрыка Вялікага княства Літоўскага: Кніга № 30 (1480-1546 гг.): кніга № 30 (копія канца XVI ст.)*, падрыхт. В. С. Мянжынскі, Мінск 2008, 386 с. (Альбіна Семянчук).
5. *Die Union von Brest (1596) in Geschichte und Geschichtsschreibung: Versuch einer Zwischenbilanz*, red. J. Marte, O. Turij, Lviv 2008, ss. 512 (Katarzyna Wiszowata-Walczak).

INFORMACJE:

1. Międzynarodowa Polsko-Białoruska Konferencja Naukowa „Edward Woyniłłowicz — ziemianin — obywatel — katolik", Mińsk 14 lutego 2009 r. (Roman Jurkowski).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 32 (BIAŁYSTOK 2009)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).
Recenzenci: prof. Krzysztof Buchowski, prof. Wojciech Śleszyński.
Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Marzena Liedke, Oleg Łatyszonek, Dorota Michaluk, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Ocytko, Anatol Wap.
Zastępca redaktora, sekretarz redakcji: Dorota Michaluk.
Zastępca redaktora: Marzena Liedke.
Skład: Adam Pawłowski.
Korekta: Witalis Łuba.
Na okładce: Napoleon Orda, Ruiny zamku w Krewie, litografia Alojzego Misierowicza, l. 1875-1876.
Liczba stron: 354.

ARTYKUŁY:

1. Jarosław Nikodem, *Bunt Świdrygiełły w Witebsku.*
2. Adam Martynowicz, *Sobory lokalne na ziemiach ruskich i w Wielkim Księstwie Litewskim do końca XV wieku.*
3. Вольга Мярчук, *Ажыццяўленне эміграцыі з тэрыторыі Палескага ваяводства (1920-1930-я гг.).*
4. Мікалай Мязга, *Савецкая палітыка ў дачыненні да Польшчы на пачатковым этапе рурскага крызісу 1923 г.*
5. Александр Татаренко, *Жилищный вопрос в контексте общей репрессивной политики большевиков на территории Западной Беларуси в 1939-1941 гг.*
6. Jerzy Grzybowski, *Białoruska Centralna Rada w latach 1943-1956: próba podsumowania problemu w świetle dotychczasowych badań i najnowszych źródeł.*
7. David R. Marples and Per Anders Rudling, *War and memory in Belarus: The annexation of the western borderlands and the myth of the Brest Fortress, 1939-41.*
8. Tadeusz Gawin, *Pierwsze wybory prezydenckie w Republice Białoruś w 1994 r. a Związek Polaków na Białorusi.*

KOMUNIKATY:

1. Вольга Коваль, *Кантакты беларускай і ўкраінскай дыяспар міжваеннага перыяду.*
2. Дзмітры Крывашэй, *Нацыянальна-культурная дзейнасць літоўскага насельніцтва Гродзенскага павета ў 1930-х гадах (на падставе матэрыялаў Дзяржаўнага ваяводскага архіва ў Беластоку).*
3. Віталь Гарматны, *Верасень1939 года ў лёсе беларускага народа.*
4. Anna Kleiber, *Eliza Orzeszkowa — pisarka i piewczyni nadniemeńskiej flory.*

RECENZJE, POLEMIKI:

1. *Ігнат Анацэвіч — жыццёвы шлях, педагагічная і навуковая спадчына: матэрыялы рэгіянальнай навуковай канферэнцыі (Малая Бераставіца 21 кастрычніка 2005 г.)*, Гродна 2008, 131 с. (Павел Габрусевіч).
2. *Ян Булгак і культура заходнебеларускага рэгіёна ў канцы XIX ст. і да Другой сусветнай вайны: зборнік навуковых артыкулаў*, Гродна 2009, 135 с. (Дзмітры Краснапеўцаў).
3. Л. М. Уладыкоўская, *Духоўныя ідэалы ў сучаснай культуры Беларусі і каштоўнасці глабалізму*, Мінск 2009, 199 с. (Анатоль Грыцкевіч).
4. *Асоба і час. Беларускі біяграфічны альманах*, выпуск 1, Мінск 2009, 500 с. (Генадзь Семянчук).
5. *Homo historicus 2008. Гадавік антрапалагічнай гісторыі*, пад рэд. А. Ф. Смаленчука з удзелам І. М. Дубянецкай, Вільня 2008, 520 с. (Генадзь Семянчук).
6. О. В. Романько, *Коричневые тени в Полесье. Белоруссия 1941-1945*, Москва 2008, 432 с. (Юры Грыбоўскі).
7. А. Вабішчэвіч, *Нацыянальна-культурнае жыццё Заходняй Беларусі (1921-1939 гг.)*, Брэст 2008, 320 с. (Eugeniusz Mironowicz).
8. Дзмітры Крывашэй, *Нацыянальныя супольнасці Беларусі ў перыяд германскай акупацыі (чэрвень 1941 — ліпень 1944)*, Мінск 2009, 198 с. (Eugeniusz Mironowicz).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE” NR 33 (BIAŁYSTOK 2009)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Recenzenci: dr hab. Daniel Boćkowski (prof. UwB), dr hab. Tomasz Kempa (prof. UMK).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Marzena Liedke, Oleg Łatyszonek, Dorota Michaluk, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Ocytko, Anatol Wap.
Zastępca redaktora, sekretarz redakcji: Dorota Michaluk.
Zastępca redaktora: Marzena Liedke.
Skład: Adam Pawłowski.
Korekta: Witalis Łuba.
Na okładce: Zburzona w 1938 r. cerkiew w Kryłowie, pow. hrubieszowski (fotografia z archiwum ks. Atanazego Semeniuka).
Liczba stron: 201.

ARTYKUŁY:

1. Piotr Chomik, *Święta Eufrozyna Połocka i początki monastycyzmu na ziemiach białoruskich.*
2. Jury Mikulski, *Smoleński ośrodek latopisarski w latach 20-50. XV w.*
3. Андрэй Самусік, *Міжнароднае супрацоўніцтва ў галіне навукі і асветы беларускіх зямель з краінамі Заходняй і Цэнтральнай Еўропы ў XIV-XVIII стст.*
4. Anna Pietryczuk, *Akcja rewindykacyjno-polonizacyjna na Chełmszczyźnie i południowym Podlasiu w 1938 r.*
5. Eugeniusz Mironowicz, *Funkcjonowanie podziemnej władzy sowieckiej na Białorusi w warunkach okupacji niemieckiej w 1941 r.*
6. Marzena Jałoza, *Białoruski ruch skautowski w Niemczech Zachodnich w latach 1945-1951.*
7. Antoni Mironowicz, *Życie religijne prawosławnej emigracji białoruskiej po II wojnie światowej.*

KOMUNIKATY:

1. Александр Воробьев, *Поляки и выборы во Всероссийское Учредительное собрание на территории Беларусии.*
2. Оксана Харченко, *Организация церковной жизни в Западной Беларуси (сентябрь 1939 — июнь 1941 гг.).*
3. Виталь Гарматны, *Заканадаўчае афармленне палітыкі польскіх улад (1919-1925 гг.) па насаджэнню вайсковага асадніцтва на землях Заходняй Беларусі.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Roman Jurkowski, *Polskie spory o Białoruś.*

RECENZJE, POLEMIKI:

1. Iben Fonnesberg-Schmidt, *Papieże i krucjaty bałtyckie 1147-1254*, Warszawa, b.r.w., ss. 264 (Oleg Łatyszonek).
2. А. С. Кибинь, *Ятвяги в X-XI вв: „балтское племя" или „береговое братство"?*, „Studia Slavica et Balcanica Petropolitana", 2008, № 2 (4), с. 117-132 (Генадзь Семянчук).
3. *Судебная книга витебского воеводы, господарского маршалка, волковыского и оболецкого державцы М. В. Клочко. 1533-1540 (Литовская метрика. Книга № 228. Книга судных дел № 9)*, публикацию подготовили В. А. Воронин, А. И. Груша, И. П. Старостина, А. Л. Хорошкевич, Москва 2008, 525 с. (Альбіна Семянчук).
4. Вольга Папко, *Род Дзяконскіх і іх маёнткі на Брэстчыне ў XIX-XX стст.*, Брэст 2009, 232 с. (Дзмітры Краснапеўцаў).
5. Аляксей Карпюк, *Развітанне з ілюзіямі. Эсэ, апавяданні, дзённікі*, Гародня — Уроцлаў 2008, 407 с. (Павел Габрусевіч).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 34 (BIAŁYSTOK 2010)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).

Recenzenci: prof. dr hab. Zbigniew Karpus, prof. dr hab. Krzysztof Buchowski.

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Marzena Liedke, Oleg Łatyszonek, Dorota Michaluk, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Ocytko.

Zastępca redaktora, sekretarz redakcji: Dorota Michaluk.

Zastępca redaktora: Marzena Liedke.

Skład: Adam Pawłowski.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Maksym Bursiewicz (po prawej) w Jesientukach, 10 lipca 1932 r.

Liczba stron: 217.

ARTYKUŁY:

1. Андрэй Мяцельскі, *Пачаткі Нясвіжа.*

2. Jarosław Nikodem, *Długosz o początkach związku polsko-litewskiego. Przyczynek do dyskusji nad znaczeniem krewskiego „applicare”.*
3. Аляксандр Радзюк, *Паўстанне 1830-1831гг. на Гродзеншчыне: ход, задушэнне, наступствы.*
4. Tatiana Lisowska, *Początek drogi: powstanie późnych ruchów protestanckich na Białorusi Zachodniej w końcu XIX w. i w pierwszej połowie XX w.*
5. Анатоль Трафімчык, *Ідэйнае і палітычнае змаганне за Палессе ў першай палове XX ст.*
6. Eugeniusz Mironowicz, *Antykomunistyczne podziemie i Białorusini na Białostocczyźnie w latach 1944-1948. Pamięć, mitologia, historia.*

MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. Сяргей Чыгрын, *Ігар Бурсевіч: следам за бацькам.*

KOMUNIKATY:

1. Jan Tęgowski, *Przyczynek źródłowy do dziejów dóbr Miadzioł-Kobylniki w powiecie oszmiańskim.*
2. Дзмітры Кузьма, *Роля Супрасльскага духоўнага вучылішча і Літоўскай духоўнай семінарыі ў фарміраванні поглядаў Міхаіла Каяловіча.*
3. Алена Дзмітрук, *Праект Беспартыйнага блока супрацоўніцтва з урадам па арганізацыі сельскагаспадарчай працы ўрада ў Палескім ваяводстве.*

RECENZJE, POLEMIKI, INFORMACJE BIBLIOGRAFICZNE:

1. Katarzyna Błachowska, *Wiele historii jednego państwa. Obraz dziejów Wielkiego Księstwa Litewskiego do 1596 roku w ujęciu historyków polskich, rosyjskich, ukraińskich, litewskich i białoruskich w XIX wieku*, Warszawa 2010, ss. 410 (Antoni Mironowicz).
2. *Ukraina Lithuanica. Студії з історії Великого князівства Литовського*, т. 1, Київ: Інститут історії Украіни НАН Украіны, 2009, 224 с. (Генадзь Семянчук).
3. Андрэй Унучак, *„Наша Ніва” і беларускі рух (1906-1915гг)*, Мінск: Беларуская навука, 2008, 186 с. (Дзмітры Краснапеўцаў).
4. Захар Шыбека, *Гарадская цывілізацыя: Беларусь і свет*, Вільня 2009, 372 с. (Іна Соркіна).
5. Joanna Januszewska-Jurkiewicz, *Stosunki narodowościowe na Wileńszczyźnie*

w latach 1920-1939, wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2010, ss. 710 (Eugeniusz Mironowicz)

6. Krzysztof Grzesiak, *Diecezja lubelska wobec prawosławia w latach 1918-1939*, Lublin 2010, ss. 630 (Antoni Mironowicz).
7. Roman Drozd, Bohdan Halczak, *Dzieje Ukraińców w Polsce w latach 1921-1989*, wyd. Ukraińskie Towarzystwo Historyczne, Zielona Góra — Słupsk 2010, ss. 208 (Eugeniusz Mironowicz).
8. *Aparat bezpieczeństwa Polski Ludowej wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców. Studia nad zagadnieniem*, Warszawa 2009, wyd. IPN, ss. 340 (Tomasz Szczepański).
9. *Візіты уніяцкіх цэркваў мінскага і навагрудскага сабору 1680-1682гг. Зборнік дакументаў*, укладальнік Д. В. Лісейчыкаў, Нацыянальная Акадэмія Навук Беларусі, Мінск 2009, 270 с. (Witold Bobryk).
10. *Przegląd Wschodnioeuropejski*, t. 1, wyd. Centrum Badań Europy Wschodniej na UWM w Olsztynie, Olsztyn 2010, ss. 551 (Mateusz Przybysz).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 35 (BIAŁYSTOK 2011)

Autor: Eugeniusz Mironowicz (red.).
Recenzenci: prof. dr hab. Krzysztof Buchowski, prof. dr hab. Zbigniew Karpus.
Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Marzena Liedke, Oleg Łatyszonek, Dorota Michaluk, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Ocytko.
Zastępca redaktora, sekretarz redakcji: Dorota Michaluk.
Zastępca redaktora: Marzena Liedke.
Skład: Adam Pawłowski.
Korekta: Witalis Łuba.
Na okładce: Spotkanie żołnierzy gen. Stanisława Bułak-Bałachowicza w Białowieży, lata 1930 (fotografia ze zbiorów Jerzego Ławrysza).
Liczba stron: 274.

ARTYKUŁY:

1. Antoni Mironowicz, *Życie religijno-kulturowe w eparchii turowskiej do końca XV wieku.*
2. Рыгор Лазько, *Польска-савецкія мірныя перамовы і лёс БССР.*

3. Мікалай Мязга, *Праблема нацыянальных меншасцей у савецкай палітыцы ў дачыненні да Польшчы ў першай палове 1920-х гадоў.*
4. Віталь Крывуць, *Праўрадавыя моладзевыя арганізацыі і іх дзейнасць у сферы дзяржаўнага выхавання на тэрыторыі Заходняй Беларусі ў міжваенны перыяд.*
5. Eugeniusz Mironowicz, *Rok 1941 na Białorusi.*

KOMUNIKATY:

1. Елена Дубровко, *Проблема признания Рижской границы во внешней политике Великобритании осенью 1920 — весной 1922 г.*
2. Віталь Гарматны, *Правядзенне камасацыі ў вёсцы Хацілкі Свірскай гміны Свянцянскага павета Віленскага ваяводства ў 1926-1931 гг.*
3. Константин Бондаренко, *Русские и белорусские монархисты в литературе 20-30-х гг. прошлого века.*
4. Дзмітрук Алена, *Праект акруговай сельскагаспадарчай секцыі Лагера нацыянальнага аб'яднання па ўдасканаленню арганізацыйных формаў прац над павышэннем культурна-гаспадарчага ўзроўню сельскага насельніцтва на Палессі.*
5. Wojciech Śleszyński, *„Za Białoruś" — przykład polityczno-społecznej kampanii propagandowej.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Jan Tęgowski, *Wywód szlachectwa panów Fursów, h. Wąż, z Guberni Mińskiej.*
2. Ēriks Jēkabsons, *Łotysze w oddziale Stanisława Bułak-Bałachowicza w latach 1918-1919 i pobyt oddziału na Łotwie w latach 1919-1920.*
3. Aleksandra Bergman, *Przygody szperacza* (ze wstępem Jerzego Tomaszewskiego i notą biograficzną pióra Zofii Zarębskiej i Eleonory Bergman).
4. Eugeniusz Iwaniec, *Kosów Poleski i Mereczowszczyzna za władzy sowieckiej — jak je pamiętam (1939-1941).*
5. Сяргей Чыгрын, *Дакументы Уладыслава Чаржынскага з архіва Казанскага медыцынскага ўніверсітэта.*

RECENZJE, POLEMIKI, MATERIAŁY BIOGRAFICZNE:

1. А. А. Мяцельскі, *Мсціслаўскае княства і ваяводства ў XII-XVIII стст.*, Мінск: Беларуская навука, 2010, 664 с. (Генадзь Семянчук).

2. Borys Gudziak, *Kryzys i reforma. Metropolia kijowska, patriarchat Konstantynopola i geneza unii brzeskiej*, tł. Halina Łeskiw i Alicja Chrin, Wyd. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2008, ss. 414 (Marek Melnyk).
3. Andrzej Tłomacki, *Stosunki wyznaniowe w Polsce w latach 1944-1953 na przykładzie powiatu bialskiego*, Warszawa 2010, ss. 346 + 249 (Witold Bobryk).
4. Arkadiusz Słabig, *Aparat bezpieczeństwa wobec mniejszości narodowych na Pomorzu Zachodnim w latach 1945-1989*, Szczecin 2008, ss. 426 (Tomasz Szczepański).
5. Юры Гарбінскі, *Беларускі рэлігійны друк на Захадзе: перыёдыка, графічныя друкі (1945-2005)*, Нью-Ёрк — Варшава 2009, 884 с., іл. + CD (Antoni Mironowicz).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE” NR 36 (BIAŁYSTOK 2011)

Rada naukowa: prof. dr hab. Stanisław Alexandrowicz (Toruń), prof. Ēriks Jēkabsons (Ryga), prof. dr hab. Jan Jurkiewicz (Poznań), prof. dr hab. Ryhor Łaźko (Homel), prof. dr Dawid Marples (Edmonton), prof. dr Rimantas Miknys (Wilno), prof. dr Mathias Niendorf (Greifswald), doc. dr Siarhiej Tokć (Grodno), prof. Barbara Törnquist-Plewa (Lund), dr Per Rudling (Greifswald), prof. dr hab. Zachar Szybieka (Mińsk), prof. dr hab. Andrzej Zakrzewski (Warszawa).

Recenzenci: dr hab. Aleksander Wabiszczewicz (Brześć), prof. dr hab. Mariusz Wołos (Kraków).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Doroteusz Fionik, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Marzena Liedke, Oleg Łatyszonek, Dorota Michaluk, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Ocytko.

Zastępca redaktora, sekretarz redakcji: Dorota Michaluk.

Zastępca redaktora: Marzena Liedke.

Skład: Adam Pawłowski.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Eliasz Lewkowicz z krajanami, Słonim 1905 r.

Liczba stron: 287.

ARTYKUŁY:

1. Antoni Mironowicz, *Biblioteka monasteru supraskiego w XVI wieku.*
2. Joanna Tomalska, *Historia jednego zabytku. Ikona Matki Boskiej Bielskiej.*
3. Сяргей Токць, *Жыццё селяніна ў прыгонніцкую эпоху: эвалюцыя феадаль-*

ных павіннасцей на матэрыялах лакальнага даследавання мікрарэгіёна Скідзельшчыны.

4. Dorota Michaluk, *Białoruska Republika Ludowa i Białoruska Socjalistyczna Republika Sowiecka: dwa projekty białoruskiej państwowości.*
5. Вольга Матусевіч, *Рыжская мірная дамова ў гістарычнай палітыцы і калектыўнай памяці беларусаў і палякаў.*
6. Eugeniusz Mironowicz, *Białoruska Obrona Krajowa.*

KOMUNIKATY:

1. Дзмітрый Шчэрбік, *Палітычныя ідэі ў праекце статута Сярэдняй Літвы Станіслава Мацкевіча.*
2. Віталь Гарматны, *Перыядызацыя вывучэння аграрнай гісторыі Заходняй Беларусі ў 1921-1939 гг.*
3. Кірыл Касьцян, *БССР: ад геаграфічна-адміністрацыйнай фармацыі да беларускай нацыянальнай адзінкі.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Сяргей Чыгрын, *Эпісталярная спадчына Гальяша Леўчыка. Варшаўскія пісьмы.*
2. Уладзімір Снапкоўскі, *Тры дакументы аб польска-беларускім памежжы 1919-1923 гг.*
3. Roman Jurkowski, *Nieznany fragment rokowań ryskich. Trzy listy Aleksandra Czerwiakowa z Rygi z września i października 1920 roku.*
4. Aleksandra Bergman, Stefan Bergman, *O pisarzach żydowskich z Białorusi.*

RECENZJE, POLEMIKI, INFORMACJE BIBLIOGRAFICZNE:

1. Максім Макараў, *Ад пасада да магдэбургіі: прававое становішча насельніцтва местаў Беларускага Падзвіння ў XIV — першай палове XVII ст.*, Мінск 2008, 248 с. (Dorota Michaluk).
2. Michał Jagiełło, *Narody i narodowości. Przewodnik po lekturach*, t. 1, Warszawa 2010, ss. 262 (Eugeniusz Mironowicz).
3. Stefan Dudra, *Metropolita Dionizy (Waledyński) 1876-1960*, Warszawa 2010, ss. 247 (Witold Bobryk).

IN MEMORIAM:

1. *„Рыцар архівістыкі”: памяці Віталя Скалабана* (Валянціна Лебедзева, Анатоль Вялікі).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE” NR 37 (BIAŁYSTOK 2012)

Rada naukowa: prof. dr hab. Stanisław Alexandrowicz (Toruń), prof. Ēriks Jēkabsons (Ryga), prof. dr hab. Jan Jurkiewicz (Poznań), prof. dr hab. Ryhor Łaźko (Homel), prof. dr Dawid Marples (Edmonton), prof. dr Rimantas Miknys (Wilno), prof. dr Mathias Niendorf (Greifswald), doc. dr Siarhiej Tokć (Grodno), prof. Barbara Törnquist-Plewa (Lund), dr Per Rudling (Greifswald), prof. dr hab. Zachar Szybieka (Mińsk), prof. dr hab. Andrzej Zakrzewski (Warszawa).

Recenzenci: dr Adam Bobryk, prof. dr hab. Jarosław Dumanowski, dr Tadeusz Gawin, prof. dr hab. Mirosław Golon, prof. dr hab. Bohdan Halczak, dr hab. Walancin Hołubieŭ, prof. dr hab. Tomasz Kempa, dr Lila Kowkiel, dr doc. Luba Kozik, prof. dr hab. Aleksander Kraŭcewicz, dr Rafał Majewski, prof. dr hab. Siarhiej Nowikaŭ, dr hab. Siarhiej Piwawarczyk, dr Jolita Sarcevičienė, dr Beata Słobodzian, prof. dr hab. Wiktor Watyl, dr Anatol Wialiki, dr hab. Aleksander Wabiszczewicz (Brześć), prof. dr hab. Mariusz Wołos (Kraków).

Kolegium redakcyjne: Wiesław Choruży, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Marzena Liedke, Oleg Łatyszonek, Jarosław Iwaniuk (red. strony internetowej), Witalis Łuba, Dorota Michaluk, Eugeniusz Mironowicz, Małgorzata Ocytko.

Zastępca redaktora, sekretarz redakcji: Dorota Michaluk.

Zastępca redaktora: Marzena Liedke.

Skład: Adam Pawłowski.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Profesor Michaś Tkaczoŭ.

Liczba stron: 285.

ARTYKUŁY:

1. Oleg Łatyszonek, *Wczesnośredniowieczne księstwo grodzieńskie w historiografii ostatniego dwudziestolecia.*
2. Mariola Jarczykowa, *Mowy weselne Krzysztofa Radziwiłła, Piotra Kochlewskiego i Samuela Przypkowskiego.*
3. Вольга Сабалеўская, *Міхалоўскі кландайк: прамысловае будаўніцтва ў калоніі Нязбудка-Міхалова на рубяжы XIX-XX ст.*

4. Андрэй Кротаў, *Беларуска-польскі міжнацыянальны канфлікт 1918-1920 гг. як фактар развіцця негатыўнага кампанента беларускага стэрэатыпа Польшчы і палякаў.*
5. Алена Трубчык, *Асноўныя накірункі адукацыйнай палітыкі на беларускай тэрыторыі Грамадзянскага ўпраўлення Усходніх зямель (1919-1920 гг.).*
6. Анатоль Трафімчык, *Падзел Беларусі ў асэнсаванні паэтаў Заходняй Беларусі.*
7. Helena Głogowska, *Działalność duszpasterska i literacka księdza Jana Siemaszkiewicza (Janki Byliny) na Białostocczyźnie w latach 1933-1956.*
8. Eugeniusz Mironowicz, *Próba powołania sprzymierzonego z III Rzeszą państwa białoruskiego (1941-1942).*
9. Генадзь Семянчук, Андрэй Мяцельскі, Лявон Калядзінскі, *Прафесар Міхась Ткачоў (10.03.1942 — 31.10.1992). Навуковец. Грамадскі дзеяч. Настаўнік.*
10. Józef Makarczyk, *Rozwój Kościoła rzymskokatolickiego na Białorusi w okresie postkomunistycznym.*
11. Jarosław Syrnyk, *Białorusini w Polsce a „Solidarność”.*
12. Arkadiusz Czwołek, *Wybory prezydenckie na Białorusi w 2006 r.*

KOMUNIKATY:

1. Antoni Mironowicz, *Mostowlany nad Świsłoczą.*
2. Іна Соркіна, *Міхалова ў дакументах архіўных фондаў губернскіх адміністрацый (другая палова XIX — пачатак XX ст.).*
3. Алесь Смалянчук, *„Чацвёрты падзел”: Рыжскі трактат у ацэнцы земянкраёўцаў.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Віталь Галубовіч, Андрэй Вашкевіч, *Інвентар мястэчка Сапоцкін 1704 года.*

RECENZJE, POLEMIKI, INFORMACJE BIBLIOGRAFICZNE:

1. *Орты Сигизмунда III Вазы. Orty Zygmunta III Wazy*, сост. Игорь Шаталин, Юрий Денисенко, Дмитрий Пядышев, Минск: Смэтлок, 2011, 112 с. (Андрэй Карач).
2. Наталія Білоус, *Тестаменти киян середини XVI — першої половини XVII століття*, Видавничий дім „Простір”, Київ 2011, ss. 200, 8 nlb. (ilustracje) (Marzena Liedke).

3. Дзяніс Лісейчыкаў, *Штодзённае жыццё ўніяцкага парафіяльнага сьвятара беларуска-літоўскіх зямель 1720-1839 гг.*, Мінск: Медысонт, 2011, 198 с. (Witold Bobryk).
4. В. Р. Карнялюк, *Крынкі ў 1795-1918 гг. Нарысы гісторыі мястэчка*, Гродна: ПВУП Выдавецтва «Ламарк», 2010, 200 с. (Генадзь Семянчук).
5. В. І. Крывуць, *Пад шыльдай „дзяржаўнага выхавання": рэалізацыя ўрадавых выхаваўчых канцэпцый на тэрыторыі Заходняй Беларусі (1926-1939)*, Баранавічы: РВА БарДУ, 2010, 195 с. (Анатоль Трафімчык).
6. Boris Ragula, *Against the Current: The Memoirs of Boris Ragula (as told to Dr Inge Sanmiya)*, Montreal and Kingston: McGills-Queen's University Press, 2005. XIV, 186 pp. (Per Anders Rudling).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 38 (BIAŁYSTOK 2012)

Rada naukowa: prof. dr hab. Stanisław Alexandrowicz (Toruń), prof. Ēriks Jēkabsons (Ryga), prof. dr hab. Jan Jurkiewicz (Poznań), prof. dr hab. Ryhor Łaźko (Homel), prof. dr Dawid Marples (Edmonton), prof. dr Rimantas Miknys (Wilno), prof. dr Mathias Niendorf (Greifswald), doc. dr Siarhiej Tokć (Grodno), prof. Barbara Törnquist-Plewa (Lund), dr Per Rudling (Greifswald), prof. dr hab. Zachar Szybieka (Mińsk), prof. dr hab. Andrzej Zakrzewski (Warszawa).

Recenzenci: dr Adam Bobryk, dr Piotr Chomik, dr Alina Czapiuk, prof. dr hab. Jarosław Dumanowski, dr Tadeusz Gawin, dr hab. Andrzej Gil, prof. KUL, prof. dr hab. Mirosław Golon, prof. dr hab. Bohdan Halczak, dr hab. Walancin Hołubieŭ, dr hab. Zoja Jaroszewicz-Pieresławcew, prof. UWM, prof. dr hab. Tomasz Kempa, dr Irena Kiturka, dr Lila Kowkiel, dr doc. Luba Kozik, prof. dr hab. Aleksander Kraŭcewicz, dr Rafał Majewski, dr Joanna Matyasik, prof. dr hab. Siarhiej Nowikaŭ, dr hab. Siarhiej Piwawarczyk, dr Jolita Sarcevičienė, dr Beata Słobodzian, prof. dr hab. Uładzimir Snapkoŭski, prof. dr hab. Jan Tęgowski, dr hab. Aleksander Wabiszczewicz, prof. dr hab. Wiktor Watyl.

Kolegium redakcyjne: Eugeniusz Mironowicz, Wiesław Choruży, Helena Głogowska, Sławomir Iwaniuk, Marzena Liedke, Witalis Łuba, Oleg Łatyszonek, Jarosław Iwaniuk (red. strony internetowej), Dorota Michaluk, Małgorzta Ocytko.

Zastępca redaktora, sekretarz redakcji: Dorota Michaluk.

Zastępca redaktora: Marzena Liedke.

Skład: Adam Pawłowski.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Kosów Poleski, lata 1930. Strona pierwsza: Eugeniusz Iwaniec jako przedszkolak.
Strona czwarta: Rodzina Iwańców z lokatorami.
Liczba stron: 265.

ARTYKUŁY:

1. Наталля Сліж, *Сям'я Івана Гарнастая, падскарбія ВКЛ.*
2. Marzena Lidke, *Ród kniaziów Ogińskich w perspektywie demograficznej. Wybrane problemy.*
3. Piotr Chomik, *Monaster Wniebowstąpienia w Mińsku do końca XVI wieku.*
4. Antoni Mironowicz, *Działalność oświatowa i charytatywna bractwa mohylewskiego.*
5. Wital Harmatny, *Komasacja na terenie Zachodniej Białorusi w latach 1921-1939.*
6. Eugeniusz Mironowicz, *Niemiecka „europeizacja" Białorusi (1941-1944).*
7. Urszula Gołubowska, *Kształtowanie się tożsamości narodowej prawosławnych w III RP.*

ARTYKUŁY STUDYJNE:

1. Jarosław Dumanowski, *Moda bardzo dobra smażenia różnych konfektów... Siedemnastowieczna książka kucharska z terenu Wielkiego Księstwa Litewskiego.*
2. Mariola Jarczykowa, *Kołacze, marcepany oraz inne specjały weselnego stołu jako inspiracja dla staropolskich poetów i oratorów.*
3. Анатоль Трафімчык, *Пажары палескіх вёсак (1920-1939).*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Eugeniusz Iwaniec, *Mereczowszczyzna i Kosów Poleski — miasto mojego dzieciństwa za czasów II Rzeczypospolitej (1920-1939).*
2. Witold Bobryk, *Dane statystyczne Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego za 1966 rok.*

RECENZJE, POLEMIKI, INFORMACJE BIBLIOGRAFICZNE:

1. А. Ф. Зайка, *Населеныя пункты Івацэвіччыны*, Пінск: Пінская рэгіянальная друкарня, 2012, 303 с. (Сяргей Чыгрын).
2. Jerzy Grzybowski, *Pogoń między Orłem Białym, Swastyką i Czerwoną Gwiaz-*

dą. Białoruski ruch niepodległościowy w latach 1939-1956, Warszawa 2011, ss. 908 (Сяргей Ёрш).

3. Adam Bobryk, Izabela Kochan, *Ślady przeszłości. Historia i teraźniejszość prawosławia na południowo-zachodnim Podlasiu w świadomości społecznej*, Siedleckie Towarzystwo Naukowe, Siedleckie Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Brama", Siedlce 2010, ss. 308 (Ewelina Obrępalska).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 39 (BIAŁYSTOK 2013)

Rada naukowa: prof. dr hab. Stanisław Alexandrowicz (Toruń), prof. Ēriks Jēkabsons (Ryga), prof. dr hab. Jan Jurkiewicz (Poznań), prof. dr hab. Ryhor Łaźko (Homel), prof. dr Dawid Marples (Edmonton), prof. dr Rimantas Miknys (Wilno), prof. dr Mathias Niendorf (Greifswald), doc. dr Siarhiej Tokć (Grodno), prof. Barbara Törnquist-Plewa (Lund), dr Per Rudling (Greifswald), prof. dr hab. Zachar Szybieka (Hajfa), prof. dr hab. Andrzej Zakrzewski (Warszawa).

Recenzenci: prof. dr hab. Tamara Bairašauskaitė, dr Tomasz Błaszczak, dr Adam Bobryk, prof. dr hab. Waldemar Deluga, dr Tadeusz Gawin, dr hab. Joanna Gierowska-Kałłaur, prof. dr hab. Bohdan Halczak, ks. prof. dr hab. Michał Janocha, dr doc. Iryna Kiturka, dr Lila Kowkiel, dr doc. Luba Kozik, prof. dr hab. Aleksander Kraŭcewicz, dr Rafał Majewski, dr Joanna Matyasik, prof. dr hab. Siarhiej Nowikaŭ, dr doc. Ina Sorkina, prof. dr hab. Jan Tęgowski, dr Anatol Trafimczyk, dr hab. Aleksander Wabiszczewicz.

Kolegium redakcyjne:

Eugeniusz Mironowicz (redaktor naczelny), Dorota Michaluk (zastępca redaktora, sekretarz redakcji), Marzena Liedke (zastępca redaktora), Oleg Łatyszonek, Witalis Łuba (redaktor językowy), Jarosław Iwaniuk (red. strony internetowej), Sławomir Iwaniuk, Małgorzata Ocytko, Wiesław Choruży.

Skład: Adam Pawłowski.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Pałac Pusłowskich w Mereczowszczyźnie koło Kosowa Poleskiego. Stan sprzed 1939 r. (fotografia Józefa Szymańczyka).

Liczba stron: 304.

ARTYKUŁY:

1. Adam Szweda, W*yprawa Ludwika Andegaweńskiego z 1377 r. w kontekście litewskiej polityki zakonu krzyżackiego.*

2. Jarosław Nikodem, *Kontrowersje wokół unii polsko-litewskiej.*
3. Наталля Сліж, *Лёс дзяцей Івана Гарнастая, падскарбія ВКЛ.*
4. Альбіна Семянчук, *Бітва пад Оршай як „фігура памяці”.*
5. Joanna Tomalska, *Ikony cerkwi Zwiastowania w Supraślu w świetle archiwalnych opisów z XVI-XVII w.*
6. Сяргей Токць, *Беларуская прыгонная вёска і панскі двор XIX ст. у святле мемуарнай літаратуры.*
7. Eugeniusz Mironowicz, *Sowieckie wojsko podziemne na Białorusi.*
8. Alaksiej Michalewicz, *Białoruski Front Narodowy — ewolucja od ruchu społecznego do partii politycznej.*
9. Wojciech Kosiedowski, *Gospodarka Białorusi w trakcie przemian: spojrzenie z Polski.*

KOMUNIKATY:

1. Вольга Волкава, *Палітыка нямецкай адміністрацыі ў галіне прэсы на тэрыторыі Обер Ост у гады Першай сусветнай вайны (на прыкладзе „Bialystoker Zeitung”).*
2. Paweł Gotowiecki, *Polskie emigracyjne środowiska kresowe wobec Białorusinów i problemu białoruskiego (1941-1954).*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Eugeniusz Iwaniec, *Kosów Poleski i Mereczowszczyzna w czasie okupacji niemieckiej (1941-1944). Część pierwsza: do sierpnia 1942 r.*

RECENZJE, POLEMIKI, INFORMACJE BIBLIOGRAFICZNE:

1. І. Л. Калечыц, *Эпіграфіка Беларусі X-XIV стст.*, Мінск: Беларуская навука, 2011, 171 с. (Генадзь Семянчук).
2. *Тастаменты шляхты і мяшчан Беларусі другой паловы XVI ст. (з актавых кніг Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі*, склад. А. Ф. Аляксандрава, В. У. Бабкова, І. М. Бобер, Мінск: Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2012, 736 с. з ілюстрацыямі (Генадзь Семянчук).
3. Brian Bennett, *Last Dictatorship in Europe: Belarus dunder Lukashenko*, Columbia University Press, New York 2011, ss. 358 (Rafał Czachor).
4. *Гісторыя Беларусі. У 6 тамах, Т. 6. Беларусь у 1946-2009 гг.*, Л. Лыч і інш.;

рэд. калегія: М. Касцюк і інш., Современная школа, Экоперспектива, Мінск 2011, 728 с. (Аляксандр Бабішчэвіч).

„BIAŁORUSKIE ZESZYTY HISTORYCZNE" NR 40 (BIAŁYSTOK 2013)

Rada naukowa: prof. dr hab. Stanisław Alexandrowicz (Toruń), prof. Ēriks Jēkabsons (Ryga), prof. dr hab. Jan Jurkiewicz (Poznań), prof. dr hab. Ryhor Łaźko (Homel), prof. dr Dawid Marples (Edmonton), prof. dr Rimantas Miknys (Wilno), prof. dr Mathias Niendorf (Greifswald), doc. dr Siarhiej Tokć (Grodno), prof. Barbara Törnquist-Plewa (Lund), dr Per Rudling (Greifswald), prof. dr hab. Zachar Szybieka (Hajfa), prof. dr hab. Andrzej Zakrzewski (Warszawa).

Recenzenci BZH nr 39-40: prof. dr hab. Tamara Bairašauskaitė, dr Tomasz Błaszczak, dr Adam Bobryk, prof. Krzysztof Buchowski, prof. dr hab. Waldemar Deluga, dr Tadeusz Gawin, dr hab. Joanna Gierowska-Kałłaur, prof. Mirosław Golon, prof. dr hab. Bohdan Halczak, ks. prof. dr hab. Michał Janocha, dr hab. Joanna Januszewska-Jurkiewicz, prof. dr hab. Zbigniew Karpus, dr doc. Iryna Kiturka, dr Lila Kowkiel, dr doc. Luba Kozik, prof. dr hab. Siarhiej Nowikaŭ, prof. dr hab. Waldemar Rezmer, dr Hienadź Siemianczuk, dr doc. Ina Sorkina, dr hab. Wojciech Śleszyński, prof. dr hab. Jan Tęgowski, dr Anatol Trafimczyk, dr hab. Aleksander Wabiszczewicz, prof. Wiktar Watyl, prof. dr hab. Mariusz Wołos.

Kolegium redakcyjne:

Eugeniusz Mironowicz (redaktor naczelny), Dorota Michaluk (zastępca redaktora, sekretarz redakcji), Marzena Liedke (zastępca redaktora), Oleg Łatyszonek, Witalis Łuba (redaktor językowy), Jarosław Iwaniuk (red. strony internetowej), Sławomir Iwaniuk, Małgorzata Ocytko.

Skład: Adam Pawłowski.

Korekta: Witalis Łuba.

Na okładce: Wychodźcy z Białorusi w australijskim wojsku — Piotr Wisieleński (I strona), Chaim Płatkin (IV strona).

Liczba stron: 314.

ARTYKUŁY:

1. Таццяна Бубенька, Андрэй Мяцельскі, *Пачаткі Навагрудка: вытокі і генезіс.*
2. Ірына Кітурка, *Інвентар 1742 г. Брэсцкай і Кобрынскай эканомій як крыніца па эканамічнай гісторыі Беларусі.*
3. Елена Говор, *Белорусские анзаки.*

4. Jan Wiśniewski, *Kwestia białoruska i wschodnia granica Polski w polityce rządu syberyjskiego admirała Aleksandra Kołczaka w latach 1918-1920.*
5. Tomasz Błaszczak, Patryk Tomaszewski, *Białoruska Korporacja Akademicka „Scorinia" w Wilnie w latach 1931-1934.*
6. Piotr Cichoracki, *Radykalizacja działalności komunistycznej w pierwszej połowie lat 30. w województwie poleskim.*
7. Christian Ganzer, *Straty po stronie niemieckiej i radzieckiej jako wskaźnik długotrwałości i intensywności walk o twierdzę brzeską.*
8. Eugeniusz Mironowicz, *Prowincja i stolica — okupacyjna codzienność na Białorusi.*
9. Rafał Czachor, *Od próby reformy republiki radzieckiej do niepodległości. Proces zmian ustrojowych na Białorusi w latach 1989-1991.*

KOMUNIKATY:

1. Леанід Лаўрэш, *Датаванне пабудовы царквы ў Малым Мажэйкаве.*
2. Antoni Mironowicz, *Najstarszy „Субботник или Поминик" monasteru supraskiego.*
3. Язэп Янушкевіч, *Метрыкі хросту Вінцэся-Кастуся Каліноўскага.*
4. Witold Bobryk, *Sprawozdanie o stanie Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w województwie suwalskim z 1980 roku.*
5. Urszula Gołubowska, *Tożsamość Polaków wyznania prawosławnego.*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

1. Eugeniusz Iwaniec, *Kosów Poleski i Mereczowszczyzna w czasie okupacji niemieckiej (1941-1944). Część druga: sierpień 1942 — lipiec 1944.*

RECENZJE, POLEMIKI, INFORMACJE BIBLIOGRAFICZNE:

1. Аляксей Шаланда, *Сімвалы і гербы зямель Беларусі ў X-XVIII стст. Геральдычна-сфрагістычныя нарысы*, Мінск: Беларуская навука, 2012, 182 с.: ілюстрацыі (Генадзь Семянчук).
2. *Рэвізія полацкага ваяводства 1552 года*, уклаў Васіль Варонін, Менск 2011, 271 с. (Генадзь Семянчук).
3. Arkadiusz Czwołek, P*iórem i buławą. Działalność polityczna Lwa Sapiehy, kanclerza litewskiego, wojewody wileńskiego*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2012, ss. 734, ilustr., tablica genealogiczna (Marzena Liedke).
4. *Кніга магістрата места Полацка 1772 г.*, падрыхтавалі А. М. Латушкін, М. Дз. Макараў, Беласток — Вільня 2012, 406 с. (Генадзь Семянчук).

Rozdział IV.
Książki wydane przez BTH

„Białoruskie Zeszyty Historyczne" stanowią kartę wizytową Białoruskiego Towarzystwa Historycznego, jednak już w 1994 r., na początku istnienia organizacji ukazały się pierwsze książki, a kolejne lata sukcesywnie wzbogacały jej dorobek wydawniczy.

Działalność wydawnicza Towarzystwa przejawia się głównie w publikowaniu prac historycznych dotyczących kwestii białoruskiej. Szczególne miejsce zajmują tu publikacje młodego pokolenia badaczy białoruskich w Polsce, które ukształtowało się ostatecznie na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych. Na uwagę zasługują przede wszystkim prace Antoniego Mironowicza, Eugeniusza Mironowicza, Olega Łatyszonka, Ireny Matus, Heleny Głogowskiej oraz Doroteusza Fionika i o. Grzegorza Sosny. Sam A. Mironowicz, jest autorem 6 monografii wydanych przez BTH. Doskonale ukazane są dzieje miast, miasteczek i całych parafii — w tej dziedzinie specjalizują się głównie D. Fionik i o. G. Sosna. Ukazało się także szereg pozycji książkowych zawierających dokumenty i materiały dotyczące historii, polityki i wojskowości białoruskiej. Również wspomnienia i dzieje rodzin białoruskich ukazane na tle wydarzeń historycznych zasługują na odrębne omówienie i prezentację, zwłaszcza publikacja książki sióstr A. Kotkowicz i W. Kotkowicz-Klentak.

Część publikacji dotowana była przez Ministerstwo Kultury i Sztuki (Biuro do Spraw Mniejszości Narodowych). Znacznej pomocy materialnej udzieliła także fundacja im. Stefana Batorego i Urząd Marszałkowski. Wsparcia udzielały również Urząd Miasta w Białymstoku, urzędy miejskie w Bielsku Podlaskim i w Hajnówce, Zarząd Miasta i Gminy Zabłudów, rady gmin w Gródku, Orli, Dubiczach Cerkiewnych. Pomagały także osoby prywatne (darowizny) i właściciele firm.

A oto krótka prezentacja (w kolejności chronologicznej) wydanych przez Białoruskie Towarzystwo Historyczne pozycji książkowych:

Wiesław Choruży, *Białoruski drugi obieg w Polsce 1981-1990*, red. E. Mironowicz, Białystok 1994, ss. 147, nlb. 1. Książka w znakomity sposób przedstawia białoruski ruchu wydawniczy niezależny od oficjalnych struktur podporządkowanych Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i od nadzoru Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk. Jego pojawienie się było wyjątkowym zjawiskiem wśród wszystkich mniejszości narodowych w Polsce, bowiem w latach osiemdziesiątych tylko Białorusini podjęli próbę stworzenia własnego ruchu wydawniczego. Pragnęli oni stworzyć warunki do rozwoju oświaty i kultury, która w latach siedemdziesiątych funkcjonowała wyłącznie w postaci folkloru. W wydawnictwach pozacenzuralnych poruszane

były tematy, które kształtowały niezależną myśl społeczno-polityczną i poruszały zagadnienia nurtujące Białorusinów w Polsce. Książka zawiera opis działalności Białoruskiego Niezależnego Wydawnictwa, prezentuje dorobek innych niezależnych inicjatyw wydawniczych, porównuje działalność wydawniczą Białorusinów w Polsce z podobnymi inicjatywami w BSRR. Przedstawia również fragmenty publikacji na temat drugiego obiegu białoruskiego w Polsce w piśmiennictwie krajowym i zagranicznym.

Irena Matus, *Wieś Strzelce-Dawidowicze w tradycji historycznej*, red. O. Łatyszonek, Białystok 1994, ss. 242. Irena Matus pisze o historii widzianej z perspektywy wsi Dawidowicze, zwanej przez okoliczną ludność Strzelcami. Zagadnieniem doskonale przedstawionym w książce są problemy relacji wsi Dawidowicze z pobliskimi wsiami obecnej gminy Zabłudów i samym Zabłudowem. Dopiero po zarysowaniu ogólnego wizerunku wsi, autorka wprowadza czytelnika w „wielką historię", wyrywając Dawidowiczan z kręgu ich codziennych spraw. Jednak największym osiągnięciem autorki jest zapisanie wspomnień z tzw. „bieżeństwa", ucieczki w głąb Rosji w 1915 r. i trudnego powrotu do stron rodzinnych. Przykład tej wsi pokazuje, że przeciętna wieś białoruska na Białostocczyźnie w latach 1915-1922 straciła prawie 40% swej populacji. Ponadto autorka w bardzo dokładny sposób ukazała sprawy gospodarki, szkolnictwa, a przede wszystkim samoświadomości mieszkańców wsi Dawidowicze.

o. Grzegorz Sosna, Doroteusz Fionik, *Dzieje cerkwi w Bielsku Podlaskim*, red. A. Mironowicz, Białystok 1995, ss. 193. Praca ks. G. Sosny i D. Fionika ukazuje dzieje Cerkwi i wschodniosłowiańskiej społeczności prawosławnej starodawnego grodu bielskiego. Książka zawiera bardzo dokładny opis dokumentów i ksiąg cerkiewnych parafii, ponadto opisuje należące do parafii dobra, budynki i samą cerkiew — jej uposażenie (odnajdziemy tam elementy sztuki bizantyjskiej, ruskiej i polskiej). To pozwoliło z kolei na zrozumienie wystroju dzisiejszych cerkwi między innymi w Nowym Berezowie, Starym Korninie, Orli czy Szczytach. Wspomniane świątynie swoim wyglądem przypominają te sprzed dwustu lat.

***Białoruskie formacje wojskowe 1917-1923*, Białystok 1995, red. E. Mironowicz, ss. 273.** Książka O. Łatyszonka jest pierwszą (i jak dotąd jedyną) kompleksową pracą poświęconą dziejom białoruskiej wojskowości w okresie walki o niepodległość Białorusi zarówno w historiografii polskiej, jak i białoruskiej. Ramy czasowe pracy

wyznaczają daty utworzenia Białoruskiej Organizacji Wojskowej i rozwiązania ostatniej białoruskiej kompanii na Litwie. Autor przedstawia dzieje białoruskich jednostek wojskowych w Rosji, na Litwie i Ukrainie, a także w Estonii. Wiele uwagi poświęca losom białoruskich formacji wojskowych tworzonych w Polsce przy polskiej pomocy i z udziałem Białoruskiej Komisji Wojskowej, armii gen. Stanisława Bułak-Bałachowicza, I Słuckiej Brygady i organizacji wojskowej „Zielony Dąb". Osobny rozdział autor poświęcił umundurowaniu i odznakom jednostek białoruskich. Książka zawiera mapy, plany bitew i kilkadziesiąt fotografii.

***Białorusini i stosunki polsko-białoruskie na Białostocczyźnie 1944-1956: wybór dokumentów*, t. 1: sierpień 1944 — grudzień 1946, część 1: sierpień 1944 — grudzień 1945, oprac. S. Iwaniuk, Białystok 1996, ss. 255, nlb. 1; część 2: styczeń — grudzień 1946, oprac. S. Iwaniuk, Białystok 1998, ss. 221, nlb. 2.** Wydane drukiem dokumenty archiwalne, odszukane przez Sławomira Iwaniuka, są przede wszystkim doskonałym źródłem opisującym społeczność białoruską na Białostocczyźnie w pierwszych latach powojennych i ukazującym wzajemne więzi polsko-białoruskie w tym czasie. Dodatkowym atutem książki jest fakt, iż może ona służyć jako swego rodzaju przewodnik po zespole dokumentów Archiwum Państwowego w Białymstoku. Różnorodność dokumentów pod względem treści, a przede wszystkim ich masowość zmusiła autora do zaprezentowania tylko niektórych, stąd też książka ukazała się w dwóch częściach. Część pierwsza obejmuje okres sierpień 1944 — grudzień 1945, część druga jest kontynuacją części pierwszej i obejmuje okres styczeń — grudzień 1946 roku. Publikacja zawiera źródła historyczne wytworzone w różnych instytucjach działających na Białostocczyźnie w tym okresie. W tym czasie zaszły wydarzenia warunkujące dalsze dzieje ludności białoruskiej w Polsce. Nastąpiło także określenie na następne dziesięciolecia stosunków polsko-białoruskich, które zaczęły funkcjonować na dwu równoległych płaszczyznach: oficjalnej — związanej z polityką nowych władz, na co przeważający wpływ miała komunistyczna ideologia oraz nieoficjalnej — ograniczonej do sfery prywatności.

Helena Głogowska, *Białoruś 1914-1929: kultura pod presją polityki*, red. O. Łatyszonek, Białystok 1996, ss. 238. Książka traktuje o rozwoju kultury w warunkach kształtowania się państwowości białoruskiej w latach 1914-1929. Daty graniczne to rozpoczęcie działań wojennych, które zapoczątkowały rozpad Imperium Rosyjskiego i radykalne zmiany w polityce kulturowej na Białorusi w 1929 r., które przyczyniły się do zmian jej narodowego charakteru. Książka w sposób dokładny

prezentuje sytuację kulturową Białorusi w XIX i na początku XX w., przeobrażenia kulturowe na tym obszarze po wybuchu I wojny światowej, uwarunkowania rozwoju kultury białoruskiej w latach dwudziestych XX w. oraz obraz kultury Białorusi w okresie tzw. „białorutenizacji”. Autorka jako pierwsza podjęła się zadania kompleksowego przedstawienia kształtowania kultury białoruskiej w warunkach dążenia Białorusinów do posiadania własnego państwa. Dodatkowo za unikatowym charakterem książki przemawia fakt, iż dotychczasowe opracowania tego typu zagadnienia zawierały różnego typu obciążenia ideologiczne, wywyższające bądź dyskryminujące rolę partii komunistycznej. Publikacja jest pierwszą próbą obiektywnego spojrzenia na dzieje Białorusi w latach 1914-1929.

o. Grzegorz Sosna, Doroteusz Fionik, ***Orla na Podlasiu. Dzieje cerkwi, miasta i okolic*****, red. J. Kalina, Bielsk Podlaski — Ryboły — Białystok 1997, ss. 194.** Książka poświęcona jest historii cerkwi w Orli. Na jej przykładzie można prześledzić jak ważną rolę odegrała cerkiew w utrzymaniu tożsamości narodowej Białorusinów. Ponadto autorzy prezentują przeobrażenia Orli (część pierwsza) od jej powstania, poprzez zniszczenie miasta i odbudowę. Przedstawiają dzieje Orli w granicach Prus i Rosji, w okresie międzywojennym, w latach okupacji 1939-1944, po wyzwoleniu i w czasach nam współczesnych. W pracy przedstawione są nie tylko dzieje prawosławia, ale także kultura materialna i duchowa mieszkańców Orli. Miejscowość ta w przeszłości była ważnym ośrodkiem miejskim, religijnym i gospodarczym. Zamieszkiwała ją ludność żydowska, białoruska i polska, wyznająca judaizm, prawosławie, katolicyzm i kalwinizm. Książka pomaga zrozumieć nie tylko dzieje mieszkańców Orli, lecz także wielowiekową tradycję tolerancji narodowej i religijnej na Podlasiu.

Antoni Mironowicz, ***Teodozy Wasilewicz: archimandryta słucki, biskup białoruski*****, Białystok 1997, ss. 70, nlb. 1.** Autor przedstawia postać archimandryty słuckiego, późniejszego biskupa białoruskiego Teodozego Wasilewicza, jednego z ostatnich wielkich obrońców prawosławia w Rzeczypospolitej drugiej połowy XVII wieku. Próbował zachować niezależność Kościoła prawosławnego od patriarchatu moskiewskiego, bronił praw ludności prawosławnej w Rzeczypospolitej. W trudnym dla Kościoła prawosławnego okresie, kiedy większość biskupów opuściła kraj, a pozostali skłaniali się ku unii, Teodozy Wasilewicz został biskupem mohylewskim — jedynej diecezji prawosławnej na terenie Wielkiego Księstwa Litewskiego. Dzięki jego dzia-

łalności i oddaniu prawosławie w granicach Rzeczypospolitej przetrwało aż do jej upadku. Ten białoruski biskup jest symbolem postawy prawosławnego duchownego, wzorem dla następnych pokoleń, dlatego przysługuje mu trwałe miejsce w historii Cerkwi prawosławnej. (Recenzja książki A. Mironowicza, *Teodozy Wasilewicz: archimandryta słucki, biskup białoruski*: ks. Grzegorz Sosna, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 1998, z. 9, s. 180-181.)

***Księga cudów przed ikoną Matki Bożej w Starym Korninie dokonanych*, do druku przygotował i wstępem opatrzył A. Mironowicz, Białystok 1997, ss. 200, nlb. 1.** *Księga cudów* należy do wyjątkowych źródeł historycznych do dziejów Kościoła wschodniego i społeczności białoruskiej. Księga, przechowywana w Archiwum Historycznym Petersburskiego Oddziału Akademii Nauk Rosji w Petersburgu, zawiera opisy wydarzeń, które miały miejsce przed cudownym obrazem Matki Bożej. Źródło przedstawia nie tylko powstanie ośrodka kultu, lecz także dzieje ludności białoruskiej. Zawiera cenne relacje o uzdrowieniach i charakterystykę osób uzdrowionych spisane przez duchownych unickich. Poprzez tę księgę możemy poznać wielu nieznanych przedstawicieli szlachty białoruskiej i polskiej, znaczących rodów mieszczańskich i chłopskich, stanowi więc doskonałe źródło do lepszego poznania zjawisk religijnych, a także do prowadzenia badań genealogicznych, obyczajowych, językowych na Białostocczyźnie. (Recenzja książki A. Mironowicza, *Księga cudów przed ikoną Matki Bożej w Starym Korninie dokonanych*: Jerzy Urwanowicz, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 1998, z. 10, s. 171-174.)

***Першы з'езд беларусаў свету (8-10 ліпеня 1993 г., г. Мінск). Матэрыялы і дакументы*, укл. Ганна Сурмач, Мінск 1997 г., ss. 334, nlb. 1.** Książka *Першы з'езд беларусаў свету (8-10 ліпеня 1993г., г. Мінск)* jest zbiorem materiałów dotyczących pierwszego światowego Zjazdu Białorusinów, który odbył się w lipcu 1993 r. Na zjeździe poruszano tematy dotyczące białoruskiej państwowości, białoruskiej kultury, gospodarki i diaspory. Książka zawiera dokumenty zjazdu, zwroty do narodu białoruskiego, deklaracje o zasadach narodowego budownictwa, zwrot do parlamentu i władz Republiki Białoruś, a także postanowienia Zjazdu dotyczące Rady Białoruskiej. Dodatkowo w książce znajdują się także robocze plany przygotowań do Zjazdu, zaproszenia, regulamin i sprawozdanie komisji kontrolno-rewizyjnej o finansowo-gospodarczej działalności Zrzeszenia Białorusinów Świata „Baćkaŭszczyna". Ponadto publikacja zawiera wiele fotografii.

Antoni Mironowicz, *Życie monastyczne na Podlasiu*, Białystok 1998, ss. 257. Życie monastyczne w Kościele Wschodnim to zagadnienie, które do dnia dzisiejszego nie doczekało się licznych opracowań. Rocznica 500-lecia ufundowania monasterów św. Onufrego w Jabłecznej i Zwiastowania NMP w Supraślu, które dziś pełnią funkcję prawosławnych ośrodków monastycznych i centrów życia duchownego, zmobilizowała autora do szczegółowego opracowania tego tematu. Książka ukazuje historię życia monastycznego na Podlasiu, która sięga XIII w. i wiąże się z powstaniem klasztorów drohickich. Autor prezentuje historię ośmiu ośrodków zakonnych z różnych epok, wśród których wyróżniają się monastery drohickie, które broniły prawosławia przez XVII i XVIII stulecie, aż do ich rozwiązania przez władze rosyjskiego Kościoła prawosławnego. (Recenzja książki A. Mironowicza, *Życie monastyczne na Podlasiu*: ks. Grzegorz Sosna, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 1999, z. 11, s. 256-257.)

Antoni Mironowicz, *Metropolita Józef Nielubowicz-Tukalski,* Białystok 1998, ss. 127. Książka poświęcona hierarsze prawosławnemu, który miał znaczący wpływ na postawy ludności prawosławnej na terenie Rzeczypospolitej. Poprzez zawiłą biografię autor przedstawia losy Kościoła prawosławnego, bowiem życie i działalność Józefa (Anastazego) Nielubowicza-Tukalskiego (władyki białoruskiego i metropolity kijowskiego) przypada na okres szczególnie trudny w dziejach Cerkwi prawosławnej: podziałów wewnętrznych, narastania tendencji kontrreformacyjnych, konfliktów unicko-prawosławnych, powstań kozackich i wojen prowadzonych przez Rzeczpospolitą. Nielubowicz-Tukalski związany był z wybitnymi działaczami prawosławnymi tego czasu — metropolitą Hiobem Boreckim, biskupami Paizjuszem Hipolitowiczem, Melecjuszem Smotryckim, archimandrytą Józefem Bobrykowiczem i polemistą Kasjanem Sakowiczem. (Recenzja książki A. Mironowicza, *Metropolita Józef Nielubowicz-Tukalski*: ks. Grzegorz Sosna, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 1998, z. 10, s. 174-176.)

o. Grzegorz Sosna, Doroteusz Fionik, *Parafia Ryboły*, red. S. Iwaniuk, Bielsk Podlaski — Ryboły — Białystok 1999, ss. 209, nlb. 1. Praca ukazuje ponad sześćsetletnie dzieje parafii w Rybołach i wsi do niej należących. Parafia Ryboły to niezwykły obszar, leży bowiem na kilku pograniczach: językowym, dawnym politycznym (tu stykały się ze sobą granice Wielkiego Księstwa Litewskiego i Korony), administracyjnym (tędy przebiegały granice ziemi, starostwa, a później powiatu biel-

skiego). Parafia przez wiele dziesięcioleci XVIII i XIX w. była siedzibą parafii podlaskiej, a potem białostockiej. W Rybołach istniał wówczas folwark. Ponadto przez teren parafii przebiegał ważny szlak komunikacyjny z Warszawy do Grodna, zwany traktem królewskim. Łączył on mieszkańców ze światem, ale też był przyczyną wielu nieszczęść związanych z przemarszami przeróżnych wojsk. Praca składa się z czterech części. Pierwsza zawiera zarys dziejów parafii, druga opisuje świątynie znajdujące się na jej terenie, w trzeciej części autorzy przedstawili kler parafialny, kolejna przedstawia kulturę ludową, obrzędowość i folklor mieszkańców parafii Ryboły. (Recenzje książki o. G. Sosna, D. Fionik, *Parafia Ryboły*: Antoni Mironowicz, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 1999, z. 11, s. 255-256; Jurij Łabyncew i Łarysa Szczawinskaja, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 2000, z. 13, s. 174-176.)

Анеля Катковіч, Вэраніка Катковіч-Клентак, *Успаміны*, рэд. Г. Глагоўская, В. Харужы, Беласток 1999, ss. 142. Książka zawiera wspomnienia sióstr Anieli i Weroniki Kotkowicz. Autorki urodziły się w miasteczku Budsław, które po I wojnie światowej weszło w skład państwa polskiego. Mimo że Kotkowiczowie byli wyznania rzymskokatolickiego, wbrew utartemu stereotypowi mieli białoruską świadomość narodową. Świadomość ta wpływała na ich wybory życiowe, zwłaszcza gdy dzieci dorastały i szukały swego miejsca w życiu. Siostry świadomie identyfikowały się z Białorusią, dla której żyły i pracowały, a potem za nią cierpiały. Aniela Kotkowicz była bliską współpracowniczką Wacława Iwanowskiego — burmistrza Mińska w okresie okupacji niemieckiej i więźniarką sowieckich łagrów. Książka zawiera też relację jej siostry Weroniki, również więźniarki Gułagu.

Antoni Mironowicz, *Sylwester Kossow, biskup białoruski, metropolita kijowski,* Białystok 1999, ss. 144. Kolejna praca biograficzna A. Mironowicza, tym razem poświęcona pierwszemu biskupowi białoruskiemu z siedzibą w Mohylewie w XVII w. Autor przedstawia złożone losy hierarchy prawosławnego, zmuszonego do podejmowania wyborów wyznaniowych i politycznych, które decydowały o losach Cerkwi i wpływały na stan świadomości narodowej Białorusinów. Sylwester Kossow wspierał działalność licznych drukarń i bibliotek. Kierowanie metropolią kijowską wypadło na burzliwe lata wojen i zamętu politycznego, co doprowadziło ostatecznie do podziału metropolii kijowskiej. Mimo to należy Sylwestra Kossowa uznać za jednego z ostatnich wielkich obrońców prawosławia w Rzeczypospolitej połowy XVII w., który próbował zachować niezależność Kościoła prawosławnego od patriarchatu mo-

skiewskiego, bronił praw cerkwi i monasterów prawosławnych w całej Rzeczypospolitej. (Recenzja książki A. Mironowicza, *Sylwester Kossow, biskup białoruski*: Piotr Chomik, „Białoruskie Zeszyty Historyczne”, 2000, z. 13, s. 219-221.)

***Наш радавод. Кніга 8. «Беларусы і палякі: дыялог народаў і культур. X-XX ст.». Матэрыялы міжнароднага круглага стала (Гродна. 28-30 верасня1999 г.)* рэд. Дз. Караў, А. Латышонак, Гродна — Беласток 1999 (2000), ss. 628.** Tom jest wynikiem projektu „Białorusini i Polacy: dialog narodów i kultur X-XX w.”. Zgodnie z założeniami projektu wydano materiały międzynarodowego okrągłego stołu — 61 artykułów na temat etnogenezy narodu polskiego i białoruskiego, specyfiki wzajemnych stosunków Białorusinów i Polaków w czasie Wielkiego Księstwa Litewskiego i Rzeczypospolitej, narodowo-państwowej polityki władz Imperium Rosyjskiego w stosunku do Polaków i Białorusinów, ponadto procesów społeczno-kulturowych na Białorusi i kultury polskiej i białoruskiej w XVIII-XX ww., białorusko-polskich kontaktów politycznych i kulturalnych w okresie międzywojennym i po drugiej wojnie światowej (1945 r. — lata dziewięćdziesiąte XX w.) oraz formowania ekonomii rynkowej i społeczeństwa obywatelskiego (lata dziewięćdziesiąte) na Białorusi i w Polsce. Książka stanowi więc panoramiczny obraz politycznych i kulturowych wzajemnych wpływów białorusko-polskich na przestrzeni tysiącletniej epoki istnienia obu państwowości.

Eugeniusz Mironowicz, *Polityka narodowościowa PRL*, red. O. Łatyszonek, Białystok 2000, ss. 284. Wraz z początkiem lat 80. XX w. w Polsce wzrosło zainteresowanie historią zamieszkujących ją mniejszości narodowych. Jednak mimo to nie powstały całościowe opracowania ani historii poszczególnych mniejszości narodowych, ani polityki narodowościowej prowadzonej po 1945 r. przez państwo polskie. Praca E. Mironowicza niewątpliwie stanowi przełom w tym zakresie. Autor koncentruje się na polityce władz partyjno-państwowych wobec Białorusinów. Spośród sześciu rozdziałów książki pierwszy dotyczy problematyki mniejszości narodowych w polskiej myśli politycznej w latach 1900-1944, pozostałe rozdziały mają układ chronologiczny. Autor wyodrębnił pięć etapów polityki narodowościowej PRL, podkreślając jednocześnie cechy charakterystyczne tych etapów. Ponadto zamieszcza w swojej publikacji podstawowe informacje na temat stosunków opisywanych mniejszości z resztą społeczeństwa narodowości polskiej i o wpływie tych stosunków na specyfikę działania lokalnych władz. (Recenzje książki E. Mironowicza, *Polityka narodowościowa*

PRL: Michał Jagiełło, „Nowe Książki", 2000, nr 8, s. 64-65; Henryk Majecki, „Białostocczyzna", 2001, nr 1-2, s. 137-138; Bartosz Kaliski, „Przegląd Powszechny", 2002, nr 4, s. 130-133; Igor Hałagida, „Pamięć i Sprawiedliwość", 2002, nr 1, s. 174-176.)

Irena Matus, *W Puchłach, Stawku, Trześciance. Z dziejów oświaty ludu białoruskiego na Podlasiu*, red. D. Wysocka, Białystok 2000, ss. 174, nlb. 1. Kolejna publikacja I. Matus prezentująca spuściznę materialną i duchową „ludu nadnarwiańskiego". Książka poświęcona jest dziejom i dorobkowi szkoły kształcącej nauczycieli dla szkół parafialnych prowadzonych przez Cerkiew prawosławną w diecezji grodzieńskiej. Stanowi nie tylko ważny wkład w poznanie dziejów oświaty ludowej dawnego Podlasia, ale i cenny przyczynek do działalności społecznej dwóch duchownych — niestrudzonych działaczy oświatowych, prawosławnych proboszczów parafii Puchły w pow. bielskim: Grzegorza i Floriana Sosnowskich. Zbudowana przez nich w 1864 r. szkoła, przejęta już w następnym roku przez Ministerstwo Oświecenia Publicznego, w 1886 r. przekształcona została w szkołę cerkiewno-nauczycielską. Dzięki nowoczesnej koncepcji kształcenia w latach następnych szkoła wszechstronnie przygotowywała uczniów do pracy nauczycielskiej, rzemiosła i prowadzenia gospodarstwa rolnego (głównie sadownictwa) w ramach czteroletniego kursu nauki. Obok przedmiotów ogólnokształcących, głównie języka rosyjskiego, szkoła dawała przygotowanie muzyczne w zakresie śpiewu cerkiewnego i gry na skrzypcach, rozwijała nawyki czytelnicze, organizowała odczyty. Szkoła nosząca imię Cyryla i Metodego w roku szkolnym 1904/1905 przekształcona została w seminarium nauczycielskie. Pożar w roku następnym zniszczył całkowicie budynki i praktycznie zakończył działalność tej placówki, wzorcowej dla całego Imperium Rosyjskiego. (Recenzje książki I. Matus *W Puchłach, Stawku, Trześciance. Z dziejów oświaty ludu białoruskiego na Podlasiu*: Doroteusz Fionik, „Przegląd Prawosławny", 2002, nr 1, s. 42-43; Dorota Wysocka, „Przegląd Prawosławny", 2002, nr 1, s. 32-33; D. Gajko, „Bielski Hostineć", 2002, nr 1, s. 30-31.)

Małgorzata Moroz, *„Krynica". Ideologia i przywódcy białoruskiego katolicyzmu*, red. E. Mironowicz, Białystok 2001, ss. 230. Naród białoruski kształtował swą tożsamość na szeroko rozumianych ziemiach pogranicza etnicznego, kulturalnego i religijnego. Autorka ukazuje mało znane dzieje białoruskiej inteligencji katolickiej, związanej w okresie międzywojennym z redakcją wydawanego w Wilnie czasopisma „Krynica" (1917-1921) — „Biełaruskaja Krynica" (1925-1928). Autorka przedstawia zaangażowanie ludności białoruskiej w walkę o ojczysty język i możliwość

rozwoju kulturalnego mniejszości. Przybliża program polityczny, społeczny i narodowy wileńskiego środowiska białoruskiej inteligencji katolickiej poprzez ukazanie procesu kształtowania się linii programowej „Krynicy" i kształtowanie się świadomości tegoż środowiska na podstawie tekstów publikowanych w tym czasopiśmie. M. Moroz ukazała działalność białoruskich chrześcijańskich demokratów na szerokim tle historycznym, a także przeobrażenia w środowisku białoruskim. Interesująco przedstawia też rozwój ruchu narodowego Białorusinów i poszukiwanie przez nich tożsamości narodowej.

o. Grzegorz Sosna, Doroteusz Fionik, *Pasynki i okolice*, Bielsk Podlaski — Ryboły — Białystok 2001, ss. 282. Na obszarze leżącym w środkowym biegu rzek Orlanki i Łoknicy — dopływów Narwi, przed wiekami powstały osady, które dały początek prawosławnej parafii Pasynki. Książka opisuje historię tych terenów od „pierwszych śladów osadnictwa", po czasy nowożytne, epokę proboszczów z rodu Kostycewiczów, zniszczenia, odbudowę, okres międzywojenny i czasy współczesne. Ponadto doskonale prezentuje początki szkolnictwa cerkiewno-parafialnego, działalność bractwa św. Jana Chrzciciela oraz świątynie: cerkiew św. Dymitra Sołuńskiego, cerkiew Narodzenia św. Jana oraz cmentarz parafialny z cerkwią cmentarną.

Мар'ян Пецюкевіч, *Кара за службу народу. Абразкі ссыльнага жыцця*, рэд. Г. Глагоўская, В. Харужы, Беласток 2001, ss. 198. „Kara za służenie narodowi" to wspomnienia przedwojennego białoruskiego działacza Mariana Pieciukiewicza. Obejmują one osiem lat zsyłki i więzienia autora w Kraju Krasnojarskim i Workucie w latach 1949-1957. W 1957 r. M. Pieciukiewicz został zwolniony i w ramach łączenia rodzin wyjechał do Polski. Otrzymał pracę w Muzeum Etnograficznym w Toruniu, gdzie pracował do przejścia na emeryturę w 1970 r. Przed śmiercią spisał swoje wspomnienia, rozpoczynając od opisu aresztowania, a kończąc wyjazdem do Polski. Na ich treść składają się przeżycia syberyjskiej tułaczki i łagrowego życia w Workucie. Poza wstrząsającymi obrazami wysiedlania, nieludzkiej pracy i warunków życia w koszmarnych warunkach wspomnienia bogate są w opisy przyrody i spostrzeżenia autora co do zwyczajów i obrzędów ludności tubylczej.

Ян Тарасевіч, *Песня кахання*, укл. І. Алоўнікаў, В. Скарабагатаў, Мінск — Беласток 2002 / Jan Tarasiewicz, *Pieśń miłości. Utwory na fortepian*, Białystok 2002, ss. 131, nlb. 1. Jan Tarasiewicz był wybitnym kompozytorem i pia-

nistą, który żył i tworzył na Białostocczyźnie. Cenili go wielcy muzycy m.in. Jean Sibelius i Siergiej Rachmaninow. Był także nauczycielem muzyki, a jego uczniem jest znany dyrygent Jerzy Maksymiuk. Złożone koleje losu spowodowały, że twórczość Tarasiewicza stała się wielkim odkryciem dla białoruskich muzyków dopiero w ostatnich latach, gdy do Mińska trafiło jego archiwum. Autorem zamieszczonej w książce biografii Tarasiewicza jest Wiktar Skarabahataŭ, znany śpiewak operowy i badacz białoruskiej spuścizny muzycznej. Książka wydana jest w języku białoruskim z polskim przekładem wraz z zapisem nutowym utworów na fortepian.

Piotr Sierhijewicz 1900-1984. Ze zbiorów prywatnych w Polsce, red. katalogu H. Głogowska, Gdańsk — Sopot — Gdynia 2002, ss. 24. Katalog wystawy prac Piotra Sierhijewicza, wybitnego białoruskiego malarza z Wilna. Największa część jego dorobku znajduje się w zbiorach Litewskiego Muzeum Sztuki. Niestety, artysta ten nie doczekał się jeszcze swojego albumu. Bogata spuścizna malarza znalazła się także w Polsce, rozproszona w zbiorach prywatnych. Staraniem Heleny Głogowskiej udało się skatalogować ponad 100 prac Sierhijewicza i doprowadzić do wystawy w Białymstoku i Gdańsku.

Antoni Mironowicz, *Józef Bobrykowicz, biskup białoruski*, Białystok 2003, ss. 213, 1 nlb. Znikomość źródeł i informacji dotyczących biskupa białoruskiego Józefa Bobrykowicza była wielkim wyzwaniem dla autora, gdyż hierarcha ten był wybitną postacią społeczności prawosławnej — pierwszym biskupem białoruskim, znakomitym politykiem, pisarzem, polemistą i reformatorem. A. Mironowicz przedstawił losy biskupa, a poprzez jego postać ukazał skomplikowaną sytuację wyznaniową w XVII w. W okresie nieustannych konfliktów i wojen Józef Bobrykowicz, niejednokrotnie oskarżany o zbytnią lojalność względem króla, nadmierne zafascynowanie kulturą łacińską czy wspieranie polityki państwa wobec Kozaków, zmuszony był podejmować istotne decyzje dotyczące losów Kościoła Wschodniego w Rzeczypospolitej. (Recenzja książki A. Mironowicza, *Józef Bobrykowicz, biskup białoruski*: Piotr Chomik, „Białoruskie Zeszyty Historyczne”, 2004, z. 22, s. 313-320.)

Мікола Шкялёнак, *Беларусь і суседзі. Гістарычныя нарысы*, укл. А. Гесь, М. Казлоўскі, С. Чыгрын, Беласток 2003, ss. 297, nlb. 1. Białoruski historyk i polityk Mikoła Szkialonak był działaczem białoruskich organizacji społecznych i naukowych, członkiem redakcji białoruskich gazet i czasopism. W 1945 r.

został aresztowany przez NKWD, a w 1946 r. rozstrzelany. Książka zawiera zbiór artykułów poświęconych historii Białorusi począwszy od XI w., a skończywszy na latach wojennych, opublikowanych w białoruskich czasopismach i gazetach, z którymi autor współpracował.

Aniela Kotkowicz, Weronika Kotkowicz-Klentak, ***Od Budsławia do Gułagu*****, red. H. Głogowska, W. Choruży, Białystok 2003, ss. 129, nlb. 1.** Wspomnienia sióstr Anieli i Weroniki Kotkowiczanek z Budsławia, więźniarek sowieckich łagrów, opublikowane wcześniej po białorusku, tym razem wydane w polskim przekładzie.

Antoni Mironowicz, ***Sylwester Czetwertyński, biskup białoruski,*** **Białystok 2004, ss. 158.** Kolejne opracowanie biografii białoruskiego hierarchy pióra A. Mironowicza. Pomimo nielicznych źródeł i opracowań poświęconych rodowi Czetwertyńskich, autor stworzył następną interesującą biografię. Czetwertyński, pochodzący ze znakomitego rodu książęcego, należał do elity społeczeństwa prawosławnego w pierwszej połowie XVIII w. Był gorliwym obrońcą prawosławia. W trudnym dla kraju okresie nieustannych konfliktów wewnętrznych i wojny północnej musiał podejmować istotne decyzje, a choć nie zawsze rozumiany przez duchowieństwo i metropolitę kijowskiego, zawsze kierował się dobrem Kościoła prawosławnego. (Recenzja książki A. Mironowicza, *Sylwester Czetwertyński biskup białoruski*: Stefan Dmitruk, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 2005, z. 23, s. 313-320.)

Ціна Клыкоўская, ***Саюз Беларускай Моладзі — вяртанне з забыцця*****, Беласток 2004, ss. 226, nlb. 1.** Książka przedstawia proces tworzenia się narodowo-patriotycznego ruchu młodzieżowego na Białorusi podczas okupacji niemieckiej. W tym niezwykle trudnym czasie białoruska młodzież zdołała się zjednoczyć i stworzyć masową organizację — Związek Młodzieży Białoruskiej. Praca jest próbą zrozumienia fenomenu narodowego przebudzenia białoruskiej młodzieży, które odbyło się w okresie, kiedy na Białorusi ścierały się dwa totalitaryzmy: niemiecki i sowiecki. Jest to niezwykle trudny problem badawczy z uwagi na utratę znacznej części najważniejszych archiwów organizacji i milczenie jej ocalałych członków.

Мар'ян Пецюкевіч (Marian Pieciukiewicz), ***Лісты (1956-1982) Listy*****, wybór i opr. H. Głogowska, W. Choruży, Беласток 2005, ss. 152, nlb. 5.** Listy M. Pieciukiewicza to szczególny przykład spuścizny epistolarnej w różnych językach,

ważne źródło do dziejów narodu białoruskiego w XX w., gdyż ich autor był aktywnym działaczem białoruskiego ruchu narodowego, działał w Białoruskim Związku Studentów, Białoruskim Instytucie Gospodarki i Kultury oraz w Białoruskim Towarzystwie Naukowym. W 1949 r. za swoją działalność został zesłany wraz z rodziną na Syberię, w latach 1953-1956 odbywał karę w jednym z workuckich łagrów. Książka przedstawia jego korespondencję m.in. z Marią Znamierowską-Prüfferową, Aleksandrą Bergman, Maciejem Konopackim, Lucjanem Turowskim, Jazepem Maleckim (Australia), Witaŭtem Tumaszem (USA) i Jerzym Turonkiem.

o. Grzegorz Sosna, Doroteusz Fionik, *Szczyty. Dzieje wsi i parafii*, współpr. D. Krasnodębski, Bielsk Podlaski — Ryboły — Białystok 2005, s. 432, wkładka kolorowa. Cztery wsie tworzące jedną parafię: Szczyty-Dzięciołowo, Szczyty-Nowodwory, Hołody i Krzywa stały się obiektem zainteresowania autorów książki. W II połowie XVIII w. w czasach szambelana dworu królewskiego Jana Walentego Węgierskiego parafia ta przeżywała rozkwit. Bogate domy i folwarki tworzyły wspaniały krajobraz. Przed I wojną światową powstały tu organizacje samopomocowe i biblioteka ludowa o. Lwa Goworskiego, proboszcza parafii i jego syna Pawła — prawnika i wielkiego społecznika. Autorzy przedstawiają dzieje parafii, kulturę, szkolnictwo cerkiewno-parafialne, a także życie cerkiewne na tle kolejnych epok. Dodatkowym atutem książki jest fakt, iż jej całościowy obraz sprawia, że może to być wydatna pomoc w rekonstruowaniu rodowodów m.in. ukazana jest twórczość J. Juszczuka i fragmenty pamiętnika W. Łyzłowa, przedstawione są obrazy P. Pawluczuka i A. Krawczuka z Krzywej.

Antoni Mironowicz, *Kościół prawosławny w Polsce*, Białystok 2006, ss. 917. Kolejna książka A. Mironowicza przedstawia dzieje Kościoła Prawosławnego w Polsce, które zawsze wzbudzały wielkie zainteresowanie wśród historyków, teologów i religioznawców. Prawosławie bowiem od dawna było elementem struktury wyznaniowej kraju, a w niektórych regionach było nawet religią dominującą. W Polsce Kościół wschodni stworzył samodzielne struktury i własną tożsamość. Stanowił podstawową religię, fundamentalny element świadomości ludności ziem wschodnich, kształtujący rodzimą kulturę i tożsamość.

Viktor Stachwiuk, *Siva zozula*, red. O. Łatyszonek, Białystok 2006, ss. 195, nlb. 1 + CD. Współwydawca: Związek Białoruski w RP. Książka napisana jest „po swojomu”, w podlaskim dialekcie języka białoruskiego, zapisanym polskim al-

fabetem. Dzieło ukazuje folklor wsi Trześcianka na szerokim tle Słowiańszczyzny. W warstwie historycznej nie jest to wykład ściśle naukowy, lecz esej napisany przez badacza z duszą poety. Szacunek dla religii i światopoglądu dawnych Słowian nie przeszkadza mu przy tym pozostać wiernym Kościołowi prawosławnemu. Do książki dodano płytę CD z trześciańskimi pieśniami zebranymi przez autora i poświęcony im esej Milutina Topolańskiego.

Antoni Mironowicz, ***Serafion Połchowski, władyka białoruski,*** **Białystok 2007, ss. 166, nlb. 1.** Następna książka A. Mironowicza, poświęcona tym razem Serafionowi Połchowskiemu, gorliwemu obrońcy wiary prawosławnej, opiekunowi wielu cerkwi i monasterów. W 1690 r. został on wybrany przez duchowieństwo i wiernych biskupem białoruskim, ale dopiero w 1697 r. otrzymał przywilej od Augusta II na to biskupstwo. Niejednokrotnie oskarżany o zbytnią lojalność względem Radziwiłłów i współpracę z Rosją, zawsze kierował się dobrem Cerkwi.

Kupiatycka Ikona Matki boskiej. Historia i literatura**, opr. Piotr Chomik, Białystok 2008, ss. 128.** W obrzędowości wschodniej kult Matki Boskiej zajmuje specjalne miejsce. Matka Boska to pośredniczka i pocieszycielka, a jej obrazy otaczane były szczególnym szacunkiem i czcią. Kult obrazów Matki Boskiej powszechny był w Wielkim Księstwie Litewskim. I właśnie o jednym z obrazów Matki Boskiej — w Kupiatyczach — traktuje ta publikacja. Autor opowiada dzieje i osobliwości powstania obrazu oraz rozwój kultu Ikony Matki Boskiej Kupiatyckiej. Książka zawiera interesujący dodatek — faksymile pierwszego opisu cudów związanych z obrazem Przeczystej Bogurodzicy w monasterze w Kupiatyczach: „Parergon cudów świętych obraza Przeczystej Bogurodzice w monastyru kupiatyckim".

Antoni Mironowicz, ***Праваслаўная Беларусь,*** **Беласток 2009, ss. 352.** Zbiór artykułów poświęconych historii religii prawosławnej na Białorusi. Autor przez długie lata badał historię Białorusi i religii prawosławnej, by móc przedstawić w powyższej publikacji swój punkt widzenia na miejsce prawosławia w białoruskiej historii jako rdzeń białoruskiej świadomości narodowej. Książka stanowi źródło wiedzy o wpływie wyznania prawosławnego na rozwój narodu białoruskiego, jednocześnie przedstawiając problem współistnienia i wpływu wyznań chrześcijańskich na procesy świadomościowe tego narodu.

***Wizytacje cerkwi unickich dekanatu nowodworskiego diecezji supraskiej*, opr. Przemysław Borowik, Grzegorz Ryżewski, Białystok 2009, ss. 184.** Publikacja pokazuje stan zachowania i funkcjonowania cerkwi grekokatolickich przed kasatą unii i przymusową zmianą świątyń na prawosławne w latach 1839-1875. Szczegółowy opis obejmuje teren piętnastu parafii zachodniej części powiatu grodzieńskiego w okolicach miast Augustów, Sokółka, Grodno.

Jazep Najdziuk, *Paznavajma historyju biełaruskaha narodu (Skrypt-dapamožnik)*, przygotowanie i posłowie H. Głogowska, Biełastok — Inaŭrocłaŭ 2010, ss. 316, nlb. 2. Jazep Najdziuk to białoruski działacz chadecki i drukarz w przedwojennym Wilnie, w okresie wojny autor popularnego podręcznika dziejów Białorusi, który w 1944 r. wyjechał do Polski pod przybranym nazwiskiem Józef Aleksandrowicz. Osiadł w Inowrocławiu, gdzie kierował zakładem poligraficznym i został czołowym miejscowym krajoznawcą. Przed śmiercią w 1984 r. ponownie napisał popularny podręcznik historii Białorusi, który czekał na wydanie przez ćwierć wieku.

Сяргей Дубінскі, *Бібліяграфія па археалогіі Беларусі і сумежных краін (спадчына археолага)*, падрыхтоўка і пасьляслоўе Г. Семянчук, Беласток 2010, ss. 339. Dzieła zebrane wybitnego archeologa Sergiusza Dubińskiego, urodzonego w 1884 r. w Narojkach w pow. siemiatyckim. S. Dubiński był jednym z pionierów archeologicznych badań Podlasia. Zasłużył się także dla archeologii Białorusi w okresie międzywojennym, odkrywając nową kulturę archeologiczną, tzw. bancerowską. W 1937 r. władze sowieckie aresztowały go pod zarzutem związków z polską organizacją dywersyjno-sabotażową. Wkrótce potem został rozstrzelany. Przedruk dzieł S. Dubińskiego, poczynając z bardzo rzadkiej pracy „Bibliografia archeologii Białorusi i krajów sąsiednich", poprzez artykuły rozrzucone w trudno dostępnych dziś czasopismach, na materiałach archiwalnych, jak np. sprawozdanie z wykopalisk na Podlasiu w 1911 r., kończąc. Tom opatrzony gruntownym posłowiem pióra Hienadzia Siemianczuka.

***Urzędowe i gwarowe nazwy miejscowości Białostocczyzny*, opr. M. Kondratiuk, Białystok 2011, ss. 367.** Słownik nazw miast, dzielnic, wsi i kolonii używanych nie tylko w oficjalnych dokumentach, ale także w gwarze przez miejscową ludność. Powyższa publikacja to efekt wieloletnich badań terenowych prowadzonych przez prof. Michała Kondratiuka począwszy od lat 60. minionego stulecia i stale uzupełnianych. Słownik jest doskonałym źródłem do poznania historii, geografii i języka regionu.

Łarysa Geniusz*, Ptaki bez gniazd*, przeł. Cz. Seniuch, red. W. Łuba, Białystok 2012, ss. 331. Książka powstała na podstawie oryginalnego maszynopisu wspomnień napisanych w języku białoruskim przez Łarysę Geniusz, który znajduje się w Bibliotece im. Jakuba Kołasa Narodowej Akademii Nauk Białorusi w Mińsku. Jedna z największych białoruskich poetek urodziła się w 1910 r. w guberni grodzieńskiej, w rodzinie zamożnych prawosławnych chłopów białoruskich. W latach 1937-1948 mieszkała w Pradze. W czasie drugiej wojny światowej była członkiem władz Białoruskiej Republiki Ludowej. Po wojnie otrzymała obywatelstwo czechosłowackie. Mimo to w 1948 r. została wraz z mężem aresztowana i przekazana władzom sowieckim. Przeszła przez sowieckie więzienia w Wiedniu i Lwowie, a następnie została osadzona w więzieniu w Mińsku. W 1949 r. Sąd Najwyższy BSRS skazał ją na 25 lat łagrów. Karę odbywała w łagrach w Komi i Mordowii. Taki sam los spotkał również jej męża — Jana Geniusza. Dopiero po odwilży w 1956 r. oboje małżonków zwolniono.

Danuta Kuczyńska, *Łuka nad Narwią. Pamięć jest skarbem bezcennym*, red. O. Łatyszonek, Białystok 2013, ss. 72. Autorka opowiada o swoich rodzicach, dwojgu młodych Polaków, nauczyciela i urzędniczki w gminie, których los rzucił do białoruskiej wsi Łuka nad Narwią. Ukazuje wrastanie młodego nauczyciela w środowisko, w którym nikt nie mówi po polsku, w zwyczaje i obyczaje mieszkańców wsi w latach 20. XX wieku. Publikacja stanowi cenne źródło historyczne — poświęcono ją wsi, która już nie istnieje, gdyż została wysiedlona pod budowę sztucznego zbiornika Siemianówka, a ponadto ukazuje czasy, do których już nikt nie może sięgnąć pamięcią.

Białoruskie Towarzystwo Historyczne oprócz swoich własnych publikacji współfinansowało również inne książki, poświęcone tematyce białoruskiej, a mianowicie:

Krystyna Mazur, Doroteusz Fionik, *Bielsk Podlaski: miasto pogranicza,* Białystok 2003, ss. 143. Album, ukazujący obraz Bielska Podlaskiego na starych fotografiach, jest ikoną dawnego Bielska, a fotografie przedstawiające stare, drewniane domy są oknem, przez które widzimy przeszłość i odnajdujemy historię miasta sprzed lat.

Oleg Łatyszonek, *Od Rusinów Białych do Białorusinów*, red. D. Murawska, Białystok 2006, ss. 388. Dotychczas badania białoruskiej tożsamości narodowej ograniczały się do XIX i XX wieku. Okres ten niejednokrotnie w białoruskiej literaturze historycznej nazywany jest również tzw. odrodzeniem narodowym. Gdzie jednak tkwią korzenie bia-

łoruskiego narodu i jego tożsamości? Skąd się wzięła nazwa kraju i narodu? Do jakiej tradycji odwołują się Białorusini? Tytuł książki „Od Rusinów Białych do Białorusinów" trafnie odzwierciedla jej tematykę.

Eugeniusz Mironowicz, *Białorusini i Ukraińcy w polityce obozu piłsudczykowskiego*, Białystok 2007, ss. 294. W okresie międzywojennym Polska należała do państw europejskich z największym odsetkiem mniejszości narodowych. Ponad 11 mln ludzi, około 35 procent obywateli, w życiu codziennym posługiwało się innym językiem niż polski. Ta różnorodność powoli zaczęła urastać do rangi problemów narodowościowych, które należały do najtrudniejszych w polityce wewnętrznej II Rzeczypospolitej. Niezdolność rządów II Rzeczypospolitej do przeprowadzenia reformy rolnej oraz rozbudowy oświaty w językach ojczystych mniejszości doprowadziły do zaostrzenia konfliktów narodowościowych, a w rezultacie do przekształcenia znacznej części społeczności mniejszościowych w przeciwników państwa polskiego. Autor książki swoje rozważania oparł na poufnych opracowaniach i analizach przeznaczonych na użytek MSW i MSZ oraz instrukcjach służbowych dla administracji publicznej i jednostek policji.

Białoruskie Towarzystwo Historyczne w ciągu dwudziestoletniej działalności wydało łącznie 42 pozycje książkowe, w tym 10 w języku białoruskim. Działalność wydawnicza BTH stanowi duży wkład w podtrzymanie świadomości narodowej mniejszości białoruskiej. Tematyka prac publikowanych przez BTH jest różnorodna — historia, polityka, gospodarka, kultura mniejszości białoruskiej i samej Białorusi. Cenne informacje o swoich korzeniach odnajdzie nie tylko Białorusin, lecz każdy, kto w jakiś sposób czuje się związany z mniejszością białoruską, bądź Białostocczyzną, bowiem obok historii i polityki mniejszości białoruskiej wiele prac poświęconych jest życiu codziennemu. Doskonałym tego przykładem są książki związane ze zdarzeniami i miejscami nam znanymi. Ze wzruszeniem czytamy i oglądamy ludzi, miejsca, przypominamy fakty, które coś w naszym życiu, bądź w życiu naszych najbliższych znaczyły. Zapoznając się z historią, oglądając stare fotografie możemy przenieść się w dawno miniony świat i, nie posiadając specjalistycznej wiedzy, poznać realia czasu. Wyobrażamy sobie jak żyli nasi przodkowie, uśmiechamy się ciepło słuchając lub czytając relacje ludzi starszych o dawnych czasach, widząc stare książki, gazety, narzędzia, przedmioty codziennego użytku, a nawet niemodne dziś stroje. Odnajdujemy na fotografiach znane nam miejsca i okolice. Musimy jednak pamiętać, że wszystko to powoli zanika. Mniejszość białoruska aktywnie kultywuje białoruską tradycję i kulturę, starając się nie zatracić tożsamości narodowo-religijnej. Doskonale temu służy działalność wydawnicza Białoruskiego Towarzystwa Historycznego.

Rozdział V.
Pozawydawnicza działalność Białoruskiego Towarzystwa Historycznego

„Kiedy w 1994 r. w budynku Wydziału Humanistycznego, dawnej Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, grupa historyków zorganizowała założycielskie spotkanie, nie wiadomo było czy nowo powstające Towarzystwo będzie tworem trwałym. Okazało się, że mimo pewnych problemów (głównie finansowych), Białoruskie Towarzystwo Historyczne zaznacza systematycznie swą obecność na naukowej mapie regionu i kraju, wzbogacając w sposób istotny wiedzę dotyczącą problematyki białoruskiej”[49] — słowa te doskonale wyrażają istotę działalności Towarzystwa, która przejawia się głównie w publikowaniu prac historycznych dotyczących kwestii białoruskiej, regularnym wydawaniu „Białoruskich Zeszytów Historycznych”, jak również organizowaniu konferencji, spotkań naukowych i wystaw.

Konferencje i wystawy

W ciągu dwudziestoletniej działalności Towarzystwo zorganizowało 22 konferencje naukowe i 8 wystaw (w większości wraz z konferencją). Obok historii, kultury, polityki Białorusi i mniejszości białoruskiej w Polsce poruszano typowe problemy nurtujące mniejszości narodowe. Nawiązywano do wcześniejszych badań dotyczących tej tematyki, jednocześnie poszukując nowych dróg poznawczych. I choć konferencje odbywały się głównie na Białostocczyźnie, to jednak nie ograniczano się tylko do tematyki związanej z tym terenem. Za wielkie osiągnięcie Białoruskiego Towarzystwa Historycznego można uznać przyciągnięcie licznego grona badaczy polskich i zagranicznych zainteresowanych tą tematyką. Poniżej przedstawiam tylko niektóre z konferencji i wystaw (pełny wykaz zawiera rozdział „Kalendarium działalności BTH”) zorganizowanych przez Towarzystwo, przede wszystkim te, których opisy znalazłam.

„Szkolnictwo białoruskie na Białostocczyźnie” — Bielsk Podlaski, 22 października 1994 r.

Pierwsza konferencja naukowa zorganizowana przez Białoruskie Towarzystwo Historyczne odbyła się 22 października 1994 r. w Liceum Ogólnokształcącym z BJN im. Bronisława Taraszkiewicza w Bielsku Podlaskim. Jubileusz pięćdziesięciolecia powojennego szkolnictwa z białoruskim językiem nauczania stał się doskonałą okazją do zorganizowania konferencji, a tym samym uczczenia wieloletniej działalności oświatowej Białorusinów w Polsce. Na konferencji wygłoszono 12 referatów. Pierwszy referat na

[49] M. Liedke, *Cztery i pół roku istnienia Białoruskiego Towarzystwa Historycznego*, „Białostocczyzna”, 1999, nr 1, s. 138-140.

temat *Szkolnictwo prawosławne na ziemiach białoruskich w XVI-XVIII w.* wygłosił Antoni Mironowicz. Z kolei Oleg Łatyszonek przedstawił temat *Białoruskie Oświecenie,* a Irena Matus zaprezentowała *Sytuację szkolnictwa cerkiewno-parafialnego w powiecie bielskim w roku szkolnym 1911/1912.* Sytuację szkolnictwa litewskiego w Polsce omówił Józef Sygit Forencewicz, a Zinaida Nowicka przedstawiła *Historię Liceum Ogólnokształcącego z Białoruskim Językiem Nauczania w Bielsku Podlaskim.* Podobny referat, tyle że dotyczący liceum w Hajnówce zaprezentował Aleksander Iwaniuk. Doroteusz Fionik zaś przybliżył postać ks. Konstantyna Bajki — prefekta bielskich szkół. Tamara Rusaczyk skupiła się głównie na czasach współczesnych, gdyż zaprezentowała *Stan szkolnictwa białoruskiego za ostatnie dziesięciolecie.* Z kolei Helena Głogowska wygłosiła referat *Elementy historii Białorusi w podręcznikach dla szkół podstawowych.* Bazyli Leszczyński skupił się na *Pozadydaktycznych aspektach funkcjonowania Szkoły Podstawowej nr 3 i Liceum Ogólnokształcącego z BJN im. B. Taraszkiewicza w Bielsku Podlaskim,* a Sławomir Iwaniuk przedstawił temat *Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne a szkolnictwo z językiem białoruskim w latach 1956-1980.* Sesję zamknęło wystąpienie Eugeniusza Mironowicza, który przedstawił referat na temat *Polityka powojennych władz wobec szkolnictwa białoruskiego na Białostocczyźnie.* Liczne grono zebranych — ponad 70 osób — nauczyciele, dyrektorzy szkół, członkowie organizacji białoruskich, konsul Republiki Białoruś w Białymstoku, duchowni prawosławni oraz przedstawiciele Kuratorium Oświaty w Białymstoku i Ministerstwa Edukacji Republiki Białoruś to dowód wielkiego zainteresowanie tą tematyką. (Sprawozdanie z konferencji: S. Iwaniuk, *Szkolnictwo białoruskie na Białostocczyźnie*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 1994, z. 2 (2), s. 169.)

Konferencja „Białorusini w Polsce po II wojnie światowej" — Hajnówka, 18 marca 1995 r.

Kolejna konferencja poświęcona tematyce białoruskiej odbyła się 18 marca 1995 r. w Muzeum Kultury Białoruskiej w Hajnówce. Sesja naukowa dotyczyła przede wszystkim aktywności politycznej ludności białoruskiej, procesu rozwoju świadomości narodowej, zmiany struktury społeczno-narodowej, problemów związanych z rozwojem szkolnictwa. Przedstawiono również dorobek kultury ludności białoruskiej. Jako pierwszy wystąpił Daniel Boćkowski, wygłaszając referat *Deklaracja lojalności obywateli polskich narodowości białoruskiej dla gen. W. Sikorskiego.* Następnie Sławomir Iwaniuk skupił się na temacie *Białoruska wojskowa samoobrona w latach 1944-1947.* Sprawy polityczne po II wojnie światowej zaprezentował Henryk

Majecki — *Polityczna aktywność Białorusinów Białostocczyzny po II wojnie światowej,* a Irena Matus wygłosiła referat *Repatriacja Białorusinów do BSRR we wspomnieniach mieszkańców Białostocczyzny. Sytuacja społeczności białoruskiej w Polsce w latach 1949-1959* była tematem wystąpienia Eugeniusza Mironowicza, z kolei Helena Głogowska wygłosiła referat *Białoruska ludność na Pomorzu po II wojnie światowej. Stosunek Polaków do Białorusinów i innych mniejszości narodowych w Polsce* zaprezentowała Elżbieta Czykwin. Natomiast na temat *Białoruska działalność opozycyjna w latach 80.* wystąpił Paweł Kazanecki. Ostatnim referującym był Wiesław Choruży, który wystąpił z tematem *Białoruskie wydawnictwa konspiracyjne w latach 1981-1990.* (Sprawozdanie z konferencji: J. Kalina, *Białorusini w Polsce po II wojnie światowej*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 1995, z. 1 (3), s. 214; tenże, *Białorusini w Polsce po II wojnie światowej*, „Czasopis", 1995, nr 4, s. 4.)

„Białorusini w II Rzeczypospolitej" — Białystok, 28 października 1995 r.

Była to trzecia konferencja zorganizowana przez Białoruskie Towarzystwo Historyczne. Obrady rozpoczęto od złożenia gratulacji członkini BTH Helenie Głogowskiej z okazji uzyskania tytułu naukowego doktora. Tematem przewodnim konferencji było życie społeczno-polityczno-gospodarcze Białorusinów Polsce międzywojennej. Wygłoszono 6 referatów: Krystyna Gomółka, *Polityka rządów polskich wobec mniejszości białoruskiej w latach 1918-1939*; Eugeniusz Mironowicz, *Prasa białoruska pod okiem rosyjskiej i polskiej cenzury*; Helena Głogowska, *Białoruski poseł Sergiusz Baranow*; Oleg Łatyszonek, *Likwidacja białoruskich formacji wojskowych w Polsce w 1921 r.*; Wiesław Choruży, *Działalność centrowych organizacji białoruskich na Białostocczyźnie w latach 1925-1929*; Sławomir Iwaniuk, *Parcelacja majątku pocerkiewnego Szczyty-Dzięciołowo w latach 1938-1939.* Gorącą dyskusję wywołała poruszona przez K. Gomółkę kwestia stosunku poszczególnych rządów polskich do Białorusinów. Uczestnicy dyskusji jednomyślnie stwierdzili, że żaden z rządów Polski międzywojennej nie zaspokajał aspiracji kulturalnych i politycznych elit białoruskich, choć byli politycy m.in. Ignacy Paderewski czy Władysław Sikorski, którzy stworzyli odpowiednie programy sprzyjające Białorusinom. Na uwagę zasługuje referat dra O. Łatyszonka dotyczący białoruskich ugrupowań zbrojnych walczących z bolszewicką Rosją o niepodległość Białoruskiej Republiki Ludowej, o stosunku polskich władz cywilnych i wojskowych do białoruskich żołnierzy. Referat pozwolił prześledzić ewolucje poglądów politycznych ówczesnych działaczy bia-

łoruskich, m.in. Bronisława Taraszkiewicza, który w latach 1918-1921 związany był z niepodległościową działalnością antybolszewicką. Z kolei S. Iwaniuk zaprezentował politykę ówczesnych władz wobec prawosławnej ludności białoruskiej, kryteria i metody przydzielania gruntów parcelowanego majątku pocerkiewnego w rejonie Bielska Podlaskiego. (Sprawozdanie z konferencji: W. Choruży, *Białorusini w II Rzeczypospolitej*, „Czasopis", 1995, nr 11, s. 5.)

Wystawa „Bieżeństwo — nieznany exodus 1915-1921" — Bielsk Podlaski, otwarcie 9 grudnia 1995 r.

9 grudnia 1995 r. w Muzeum w Bielsku Podlaskim (Filia Muzeum Okręgowego w Białymstoku) otwarto wystawę zatytułowaną „Bieżeństwo — nieznany exodus 1915-1921". Organizatorem wystawy było Białoruskie Towarzystwo Historyczne wraz z Muzeum w Bielsku Podlaskim. Scenariusz opracował Doroteusz Fionik. Wystawa, zgodnie z założeniami, miała nie tylko znaczenie poznawcze — dla części zaproszonych gości było to wspomnienie z lat dziecięcych, a dla innych — obraz z opowiadań dziadków, ojców o ich tułaczce w czasie I wojny światowej. W świadomości Białorusinów Białostocczyzny „bieżeństwo" to doniosłe wydarzenie, które z upływem lat przeistoczyło się w mit. „Bieżeństwo" lat 1915-1921 i jego długofalowe następstwa dotychczas nie doczekały się historycznej syntezy. Brakowało jego przedstawienia w systemach edukacyjnych, stąd też powstał pomysł zorganizowania wystawy poświęconej właśnie temu zagadnieniu. Wystawa w bielskim muzeum usystematyzowała losy „bieżeńców". Chronologiczny układ prezentacji przybliżył dokładnie całą historię tułaczki. Część centralną wystawy stanowił wóz „bieżeńców", który jak gdyby rozdzielał wystawę na dwie części, na dwa podokresy. W pierwszej części zaprezentowane były dokumenty, zdjęcia, korespondencja żołnierzy. Przedstawiono też kufer żołnierza Jana Romaniuka z Dawidowicz, przedmioty związane z życiem codziennym mieszkańców Białostocczyzny. W dalszej części ekspozycji przedstawiono eksponaty związane z przygotowaniami do ewakuacji. Były to spisy mienia ruchomego i nieruchomego oraz zaświadczenia wydane „bieżeńcom" przez miejscową administrację. Do kolejnej części wystawy wprowadzały zdjęcia przedstawiające obozy „bieżeńców" wypożyczone z Muzeum Historii i Kultury Białorusi. Po drugiej stronie wozu zaprezentowana była tułaczka na Wschód i losy po przybyciu „do celu". Tutaj też zaprezentowano dokumenty, druki Komitetu Wielkiej Księżnej Tatiany, Białoruskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny, Związku Ziemiańskiego

oraz Związku Miast, jak również paszporty i portrety rodzinne (portret zbiorowy rodziny z Bielska z początku XX w.). Kolejne eksponaty ukazywały już powroty do domu: zaświadczenia na wyjazd, pozwolenia na wyjazd z Rosji, fragmenty protokołów. Dalej przedstawiono publikacje dotyczące „bieżeństwa", stanowiące jak gdyby podsumowanie całej tej historii. Na szczególną uwagę zasługują tu dane zaprezentowane przez dr Irenę Matus zaczerpnięte z monografii wsi Strzelce-Dawidowicze *(Wieś Strzelce-Dawidowicze w tradycji historycznej)*. Przykład tej wsi pokazuje, że przeciętna wieś białoruska na Białostocczyźnie w latach 1915-1922 straciła prawie 40% swej populacji. Dopełnieniem wystawy była konferencja z udziałem historyków z Białostocczyzny i Republiki Białoruś. Wital Skałaban z Mińska przedstawił problem „bieżeństwa" w białoruskiej historiografii. Dr I. Matus zaprezentowała rozmiary tragedii. S. Iwaniuk na podstawie dokumentów znajdujących się w Archiwum Państwowym w Białymstoku zaprezentował relacje bezpośrednich uczestników „bieżeństwa", a D. Fionik wygłosił referat o ewakuacji majątku cerkiewnego z Białostocczyzny w czasie I wojny światowej i próbach jego rewindykacji. (*Bieżeństwo. Nieznany exodus 1915-1921*, Muzeum w Bielsku Podlaskim, Oddział Muzeum Okręgowego w Białymstoku, Białoruskie Towarzystwo Historyczne — Informator; sprawozdanie z konferencji: D. Fionik, *Bieżeństwo — nieznany exodus 1915-1921*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 1996, z. 2 (6), s. 177-179.)

„Badania biograficzne nad historią Białorusinów w Polsce" — Bielsk Podlaski, 12-13 października 1996 r.

Konferencję poświęcono pamięci Jarosława Kostycewicza, wybitnego białoruskiego nauczyciela i działacza oświatowego, w setną rocznicę jego urodzin. Z tej okazji wykonano pamiątkowy krzyż, rozpisany w ikony przez dzieci i młodzież pod opieką Doroteusza Fionika, postawiony na rozdrożu przy domu Kostycewiczów.

Wystawa „Generał Stanisław Bułak-Bałachowicz 1883-1940 — Białystok, marzec/kwiecień 1997 r.

Wystawę Białoruskie Towarzystwo Historyczne zorganizowało we współpracy z Muzeum Wojska w Białymstoku. Generał Stanisław Bułak-Bułachowicz to postać niezwykle ważna w dziejach historii Białorusi i Polski. Walczył on po polskiej stronie w wojnie w 1920 r.; w tym samym roku podjął też zbrojną próbę utworzenia nie-

podległej Białoruskiej Republiki Ludowej. We wrześniu 1939 r. brał udział w obronie Warszawy. Zginął rok później z rąk Niemców. Wystawa poświęcona generałowi S. Bułak-Bułachowiczowi była przypomnieniem polsko-białoruskiego braterstwa broni w trudnym dla obu narodów okresie walki o niepodległość.

„Historia Białorusi i dzieje Białorusinów jako zajęcia uzupełniające w szkołach podstawowych i średnich" — Hajnówka, 13 września 1997 r.

Konferencji, która odbyła się w II LO z Białoruskim Językiem Nauczania w Hajnówce, była pierwszym tego typu przedsięwzięciem związanym z nauczaniem historii Białorusi i dziejów Białorusinów w Polsce. Zaproszeni goście z Białorusi podzielili się swoją wiedzą i doświadczeniem w pisaniu podręczników, pracy dydaktycznej i metodyce nauczania oraz organizacji pracy pozaszkolnej (m.in. zainteresowanie polskich nauczycieli wywołał referat Walanciny Masiuk, w którym autorka zaprezentowała nowe metody pracy z uczniem). Z kolei członek Komisji ds. Reformy Szkolnictwa Białoruskiego Eugeniusz Wappa przedstawił program zajęć uzupełniających do nauczania historii Białorusi i dziejów Białorusinów Polsce. Program uzyskał aprobatę uczestników. Na konferencji rozpatrzono możliwość współpracy polsko-białoruskiej, która zaowocowałaby między innymi opracowaniem wyboru źródeł do historii Białorusi i dziejów Białorusinów Polsce. W konferencji wzięło udział 40 uczestników, zainteresowanych nauczaniem białoruskiej historii. (Sprawozdanie z konferencji: O. Łatyszonek, *Historia Białorusi i dzieje Białorusinów jako zajęcia uzupełniające w szkołach podstawowych i średnich*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 1998, z. 9, s. 183-184.)

„Białorusini Sokólszczyzny" — Sokółka, 16 listopada 1997 r.

Konferencja miała za zadanie przedstawić stan badań nad dziejami Białorusinów na szeroko pojętej Sokólszczyźnie. W rejonie tym, który niegdyś wydał wielu wybitnych działaczy białoruskich, białoruskie życie narodowe zamiera, dlatego też powzięto działania jak najszybszego podjęcia badań historycznych i utrwalenia pamięci o roli, jaką odegrała Sokólszczyzna w dziejach białoruskiego odrodzenia w XIX i poł. XX w. Konferencję poświęcono więc pamięci wybitnego kompozytora, muzyka, pianisty, pedagoga, który żył i tworzył na Białostocczyźnie (urodzonego w Szyndzielu pod Sokółką) — Jana Tarasiewicza. Integralną częścią konferencji był koncert muzyki klasycznej w wykonaniu Wiktora Skarabahatawa (baryton) i Hanny Karżanieŭskiej (fortepian).

Zagrali oni utwory klasyków muzyki białoruskiej oraz kompozycje Jana Tarasiewicza. Obok znakomitego koncertu zaprezentowano też archiwalia przedstawiające wybitnych Białorusinów Sokólszczyzny. Na konferencji przedstawiono 11 referatów, z których połowa poświęcona była działalności wybitnych postaci białoruskiego życia politycznego i kulturalnego pochodzących z Sokólszczyzny. W konferencji udział wzięli historycy z Polski i Białorusi, zajmujących się problematyką obecnej Grodzieńszczyzny i Białostocczyzny. Część pierwsza wystąpień dotyczyła aspektów życia społecznego, gospodarczego i duchowego Białorusinów z Sokólszczyzny od początków X wieku. Dr Edward Zajkowski (Mińsk) wygłosił referat dotyczący życia duchowego Białorusinów tego regionu w świetle badań archeologicznych i folklorystyczno-etnograficznych, zaś sytuację Sokólszczyzny na terytorium Ekonomii Grodzieńskiej w XVII i XVIII w. przedstawił dr Walancin Hołubieŭ (Mińsk). Z kolei dr Uładzimir Sosna (Mińsk) przedstawił charakterystykę włościaństwa Sokólszczyzny w I poł.. XIX w. Kolejnym zagadnieniem poruszonym podczas konferencji była religia. Referat dotyczący Cerkwi prawosławnej na Sokólszczyźnie w XIX w. przedstawił dr Hienadź Siemianczuk (Grodno). Dr Siarhiej Tokć (Grodno) przybliżył strukturę narodowościową władz powiatu sokólskiego w XIX w., z którego wynika, że to Białorusini pochodzący z ówczesnej guberni grodzieńskiej stanowili znaczny odsetek miejscowych urzędników. Z kolei referat prof. Alaksieja Piatkiewicza z Uniwersytetu Grodzieńskiego, który odczytał dr Siarhiej Piwawarczyk, dotyczył działalności grodzieńskiego koła młodzieży białoruskiej, istniejącego w latach 1900-1913. Następna część wystąpień poświęcona była prezentacji wybitnych działaczy. Ihar Żuk (Grodno) zaprezentował osobę Władysława Czarżyńskiego, jednego z najaktywniejszych organizatorów życia naukowego w BSSR. Dr Oleg Łatyszonek (Białystok) przybliżył postać Jana Czerepuka, czynnego uczestnika wielu białoruskich działań niepodległościowych w XX w. i dyplomatę Białoruskiej Republiki Ludowej oraz organizatora białoruskiego życia politycznego w Stanach Zjednoczonych. Postać Władysława Kozłowskiego, wybitnego działacza nurtu narodowego, publicysty, literata zaprezentowała dr Helena Głogowska (Gdańsk). Wiesław Chorużу (Białystok) przedstawił postać Mikołaja Czarnieckiego. Jedynym nie historykiem, który wygłosił referat, był Wiktar Skarabahataŭ. Zaprezentował on postać Jana Tarasiewicza. Wśród postulatów badawczych, sformułowanych jednomyślnie podczas konferencji, była konieczność dalszej intensyfikacji badań i kwerendy zasobów archiwalnych znajdujących się nie tylko w archiwach polskich i białoruskich. W konferencji wzięło udział 30 osób. (Sprawozdanie z konferencji: W. Choruży, *Białorusini Sokólszczyzny*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne”, 1998, z. 9, s. 181-183.)

„Białorusini za granicą. Migracje Białorusinów z Białostocczyzny w XIX-XX w.” — Białystok, maj 1998 r.

Trzydziestu uczestników konferencji próbowało obalić stereotyp, dotyczący ludności białoruskiej, która uchodzi za naród zasiedziały i mało podatny na ruchy migracyjne. Tymczasem Białorusini, zwłaszcza z Białostocczyzny, wzięli udział w kilku wielkich migracjach. Były to: emigracja zamorska do krajów Ameryki Północnej i Południowej na początku XX w. i w okresie międzywojennym, tzw. „bieżeństwo”, czyli ewakuacja niemal całej ludności prawosławnej w głąb Rosji w czasie I wojny światowej, repatriacja po II wojnie światowej i migracja ze wsi do miast, nie tylko Białegostoku, Bielska czy Hajnówki, lecz także do Warszawy, na Śląsk i Ziemie Odzyskane. Konferencja była poszerzeniem i systematyzacją wiedzy o tym ważnym zjawisku historycznym.

„Profesor Ignacy Daniłowicz. Życie, dzieło, epoka” — Bielsk Podlaski, Hryniewicze Duże, 26-28 czerwca 1998 r.

Miejsce konferencji nie było przypadkowe, bowiem Bielsk Podlaski i Hryniewicze Duże to rodzinne strony prof. Ignacego Daniłowicza, wybitnego historyka Wielkiego Księstwa Litewskiego. Urodził się on w 1887 r. (według innych źródeł w 1889 r.) we wsi Hryniewicze Duże. Konferencja pogłębiła stan badań nad życiem i dziełem prof. I. Daniłowicza na tle epoki. Oprócz tego w Hryniewiczach Dużych zorganizowany został tygodniowy obóz naukowy dla młodzieży szkół podstawowych i średnich z białoruskim językiem nauczania, gdzie uczniowie udokumentowali ustną tradycję i folklor wsi Hryniewicze Duże i jej okolic. Ponadto zorganizowano spotkania z o. Grzegorzem Sosną i prof. Bazylim Białokozowiczem. Ku pamięci Ignacego Daniłowicza Białoruskie Towarzystwo Historyczne ufundowało krzyż przy cerkwi w Hryniewiczach Dużych.

„Białorusini i Polacy: dialog narodów i kultur X-XX w.” — Grodno, 28-30 października 1999 r.

Międzynarodowy okrągły stół zorganizowany został wraz z Zachodniobiałoruskim Centrum Humanistycznym Badań Europy Wschodniej w Grodnie. Z referatami wystąpiło 47 osób. W trakcie dyskusji i rozpatrywania problemów podnoszonych w referatach

wystąpiło jeszcze 26 osób. Ogólna ilość uczestników okrągłego stołu to 73 osoby. Jako eksperci wystąpili naukowcy z uniwersyteckich i akademickich ośrodków w Polsce (Warszawa, Lublin, Białystok, Gdański, Toruń) i Białorusi (Grodno, Mińsk, Homel, Brześć). Praca okrągłego stołu skoncentrowała się w trzech głównych sekcjach: 1. Białorusini i Polacy w epoce średniowiecza i wczesnej epoce nowożytnej (IX — XVIII w.) , 2. Białorusini i Polacy w składzie rosyjskiego imperium (koniec XVIII w. — 1917 r.), 3. Białoruś i Polska w okresie historii najnowszej (1918 — lata dziewięćdziesiąte). W czasie dyskusji ogólne zainteresowanie wywołały następujące tematy: etnogeneza narodów polskiego i białoruskiego, specyfika wzajemnych stosunków Białorusinów i Polaków w czasie Wielkiego Księstwa Litewskiego i Rzeczypospolitej, narodowo-państwowa polityka władz imperium rosyjskiego w stosunku do Polaków i Białorusinów, konfesje i procesy etniczne na Białorusi (w końcu XVIII — pocz. XX w.), procesy społeczno-kulturowe na Białorusi i problemy stosunków kultury polskiej i białoruskiej (XVIII-XX ww.), białorusko-polskie polityczne i kulturalne kontakty w okresie międzywojennym (1918-1939) i po drugiej wojnie światowej (1945 — lata dziewięćdziesiąte), Białoruś i Polska na drodze formowania ekonomii rynkowej i społeczeństwa obywatelskiego (lata dziewięćdziesiąte). Projekt przeprowadzenia okrągłego stołu poparł Uniwersytet Grodzieński im. Janka Kupały, co pozwoliło zneutralizować chłodny stosunek do idei okrągłego stołu miejscowych struktur władzy i zaoszczędzić część środków. Rezultatem okrągłego stołu było przygotowanie i wydanie książki *Białorusini i Polacy. Dialog narodów i kultur X -XX w.* (ss. 637), zawierającej 61 artykułów.

„Stan i perspektywy badań nad historią Białorusi” — Białystok, 28 listopada 1999 r.

Spotkanie 30 uczestników (polskich i białoruskich historyków) dotyczyło szeroko pojętej nauki historycznej w Polsce i na Białorusi, ponieważ białoruska nauka historyczna znalazła się pod presją czynników politycznych. W historiografii obowiązuje oficjalna wersja o odwiecznym braterstwie i jedności narodów białoruskiego i rosyjskiego. Nieprawomyślne książki historyczne, wydane we wcześniejszym okresie, oddawane są na przemiał. Opracowana wspólnie przez polskich, białoruskich, ukraińskich i litewskich historyków historia Rzeczypospolitej pod redakcją prof. Kłoczowskiego, jeszcze zanim się ukazała, w prasie białoruskiej i rosyjskiej uznana została za wyraz polskiego imperializmu. Polskę i Białoruś łączą wieki wspólnie przeżytej historii, która powinna być badana obiektywnie. W takiej sytuacji konferencja posłużyła za forum dyskusji polskich (i zagranicznych) specjalistów przedmiotu z niezależnymi historykami z Białorusi.

„Życie społeczno-polityczne na Białorusi w latach 1939-1941” — Białystok, 26-27 października 1999 r.

Na wrzesień 1999 r. przypadała 60 rocznica wybuchu II wojny światowej, zapoczątkowanej hitlerowską i sowiecka agresją przeciw Polsce. W jej wyniku do BSRR przyłączono Zachodnią Białoruś. Konferencja umożliwiła poszerzenie stanu wiedzy o sytuacji społeczno-politycznej na Białorusi Zachodniej i porównanie jej z Białorusią Wschodnią. Jednocześnie konferencja była miejscem dyskusji polskich i białoruskich historyków nad niezwykle złożonym problemem stosunków polsko-białoruskich. (Sprawozdanie z konferencji: H. Głogowska *Życie społeczno-polityczne na Białorusi w latach 1939-1941*, „Białostocczyzna”, 1999, nr 3 (55), s. 135-138.)

„Walka o państwowość Białoruską w XX wieku” — Białystok, 20-21 października 2000 r.

W ciągu dwóch dni zgromadzeni goście (w tym 20 z zagranicy: z USA i Białorusi) przedstawili 30 referatów omawiających różne aspekty białoruskiej państwowości poczynając od początku XX w. i kończąc na roku 2000. W pierwszym dniu przedstawiono cykl referatów omawiających uwarunkowania ekonomiczne, społeczno-polityczne rozwoju państwowości białoruskiej na początku XX w., koncepcje białoruskich działaczy narodowych na temat państwowej przynależności ziem białoruskich i ich statusu polityczno-prawnego w ramach Imperium Rosyjskiego oraz w latach I wojny światowej. Andrej Kisztymaŭ z Mińska w referacie *Problem rozwoju ekonomicznego Białorusi i białoruski ruch narodowy* przedstawił stan rozwoju gospodarczego ziem białoruskich oraz brak zainteresowania ówczesnych przedsiębiorców kwestią białoruską, a jednocześnie nikły stan posiadania białoruskich ideologów narodowych, co bardzo osłabiało ruch białoruski. Aleś Smalanczuk z Grodna i Stanisław Rudowicz z Mińska wygłosili referaty dotyczące dwóch prądów ideologicznych w białoruskim ruchu narodowym na początku wieku (do zakończenia I wojny światowej) — krajowców (*Białoruski ruch narodowy i myśl krajowa*) i „zapadnorusizmu” (*Zapadnorusizm w warunkach rewolucji 1918: między imperializmem, a myślą białoruską*). Te dwie dominujące w ruchu białoruskim ideologie określiły dwie odrębne koncepcje budowy państwowości białoruskiej: nawiązującej do tradycji Wielkiego Księstwa Litewskiego i proponującej rozwiązanie białoruskiej kwestii państwowej w oparciu o Rosjan. Walka o niepodległą Białoruś w końcu I wojny światowej została przedstawiona w referatach: Witala Skałabana z Mińska — *Pierwszy Ogólnobiało-*

ruski Zjazd, Uładzimira Kałatkowa z Mińska — *Marynarze białoruscy Floty Bałtyckiej w białoruskim ruchu narodowym w latach 1917-1918*, Aleksandra Cichamirawa z Mińska — *Białoruś w polityce państw zachodnich*, Uładzimira Ładysiewa z Mińska — *Problem tworzenia państwowości białoruskiej w warunkach radzieckich*, Ryhora Łaźko z Homla — *Aspekt międzynarodowej walki o państwowość białoruską na początku lat 20.* Na podstawie konkretnych przykładów referenci pokazali, jak białoruska ideologia przekładała się na ówczesną rzeczywistość, jakie miała szanse na realizację w obliczu wydarzeń I wojny światowej i rewolucji w Rosji oraz w warunkach kształtowania się państwowości polskiej, litewskiej i rosyjskiej (radzieckiej) w czasie rozmów pokojowych w Rydze. Kilka referatów poświęcono Białoruskiej Republice Ludowej, powstałej 25 marca 1918 r. Analizie poddano kwestie jej statusu polityczno-prawnego (Walancin Maziec z Mińska — *Obywatelstwo i granice BRL*), statusu międzynarodowego BRL (Taciana Paŭława z Mińska — *Działalność międzynarodowa rządu BRL*, Walancina Lebiedziewa z Homla — *Działalność delegacji Sekretariatu Ludowego BRL w dziedzinie współpracy z Ukrainą*) oraz polityce wewnętrznej BRL (Uładzimir Lachoŭski z Mińska — *Struktura BRL i białoruskie organizacje pozarządowe w czasie wojny polsko-radzieckiej 1919-1920*). Ina Hierasimawa z Mińska zwróciła uwagę na ideę żydowskiej autonomii kulturalno-narodowościowej w rządzie BRL. Przedstawiono też referaty dotyczące idei i formy białoruskiej państwowości oraz walkę o nią w okresie 1921-2000. Aleksander Wabiszczewicz z Brześcia omówił stosunek białoruskich partii politycznych II Rzeczypospolitej do radzieckiej państwowości białoruskiej w latach 1919-1939. Siarhiej Tokć z Grodna na przykładzie gminy Berszty powiatu grodzieńskiego przedstawił stosunek do idei państwa białoruskiego ludności wiejskiej i działaczy struktur lokalnych BWRH i TSzB w latach 1921-1939. Eduard Maźko z Grodna skoncentrował się w swoim referacie na koncepcji niepodległości Białorusi formułowanej w okresie międzywojennym przez białoruską chadecję. Anatol Miaśnikaŭ z Mińska przedstawił politykę białorusizacji w BSRR, jej realizację oraz konsekwencje. O tragicznych losach jej autorów i o realizacji polityki w BSRR mówił Ihar Kuźniacoŭ z Mińska. Problematyce budowy białoruskiej państwowości w czasie II wojny światowej poświęcono dwa referaty: Aleha Hardzijenki z Mińska — *Białoruska Samopomoc Ludowa: próby tworzenia państwa białoruskiego (1941-1943)* i Kuźmy Kozaka — *Problem państwowości białoruskiej w czasie okupacji niemieckiej (1941-1944) — aspekt narodowy.* Postała po II wojnie światowej BSRR jako republika ZSRR, jej status państwowy stał się tematem dwóch wystąpień: Siarhieja Snopa z Grodna — *Odnowienie radzieckich organów*

sądowniczych i ochrony prawa na terenie Białorusi Zachodniej w okresie 1944-1953 i Anatola Wialikiego z Mińska — *BSRR w składzie ZSRR: stosunki wzajemne między KPZR a KPB jako wyznacznik narodowo-państwowego budownictwa Białorusi w latach 1945-1989 na przykładzie ewolucji systemu nomenklatury.* Walce o białoruską niepodległość na przełomie lat 80. i 90. poświęcono następujące referaty: Paŭła Mażejki z Grodna — *Działalność niepodległościowa młodzieży białoruskiej w połowie lat 80.*, Wiktara Astrohi z Mińska — *Białoruski ruch wojskowy w końcu lat 80. — początku lat 90. jako przejaw narodowo-państwowego odrodzenia Białorusi.* O statusie polityczno-prawnym Republiki Białoruś, przemianach jej systemu społeczno-politycznego oraz polityce kulturalnej RB rozważali w swoich referatach Siarhiej Piwowarczyk z Grodna — *Białoruska socjaldemokracja — stan i perspektywy*, Emanuił Iofe z Mińska zaprezentował referat *Suwerenność państwa Białorusi w latach 90.: aspekty społeczno-polityczne*, Dzmitry Krywaszej z Haradziei z kolei wygłosił referat *Polityka kulturalna na Białorusi w latach 1991-2000.* Uładzimir Snapkoŭski z Mińska w referacie *Dyplomacja białoruska w XX w.* w sposób syntetyczny przedstawił kwestię państwowości białoruskiej w minionym stuleciu z międzynarodowego punktu widzenia i udziału białoruskiej dyplomacji w kreowaniu wizji Białorusi na arenie międzynarodowej. Konferencji towarzyszyła burzliwa dyskusja nad poszczególnymi referatami. Warto podkreślić, że była to pierwsza w Polsce konferencja poświęcona kwestii białoruskiej państwowości. Nie było takiej konferencji na Białorusi, stąd wywołała ona duże zainteresowanie i ożywioną dyskusję. (Sprawozdanie z konferencji: H. Głogowska, *Problem państwowości białoruskiej na początku XX w.*, „Białostocczyzna”, 2000, nr 2, s. 143-145.)

„Wielkie Księstwo Litewskie i etnogeneza Białorusinów” — Mielnik, 7-9 czerwca 2001 r.

Nie bez przyczyny na miejsce spotkania wybrano Mielnik, bowiem konferencja odbyła się w 500 rocznicę zawarcia unii mielnickiej i nadania prawa magdeburskiego Mielnikowi. W dwudniowych obradach udział wzięli historycy z Białorusi, Litwy, Anglii i Polski. Szeroki zakres tematyczny konferencji umożliwił możliwość dyskusji nad różnymi aspektami dziejów państwa. Pierwszym zagadnieniem poruszonym na konferencji była rola księstw ruskich na ziemiach białoruskich w formowaniu się Wielkiego Księstwa Litewskiego — było to wystąpienie Hienadzia Siemianczuka z Grodna. Kolejno prezentowane referaty przedstawiały najważniejsze problemy dotyczące okoliczności zawarcia unii w Krewie w 1385 r. — Jan Tęgowski (Toruń) i w Mielniku w 1501 r. — Walery Szejfer (Grodno). Szczególnie żarliwe dyskusje wywołał referat prof. Tę-

gowskiego. Tadeusz Wasilewski (Warszawa), Jarosław Nikodem (Poznań), Artūras Vasiliauskas (Wilno — Londyn) zastanawiali się nad osobą Skirgiełły i jego podróży po różnych krajach europejskich oraz kwestii autorstwa unii krewskiej. Profesor uważał bowiem, że obecność posłów na akcie krewskim świadczy o tym, że niektóre punkty unii zostały zredagowane przez stronę węgierską. Referaty wygłosili też Jarosław Nikodem (Poznań) wyświetlając przyczyny zamordowania Zygmunta Kiejstutowicza oraz Andrej Januszkiewicz (Mińsk) omawiając wpływ wojny inflanckiej (1558-1570) na kształtowanie polityki wewnętrznej Wielkiego Księstwa Litewskiego. Dyskusję wywołał też temat formowania się narodu politycznego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Hieorhij Halenczanka (Mińsk) mówił z kolei na temat narodu „ruskiego" w źródłach historycznych Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVI w. poruszając kwestie narodu w ujęciu konfesyjnym, etnicznym i socjalnym. Zaś badacz Alaksiej Szałanda (Grodno) analizował genezę Pogoni jako godła państwowego. Rola legendy rzymskiej w formowaniu ideologii państwowej Wielkiego Księstwa Litewskiego była tematem referatu Albiny Siemianczuk (Grodno). Jej zdaniem była ona skierowana przeciwko wpływom Wielkiego Księstwa Moskiewskiego, celem konsolidacji narodu państwowego. Ostatnim referatem wygłoszonym 7 czerwca była praca Rity Trimonienė (Szawle) poświęcona zagadnieniom polityki jagiellońskiej w odniesieniu do formowania litewskiego narodu politycznego w końcu XV w. Problemy poruszane w kolejnym dniu konferencji naukowej koncentrowały się wokół problematyki etnicznej i wyznaniowej. Dyskusję rozpoczął Aleksander Kraŭcewicz (Grodno) referatem pt. *Białoruś a Wielkie Księstwo Litewskie. Stosunki wzajemne Etosu i Państwa.* Autor referatu skupił swoją uwagę przede wszystkim na kilku etapach w długim procesie tworzenia się narodu białoruskiego, zakończonym dopiero w XX w. Przedstawił warunki, które temu procesowi towarzyszyły, a mianowicie położenie ziem białoruskich na pograniczu kulturowym i zainteresowanie nimi Wielkiego Księstwa Litewskiego. Na uwagę zasługuje też wystąpienie Ihara Marzaluka (Mohylew) dotyczące etnokonfesyjnej samoidentyfikacji ludności Białorusi w XII-XVI w., bowiem w kontekście religijnym i językowym występował termin „Rusin", a w XIV-XV w. oznaczał przynależność do prawosławia, z kolei w źródłach ruskich „Rusinami" określano czasami także Greków z Bizancjum. Strukturę etniczną Białorusinów w XVI w. przedstawiła Dorota Michaluk (Toruń). Problem magnaterii i szlachty ruskiej stanowił oddzielne zagadnienie konferencji. Tadeusz Wasilewski (Warszawa) przedstawił udział prawosławnych w zarządzie Wielkiego Księstwa Litewskiego. Tomasz Kempa (Toruń) z kolei ujawnił słabo poznane stanowisko magnaterii ruskiej wobec unii lubelskiej, a Marzena Liedke (Białystok) — aktywność

reformacyjną szlachty ruskiej Wielkiego Księstwa Litewskiego w pierwszej połowie XVII w. w świetle akt synodów prowincjonalnych Jednoty Litewskiej. Genutė Kirkienė (Wilno) obaliła zaś dotychczasową tezę pochodzenia rodu Chodkiewiczów z bojarów kijowskich na rzecz bojarów grodzieńskich. Analizę struktury socjalnej i ekonomicznej mieszkańców osiemnastowiecznego Grodna omówił Jerzy Gordziejew (Kraków). A ostatni wygłoszony referat należał do Andreja Radamana (Mińsk) i dotyczył urzędników sądów ziemskich powiatów podlaskich w czasie reform przeprowadzonych w latach sześćdziesiątych XVI w. w Wielkim Księstwie Litewskim. Głos podsumowujący konferencję naukową należał do Krzysztofa Mikulskiego (Toruń), który wysoko ocenił poziom referatów i przeprowadzonych w związku z tym dyskusji. (Sprawozdanie z konferencji: D. Michaluk, *Konferencja naukowa Wielkie Księstwo Litewskie i etnografia Białorusi. Mielnik 7-9 czerwca 2001r.* , „Klio", 2002, nr 2, s. 223-225.)

„Białoruskie życie kulturalne w II Rzeczypospolitej" — Białystok, 7-8 października 2002 r.

Białorusini w II Rzeczypospolitej jako mniejszość narodowa stworzyli własne szkolnictwo, literaturę, muzykę i sztukę. Konferencja została zorganizowana w celu wsparcia badań nad białoruskim życiem kulturalnym w tym okresie. Dotychczas prowadzono tylko fragmentaryczne badania nad tą tematyką, stąd też powstał pomysł zorganizowania konferencji przez Katedrę Kultury Białoruskiej UwB, Białoruskie Towarzystwo Historyczne i Muzeum Rzeźby Alfonsa Karnego. Konferencja, w której wzięło udział 50 uczestników, skierowana była głównie do środowisk naukowych, historyków zajmujących się badaniem kultury białoruskiej, sztuki i literatury. Konferencji towarzyszyła wystawa prac Piotra Sierhijewicza w białostockim Muzeum Rzeźby Alfonsa Karnego. Prace białoruskiego malarza, który zaczął malować w Wilnie w okresie w II Rzeczypospolitej, a dotychczas rozproszone po zbiorach prywatnych w Polsce, w latach 90. zebrała dr Helena Głogowska.

„750 lat dziejów pisanych Bielska Podlaskiego" — Bielsk Podlaski, 23-24 maja 2003 r.

W 2003 r. minęło 750 lat od pierwszej wzmianki o Bielsku Podlaskim, stąd też powstał pomysł zorganizowania konferencji poświęconej historii tego miasta. Od wieków Bielsk jest miastem wielonarodowym, a dziś pełni rolę ośrodka kultury białoruskiej w Polsce. Konferencja, zorganizowana wraz z Muzeum w Bielsku Podlaskim i Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach miała na celu zarówno poszerzenie

wiedzy o historii Bielska Podlaskiego, jak i upowszechnienie wzorców bytowania różnych społeczności. Jako pierwszy z referatem *O problemach początków Bielska* wystąpił dr Hienadź Siemieńczuk, następnie dr Dariusz Krasnodębski próbował udzielić odpowiedzi na pytanie: *Dlaczego tylko Bielsk?* Referat *Sieć grodowa na Podlasiu w okresie wczesnego średniowiecza. Bielsk w latach 1519-1569* przedstawił Zbigniew Romaniuk, z kolei *Bielsk na tle sieci miejskiej Podlasia do końca XVIII w.* zaprezentowała Dorota Michaluk, a Siarhiej Tokć wygłosił referat dotyczący samorządu miejskiego w Bielsku Podlaskim na przełomie XIX i XX w. Irena Matus ukazała *Przeobrażenia w oświacie cerkiewno-parafialnej zachodzące na przełomie XIX i XX w. w Bielsku i okolicach*, zaś okres późniejszy, czyli *Szkolnictwo białoruskie w Bielsku Podlaskim po II wojnie światowej* zaprezentował Sławomir Iwaniuk. Bielsk w okresie II wojny światowej scharakteryzował Anatol Wap, a Katarzyna Szeszko — *Życie codzienne mieszkańców Bielska w latach 1941-1944*. Robert Wróblewski z kolei przedstawił *Walki w rejonie Bielska w lipcu 1944 r.* (Sprawozdanie z konferencji: D. Fionik, *Opisanych siedem i pół wieku*, „Czasopis”, 2003, nr 7-8, s. 19-22.)

„Problemy narodowościowe na Białorusi w XIX wieku” — Supraśl, 18-19 listopada 2004 r.

Konferencja zorganizowana we współpracy z Katedrą Kultury Białoruskiej Uniwersytetu w Białymstoku zgromadziła 30 uczestników, głównie historyków z Polski i Białorusi. Różnorodność zagadnień poruszonych na konferencji doprowadziła do wymiany poglądów polskich i białoruskich badaczy na temat składu narodowościowego i wyznaniowego ludności ziem białoruskich wg przeprowadzonych spisów ludności, środowisk społecznych i wyznaniowych związanych z narodzinami białoruskiego ruchu narodowego, form politycznej działalności poszczególnych narodowości, jak i regionalnej świadomości narodowej. Wszystkie referaty zostały opublikowane w „Białoruskich Zeszytach Historycznych”.

„Hromada — mity i rzeczywistość. Sytuacja społeczno-polityczna na ziemiach białoruskich w latach 20. XX wieku” — Białystok, 29-30 listopada 2007 r.

Konferencję zorganizowano wraz z Katedrą Kultury Białoruskiej. Jej tematem przewodnim był wpływ białoruskiej działalności dywersyjnej na formowanie się Białoruskiej Włościańsko-Robotniczej Hromady. Hromada, początkowo istniała jako

klub sejmowy, jednak w krótkim czasie zyskała szerokie poparcie wśród ludności białoruskiej. W lipcu 1926 r. istniało 100 kół BRWH, natomiast na początku listopada kół było ok. 800. Skupiały one wówczas ok. 60 tys. członków. W chwili likwidacji Hromada liczyła niemal 2000 kół i prawie 100 tys. członków. Tak szybki rozwój Hromady spowodowany był aktywną propagandą programu, którego hasła łatwo trafiały do przekonania ludności białoruskiej, a sam program łączył akcenty narodowe i społeczne. Według prof. Eugeniusza Mironowicza jednym z największych mitów dotyczących Hromady jest określanie jej mianem partii chłopsko-robotniczej, ponieważ była to formacja typowo inteligencka. Dla społeczeństwa białoruskiego Hromada była nadzieją na zmiany, a jej znaczenie dla społeczeństwa białoruskiego można porównać ze znaczeniem ruchu „Solidarności" dla Polaków. Ponadto na konferencji dzięki współpracy z Archiwum Państwowym w Białymstoku przedstawiono archiwalia dotyczące Hromady znajdujące się w zasobach tegoż Archiwum.

„Traktat ryski 1921 roku w świetle wojskowej i politycznej historii Europy Środkowo-Wschodniej" — Białystok, 28-29 kwietnia 2011 r.

Białoruskie Towarzystwo Historyczne zorganizowało konferencję w wymiarze międzynarodowym wraz z Instytutem Badań Historycznych Białorusi Europejskiego Uniwersytetu Humanistycznego w Wilnie i Centrum Edukacji Obywatelskiej Polska — Białoruś. Wśród zaproszonych gości obok znakomitych uczonych z Polski byli przedstawiciele Wilna, Grodna i Mińska. Traktat ryski rozpatrywano w różnych kategoriach, politycznych, społecznych i kulturowych.

Praca z młodzieżą

Białoruskie Towarzystwo Historyczne nie ogranicza swojej działalności tylko do organizowania konferencji i wystaw, może się także pochwalić sukcesami w pracy z młodzieżą szkolną i akademicką. W swoim czasie Towarzystwo bardzo mocno angażowało się w edukację historyczną młodzieży białoruskiej, czym szczególnie zajmowali się Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Jańczuk, wówczas nauczyciel i opiekun Koła Spraw Polsko-Białoruskich, gromadzącego licealistów z Hajnówki i Bielska Podlaskiego oraz Doroteusz Fionik. Ten ostatni już w czasie konferencji poświęconej Jarosławowi Kostycewiczowi w październiku 1996 r. wciągnął uczestników spotkania „Zorki" (dodatku „Niwy" dla dzieci i młodzieży) do rozpisania krzyża ku pamięci jej bohatera.

Latem następnego roku młodzież z Koła Spraw Polsko-Białoruskich wzięła udział w obozie historyczno-etnograficznym w Wojszkach, zorganizowanym pod patronatem Związku Białoruskiego i osobiście jego przewodniczącego E. Wappę. Pod koniec czerwca 1998 r. licealiści zgromadzili się na obozie historyczno-etnograficznym w Hryniewiczach Dużych i wzieli udział w Liturgii w tamtejszej cerkwi oraz w wyświęceniu krzyża poświęconego pamięci Ignacego Daniłowicza. W tym samym roku młodzież studencka wzięła udział w letnim obozie archeologicznym w Dryświatach na Białorusi, zorganizowanym wraz z Brasławskim Towarzystwem Krajoznawczym (wykopaliska prowadził dr Hienadź Siemianczuk). Pod koniec roku odbyło się zimowisko etnograficzne w Szastałach, w czasie którego młodzież zbierała materiały etnograficzne i wiadomości dotyczące „bieżeństwa" oraz spotykała się ze znanymi postaciami z kręgu mniejszości białoruskiej. W tychże Szastałach odbył się też letni obóz historyczno-etnograficzny w lipcu następnego roku. Na kolejnym letnim obozie historyczno-etnograficznym na Kapitańszczyźnie w lipcu 2000 r. zebrała się młodzież z Koła Spraw Polsko-Białoruskich oraz studenci z Uniwersytetu w Białymstoku. Młodzi ludzie prowadzili prace badawcze na temat „Życie codzienne Białorusinów w II Rzeczpospolitej". Spotkania młodzieży pogłębiające wiedzę na temat „bieżeństwa" i życia mniejszości białoruskiej na Białostocczyźnie po I wojnie światowej miały miejsce na zimowiskach w Dubiczach Cerkiewnych i Starzynie w 2000 r. Rezultatem tych badań było opracowanie zebranych materiałów i liczne publikacje w prasie oraz audycja radiowa w Radiu Racja. W 2001 r. odbyło się zimowisko w Dubiczach Cerkiewnych i letni obóz historyczno-etnograficzny w Nowosadach. Tematem przewodnim obozu było życie codzienne Białorusinów w II Rzeczpospolitej i pierwszych latach po wojnie. Ponadto młodzież prowadziła badania pogłębiające wiedzę na temat kultury, tradycji i folkloru mniejszości białoruskiej.

Pracę młodych zbieraczy folkloru zwieńczyło wydanie przez Związek Białoruski publikacji „Śpiewnik podlaski (Падляшскі спеўнік/Пуодляскі спіевнік)" (Bielsk Podlaski 1998) pod redakcją Doroteusza Fionika.

Ostatnim akordem tej działalności był przeprowadzony wraz z Kołem Spraw Polsko-Białoruskich rajd młodzieżowy z okazji Dnia Bohaterów 27 listopada 2007 r. na trasie Hajnówka — Białowieża. Uczestnicy złożyli kwiaty pod pomnikiem żołnierzy armii gen. S. Bułak-Bałachowicza w miejscu śmierci jego brata, gen. Józefa Bułak-Bałachowicza, i na grobie tegoż w Białowieży. Chociaż prowadzący rajd Eugeniusz Jańczuk i Oleg Łatyszonek poradzili sobie z zaśnieżoną trasą nie gorzej, a może nawet lepiej niż młodzi ludzie, był to już ich ostatni wysiłek. Zabrakło im energii na dalszą pracę z młodzieżą, a E. Jańczuk w ogóle porzucił zawód nauczyciel-

ski. Jedynie niezmordowany D. Fionik wciąż gromadzi wokół siebie kolejne pokolenia młodych podlaskich Białorusinów w swoich Studziwodach.

Letnie szkoły białorusoznawcze

Równie wcześnie jak w pracę z młodzieżą licealną, BTH zaangażowało się w stworzenie Pierwszej Letniej Szkoły Białorutenistyki we współpracy z Białoruskim Towarzystwem Kulturalnym „Chatka" w Gdańsku i Kołem Białorusoznawczym przy Uniwersytecie w Białymstoku. Celem projektu Szkoły Letniej — opracowanego przez dr Heleną Głogowską i Michała Kuptela oraz Jerzego Szulskiego — była przede wszystkim wymiana poglądów i dyskusja nad ważnymi koncepcjami językoznawstwa, literaturoznawstwa i historii Białorusi oraz integracja studentów białorutenistyki i znawców problematyki białoruskiej z różnych ośrodków w kraju i za granicą. I tak też się stało, bowiem w zajęciach Szkoły w Gdańsku w dniach 23-29 września 1997 r. uczestniczyli studenci z Białegostoku, Warszawy, Gdańska, a także z Mińska, Grodna i Wilna. Przed młodymi badaczami z wykładami wystąpili m.in. językoznawcy: prof. Elżbieta Smułkowa i dr Nina Barszczewska, literaturoznawcy: dr Halina Twaranowicz i dr Ihar Żuk, politolodzy: prof. Andrzej Chodubski i dr Helena Głogowska, historyk Oleg Łatyszonek i socjolog Ryszard Radzik. Spotkanie urozmaicił występ Wiktora Szałkiewicza, a Maciej Konopacki przygotował wystawę poświęconą swojemu ojcu Hassanowi, dowódcy oddziałów białoruskich w Wojsku Polskim. Odbyły się również zajęcia terenowe śladami Białorusinów po Gdańsku, Sopocie i Malborku[50].

Niestety, podobna forma działalności wymaga nie tylko znacznego nakładu pracy, lecz także niemałych środków finansowych. Stąd też kolejną szkołę letnią udało się zorganizować dopiero w 2009 r. Inicjatorem takiej szkoły było Centrum Studiów Białoruskich (Center for Belarusian Studies) przy Southwestern College w Winfield w amerykańskim stanie Kansas. Centrum ufundował pierwszy ambasador USA na Białorusi David Swartz, absolwent Southwestern College. Z ramienia CBS szkołę organizował dr Curt Woolhiser, znany amerykański białorutenista. Nawiązał on kontakt z Białoruskim Towarzystwem Historycznym, a z pomocą O. Łatyszonka wciągnął do współpracy także II LO z BJN w Hajnówce. Pierwsza Letnia Szkoła Białorusoznawstwa (Summer School of Belarusian Studies) odbyła się w Hajnówce w dniach 6 lipca — 9 sierpnia 2009 r. Piątkę studentów z USA, Kanady,

[50] O. Łatyszonek, *Letnia Szkoła Białorutenistyki, Gdańsk, 23.IX.1997 r.*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne", 1998, z. 9, s. 184-185.

Szwecji języka białoruskiego uczyli C. Woolhiser i nauczyciele licealni. Po obiedzie odbywały się wykłady (w zasadzie w języku angielskim), z którymi występowali znani uczeni, działacze polityczni i społeczni oraz ludzie kultury z Polski i Białorusi, a także z Kanady. Obok zajęć odbywały się wycieczki krajoznawcze po Podlasiu. Po zakończeniu szkoły studenci udali się na objazd naukowy po Białorusi. Warto zaznaczyć, że jednym ze studentów był dr Per Anders Rudling, teraz współpracownik „Białoruskich Zeszytów Historycznych" i członek ich Rady Naukowej. Następna Letnia Szkoła Białorusoznawstwa, w której wzięła udział czwórka studentów z USA, Niemiec i Francji, odbyła się w Hajnówce z podobnym programem w dniach 7 lipca — 6 sierpnia 2010 r. W organizację tej szkoły obok O. Łatyszonka aktywnie włączyła się Dorota Michaluk[51]. Niestety, w 2011 r. Szkoła nie odbyła się z powodów finansowych. Studenci poprzednich lat płacili bowiem za uczestnictwo, ale ich pobyt i zajęcia dofinansowywało Centrum Studiów Białoruskich. Tymczasem okazało się, że CBS nie może zapewnić odpowiednich środków, co powtórzyło się w dwóch następnych latach. Pozostaje mieć nadzieję, że mimo wszystko Szkołę uda się zorganizować w roku 2014, gdyż zarówno BTH, jak i CBS nie ustają w wysiłkach, by zdobyć odpowiednie fundusze.

Biblioteka BTH

Towarzystwo gromadziło książki od początku swojego istnienia, lecz w sposób nieusystematyzowany. Dopiero z inicjatywy Anatola Wapa w 2007 r. przystąpiono do tworzenia regularnego księgozbioru, a także zbiorów archiwaliów i pocztówek. Do zbiorów biblioteki zakupiono w owym roku 114 egzemplarzy książek, 62 czasopisma (roczniki i pojedyncze numery) oraz 6 grafik, 18 pocztówek i fotografii; zespół dokumentów i materiałów nieżyjącego już działacza białoruskiego w Polsce Konstantego Sidorowicza, w tym 9 książek wydanych w latach 1919-1978, 2 maszynopisy sztuk teatralnych Teatru Białoruskiego „Płomień" z lat 50. XX w., 15 dokumentów z lat 1935-1973, 2 mapy z okresu II wojny światowej i 5 fotografii. Łącznie zbiory biblioteki BTH 31 grudnia 2007 r. liczyły 1726 książek, 706 czasopism (roczników, półroczników i pojedynczych numerów), 6 grafik, 105 fotografii i pocztówek, 1 dokument z 1919 r., 1 ulotkę z 1926 r., 1 miedzioryt z 1725 r., 9 plakatów oraz zespół materiałów po Konstantym Sidorowiczu.

[51] Zob.: J. Rawley, C. Woolhiser, *Belarusian Summer School in Hajnowka, Poland*, „Naviny. The Newsletter of the North American Association for Belarusian Studies (NAABS)", Fall-Winter 2010, Volume 6, Issue 1, p. 8-19.

Po pewnym czasie funkcję bibliotekarza przejęła od A. Wapa Natalia Gierasimiuk (twórczyni księgozbioru w Muzeum Białoruskim w Hajnówce). W minionych latach księgozbiór BTH powiększał się nieustannie. Dokonywano wciąż nowych zakupów, przede wszystkim literatury ukazującej się na Białorusi. Zasoby biblioteki uzupełniały także dary. Część swojej biblioteki przekazał Towarzystwu krajoznawca z Kamieńca na Białorusi Hieorhi Musiewicz. Przedwojenne wydawnictwa białoruskie podarowali BTH Sokrat Janowicz i Konstanty Biegluk.

Obecnie w bibliotece BTH skatalogowano ponad 4200 tytułów książek i periodyków. W 2013 r. Białoruskie Towarzystwo Historyczne otrzymało w depozyt od Wschodnioeuropejskiego Centrum Demokratycznego (East European Democratic Centre — EEDC) około 5000 książek i periodyków, tematycznie związanych przede wszystkim z Białorusią i Ukrainą. Podwojenie księgozbioru oznacza, że BTH ma jedną z najlepszych bibliotek w swoim rodzaju w Polsce, być może najlepszą, jeśli chodzi o białoruskie wydawnictwa po 1989 r. Z drugiej strony oznacza to konieczność znalezienia środków finansowych i lokalu na uruchomienie biblioteki i czytelni w pełnym wymiarze.

Białoruskie Towarzystwo Historyczne poprzez swoją działalność wydawniczą i naukową wiele robi dla podtrzymania świadomości narodowej mniejszości białoruskiej. Publikacja książek i artykułów, organizowanie konferencji związanych z tematyką białoruską to jednak nie wszystko, na co chciałabym zwrócić uwagę. Niezwykle ważny jest również udział Towarzystwa w konferencjach poświęconych mniejszościom narodowym, a właściwie reprezentacja mniejszości białoruskiej w tego typu wydarzeniach. Początek lat 90. od razu zaowocował współpracą z innego tego typu organizacjami białoruskimi, jak także z przedstawicielami innych narodowości, zarówno w kraju jak i za granicą, co potwierdzają liczne zaproszenia na konferencje i zjazdy. Białoruskie Towarzystwo Historyczne współpracuje z licznymi organizacjami i stowarzyszeniami, przed wszystkim z Centrum Edukacji Obywatelskiej Polska — Białoruś w Białymstoku, a ostatnio także z Fundacją Sąsiedzi bez Granic w tym samym mieście. Za granicą BTH utrzymuje kontakt z uniwersytetami i ośrodkami badawczymi Ukrainy (Lwów, Kijów), Białorusi (Grodno, Mińsk, Mohylew, Brześć, Homel), Rosji (Petersburg, Moskwa), Litwy (Kowno, Wilno). Współpraca z uczelniami i stowarzyszeniami naukowymi w tych ośrodkach przejawia się we wspólnych konferencjach naukowych, publikacjach w periodykach uczelnianych i wzajemnych wizytach pracowników naukowych, związanych z prezentacją wyników badań. W tym kontekście warto wymienić zwłaszcza współpracę z Białoruskim Towarzystwem Historycznym na Białorusi.

Rozdział VI.

Białoruska Biblioteka Internetowa
KAMUNIKAT.ORG

Z Białoruskim Towarzystwem Historycznym związana jest również pierwsza i jak dotąd jedyna w Polsce białoruska biblioteka internetowa Kamunikat.org. Została ona stworzona w 2000 roku jako prywatna, niekomercyjna inicjatywa Jarosława Iwaniuka, dziennikarza od lat zajmującego się tematyką białoruską.

Jarosław Iwaniuk w 1988 r. rozpoczął studia historyczne w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, które kontynuował w Uniwersytecie Warszawskim i ukończył w 1996 r. Karierę zawodową rozpoczął już w 1992 r. jako dziennikarz Białoruskiej Redakcji V Programu Polskiego Radia dla Zagranicy (Radio Polonia). Rok później, został redaktorem naczelnym polsko-białoruskiego pisma społeczno-kulturalnego „Dyskusja. Дыскусія” wydawanego przez Towarzystwo POMOST w Warszawie. W 1996 r. rozpoczął pracę w Polskim Radiu Białystok — Redakcja Programów dla Mniejszości Narodowych (sekcja białoruska), dwukrotnie do 2008 r. sprawując tam funkcję kierownika redakcji. Nadal współpracował także z Redakcją Białoruską Radia Polonia. W latach 2008-2013 pełnił funkcję dyrektora programowego w Białoruskim Radio Racja. Po zakończeniu współpracy z Radiem Racja w lutym 2013 roku założył jednoosobową firmę „KDJ Jarosław Iwaniuk” zajmującą się produkcją audycji radiowych oraz działalnością biblioteczną. W latach 2001-2004 był webmasterem strony internetowej Wschodnioeuropejskiego Centrum Demokratycznego http://eedc.org.pl, a od lutego 2006 do maja 2007 r. również webmasterem strony internetowej Inicjatywy Wolna Białoruś http://wolnabialorus.pl. Jarosław Iwaniuk jest autorem i współautorem reportaży radiowych dotyczących mniejszości białoruskiej w Polsce a także wspólnie z Jerzym Leszczyńskim współautorem reportażu „Białoruś żyje!” („Жыве Беларусь!”), który reprezentował polską radiofonię na międzynarodowym konkursie Prix Italia 2006.

W okresie współpracy z Radiem Polonia, a dokładnie od biuletynu Białoruskiej Redakcji Polskiego Radia dla Zagranicy (Radia Polonia), którego treść J. Iwaniuk postanowił przenieść do Internetu w 2000 roku, narodziła się idea stworzenia ambitnego projektu jakim jest Białoruska Biblioteka Internetowa Kamunikat.org. Początkowo powstała skromna, niewielka strona na darmowym serwerze, a na niej rubryka „Гістарычнае падарожжа”, którą na antenie Białoruskiej Redakcji Radia Polonia prowadził właśnie Jarosław Iwaniuk. W rubryce tej publikowano rozmowy z białoruskimi historykami z Polski i Białorusi, którzy przed słuchaczami, a następnie także przed czytelnikami odsłaniali nieznane karty białoruskiej historii. Okazało się, że po przeniesieniu biuletynu do internetu największą popularnością cieszyła się mianowicie rubryka historyczna. Kwestią czasu było zatem zwrócenie się do Białoruskiego

Towarzystwa Historycznego z propozycją umieszczenia wydawnictw BTH na stronie internetowej biuletynu „Kamunikat”, który wówczas nie był jeszcze biblioteką internetową. Jednak już wówczas szukano nowych partnerów, którzy mogliby udostępnić swoje publikacje. Zasada pozyskiwania publikacji była prosta: gromadzić to, co jest napisane w języku białoruskim i to, co dotyczy Białorusi w innych językach i udostępnić zbiory dla każdego i to bez żadnych ograniczeń. Kierując się tą zasadą udało się pozyskać do współpracy Białoruskie Stowarzyszenie Literackie „Białowieża”, następnie — Białoruski Instytut Nauki i Sztuki z Nowego Jorku. W 2006 r., gdy w serwisie znajdowało się już ponad 800 publikacji, wspólnie z BTH podjęto decyzję o rozpoczęciu działań mających na celu pozyskanie środków finansowych, które pozwoliłyby na profesjonalizację projektu. Odtąd Kamunikat.org działa pod egidą Białoruskiego Towarzystwa Historycznego.

Pomysł stworzenia Białoruskiej Biblioteki Internetowej spotkał się z szerokim odzewem nie tylko w Polsce, lecz także za granicą. Partnerem BBI Kamunikat.org na Białorusi w początkowej fazie było środowisko czasopisma „Palitycznaja Sfera”, a od 2009 roku — Zrzeszenie Białorusinów Świata „Baćkaŭszczyna”. To właśnie dzięki prestiżowi „Baćkaŭszczyny” do współpracy z Biblioteką udało się pozyskać szereg białoruskich autorów — literatów, naukowców i badaczy. Obecnie Białoruskie Towarzystwo Historyczne współpracuje z szeregiem redakcji czasopism ukazujących się zarówno w Republice Białoruś, jak i poza jej granicami, wydawnictwami i pisarzami, naukowcami i badaczami oraz twórcami różnych dziedzin sztuki. Dzięki temu Białoruskiej Bibliotece Internetowej udało się nawiązać stałą współpracę z wieloma wydawcami białoruskich książek, czasopism i białoruskimi autorami z Europy i Ameryki Północnej (m.in. z Polski, Białorusi, Litwy, Czech, Ukrainy, Rosji i USA).

Bogate zbiory literatury historycznej oraz książek często niedostępnych w tradycyjnych bibliotekach białoruskich czynią Kamunikat.org miejscem, które często odwiedzają studenci i naukowcy, a również tzw. wirtualni czytelnicy (internauci), których interesuje prezentowana na stronach biblioteki tematyka, przy czym nie tylko z Polski czy Białorusi, lecz także z Rosji, Litwy, Łotwy, Ukrainy, Czech, Węgier czy Stanów Zjednoczonych. W sumie stronę www.kamunikat.org odwiedzają internauci z ponad 100 krajów.

Tak szybki rozwój biblioteki nie byłby możliwy bez wsparcia i pomocy finansowej pozyskiwanej przez jej założycieli z różnych źródeł. Pierwszy wniosek złożony został do programu „Polska Pomoc Zagraniczna” MSZ RP w 2006 r., jednak wtedy dofinansowania nie otrzymał. Ale już od 2007 do 2012 r. projekt Białoruskiej Biblioteki

Internetowej Kamunikat.org korzystał ze wsparcia MSZ RP w ramach programu „Polska Pomoc". Dzięki pozyskanemu dofinansowaniu powstała nowoczesna biblioteka internetowa z wyszukiwarką, kanałami RSS, podziałem publikacji na kategorie itd. Kamunikat.org korzystał także ze wsparcia w ramach programu „Przemiany w Regionie RITA" finansowanego przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności oraz National Endowment for Democracy (USA), a także pomocy Prezydenta Miasta Białegostoku oraz Marszałka Województwa Podlaskiego.

Obecny księgozbiór oraz działanie samej biblioteki nie byłyby możliwe, gdyby nie zaangażowanie i poświęcenie Natalii Gierasimiuk i Aleksandra Maksymiuka. Natalia Gierasimiuk (twórczyni księgozbioru literatury białoruskiej w Muzeum i Ośrodku Kultury Białoruskiej w Hajnówce) i Aleksander Maksymiuk (informatyk, wydawca, wówczas sekretarz redakcji Tygodnika Białorusinów w Polsce „Niwa") od samego początku działalności biblioteki współpracowali z J. Iwaniukiem przy rozwijaniu strony i napełnianiu jej treścią; to dzięki nim w ciągu ponad trzynastu lat funkcjonowania skromny zbiór publikacji przekształcił się w dużą bibliotekę. Bezinteresowną pomoc w tworzeniu BBI okazał również Jerzy Osiennik, grafik komputerowy, prowadzący firmę PLAJSTER JERZY OSIENNIK w Bielsku Podlaskim. W 2010 r. za darmo, doceniając pomysł i pracę osób zaangażowanych w projekt, opracował nowy projekt strony. Zmodernizowana strona stała się bardziej jasna i przejrzysta, wygodniejsza i bardziej atrakcyjna dla użytkowników.

W 2010 r., wraz ze zmianą wyglądu zewnętrznego, został poszerzony o nowe możliwości sam system biblioteki, co uczyniło bibliotekę bogatszą, a każdy internauta odwiedzający witrynę może dziś bez większego problemu odnaleźć nie tylko książkową publikację poszukiwanego autora, ale także jego poszczególne artykuły, wiersze czy opowiadania, które ukryły się pod okładkami wydawnictw zbiorowych czy czasopism. Cały mechanizm BBI Kamunikat.org został stworzony przez Aleksandra Maksymiuka.

W celu przedstawienia nowego oblicza Białoruskiej Biblioteki Internetowej Kamunikat.org zaplanowano prezentacje na Białorusi. 29 września 2010 r. odbyła się prezentacja Kamunikat.org w prestiżowej galerii „Ў" w Mińsku, a 28 kwietnia 2011 r. w Grodnie. Niestety, następna prezentacja 29 kwietnia 2011 r. w Brześciu w ostatniej chwili została odwołana. Ostatecznie pomocy udzieliła Wspólnota Unicka, działająca przy parafii greckokatolickiej pw. św. św. Piotra i Andrzeja w Brześciu i tam też w pomieszczeniach parafialnych odbyła się prezentacja. I chociaż grono uczestników nie było duże, sam fakt, że w ciągu godziny-dwóch udało się znaleźć alternatyw-

ną salę, napawa optymizmem. Okazało się bowiem, że społeczeństwo białoruskie nie jest obojętne na losy białoruskiej literatury i kultury.

Niestety, kłopoty z przeprowadzeniem prezentacji Białoruskiej Biblioteki Internetowej w Brześciu to nie jedyne problemy jej twórców. W dniu 19 czerwca 2012 r. miało miejsce włamanie do serwera serwisu Kamunikat.org. Napastnikowi udało się wówczas uzyskać dostęp do panelu zarządzania. Jednakże dzięki spostrzegawczości osób zarządzających stroną szybko udało się wykryć zagrożenie i zapobiec jego skutkom. Zablokowana została możliwość nieautoryzowanego dostępu do danych, a napastnik nie miał możliwości ingerencji w działanie serwisu.

Podobna sytuacja miała też miejsce 9 września 2013 r. Ten atak również został szybko rozpoznany, a dostęp do serwera — zablokowany. Naruszenie bezpieczeństwa mogło dać atakującym pełen dostęp do plików i bazy danych systemu BBI Kamunikat.org. Analiza złośliwego kodu wykazała, że była to próba zmienienia serwera biblioteki w część dużej sieci służącej do wysyłania spamu.

Spotkanie z czytelnikami w Mińsku, Grodnie i Brześciu zainspirowały twórców biblioteki do kolejnych prezentacji. W 2013 r. przeprowadzono 4 prezentacje: w Homlu, Mohylewie, Połocku i Witebsku. W spotkaniach wzięli udział białoruscy autorzy — przewodniczący Związku Pisarzy Białoruskich pisarz Barys Piatrowicz (Homel, Mohylew) oraz historyk Aleś Kraŭcewicz (Połock, Witebsk), którzy opowiedzieli o swojej współpracy z BBI Kamunikat.org, a także o znaczeniu bibliotek internetowych w popularyzacji literatury białoruskiej. Podczas prezentacji wystąpili także białoruscy bardowie, z którymi biblioteka współpracuje od dawna — Wiktar Szałkiewicz w Homlu i Mohylewie oraz Aleś Kamocki w Połocku i Witebsku. W prezentacjach uczestniczyło od 30 (Witebsk) do 90 (Mohylew) osób. Wśród publiczności byli m.in. autorzy współpracujący z Kamunikat.org (m.in. Iwan Sztejner, Andrej Mielnikaŭ, Tamara Aŭsiannikawa, Fieakcist Fiadotaŭ, Lawon Niaŭdach, Uładzimir Papkowicz), a także nowi twórcy (Anatol Baroŭski, Nina Szklarawa, Mikałaj Piwawar, Iryna Łoban i inni), którzy wyrazili chęć współpracy z Biblioteką. Oprócz wyżej wymienionych w spotkaniach uczestniczyli także redaktorzy regionalnych i lokalnych niezależnych periodyków, od lat współpracujący z BBI Kamunikat.org („Праваабарончы веснік”, „Наш Магілёў”, „Сацыял-дэмакрат”, „Імпульс”, „Клімавіцкая інфапанарама”, „Рэгіён”, „Узгорак”, „Крывінка”, „Світанак”, „Паходня”, „Покліч Волі”) oraz działacze demokratycznych partii (BChD, Narodny Front).

W 2013 roku Kamunikat.org został też zaproszony do zorganizowania prezentacji w Prużanach, która odbyła się 28 września w Muzeum „Prużański Pałacyk”. Świadczy to o tym, że Białoruska Biblioteka internetowa Kamunikat.org dużo czasu i wysiłku

poświęca promocji swego serwisu. Dzięki współpracy z kanałem telewizji satelitarnej Biełsat TV na stronie internetowej można przeglądać najbardziej interesujące programy telewizyjne i filmy. Partnerem od dawna jest również Białoruskie Radio Racja i Białoruska Redakcja Polskiego Radia dla Zagranicy. Wśród partnerów z Białostocczyzny warto także wymienić Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej w Hajnówce, redakcje tygodnika „Niwa", miesięcznika „Czasopis".

Obecnie Białoruska Biblioteka Internetowa to zbiór ponad 15 300 (według wewnętrznej statystyki serwisu stan na dzień 30.11.2013 r.) białoruskich książek czasopism, gazet, plików audio i video. Strona aktualizowana jest codziennie, co oznacza, że codziennie do zasobów Białoruskiej Biblioteki Internetowej trafiają nowe książki, czasopisma i gazety. Niemal codziennie można też posłuchać nowych audycji poświęconych białoruskim książkom, czasopismom, a także szeroko rozumianej białoruskiej kulturze, które ukazały się na antenie Białoruskiego Radia Racja, Białoruskiej Redakcji Polskiego Radia dla Zagranicy i Polskiego Radia Białystok. Można tu znaleźć nie tylko audycje poświęcone współczesnej białoruskiej kulturze czy literaturze, ale także archiwalne nagrania głosów białoruskich twórców, którzy już odeszli.

Digitalizacji zostało poddanych szereg archiwalnych numerów białoruskiej prasy emigracyjnej (m.in. „Беларус", „Бацькаўшчына", „Божым Шляхам", „Зважай", „Полацак" i inne) oraz ukazującej się na Białorusi od końca lat 80. XX w. (m.in. „Наша Ніва", „Свабода", „Пагоня", „Наша Слова", „Згода", „Крыніца"). Bibliotece udało się też pozyskać i poddać digitalizacji szereg publikacji w języku białoruskim, które ukazały się przed II wojną światową w Wilnie, m.in. „Chryścijanskaja Dumka" (roczniki 1928-1930) oraz kilka numerów literacko-naukowego czasopisma „Калосьсе". Publikacje te Białoruskie Towarzystwo Historyczne otrzymało w depozyt od zmarłego w 2013 r. twórcy tygodnika „Niwa", Jerzego Wołkowyckiego.

Od wielu lat BBI Kamunikat.org stara się zachęcić do współpracy młodych pisarzy, poetów, naukowców i badaczy z Białorusi. Na wschód od Polski prawo autorskie traktuje się dość umownie. Z kolei BTH od samego początku w swoich projektach dotyczących BBI Kamunikat.org zakładało, iż najważniejszy jest autor i poszanowanie prawa autorskiego. W związku z tym poczyniono starania aby publikacje w zasobach Biblioteki umieszczane były zgodnie z prawem autorskim. Starano się zatem zawierać z białoruskimi autorami umowy licencyjne, które na to właśnie pozwalają[52].

52 *„VI Zjazd Białorusinów Świata"*, Portal Współpracy Międzynarodowej civicportal.org, http://civicportal.pl/login.php?pre_nid=3481 [data dostępu 21.08.2013].

Obecnie na stronie BBI Kamunikat.org w dziale „Białoruscy autorzy" swoje strony personalne posiada ponad 300 białoruskich literatów, historyków, badaczy. Ponadto od 2010 r. przekonwertowano niemal 500 białoruskich książek do formatu ePub, który pozwala na korzystanie z zasobów Biblioteki nie tylko za pomocą komputera, a także przy pomocy smartfonów, tabletów czy czytników książek elektronicznych.

Wszystkie te działania sprawiają, że grono odwiedzających, zainteresowanych oraz korzystających z Biblioteki jest coraz szersze. Uwagę czytelnika przyciąga jej kolorystyka oraz przejrzystość. Menu strony może być wyświetlane w trzech językach: białoruskim, polskim i angielskim. Każdy czytelnik potrafi sprawnie odnaleźć interesujące go publikacje, artykuły, czy też autorów. Ponadto przy każdej prezentowanej publikacji bardzo szybko odnajdziemy dostęp do portali społecznościowych, np. Twittera, Facebooka lub bardzo popularnego wśród białoruskich internautów VKontakte, gdzie każdy może daną publikację polecić swoim znajomym. Główny profil BBI na portalu społecznościowym Facebook ma obecnie ponad 3000 znajomych.

Serwis Kamunikat.org pod adresem http://kamunikat.org/poszuk_kataloh.html posiada także wbudowaną wyszukiwarkę, która pozwala na wyszukiwanie publikacji na stronie według różnych kryteriów, m.in. tytułu, autora, redaktora, wydawcy, tłumacza, daty i miejsca wydania czy numeru ISBN lub ISSN. Wyszukiwanie można także ograniczyć do konkretnego księgozbioru — KAMUNIKAT, BTH, EEDC, MiOKBwH, lub do książek czy czasopism.

Menu Białoruskiej Biblioteki Internetowej Kamunikat.org rozpoczyna rubryka „Co nowego". Dotychczas umieszczono w niej ponad 2600 informacji wzbogaconych materiałem audio (niemal 2000), foto i video. Każdy internauta znajdzie tu prawie wszystko, co jest bezpośrednio lub pośrednio związane z białoruskim rynkiem wydawniczym, szeroko rozumianą kulturą białoruską czy mniejszością białoruską w Polsce: od informacji o ukazania się nowych publikacji, nowych reportaży, audycji radiowych, audycji telewizyjnych, ogłoszeń o konkursach, laureatach konkursów, wydarzeniach związanych z mniejszością białoruską w Polsce i Białorusinami na Białorusi, aż po informacje kulturalne i społeczne. Informacje i wydarzenia te są uaktualniane nawet kilka razy dziennie.

W kolejnej rubryce „Książki" publikacje podzielone są na 23 kategorie tematyczne (każda książka może należeć do kilku kategorii). W swojej kategorii każda z prezentowanych publikacji jest umieszczona w porządku alfabetycznym i bardzo dokładnie opisana (od miejsca wydania, daty, redaktora, wydawcy, wydawnictwa po wymiary książki, numer inwentarzowy i księgozbiór, do którego należy). Ponadto

przy każdej opisywanej pozycji książkowej umieszczone są informacje o publikowanym dziele i jej autorze. Przy każdej książce widnieje fotografia jej okładki. W plikach o różnych rozszerzeniach zamieszczone są wszystkie rozdziały, wstęp, aneksy itp. prezentowanej książki, tak jak przedstawia to poniższa prezentacja:

Metropolita Józef Nielubowicz Tukalski

Mironowicz Antoni
Miejsce wydania: Białystok
Data wydania: 1998
Opracowanie graficzne: Pietruk Władysław
Wydawca: Białoruskie Towarzystwo Historyczne
Wydawnictwo/ drukarnia: Orthdruk sp. z o.o.
Wymiary: 128 s., il., 15 cм
ISBN: 83-909009-1-2
Kategoria: Historia; Religia; Biografie
Copyright © by Białoruskie Towarzystwo Historyczne
Księgozbiór: KAMUNIKAT — ten serwis (wersja elektroniczna); MiOKB — biblioteka Muzeum i Ośrodka Kultury Białoruskiej w Hajnówce, ul. 3 Maja 42, Hajnówka (egzemplarz papierowy); BTH — biblioteka Białoruskiego Towarzystwa Historycznego, ul. Proletariacka 11, Białystok (egzemplarz papierowy)
Numery inwentarzowe: BTH — [20], [21]; MiOKB — [8766]
Sygnatura: Ш-1, П-2

Wiek XVII był okresem istotnych rozstrzygnięć w sprawach Kościoła prawosławnego. Siedemnastowieczne dzieje Cerkwi prawosławnej w Rzeczypospolitej są w znacznym stopniu znane, a ostatnie lata przyniosły wiele cennych opracowań historycznych. W niewielkim stopniu wiemy o postawie społeczeństwa ruskiego wobec zachodzących zmian polityczno-religijnych w kraju i za granicą. Problematyka dotyczy różnych grup społecznych: duchowieństwa, magnaterii i szlachty ruskiej, kozaczyzny, mieszczan i chłopów. Proponowana praca została poświęcona jednemu z hierarchów prawosławnych, który wywierał wpływ na postawy ludności prawosławnej i społeczności ruskiej. Józef Nielubowicz Tukalski należał do najwybitniejszych postaci w dziejach Kościoła prawosławnego na terenie Rzeczypospolitej. Hierarcha ten, jako przełożony wielu znaczących ośrodków zakonnych na Pińszczyźnie, następnie jako władyka białoruski i metropolita kijowski podejmował wiele decyzji istotnych

dla losów całego Kościoła. Jego życie i działalność przypada na okres szczególnych wydarzeń w dziejach Cerkwi prawosławnej: podziałów wewnętrznych, narastania tendencji kontrreformacyjnych, konfliktów unicko-prawosławnych, powstań kozackich i wojen prowadzonych przez Rzeczpospolitą ze swymi sąsiadami. Zarządanie sprawami Cerkwi w okresie jej wewnętrznego podziału było zadaniem niezwykle trudnym. Zadaniem moim będzie więc nie tylko ukazanie postaci tego wybitnego władyki ale ukazanie poprzez jego biografię fragment losu Kościoła prawosławnego.

Autorzy białoruscy: Mironowicz Antoni

Wydawnictwa białoruskie: Беларускае Гістарычнае Таварыства

Katalog: Kamunikat.org | MiOKB | BTH

Wprowadzenie

Ihumen kupiatycki i in.

Ponadto należy dodać, że w katalogu książki jak i pozostałych zamieszczonych na stronie www.kamuniakt.org, katalogowane są księgozbiory tradycyjne (papierowe) Białoruskiego Towarzystwa Historycznego (http://kamunikat.org/katalohbht.html), Wschodnioeuropejskiego Centrum Demokratycznego w Warszawie (http://kamunikat.org/katalo-heedc.html) (obecnie biblioteka znajduje się w depozycie BTH) oraz Muzeum i Ośrodka Kultury Białoruskiej w Hajnówce (http://kamunikat.org/katalohmiokb.html). Znajdują się zatem na stronie BBI Kamunikat.org także książki jedynie skatalogowane on-line, ale niedostępne w wersji elektronicznej. W takich przypadkach spotkamy informację, że książka jest dostępna odpowiednio: *Tylko w bibliotece Muzeum i Ośrodka Kultury Białoruskiej w Hajnówce (egzemplarz papierowy)*, lub: *Tylko w bibliotece Białoruskiego Towarzystwa Historycznego (egzemplarz papierowy)*, albo: *Tylko w bibliotece Wschodnioeuropejskiego Centrum Demokratycznego (egzemplarz papierowy)*.

Ў, тое, што мы скарацілі апавяданні, эсэ

Рублеўскі Сяргей

Miejsce wydania: Мінск

Data wydania: 2009

Wydawca: Медысонт

Wymiary: 216 с., 21 см

ISBN: 978-985-6887-45-4

Kategoria: Literatura piękna

Copyright © 2009 by Рублеўскі С.

Księgozbiór: BTH — biblioteka Białoruskiego Towarzystwa Historycznego, ul. Proletariacka 11, Białystok (egzemplarz papierowy) Numery inwentarzowe: BTH — [2140] UKD: 821.161.3-32

У гэтай кнізе, як і ў ранейшых, аўтар добра пазнавальны ў сваёй пачуццёвай узрушанасці, у вясёлай іроніі і філасофскай разважлівасці. Пераканаўчая стылёвая аснова твораў спрыяе лёгкаму быццю чытача ў беларускім вербальным свеце. Katalog: BTH Tylko w bibliotece Białoruskiego Towarzystwa Historycznego (egzemplarz papierowy)

Kolejne kategorie w rubryce „Książki" to „Ekologia", „Ekonomia", „Etnografia", „Filozofia", „Geografia" „Historia", „Język białoruski", „Kultura", „Literatura piękna", „Literatura dla dzieci", „Literatura metodyczna", „Numizmatyka", „Pamiętniki", „Polityka", „Prawa człowieka", „Przekłady", „Religia", „Słowniki", „Społeczeństwo", „Turystyka", „Wiedza o literaturze" oraz „Źródła".

„Książki audio" to kolejna rubryka Białoruskiej Biblioteki Internetowej. Tutaj podobnie jak w rubryce „Książki" obowiązuje ta sama zasada. Ponad 50 zaprezentowanych audiobooków opisanych jest bardzo dokładnie, podane jest miejsce wydania, data wydania, wydawca, kategoria, do jakiej audiobook jest zaliczany, np. „Literatura piękna". Dodatkowo podane są informacje o długości nagrania oraz kto czyta dane dzieło. Przy każdym audiobooku zamieszczona jest również fotografia okładki. Bez problemu można włączyć player i wysłuchać całą płytę audio bądź jej wybrany fragment. Ponadto można również pobrać na swój komputer nagranie i odsłuchać za pomocą wybranego programu. Wszystko zostało przez twórców strony doskonale przemyślane, opracowane, a w konsekwencji wszystko ze sobą znakomicie współgra, czego przykładem jest poniższa prezentacja.

Птушкі бяз гнёздаў

Генію ш Ларыса
Miejsce wydania: Беласток
Data wydania: 2012
Redaktor: Герасімюк Натальля, Косьцін Зьміцер
Wydawca: Беларускае Гістарычнае Таварыства
Kategoria: Historia; Prawa człowieka; Społeczeństwo; Audiobook; Pamiętniki
Copyright © 2012 by Л. Генію ш — спадкаемцы
Księgozbiór: KAMUNIKAT — ten serwis (wersja elektroniczna)

Ларыса Антонаўна Генiюш (1910-1983) выдатная паэтка з самабытным голасам. Яна прайшла жудасныя этапы, сталінскія лагеры смерці. Твор — шчырая споведзь нязломнага, дарэшты адданага Бацькаўшчыне чалавека, бясконца ўлюбёнага ў свой родны край, у людзей сваёй зямлі. Аддаючы даніну памяці выдатнай дачцы беларускай зямлі Ларысе Генiюш, Беларускае гістарычнае таварыства ў Польшчы і Беларуская інтэрнэт-бібліятэка Kamunikat.org, выдала яе ўспаміны „Птушкі бяз гнёздаў" у форме аўдыёкнігі. Успаміны Ларысы Генiюш агучыла народная артыстка Беларусі Зінаіда Бандарэнка.

Autorzy białoruscy: Генiюш Ларыса
Katalog: Kamunikat.org
Жлобаўцы, частка 1
Жлобаўцы, частка 2
Жлобаўцы, частка 3
Жлобаўцы, частка 4
Зэльва, частка 5
Зэльва, частка 6
Зэльва, частка 7
Зэльва, частка 8
Прага, частка 9
Прага, частка 10

Dodatkowo przy każdym przedstawionym audiobooku podany jest link ze stroną internetową, gdzie daną płytę można zakupić. Przy każdej pozycji, tak jak to też ma miejsce przy innych publikacjach, poniżej opisywanego dzieła dodawane są pozycje tego samego autora w przypadku książek lub tego samego tytułu w przypadku periodyków, tzn. informacja „Warto przeczytać". Wszystko to sprawia, że prezentowane publikacje tworzą bardzo przejrzysty i jednocześnie bardzo prosty do odczytania obraz, nie sposób zatem ominąć bądź nie znaleźć odpowiednich książek.

Лiсты з Зэльвы

З эпiсталярнай спадчыны (1964-1983)
Генiюш Ларыса
Miejsce wydania: Гародня
Data wydania: 2012
Redaktor: Скобла М.

Seria wydawnicza: Гарадзенская бібліятэка
Wymiary: 450 с., іл., 25 см
ISBN: 978-83-61617-61-7
Kategoria: Historia; Literatura piękna
Copyright © 2012 by Генюш Л.
Księgozbiór: BTH — biblioteka Białoruskiego Towarzystwa Historycznego, ul. Proletariacka 11, Białystok (egzemplarz papierowy)
Numery inwentarzowe: BTH — [2471]

Выдавецкая ініцыятыва „Гарадзенская бібліятэка" выпусціла новую кнігу „Ларыса Геніюш. Лісты з Зэльвы". Укладальнікам кнігі з'яўляецца Міхась Скобла. Папярэдне дата прэзентацыі прызначана на 24 сакавіка, калі ў Гродна адбудзецца Агульнанацыянальная дыктоўка. „Проста дзіву даешся, як далёка і шырока бачыла Ларыса Геніюш са сваёй зэльвенскай хаты. Інфармаванасці Паэткі можа пазайздросціць і чалавек сённяшняй інтэрнэтнай эпохі. А тады ёй пісалі ўсе, хто хацеў ведаць праўду, каму бракавала афіцыйна дазволенай беларушчыны, хто шукаў духоўнага апірышча і знаходзіў яго ў Геніюшаўскім слове", — кажуць у прадмове да выдання прадстаўнікі выдавецкай ініцыятывы.
Autorzy białoruscy: Генюш Ларыса
Serie wydawnicze: Гарадзенская бібліятэка
Katalog: BTH
Tylko w bibliotece Białoruskiego Towarzystwa Historycznego (egzemplarz papierowy)

Na stronie publikacji znajduje się także informacja o tym, czy jej autor ma w ramach BBI Kamunikat.org swoją stronę personalną. Jeżeli tak — prowadzi do niej aktywny link. Podobnie jest w przypadku wydawnictw czy serii wydawniczych — aktywny link prowadzi do nich, jeżeli w ramach Kamunikat.org dana seria czy wydawnictwo ma dedykowaną stronę. Jak w każdej bibliotece tak i w BBI Kamunikat.org znajdują się czasopisma. Ten dział liczy około 240 tytułów periodyków, wydawanych w języku polskim, białoruskim i angielskim w kraju i za wschodnią granicą, a także na Zachodzie. Wśród nich bardzo dokładnie opisane są „Białoruskie Zeszyty Historyczne". Każdy zeszyt opatrzony jest podstawowymi informacjami dotyczącymi wydania oraz posiada załącznik w formie pliku, który zawiera wszystkie artykuły opublikowane w danym numerze „Białoruskich Zeszytów Historycznych". Tu rów-

nież, tak jak w książkach, przy każdej pozycji przedstawiona jest fotografia okładki danego numeru. „Białoruskie Zeszyty Historyczne" w serwisie Kamunikat.org mają także specjalnie dedykowaną stronę domową http://bzh.kamunikat.org/. Wśród periodyków można znaleźć np. czasopisma literackie „Дзеяслоў", „Верасень", „Літаратурная Беларусь", „Макулятура", naukowe „Annus Albaruthenicus", „ARCHE", „Лідскі Летапісец", tygodniki „Наша Ніва", „Ніва", gazety „Народная Воля", „Новы Час", a także ukazujący się w Białymstoku miesięcznik „Czasopis". Wiele tytułów w tej rubryce to czasopisma, które współcześnie się już nie ukazują, ale w zasobach BBI Kamunikat.org można znaleźć ich archiwalne numery, m.in. „Chryścijanskaja Dumka", „Калосьсе", „Божым Шляхам", „Зважай", „Полацак", „Беларускі Сьвет", „Dyskusja/ Дыскусія" i wiele innych.

„Audycje radiowe" to kolejna rubryka BBI Kamunikat.org, przybliżająca wirtualnemu czytelnikowi język białoruski nie tylko w formie pisanej, ale również mówionej. Tu zamieszczane są m.in. audycje radiowe „Пад знакам Пагоні", które w Polskim Radiu Białystok transmitowane są codziennie. W audycjach tych podawane są informacje społeczne, polityczne, kulturalne dotyczące mniejszości białoruskiej w Polsce oraz sytuacji społeczno-politycznej na Białorusi. Prezentowane są tutaj nowości wydawnicze, wystawy, konferencje, projekty filmowe, przedstawiany jest kalendarz imprez. Audycje radiowe na stronie Biblioteki prezentowane są w analogiczny sposób jak książki, audiobooki czy periodyki, a mianowicie:

Пад знакам Пагоні

Naukowcy z Białorusi, Polski, Ukrainy i Litwy spotkali się w Białymstoku 06.12.2013
Miejsce wydania: Białystok
Data wydania: 2013-12-06
Redaktor: Сцепанюк Міхась
Wydawca: Polskie Radio Białystok
Wymiary: 00:30:00
Kategoria: Audycje radiowe
Copyright © 2013 by Polskie Radio Białystok
Księgozbiór: KAMUNIKAT — ten serwis (wersja elektroniczna)
Źródło: www.radio.bialystok.pl

Беларускія перадачы „Пад знакам Пагоні" зьяўляюцца ў эфіры Радыё Беласток кожны дзень: панядзелак-чацьвер 18:45-19:00, пятніца 18:30-19:00, субота

18:30-18:45, нядзеля 8:30-9:00. Polityka, historia i tematyka społeczna — to tylko niektóre kwestie, które poruszano podczas konferencji „Białoruś, Litwa, Polska i Ukraina — sukcesy, porażki i perspektywy sąsiedztwa", która odbyła się na Uniwersytecie w Białymstoku. W audycji spotkamy się z jej uczestnikami. Zapytamy też o dalsze perspektywy i problemy, które stoją przed programem Partnerstwa Wschodniego. www.radio.bialystok.pl

Poza tym w rubryce „Audycje radiowe" prezentowane są cykliczne audycje Białoruskiego Radia Racja, m.in. literacka audycja Alesia Arkusza „Жыццё з літаратурай", „Спакон вякоў" Alesia Kraŭcewicza, wspomnienia ks. Jazepa Hiermanowicza „Кітай — Сібір — Масква" czy „З Падляшша родам" i inne.

Rubryka „Audycje radiowe" to także szereg białoruskich spektakli radiowych zachowanych na stronie www.staroeradio.ru, które on-line można także odsłuchać na stronie Kamunikat.org — np.:

Мёртвым не баліць

радыёпастаноўка
Быкаў Васіль
Miejsce wydania: Мінск
Data wydania: 1990
Wydawca: Беларуская тэлерадыёкампанія
Wymiary: 1:51:48
Kategoria: Audycje radiowe
Księgozbiór: KAMUNIKAT — ten serwis (wersja elektroniczna)
Źródło: www.staroeradio.ru

Звоніць тэлефон, і яна бярэ трубку. Дванаццаць мужчын, аблёгшыся на адпаліраваны, шырокі, нібы прылавак, бар'ер, затойваюць дыханне. Нашыя вочы скіроўваюцца і нерухомеюць на яе прыпудраным заклапочаным твары. Мы прагнем яе позірку, які, адчуваем, вось-вось павінен або расчараваць, або ашчасліваць. Наогул, мы гатовы да ўсяго, абы толькі было нешта пэўнае. Найгорш у жыцці няпэўнасць: яна адбірае волю да дзеяння. Але жанчына, нібы ўнікаючы адказу, заклапочана варушыць тонкімі падведзенымі броўкамі.

Autorzy białoruscy: Быкаў Васіль
Katalog: Kamunikat.org

Biblioteka gromadzi również wydawnictwa muzyczne. Ponad 50 przedstawionych na stronie białoruskiej biblioteki internetowej płyt to zaledwie początek tego, co ma w planach BBI Kamunikat.org. Pieśni śpiewane są zarówno przez zespoły z Białorusi, jak i z Polski. Możemy odnaleźć m.in. zespół śpiewaczy z Dobrywody, który istnieje od ponad trzydziestu lat. Odnajdziemy również płytę zespołu śpiewaczego „Wólczanki" z Wólki Terechowskiej, zespół „Orzeszki", który przedstawia pieśni Białorusinów z okolic Puszczy Białowieskiej. Wśród muzyki wykonywanej w języku białoruskim nie może również zabraknąć tej z Białorusi i oto jeden z licznych przykładów zaprezentowanych w Białoruskiej Bibliotece Internetowej, gdzie słuchana muzyka ani na chwilę nie odbiega od oryginalnych wydań:

Зорка спагады

Камоцкі Алесь
Miejsce wydania: Менск
Data wydania: 1999
Kategoria: Muzyka
Copyright © 1999 by Камоцкі Алесь
Księgozbiór: KAMUNIKAT — ten serwis (wersja elektroniczna)
Informacje uzupełniające: Усе вершы Р. Барадуліна. Муз. А. Камоцкага. Выканаўцы А. Камоцкі, Ул. Ткачэнка

Алесь Камоцкі — нарадзіўся 9 чэрвеня 1958 года ў Барысаве. У 1975-1976 навучаўся ў музычнай вучэльні па класе кларнета (Маладзечна). У 1977-1979 гадах служыў у войску. У 1986 годзе скончыў філасофскі факультэт Беларускага дзяржаўнага універсітэта. Жыве ў Мінску. Дыскаграфія: альбомы — „Першы сшытак" (1986), „Зорка спагады" (1999, на вершы Рыгора Барадуліна), „Псальмы" (2000, на вершы Рыгора Барадуліна), „Асяніна" (2001, на філасофскія вершы Ганада Чарказяна ў перакладзе Р. Барадуліна), „Дым" (2002), „Дом" (2003), „Дах" (2006), „З бацькоўскай кружэлкі" (2008), супольныя праекты — „Як усё ў жыцці" (1998, на творы Уладзіміра Жылкі), „Віно дажджоў" (2002, на творы Уладзіміра Караткевіча), „Паравіны году" (2003, песні ў выкананні Змітра Вайцюшкевіча), „Бывайце здаровы! Bella Ciao" (2004, італьянскія песні па-беларуску, беларускія — па-італьянску), „Месяц і сонца" (2004, японскія песні па-беларуску), „Тое, што трэба" (2008, песні ў выкананні Змітра Вайцюшкевіча).

Autorzy białoruscy: Камоцкі Алесь, Katalog: Kamunikat.org

BBI Kamunikat.org nie zapomniała również o materiałach video, a jest ich ponad 240. Umieszczone są tu głównie audycje Bielsatu TV (biał. Белсат) — kanału telewizji satelitarnej w języku białoruskim prawnie wchodzącego w skład Telewizji Polskiej. Hasłem i głównym mottem stacji jest „Biełsat — Twoje prawo wyboru". Biełsat TV to telewizja, którą tworzą Białorusini dla Białorusinów w ich języku ojczystym. Ze względu na wrogie nastawienie białoruskich władz, kanał Biełsat TV ma bardzo ograniczone możliwości dotarcia do potencjalnych widzów. Nie jest dostępny w żadnej sieci kablowej ani platformie telewizji cyfrowej na Białorusi. Jedynymi dostępnymi drogami są telewizja satelitarna, internet oraz zapisy niektórych programów, rozpowszechniane zwykle w formie płyt DVD przez entuzjastów i współpracowników kanału. Mimo to oglądalność Biełsatu TV systematycznie wzrasta.

Wśród prezentowanych w zasobach BBI Kamunikat.org audycji telewizji Biełsat, na uwagę zasługują m.in. trzy programy, a mianowicie:

— „Чорным па белым" — magazyn kulturalny zderzający sprzeczności i rzucający nowe światło na białoruską kulturę i tożsamość w XXI wieku;

— „Рэмарка" — program poświęcony trzem formom twórczości — literaturze, malarstwu i teatrowi prezentowanym przez trzech prowadzących. Dziennikarka i pisarka Swietłana Adziniec prezentuje nowe książki białoruskich i zagranicznych autorów. O malarstwie, rzeźbie i fotografii opowiada Siarhiej Chareŭski. Rubrykę teatralną prowadzi Lizawieta Michalczuk — krytyk teatralny.

— „Гісторыя пад знакам Пагоні" — cykl krótkich szkiców, opowiadających o najważniejszych wydarzeniach i postaciach w historii Białorusi i Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Гісторыя пад знакам Пагоні
Давыд Гарадзенскі

Wydawca: БелсатTV

Wymiary: 00:05:47

Kategoria: Video Copyright © by Белсат

Księgozbiór: KAMUNIKAT — ten serwis (wersja elektroniczna)

Źródło: www.belsat.eu

Імя гэтага чалавека абышло ўсю Эўропу. Аднак з аднаго боку мяжы яго называлі шчытом і апошняй надзеяй дзяржавы, з другога — чалавекам, які — відаць — прадаў душу д'яблу. Бясспрэчна толькі адно — за ўсё сваё жыцьцё гэты

літвін ня зьведаў ніводнай паразы. Аднойчы к двару Вялікага Князя літоўскага, рускага і жамойцкага Віція прыбыў падарожнік. Ён паклаў свой меч і пажадаў верна служыць літвінам, але гэтая прапанова была сустрэтая вельмі недаверліва. З аднаго боку, падарожнік быў нашчадкам Аляксандра Неўскага, з другога — Даўмонта, забойцы першага літоўскага караля Міндоўга.

www.belsat.eu

Przedstawione powyżej tytuły programów o szeroko pojętej tematyce od historii po współczesność, nadawanych w telewizji Biełsat w zamierzeniu twórców mają być nowoczesne, mają dostarczać informacji i rozrywki na światowym poziomie, a poruszane ważne dla narodu białoruskiego problemy mają być przedstawione w sposób bezstronny.

Bardzo pomysłową, również zamieszczoną w bibliotece rubryką, są „Plany". W niej prezentowane są książki, których wersja elektroniczna znajduje się dopiero w przygotowaniu. Dzięki tej rubryce czytelnik może dowiedzieć się jakich nowych książek można się spodziewać na stronie biblioteki internetowej.

W Białoruskiej Bibliotece Internetowej znajduje się także oddzielny on-line katalog księgozbioru Białoruskiego Towarzystwa Historycznego, liczący ponad 4200 dokładnie opisanych książek i czasopism o tematyce historycznej, a także katalogi biblioteki Muzeum i Ośrodka Kultury Białoruskiej w Hajnówce i księgozbioru Wschodnioeuropejskiego Centrum Demokratycznego (znajdującego się obecnie w depozycie Białoruskiego Towarzystwa Historycznego). Jeśli danej publikacji nie ma w księgozbiorze BTH, jej egzemplarz w wersji papierowej może się znajdować w bibliotece Wschodnioeuropejskiego Centrum Demokratycznego, czyli w „Katalogu EEDC". Weźmy na warsztat np. książkę «„Апрель" против „Памяти": Противостояние, Хроника одного судебного процесса в документах и лицах», Дуэль И., Злобин А., Путко А., Moskwa 1993 r. Egzemplarz papierowy tej publikacji znajduje się w księgozbiorze: EEDC — biblioteka Wschodnioeuropejskiego Centrum Demokratycznego, pod numerem inwentarzowym: EEDC — [955] o sygnaturze: XIV.4.DUE. Niemal 1700 takich publikacji opisanych jest w ten sposób w „Katalogu EEDC".

Analogiczna sytuacja ma miejsce również w zakładce „Katalog MiOBK". W niej znajdują się książki, których egzemplarz papierowy, dostępny jest w bibliotece Muzeum i Ośrodka Kultury Białoruskiej w Hajnówce, ul. 3 Maja 42, Hajnówka (czyli MiOKB). W Katalogu tym możemy odnaleźć niemal 900 książek. Zdarza się też czasami, że dana publikacja jako egzemplarz w wersji papierowej jest dostępna

w dwóch lub trzech katalogach: w „Katalogu BTH" lub „Katalogu EEDC", bądź „Katalogu MiOKB".

Twórcy BBI Kamunikat.org zadbali o to, aby serwis był jak najbardziej przejrzysty, czytelny, a przede wszystkim prosty w obsłudze. Udało się to znakomicie. Dzięki odnośnikom nie sposób czegoś nie znaleźć. Dowodem na to jest kolejna rubryka BBI „Autorzy białoruscy" dająca możliwość tworzenia personalnych stron białoruskich pisarzy, publicystów i naukowców, których książki znajdują się w zasobach biblioteki internetowej. Dotychczas powstało ponad 300 takich stron. Wśród przedstawionych nazwisk bardzo szybko odnajdziemy interesujących nas pisarzy. Pod każdym nazwiskiem pisarza znajduje się jego życiorys oraz wymienioine są wszystkie publikacje, które wyszły spod jego pióra i są dostępne w katalogach umieszczonych w serwisie Kamunikat.org (KAMUNIKAT, BTH, EEDC, MiOKB). Szybko uzyskamy zatem informacje o interesujących nas twórcach, ich osiągnięciach literackich i naukowych, wydanych pracach, ponadto fotografia każdego autora przybliża nam jego osobę.

Rubryka „Wydawnictwa białoruskie" to kolejny pomysł twórców Biblioteki. Pod każdym z 22 zaprezentowanych wydawnictw widnieje krótka historia powstania i działalności, a także cały dorobek wydawniczy (dostępny w katalogach umieszczonych w serwisie Kamunikat.org — KAMUNIKAT, BTH, EEDC, MiOKB). Przykładem takiej prezentacji jest Białoruskie Towarzystwo Historyczne — pod krótką historią powstawania BTH znajdziemy wszystkie książki oraz „Białoruskie Zeszyty Historyczne", wydane przez Towarzystwo.

„Białoruskie Zeszyty Historyczne" bardzo szybko odnajdziemy również w kolejnej zakładce biblioteki internetowej, a mianowicie w rubryce „Serie wydawnicze", gdzie wśród piętnastu pozycji uda nam się odnaleźć wszystkie dotychczasowe wydania BZH oraz serie innych wydawnictw, np. „Бібліятэчка часопісу Дзеяслоў", „Гарадзенская бібліятэка", czy „Кнігарня Наша Ніва".

Jako ostatnia powstała rubryka „Aforyzmy". Do dnia dzisiejszego udało się w niej zgromadzić złote myśli około 30 pisarzy zebranych przez Źmiciera Ciechanowicza.

Białoruska Biblioteka Internetowa Kamunikat.org bez wątpienia osiągnęła sukces pod każdym względem. Gromadzi wszystko to, co jest napisane w języku białoruskim, i to, co dotyczy Białorusi w innych językach. W jej zasobach znajduje się 15 300 publikacji. Dzięki temu biblioteka polepszyła dostęp do białoruskiej literatury ukazującej się na Białorusi i poza jej granicami. Udostępniła przede wszystkim szerszemu gronu czytelników publikacje, książki, gazety i czasopisma, płyty, pliki video,

których odnalezienie w innym miejscu potencjalnemu czytelnikowi sprawiłoby nie lada kłopot. Poprzez jej działalność wzrosła świadomość obywatelska społeczności białoruskiej, czego dowodzi wzrost odwiedzalności strony BBI Kamunikat.org, a także obecność wielu Białorusinów na spotkaniach promocyjnych. Przyczyniła się do popularyzacji literatury i kultury polskiej na terenie Białorusi (dowodzi tego m.in.: publikacja na stronie serwisu „Głosu znad Niemna na uchodźstwie", „Magazynu Polskiego na uchodźstwie", „Echa Polesia" oraz zawarcie umów licencyjnych pozwalających na publikacje na stronie BBI „Kamunikat.org" przekładów na język białoruski „Dziadów" i „Sonetów Krymskich" Adama Mickiewicza). BBI Kamunikat.org to bogaty księgozbiór, w którym można odnaleźć utwory zarówno klasyków literatury białoruskiej jak i młodych autorów, którzy dopiero debiutują na białoruskim rynku wydawniczym. Na stronie www.kamunikat.org wciąż przybywa nowych opracowań, publikacji, dzieł, audycji, a przede wszystkim internautów, którzy są coraz bardziej wymagający. Kamunikat.org. jest dziś jedną z najbardziej popularnych bibliotek białoruskiego Internetu, a według opiniotwórczej białoruskiej gazety „Наша Ніва"[53] — nawet największą białoruską biblioteką elektroniczną w świecie. 13-letni okres działalności Biblioteki pokazał, że jej twórcy potrafią zadowolić nawet tych najbardziej wymagających. Nie spoczywają jednak na laurach, wciąż zaskakują nowymi pomysłami, udoskonaleniami technicznymi, przez co wirtualny czytelnik niejednokrotnie powraca do księgozbiorów Białoruskiej Biblioteki Internetowej Kamunikat.org.

[53] Н. Бабіна, *Стваральнік «Kamunikat.org»: Мы сем гадоў працавалі на адным энтузіязме*, „Наша ніва", 13.01.2013 г., http://nn.by/?c=ari=102919 [data dostępu 13.01.2013].

Białoruskie Towarzystwo Historyczne
Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia

Wystawa publikacji

15 LAT BIAŁORUSKIEGO TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO

Выстаўка публікацый

15 ГАДОЎ БЕЛАРУСКАГА ГІСТАРЫЧНАГА ТАВАРЫСТВА

Беларускае гістарычнае таварыства
Універсітэцкая бібліятэка ім. Ежы Гедройца

Biblioteka Główna, ul. M. Skłodowskiej-Curie 14 A,
Białystok, listopad 2008

Kalendarium działalności BTH

1993

— Zebranie Komitetu Założycielskiego Białoruskiego Towarzystwa Historycznego, Białystok, 15 VI 1993.

— Powołanie Białoruskiego Towarzystwa Historycznego i wybór Zarządu: Antoni Mironowicz — prezes, Sławomir Iwaniuk — wiceprezes, Oleg Łatyszonek — sekretarz, Jerzy Kalina — skarbnik, Eugeniusz Mironowicz — członek, Białystok, 6 IX 1993.

1994

— Konferencja „Szkolnictwo białoruskie na Białostocczyźnie", LO z Białoruskim Językiem Nauczania, Bielsk Podlaski, 22 X 1994.

1995

— Konferencja „Białorusini w Polsce po II wojnie światowej", Muzeum Białoruskie, Hajnówka, 18 III 1995.

— Konferencja „Białorusini w II Rzeczypospolitej", Filia Uniwersytetu Warszawskiego, Białystok, 28 X 1995.

— Wystawa i konferencja „Bieżeństwo — nieznany exodus 1915-1921", wraz z Muzeum w Bielsku Podlaskim, Bielsk Podlaski, grudzień (otwarcie 9 XII) 1995.

1996

— Nadzwyczajne Walne Zebranie Członków. Wybór nowego Zarządu: Oleg Łatyszonek — prezes, Sławomir Iwaniuk — wiceprezes, Wiesław Choruży — sekretarz, Jerzy Kalina — skarbnik, Eugeniusz Mironowicz — członek, Białystok, 7 III 1996.

— Konferencja „Badania biograficzne nad historią Białorusinów w Polsce. Konferencja historyczna ku czci Jarosława Kostycewicza w 100 rocznicę urodzin". Ustawienie, wraz z „Zorką", krzyża ku pamięci rodu Kostycewiczów, Bielsk Podlaski, 12-13 X 1996.

1997

— Wystawa „Generał Stanisław Bułak Bałachowicz 1883-1940", wraz z Muzeum Wojska w Białymstoku, Białystok, marzec-kwiecień 1997.

— Wystawa wydań BTH wraz z promocją książek O. Łatyszonka, H. Głogowskiej i S. Iwaniuka, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Gdańsku, Gdańsk, 21 V 1997.

— Letni obóz historyczno-etnograficzny dla młodzieży, wraz ze Związkiem Białoruskim i Kołem Spraw Polsko-Białoruskich, Wojszki, koniec lipca — początek sierpnia1997.
— Konferencja „Historia Białorusi i dzieje Białorusinów w Polsce jako zajęcia uzupełniające w szkołach podstawowych i średnich", LO z Białoruskim Językiem Nauczania, Hajnówka, 13 września 1997.
— Letnia Szkoła Białorutenistyki, wraz z Białoruskim Towarzystwem Kulturalnym „Chatka" i Kołem Białorusoznawczym w Uniwersytecie w Białymstoku, Gdańsk, 23-29 września 1997.
— Konferencja „Białorusini Sokólszczyzny", Wystawa fotograficzna. Koncert pieśni w wykonaniu Wiktara Skarabahatawa (baryton) i Haliny Karżanieŭskiej (pianino), Sokółka, 16 XI 1997.

1998

— Konferencja „Ignacy Daniłowicz. Życie, dzieło, epoka", Bielsk Podlaski, 26-28 VI 1998.
— Letni obóz historyczno-etnograficzny dla młodzieży, wraz z Kołem Spraw Polsko-Białoruskich, Hryniewicze Duże, udział w Liturgii w cerkwi w Hryniewiczach Dużych oraz wyświęcenie krzyża poświęconego pamięci Ignacego Daniłowicza, 22-29 VI 1998.
— Seminarium „Białorusini za granicą. Migracje Białorusinów z Białostocczyzny w XIX-XX w.", wraz ze Związkiem Białoruskim, Stowarzyszeniem Literackim „Białowieża" i Zrzeszeniem Białorusinów Świata „Baćkaŭszczyna", Białystok, 17 VII 1998.
— Konferencja „Kultura i oświata Białorusinów za granicą", wraz ze Związkiem Białoruskim, Stowarzyszeniem Literackim „Białowieża" i Zrzeszeniem Białorusinów Świata „Baćkaŭszczyna", Białystok, 18-19 VII 1998.
— Letni obóz archeologiczny dla młodzieży, wraz z Brasławskim Towarzystwem Krajoznawczym, Dryświaty na Białorusi, lato 1998.
— Realizacja filmu dokumentalnego Olega Łatyszonka, Mikołaja Wawrzeniuka i Uładzimira Kołasa „Białoruś. Droga do niepodległości", 32 min., wraz z Ośrodkiem TVP w Białymstoku.
— Zimowisko etnograficzne, wraz z Kołem Spraw Polsko-Białoruskich, Szastały, 1998.

1999

— Walne Zebranie Członków. Wybór nowego Zarządu: Oleg Łatyszonek — prezes, Sławomir Iwaniuk — wiceprezes, Wiesław Choruży — sekretarz, Małgorzata Moroz (Ocytko) — skarbnik, Eugeniusz Mironowicz — członek, Białystok, 31 III 1999.

— Wystawa „Z albumu Eugeniusza Aniśki z Jahusztowa", Bielsk Podlaski — Augustowo, 21 V 1999.

— Odnowienie pomnika nagrobnego dra Mikoły Czarnieckiego, Białystok, 31 V 1999.

— Letni obóz historyczno-etnograficzny, Szastały, 9-12 VII 1999.

— Konferencja „Białorusini i Polacy: dialog narodów i kultur X-XX w.", wraz z Zachodniobiałoruskim Humanistycznym Centrum Badań Europy Wschodniej w Grodnie, Grodno, 28-30 IX 1999.

— Konferencja „Życie społeczno-polityczne na Białorusi w latach 1939-1941", Białystok, 26-27 XI 1999.

— Konferencja „Stan i perspektywy badań nad historią Białorusi", Białystok, 28 XI 1999.

2000

— Letni obóz historyczno-etnograficzny dla młodzieży, wraz z Kołem Spraw Polsko-Białoruskich, Kapitańszczyzna, lipiec 2000.

— Konferencja „Walka o państwowość białoruską w XX wieku", Białystok, 20-21 X 2000.

— Zimowisko w Dubiczach Cerkiewnych, 2000.

— Zimowisko w Starzynie, 2000.

2001

— Konferencja „Wielkie Księstwo Litewskie i etnogeneza Białorusinów", Mielnik, 7-9 VI 2001.

— Letni obóz historyczno-etnograficzny, wraz z Kołem Spraw Polsko-Białoruskich, Nowosady, lipiec 2001.

— Zimowisko w Dubiczach Cerkiewnych, 2001.

2002

— Walne Zebranie Członków. Wybór Zarządu: Oleg Łatyszonek — prezes, Sławomir Iwaniuk — wiceprezes, Wiesław Choruży — sekretarz, Małgorzata Moroz (Ocytko) — skarbnik, Eugeniusz Mironowicz — członek, Białystok, 22 III 2002.

— Prezentacja książki Doroteusza Fionika i o. Grzegorza Sosny „Pasynki okolice” (Białystok 2002), wraz z Miejską Biblioteką Publiczną w Hajnówce, Hajnówka, 25 IV 2002.
— Konferencja „Białoruskie życie kulturalne w II Rzeczypospolitej”. Wystawa. Koncert pieśni w wykonaniu Alesia Łosia, wraz z Katedrą Kultury Białoruskiej Uniwersytetu w Białymstoku i Muzeum Rzeźby Alfonsa Karnego, Białystok, 7-8 XI 2002.
— Konferencja „Wielkie Księstwo Litewskie i Białoruś po unii lubelskiej”, Supraśl, 19-20 XII 2002.

2003

— Spotkanie z prof. Bazylim Białokozowiczem z cyklu „Twarze znane i nieznane”, wraz z Muzeum w Bielsku Podlaskim, Bielsk Podlaski, 2003.
— Konferencja „750-lecie dziejów pisanych Bielska Podlaskiego”, wraz z Muzeum w Bielsku Podlaskim i Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach, Bielsk Podlaski, 23-24 V 2003.

2004

— Odsłonięcie tablicy pamiątkowej ku czci Jazepa Najdziuka — Józefa Aleksandrowicza wraz z sesją popularnonaukową „Józef Aleksandrowicz — Jazep Najdziuk — syn narodu białoruskiego (1909-1984). Osoba i dzieło”, a także z koncertem Żmiciera Bartosika, Inowrocław, wraz ze Społecznym Komitetem i Prezydentem Inowrocławia (współorganizacja H. Głogowska), 14 II 2004.
— Wystawa „Piotr Sierhijewicz 1900-1984. Ze zbiorów prywatnych w Polsce”, wraz z Białoruskim Towarzystwem Kulturalnym „Chatka” w Gdańsku, Muzeum Rzeźby Alfonsa Karnego w Białymstoku, Muzeum Historycznym Miasta Gdańska i Katedrą Kultury Białoruskiej UwB, Białystok, luty-marzec 2003, Gdańsk, marzec-kwiecień 2003.
— Konferencja „Problemy narodowościowe na Białorusi w XIX wieku”, Białystok, 18-19 XI 2004.

2005

— Walne Zebranie Członków. Wybór nowego Zarządu: Oleg Łatyszonek — prezes, Sławomir Iwaniuk — wiceprezes, Wiesław Choruży — sekretarz, Piotr Chomik — skarbnik, Eugeniusz Mironowicz — członek, Białystok, 12 X 2005.
— Oleg Łatyszonek, Sławomir Iwaniuk, Eugeniusz Jańczuk i Anatol Wap za-

początkowali świętowanie Dnia Bohaterów, składając wieńce pod pomnikiem braci Bułak-Bałachowiczów i „bałachowców” oraz na mogile Józefa Bułak Bałachowicza, Białowieża, 28 XI 2005.

2006

— Wystawa publikacji BTH w Bibliotece Podlaskiej, Białystok, 2006.
— Prezentacja książki o. Grzegorza Sosny i Doroteusza Fionika „Szczyty. Dzieje wsi i parafii”, wraz z Muzeum w Bielsku Podlaskim, Bielsk Podlaski, 15 III 2006.
— Prezentacja książki o. Grzegorza Sosny i Doroteusza Fionika „Szczyty. Dzieje wsi i parafii”, wraz z Muzeum i Ośrodkiem Kultury Białoruskiej w Hajnówce, Hajnówka, 15 VI 2006.
— Złożenie wieńców pod pomnikiem braci Bułak-Bałachowiczów i „bałachowców” oraz na grobie Józefa Bułak-Bałachowicza (Eugeniusz Jańczuk), Białowieża, 27 XI 2006.

2007

— Konferencja „Hromada — mity i rzeczywistość. Sytuacja społeczno-polityczna na ziemiach białoruskich w latach 20. XX wieku”, wraz z Katedrą Kultury Białoruskiej, Białystok, 29-30 XI 2007.
— Rajd młodzieżowy z okazji Dnia Bohaterów, wraz z Kołem Spraw Polsko-Białoruskich, Hajnówka — Białowieża, 27 XI 2007.
— Opracowanie nowej ekspozycji w Izbie Pamięci Narodowej w Rajsku, wraz z Urzędem Gminy w Bielsku Podlaskim.

2008

— Walne Zgromadzenie Członków. Wybór nowego Zarządu: Oleg Łatyszonek — prezes, Sławomir Iwaniuk — wiceprezes, Dorota Michaluk — sekretarz, Małgorzata Ocytko — skarbnik, Eugeniusz Mironowicz — członek, Białystok, 22 III 2002.
— BTH objęło patronatem międzynarodową konferencję naukową „Stosunki polsko-białoruskie, historia i teraźniejszość”, zorganizowaną przez Akademię Podlaską, Siedlce, 28-29 V 2008.
— Wykonanie nowej ekspozycji w Izbie Pamięci Narodowej w Rajsku, wraz z Urzędem Gminy w Bielsku Podlaskim.
— Wystawa publikacji „15 lat Białoruskiego Towarzystwa Historycznego”, Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia, Białystok, 4-26 XI 2008.

2009

— Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Członków, Białystok 29 IV 2009. Uchwalono zmianę Statutu organizacji poprzez dodanie w paragrafie 22 punktu 3 w następującym brzmieniu: „3. Cały dochód z prowadzonej działalności winien być przeznaczony na cele statutowe Towarzystwa".

— Letnia Szkoła Białorusoznawstwa, wraz z Center for Belarusian Studies przy Southwestern College w Winfield (Kansas, USA) i Liceum Ogólnokształcącym z BJN w Hajnówce. Hajnówka, 6 VII — 9 VIII 2009.

— Przed rocznicą powstania słuckiego Oleg Łatyszonek wystąpił wraz z Alesiem Kraŭcewiczem, prezesem Białoruskiego Towarzystwa Historycznego w RB i Anatolem Michnowcem z Białoruskiej Pamięci Narodowej z apelem o zapalanie świeczek z okazji Dnia Bohaterów.

— Konferencja „Przemiany religijne na Białorusi", Białystok, 26-27 XI 2009.

2010

— Letnia Szkoła Białorusoznawstwa, wraz z Center for Belarusian Studies przy Southwestern College w Winfield, Kansas, USA i Liceum Ogólnokształcącym z BJN w Hajnówce, Hajnówka, 7 VII — 6 VIII 2010.

— Prezentacja Białoruskiej Biblioteki Internetowej Kamunikat.org, Mińsk 29 IX 2010.

— Panichida z okazji 200 rocznicy urodzin o. Placyda Jankowskiego, Wojska na Białorusi, 3 X 2010.

— Prezentacja wydawnictw BTH w Uczelni Łazarskich, Warszawa, 12 XI 2011.

— Uroczysty wieczór i koncert Andreja Mielnikawa z okazji 90. rocznicy Powstania Słuckiego, wraz z Białoruskim Radio Racja, Białystok, 27 XI 2010.

2011

— Czwartek białoruski: «Jazep Najdziuk i jego historia Białorusi „Paznavajma historyju bielaruskaha narodu"», z udziałem prof. Lucyny Aleksandrowicz-Pędich i dr Świetłany Słowik, wraz z Katedrą Kultury Białoruskiej, Białystok, 24 III 2011.

— Prezentacja Białoruskiej Biblioteki Internetowej Kamunikat.org w Grodnie, 28 IV 2011.

— Prezentacja BBI Kamunikat.org w Brześciu, 29 IV 2011.

— Konferencja naukowa „Traktat ryski 1921 roku w świetle wojskowej i politycznej historii Europy Środkowo-Wschodniej”, wraz z Europejskim Uniwersytetem Humanistycznym w Wilnie i Centrum Edukacji Obywatelskiej Polska — Białoruś, Białystok, 28-29 IV 2011.
— Walne zgromadzenie, Białystok 5 V 2011. Nowe władze: Oleg Łatyszonek — prezes, Sławomir Iwaniuk — wiceprezes, Małgorzata Ocytko — skarbnik, Piotr Chomik — sekretarz, Eugeniusz Mironowicz — członek zarządu.
— Wystawa pocztówek i konferencja naukowa „Dialog wielokulturowy Białystok — Grodno, Michałowo — Wołkowysk”, Michałowo, 17 XII 2011.

2012

— Prezentacja audiobooka Ł. Geniusz „Ptuszki biaz hniozdaŭ”, Grodno, 5 XI 2012.
— Prezentacja audiobooka Ł. Geniusz, „Ptuszki biaz hniozdaŭ”, Mińsk, 6 XI 2012.
— I Salon Książki Białoruskiej na XXI Targach Książki Białoruskiej i towarzysząca mu dyskusja pt. «„Żeby te księgi zbłądziły pod strzechy...” Białoruska książka historyczna, autorzy, wydawcy i czytelnicy», wraz z Porozumieniem Wydawców Książki Historycznej, Warszawa, 29 XI — 2 XII 2012 (dyskusja — 1 XII 2012).
— Prezentacja książki Ł. Geniusz „Ptaki bez gniazd”, Hajnówka, 11 XII 2012.
— Prezentacja książki Ł. Geniusz „Ptaki bez gniazd”, Bielsk Podlaski, 12 XII 2012.

2013

— Prezentacja Białoruskiej Biblioteki Internetowej Kamunikat Org., Homel, 6 VI 2013.
— Prezentacja BBI Kamunikat Org., Mohylew, 7 VI 2013.
— Prezentacja BBI Kamunikat Org., Połock, 24 VI 2013.
— Prezentacja BBI Kamunikat Org., Witebsk, 25 VI 2013.
— Prezentacja BBI Kamunikat Org., Prużana, 28 IX 2013.
— II Salon Książki Białoruskiej na XXII Targach Książki Historycznej i towarzysząca mu dyskusja pt. „Powstanie Styczniowe w oczach Białorusinów, Polaków i Rosjan”, wraz z Porozumieniem Wydawców Książki Historycznej, Warszawa, 28 XI — 1 XII 2013 (dyskusja — 30 XI 2013).

Politykujemy;
od lewej Jarosław Iwaniuk,
Eugeniusz Wappa,
Sławomir Iwaniuk,
Oleg Łatyszonek,
Jerzy Szulski.
Posiedzenie Związku
Białoruskiego, Białystok, 1996

Irena Matus na konferencji
„Szkolnictwo białoruskie na
Białostocczyźnie”,
LO z Białoruskim Językiem
Nauczania, Bielsk Podlaski,
Bielsk Podlaski, 1994

Wystawa „Bieżeństwo – nieznany exodus 1915-1921", Muzeum w Bielsku Podlaskim, 1995

Wystawa „Generał Stanisław Bułak-Bałachowicz", Białystok, 1997

Uczestnicy konferencji poświęconej J. Kostycewiczowi pod krzyżem ku jego pamięci. Od lewej stoją: Albina Siemianczuk, Nadzieja Artymowicz, Aleh Kabzar, Sławomir Iwaniuk, Doroteusz Fionik, Irena Matus, Oleg Łatyszonek, NN, Swietłana Syczewska, Mikołaj Wawrzeniuk, Piotr Ostasiewicz, Jerzy Szulski; siedzą: Andrej Miacielski, Hienadź Siemianczuk, NN, Dawid Matus, Siarhiej Tokć, Bielsk Podlaski, 1996

Od lewej: Tomasz Sajewicz, Helena Głogowska, Chwiedar Chlabicz, Oleg Łatyszonek i Doroteusz Fionik na pierwszych spotkaniach „Zorki", Bondary, 1996

Uczestnicy obozu historyczno-etnograficznego w Wojszkach, 1997

Uczestnicy obozu historyczno-etnograficznego w Wojszkach z mieszkankami Denisek. Siedzą od lewej: Oleg Łatyszonek, Paweł Bołtryk, Julita Adamiuk, Igor Iwaniuk, 1997

Od lewej: Doroteusz Fionik, Dariusz Krasnodębski, Oleg Łatyszonek i Irena Kulik w Wojszkach, 1997

Maciej Konopacki prezentuje pamiątki rodzinne, Letnia Szkoła Białorutenistyki, Gdańsk, 1997

Bogdan Borusewicz (z prawej) i Andrzej Piskozub na Letniej Szkole Białorutenistyki, Gdańsk, 1997

Uczestnicy konferencji „Historia Białorusi i dzieje Białorusinów w Polsce jako zajęcia uzupełniające w szkołach podstawowych i średnich" przed LO z Białoruskim Językiem Nauczania. Stoją od lewej: Iryna Kiturka, Świątłana Kul-Sialwierstawa, Oleg Łatyszonek, Eugeniusz Wappa, Jan Misiejuk, Hienadź Siemianczuk, Pawieł Łojka, Walancin Hołubieŭ, Sławomir Iwaniuk, Natalla Śliż, Źmicier Kisiel, Hajnówka, 1997

Hienadź Sahanowicz (z lewej) i Hienadź Siemianczuk w Hryniewiczach Dużych, 1998

Od lewej: Genutė Kirkienė, Rita Trimonienė, Marzena Liedke i Dorota Michaluk na konferencji „Wielkie Księstwo Litewskie i etnogeneza Białorusinów", Mielnik, 2001

Od lewej: Genutė Kirkienė, Rita Trimonienė, Ihar Marzaluk, Alaksandr Kraŭcewicz, Andrej Radaman. Z harmonią pan Antoni, po konferencji „Wielkie Księstwo Litewskie i etnogeneza Białorusinów", Mielnik, 2001

Oleg Łatyszonek (z lewej) i Eugeniusz Mironowicz na konferencji „Życie religijne na Białorusi" w Centrum Kultury Prawosławnej, Białystok, 2009

Antoni Mironowicz na konferencji „Życie religijne na Białorusi" w Centrum Kultury Prawosławnej, Białystok, 2009

Odsłonięcie tablicy pamiątkowej ku czci Jazepa Najdziuka (Józefa Aleksandrowicza), Inowrocław, 2004

Helena Głogowska i Aleksander Józefowicz składają kwiaty grobie Jazepa Najdziuka (Józefa Aleksandrowicza), Inowrocław, 2004

Od lewej: Oleg Łatyszonek, Helena Głogowska i Alaksiej Maraczkin na tle obrazu Jazepa Drazdowicza na wystawie i konferencji „Białoruskie życie kulturalne w II Rzeczypospolitej" w Muzeum Alfonsa Karnego, Białystok, 2002.

Wystawa „15 lat Białoruskiego Towarzystwa Historycznego" w Bibliotece Uniwersyteckiej im. J. Giedroycia, Białystok, 2008

Zastępca prezydenta Białegostoku Aleksander Sosna (z prawej) i Anatol Wap na wystawie „15 lat Białoruskiego Towarzystwa Historycznego" w Bibliotece Uniwersyteckiej im. J. Giedroycia, Białystok, 2008

Wystawa „15 lat Białoruskiego Towarzystwa Historycznego" w Bibliotece Uniwersyteckiej im. J. Giedroycia, Białystok, 2008

Maria Łuba (siedzi) i Małgorzata Ocytko w lokalu BTH, 2013

Witalis Łuba (z lewej) i Adam Pawłowski podczas pracy nad książką, 2013

Dialog międzykulturowy

Białystok - Grodno - Wołkowysk - Michałowo

Міжкультурны дыялог: Беласток - Гродна - Ваўкавыск - Міхалова
Intercultural dialogue: Bialystok – Hrodna – Vaŭkavysk – Michalowo

Białystok Grodno Wołkowysk Michałowo

Tematy wykładów - Тэмы дакладаў - Lecture topics:

dr hab. Oleg Łatyszonek, profesor Uniwersytetu w Białymstoku

dr Hienadź Siemianczuk (Grodzieński Uniwersytet Państwowy im. Janka Kupały, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

dr Siarhiej Tokć (Grodzieński Uniwersytet Państwowy im. Janka Kupały)

dr Ina Sorkina (Grodzieński Uniwersytet Państwowy im. Janka Kupały)

dr Wital Karniałuk (Grodzieński Uniwersytet Państwowy im. Janka Kupały)

mgr Taciana Kasataja (Grodno)

dr Helena Głogowska (Uniwersytet w Białymstoku)

Białystok Grodno Wołkowysk Michałowo

Stand wystawy pocztówek i konferencji naukowej: Dialog wielokulturowy Białystok—Grodno—Michałowo—Wołkowysk, Michałowo, 2011

Na ognisku. Od lewej: Eugeniusz Mironowicz, Witalis Łuba, Maria Łuba, Oleg Łatyszonek, Sławomir Iwaniuk, Jerzy Kalina, Anatol Wap, Eugeniusz Jańczuk, Supraśl, 2010

Fall-Winter 2010
Volume 6, Issue 1

NAVINY
The Newsletter of the North American Association for Belarusian Studies (NAABS)

Summary School in Hajnówka

(continued from page 8)

lessons in Belarusian on the side. A professional software developer, he regularly collaborates with the Belarusian diaspora in Germany and abroad, networking Belarusians and Germans on projects for a variety of Belarusian concerns. Such joint projects give him the opportunity to use his Belarusian language skills on a regular basis. Justin Rawley, a returning student from last year's school, spent six months in Minsk, where she studied both Russian and Belarusian at the Minsk State Linguistic University, before arriving in Poland.

Horia-Victor Lefter, Nick Schilling and Maryna Zapartyka (Curt Woolhiser)

The real stars of the program were the excellent faculty, which included Jan Karčeŭski (Karczewski), Jałanta Hryharuk (Jolanta Grygoruk), both teachers at the Belarusian Lyceum in Hajnówka, and Andželina Masalskaja (Angelina Masalska), a former Lyceum faculty member who is now librarian at the Belarusian Museum and Cultural Center. Curt Woolhiser (Harvard University), who also served as the Summer School's Resident Director, taught the beginning-level group and was available to answer linguistic questions that any of the participants might have. Maryna Zapartyka of Minsk, Belarus, a Ph.D. student in Belarusian literature at Belarusian State University and research associate at the Maksim Bahdanovič Literary Museum, conducted conversation and literature classes for both the beginning and advanced groups. She also has extensive experience teaching Belarusian to university students in Poland. Both Maryna and Mažena Sajevič (Marzena Sajewicz), a native of Hajnówka and student of Belarusian philology at Białystok University, were on hand to practice Belarusian conversation with the students outside of class, including at meals and on excursions.

Justin Rawley and Jolanta Grygoruk (CW)

The school would not have been possible were it not for the organizational efforts of the CBS' partners from the Belarusian Historical Society, Prof. Aleh Łatyšonak (Oleg Łatyszonek) (Białystok University) and Dr. Dorota Michaluk (University of Toruń), who helped organize not only the guest lecture series, but also arranged our excursions to Belarusian media outlets, historical and cultural sites in Podlachia, as well as to the Pušča.

At least three days a week students attended guest lectures in the seminar room at the Teachers' Hotel or the auditorium of the Belarusian Museum and Cultural Center. Prof. Łatyszonek gave two well-received lectures on Belarusian history, including "Introduction to the History and Culture of Podlachia: The Belarusian Minority in Poland" and "The Origins of Belarusian Statehood: The

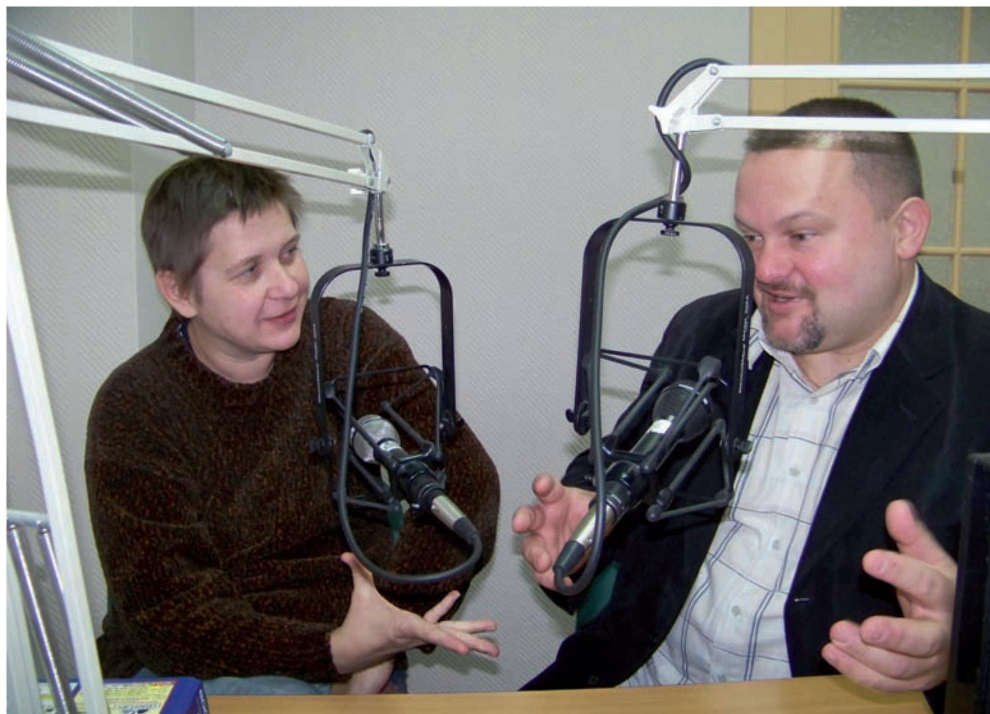
Letnia szkoła Katedry Kultury Białoruskiej. Od lewej: Grażyna Charytoniuk, Wojciech Śleszyński, Luba Kozik, Oleg Łatyszonek pod Dubiczami Cerkiewnymi, 2001

Curt Woolhiser i Dorota Michaluk na III Kongresie Badaczy Białorusi, Kowno 2013

Jarosław Iwaniuk, redakcja tygodnika „Niwa”, Białystok, 2007

Natalia Gierasimiuk i Jarosław Iwaniuk w Radio Svaboda w Mińsku, 2010

Aleksander Kraŭcewicz na prezentacji BBI Kamunikat.org w Grodnie, 2011

Od lewej: Michał Geniusz, Helena Głogowska i Jarosław Iwaniuk na prezentacji książki Łarysy Geniusz „Ptaki bez gniazd”, Hajnówka, 2012

PTH i BTH razem. (Od lewej) prezes Oddziału PTH w Białymstoku Jan Jerzy Milewski, Eugeniusz Mironowicz, Oleg Łatyszonek na prezentacji książki E. Mironowicza „Białoruś", Białystok 1999

